

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА**

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Романчук Ольга Василівна

УДК 37.015:796.071.4[796.035-053.6(436)(043)]

**ДИСЕРТАЦІЯ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ В АВСТРІЇ (XX – поч. XXI ст.)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Подається на здобуття наукового ступеня

доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. В. Романчук

Науковий консультант

Лук'янченко Микола Іванович,
доктор педагогічних наук, професор

Дрогобич – 2020

АНОТАЦІЯ

Романчук О. В. Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.)

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2020.

Зміст анотації

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних та методологічних основ підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.).

Мета дослідження полягає в аналізі теоретичних і методологічних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії упродовж XX – початку XXI століття для виокремлення прогресивних ідей та запровадження їх у вітчизняний освітній простір.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше* науково обґрунтовано теоретичні та методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.); *здійснено* системний аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії; простежено генезу й обґрунтовано періодизацію становлення та розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії; *з'ясовано* ключові тенденції розвитку системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту дітей і молоді Австрії упродовж XX – початку XXI століття; *виявлено* характерні ознаки сучасної австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, висвітлено її нормативно-правові, структурно-організаційні, змістові, методологічні, концептуальні основи; *визначено*

основні досягнення Австрії у сфері забезпечення якісної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю й *обґрунтовано* доцільність їх застосування в українському освітньому просторі; *уточнено* трактування стрижневих понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності»; *уточнено* зміст підготовки фізкультурних фахівців у вітчизняних закладах профільної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти; *подальшого розвитку* набули наукові положення щодо організації підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, а також знання про австрійський досвід професійної підготовки педагогічних кадрів у цій галузі; *уведено до наукового обігу* нові дані та матеріали, джерела і документи (законодавчо-нормативні документи Австрії, які регулюють концептуальні положення й структурно-організаційні особливості професійної підготовки педагогічних кадрів, а також процес фізичного виховання дітей і молоді; навчальні плани і програми відповідних закладів вищої освіти Австрії тощо).

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що її матеріали і положення розширюють уявлення про особливості функціонування та реформування системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, дають змогу вдосконалювати структуру, зміст й організацію процесу професійної освіти за відповідними освітніми та освітньо-професійними програмами в Україні шляхом використання австрійського досвіду. Результати дослідження було використано у навчально-виховному процесі вітчизняних закладів освіти, що здійснюють професійну підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю, для вдосконалення методологічних, організаційних і змістових засад освітньої діяльності, модернізації навчальних планів, освітніх та освітньо-професійних програм, у

процесі викладання дисциплін історія педагогіки, педагогіка, порівняльна педагогіка, сучасні зарубіжні педагогічні концепції, педагогічна майстерність фахівців фізичної культури і спорту, історія фізичної культури, професійна діяльність у сфері фізичного виховання.

На основі наукової роботи розроблено проєкт робочої програми навчальної дисципліни (варіативний компонент) «Теорія і практика підготовки фахівців фізичного виховання і спорту закордоном».

Матеріали дисертаційної роботи можуть використовуватися для подальшого вивчення розвитку теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні та за кордоном, у наукових працях із проблем теорії та історії педагогіки, порівняльної педагогіки, педагогіки фізичного виховання і спорту, історії фізичної культури тощо.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету, завдання, об'єкт, предмет; здійснено підбір методів дослідницької роботи, розкрито її теоретичну основу, джерельну базу; визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про апробацію, впровадження, публікацію основних положень і висновків дисертації.

У першому розділі «Професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії як науково-педагогічна проблема» визначено ступінь наукової розробленості проблеми, висвітлено методологічні основи дослідження та уточнено його понятійно-категоріальний апарат.

Виявлено, що сучасна австрійська історіографія проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту вражає як тематичним діапазоном, так і методологічною варіативністю. Значною чисельністю вирізняються розвідки з історичної проблематики професійної освіти фахівців з фізичного виховання на теренах Австрії.

Австрійська історіографія проблеми становлення і розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання представлена чималою кількістю праць і публікацій. У них комплексно представлено найрізноманітніші аспекти педагогічної освіти за спортивно-фізкультурними спеціальностями, як в історичній ретроспективі, так і в умовах сучасності.

У дослідженні здійснено аналіз ключових понять і термінів, уточнено їх суть і зміст. Методологічним підґрунтям концепції дослідження підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.) стали такі підходи синергетичний, аксіологічний, культурологічний, системний, історичний та компетентнісний. Визначення та обґрунтування методологічних засад сприяло процесу дослідження розвитку теорії і практики підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, а їх сукупність, взаємозалежність та взаємодоповнюваність забезпечили всебічне вивчення об'єкту дослідження, вирішення поставлених завдань та досягнення мети роботи.

У другому розділі «Історичні аспекти професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії» з'ясовано передумови становлення та витоки системи професійної підготовки спеціалістів з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії, розглянуто особливості австрійської системи підготовки вчительських кадрів першої половини XX століття, досліджено трансформаційні процеси у системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом другої половини XX століття.

Було окреслено вимоги до вчителя фізичного виховання, наголошено на важливості знань і розуміння людської природи та законів людського онтогенезу, завдань, принципів, методів шкільної освіти, розуміння сутності і цілей фізичного виховання у системі шкільної освіти, усвідомлення функцій і технології виконання фізичних вправ та умов їх реалізації через створення мережі професійної підготовки фахівців фізичного виховання, посилення її

наукового характеру, тісний зв'язок теорії й практики навчання, відповідність потребам, завданням практичної професійної діяльності. Започаткування дворічних вчительських курсів стало основою системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.

Період націонал-соціалізму, характеризується впливом тоталітарного нацистського режиму на всі сфери суспільства. Система фізичного виховання слугувала механізмом маніпулювання свідомістю людей. Мілітаризація суспільства зумовила мілітаризацію процесу фізичного виховання. Цей час був важким етапом в історії функціонування системи шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки кадрів в Австрії. Результатом надмірної уваги до цих питань у часи націонал-соціалістичного режиму та їх піднесення до пріоритетів державної політики стала дискредитація самої ідеї фізичного виховання і спорту.

У першій половині ХХ століття система шкільного фізичного виховання і спорту, професійна підготовка кадрів цієї сфери зазнала багато суперечливих змін. Саме тоді фізичне виховання стало обов'язковою навчальною дисципліною та сформувалося як окремий напрям вищої педагогічної освіти. Були розроблені перші нормативні документи у сфері фізичного виховання і спорту, підготовки вчительських кадрів цього профілю.

Наприкінці ХХ століття процес професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії був орієнтований на нерозривний зв'язок науки і практики, якісні зміни в шкільній і позашкільній фізкультурно-спортивній освіті шляхом підготовки фахівців нової формації, які володіють інтегрованими міжгалузевими знаннями, прогресивними технологіями фізкультурно-спортивної підготовки, здатні прогнозувати явища й події та швидко адаптовуватися до змін середовища їх професійної діяльності.

Третій розділ «Методологічні підходи й концепції у системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту Австрії»

розкриває методологічні підходи, концептуальні засади, нормативно-правову базу і тенденції розвитку австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. У своїх дослідженнях австрійські науковці опираються на принципи об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Наскрізною лінією у їхніх працях проходять ідеї історичного, системного, міждисциплінарного, компаративного та прогностичного методологічних підходів. Концептуальна база професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється відповідністю сучасним світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців цього профілю. Вивчення правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії засвідчує виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів зі стандартизації освіти та ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ. Проаналізовано кількісні та якісні характеристики, які безпосередньо впливають на ефективність австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Визначено, що основними викликами для сучасної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії є інклюзія, урахування етнічних, релігійних та гендерних особливостей в організації навчально-виховного процесу.

Четвертий розділ «Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти» присвячено з'ясуванню особливостей середньої професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, визначенню специфіки професійної підготовки фахівців у системі вищої та післядипломної освіти Австрії.

З'ясовано, що первинною ланкою системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту є середня професійна освіта, яка готує фахівців для системи шкільної освіти початкового і базового рівня, позашкільної спортивно-виховної роботи, дошкільного виховання, сфери оздоровлення і рекреації. Середня професійна освіта фахівців фізичного виховання і спорту реалізується на базі профільних середніх навчальних закладів – академій спорту, що, окрім підготовки вчителів, забезпечують також підготовку тренерів та інструкторів із різних видів спорту.

Професійна підготовка майбутнього вчителя в системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, в ході якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти Австрії на етапі бакалаврату передбачає формування базових соціально-особистісних, загальнокультурних, загальнонаукових, а також професійних компетенцій з огляду на відповідну предметну галузь і профіль. Магістерська програма професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії спрямована на розширення, поглиблення, доповнення всього спектру професійних компетенцій, набутих на етапі бакалаврату. Мета вищої педагогічної освіти в галузі фізичного виховання і спорту в Австрії полягає в підготовці висококваліфікованих фахівців для всіх ланок системи фізкультурно-спортивної освіти дітей і молоді на основі реального попиту на їхні послуги, в формування їх здатності забезпечити якісний педагогічний супровід усього різноманіття спортивно-розвивальних та фізкультурно-оздоровчих програм в освітніх установах й інших організаційних структурах.

Післядипломну освіту фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії реалізують на базі середніх і вищих освітніх закладів. Очевидними перевагами такої додаткової підготовки є належні умови та можливості

заповнити недостатні чи відсутні у фахівців з фізичного виховання і спорту знання, уміння, навички в доволі стислі терміни.

У п'ятому розділі «Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії та в Україні: компаративний аспект» розкрито специфіку професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у закладах профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти, у педагогічних та профільних фізкультурних закладах вищої освіти України. Здійснено компаративний аналіз австрійської та української систем професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, окреслено можливості творчого використання прогресивних ідей австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Україні.

Компаративний аналіз австрійського та українського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю виявив наявність низки подібностей та відмінностей, як у системах педагогічної освіти фізкультурно-спортивного профілю, так і в структурно-функціональному, змістово-цільовому та організаційно-методичному плані.

Історичні традиції та сучасні здобутки Австрії дозволили окреслити перспективи вдосконалення української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту та визначити способи їх практичної реалізації на стратегічному, структурно-організаційному, методико-технологічному рівнях.

Визначено, що австрійський досвід є цінним джерелом ідей для оновлення сучасної української практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Ключові слова: педагогічна діяльність, підготовка фахівців, фізичне виховання і спорт, методологія.

ABSTRACT

Romanchuk O. V. Theoretical and methodological foundations of training specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria (20th – the early 21st c.).

Thesis for obtaining the scientific degree of the Doctor in Pedagogical Sciences in speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, 2020.

Content of the abstract

The focus of the thesis research is upon the theoretical and methodological foundations of training the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria (20th – the early 21st c.).

The research is aimed at analysing the theory and methodology of training the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria during the 20th – early 21st c. for outlining the progressive ideas and implementing them in the national education environment.

The scientific novelty and theoretical significance of the study are as follows. For the first time, the theoretical and methodological foundations of training the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria (20th – the early 21st c.) have been scientifically substantiated. The system analysis has been conducted in the theory and practice of professional training for the specialists of physical education and sports in Austria. The genesis and periodization of formation and development of the training system for specialists of physical education and sports in Austria have been found and justified. The main tendencies have been defined in developing the training system of personnel provision in the field of physical education and sport for children and youth in Austria during the 20th – early 21st c. The peculiarities have been identified in the modern Austrian system of professional education for the specialists in physical education and sport, and its legislative and regulatory, structural and organizational, methodological, content and concept bases have been clarified. The main achievements of Austria have been identified in providing high quality training

for specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth, and the rationale for their use in the educational environment of Ukraine has been substantiated. The interpretation of core concepts has been specified: “prospective specialists in physical education and sports”, “professional training of specialists in physical education and sports”, “professional competence of specialists in physical education and sports”, “pedagogical activities of specialists in physical education and sports”, “training of specialists in physical education and sports for pedagogical activities”. The content of training for physical culture specialists in the national institutions of the specialized secondary, professional and vocational pre-higher and higher education has been revealed. The scientific statements on organization of the training for specialists in physical education and sports, as well as the knowledge of Austrian experience in professional training for pedagogical staff in the field, have been further developed.

The scientific use of new data sources and documents has been introduced (Austrian legislation and regulations on conceptual statements and structural-organizational peculiarities of professional training for pedagogical staff in physical education and sports, as well as the process of physical education for children and youth; curricula and programs of Austrian higher educational institutions in the field, etc.).

The practical significance of the thesis is in enhancement of understanding the peculiarities of functioning and reforming in the Austrian system of specialists training in physical education and sports. Its materials and guidelines allow for improving the structure, content and organization of the professional training according to the relevant professional education programs in Ukraine using the Austrian experience. The results of the study were used in educational process of the national institutions providing the professional training for the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth, for improving the content, organization and methods of education, and updating the curricula and professional education programs. They were applied in teaching history of pedagogy, pedagogy, comparative pedagogy, current foreign pedagogical

concepts, pedagogical proficiency of specialists in physical education and sports, history of physical culture, professional activity in physical education.

Based on the scientific paper, the project of educational program was developed for the discipline (variable component) “Theory and practice of abroad specialists training in physical education and sports”.

The thesis materials can be applied in further research of the theory and practice development of professional training for pedagogical staff in physical education and sports in Ukraine and abroad, and in scientific research of the theory and history of pedagogy, comparative pedagogy, pedagogy of physical education and sports, history of physical culture, etc.

The introduction deals with the research actuality, its purpose, tasks, object, and subject, the research methods, its theoretical basis and sources, scientific novelty, theoretical and practical significance of the obtained results, the information on approbation, introducing, and publication of the thesis guidelines and conclusions.

The first chapter “The scientific and pedagogical issue of professional training for the specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth” determines the degree of the issue’s scientific development, clarifies the methodological bases of the research, and specifies its concepts and categories.

The modern Austrian historiography of professional training for pedagogical staff in physical education and sports has been found to have an impressive range of both thematic and methodological variability. A great deal of research is peculiar to the historical issues of professional training for the specialists in physical education in Austria.

The Austrian historiography of formation and development of professional training system for the specialists in physical education is represented by a considerable number of papers and publications. They present various aspects of pedagogical education in the field of sports and physical education, both historically and nowadays.

The research analyses the key concepts and terms, and clarifies their meaning and content. The synergistic, axiological, cultural, systematic, historical and competence approaches have become the methodological basis for the study of training the specialists in physical education and sport for pedagogical activities with children and youth in Austria (20th – the early 21st c.). Defining and justification of methodological foundations contributed to researching the theory and practice development of professional training for pedagogical staff in physical education and sports in Austria. The array of foundations, their interdependence and complementarity ensured a complex study of the research object, the solution of its tasks and the achievement of its purpose.

The second chapter “The historical aspects of professional training for pedagogical staff in physical education in Austria” clarifies prerequisites for the origin and formation of professional training system for the specialists in physical education for children and youth in Austria. It examines the peculiarities of the Austrian system of professional training for pedagogical staff in the early 20th century, and studies the transformation processes in the system of professional training for the specialists in physical education and sport in Austria in the late 20th century.

The requirements for physical education teacher have been outlined here. The emphasis has been made on the following: the importance of knowledge, understanding the human nature and the laws of human ontogeny; the tasks, principles and methods of school education; comprehension of the essence and goals of physical education in the school educational system. It has also been emphasised on the significance of understanding the functions and performance techniques of physical exercises and conditions for their realization through creating a network of professional training for the specialists in physical education, enhancement of its scientific aspect, close connection of theory and practice of training, and correspondence to the needs and tasks of the professional practice. The introduction of two-year teacher training courses has become the basis for professional training system of the specialists in physical education and sport in Austria.

The period of national socialism featured the influence of the totalitarian Nazi regime on all the spheres of society. The physical education system served as a mechanism for manipulating the human conscience. The militarization of society has led to the militarization of the physical education process. It was a difficult stage in the history of the school physical education and the professional training in Austria. The excessive attention to these issues during the national socialism regime and their priorities at the state policy level resulted in discrediting the very idea of physical education and sport.

In the early 20th century, the school system of physical education and sport, as well as professional training in the field has undergone many controversial changes. At this time, physical education became a compulsory educational discipline and was formed as a distinct area of the higher pedagogical education. The first regulative documents on physical education and sport, the professional training for pedagogical staff in the field were developed.

In the late 20th century, the process of professional training in physical education and sport for pedagogical activities with children and youth in Austria was entirely focused on the interconnection of science and practice, qualitative changes in the system of curricular and extra-curricular physical education through a new format of specialists training. The training format suggested possessing the integrated knowledge of various fields in physical education and modern technologies of the area, and capable of the appropriate response and quick adaptation to the changing conditions of professional environment.

The third chapter “Methodological approaches and concepts in the Austrian system of professional training for the specialists in physical education and sport” reveals the methodological approaches, conceptual principles, legislative-regulatory basis and development tendencies in the Austrian system of professional training for the specialists in physical education and sport. In their research, the Austrian scientists rely on the principles of objectivity, historicity, integrity, interdisciplinarity, systematics and controversy of pedagogical experience. Their works are permeated with the ideas of historical, systemic, interdisciplinary,

comparative and predictive methodological approaches. The conceptual basis for professional training of specialists in physical culture and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria is characterized by compliance with current world standards of pedagogical education, and is aimed at implementing the latest achievements of pedagogical science and sports in the educational process for the specialists in this field. The study of the legal framework for professional training of pedagogical staff in physical education and sports in Austria testifies to the balanced state policy in this area, the constructiveness of measures for standardization of education, as well as the effectiveness of approaches for enhancing its variability, dynamism, and autonomy of educational institutions. The quantitative and qualitative characteristics, affecting directly the effectiveness of the Austrian system of professional training for the specialists in physical education and sport have been analyzed. The inclusion, considering ethnic, religious and gender peculiarities in the organization of educational process have been defined as the main challenges for the modern system of training specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth in Austria.

The fourth chapter “Didactic foundations of professional training for the specialists in physical education and sport in the Austrian system of continuing education” deals with the peculiarities of secondary professional education for pedagogical staff in physical education and sport in Austria. It also determines the features of professional training for the specialists in physical education in the Austrian system of higher and postgraduate education.

The primary link in the system of continuing training for pedagogical staff in physical education and sports was found to be secondary professional education, preparing the specialists for primary and basic levels of the school education system, extra-curricular physical education, preschool education, and the field of health and recreation. Secondary professional education of specialists in physical education and sports is implemented on the basis of specialized secondary education institutions – sports academies, which also provide training for coaches and instructors in various kinds of sport.

The professional training for the prospective teachers in the system of secondary professional education in Austria is a holistic pedagogical process, involving the formation of teacher's personality, the development of general and professional culture, and the formation of professional competence. The specialists training for the bachelor's degree in physical education and sport at higher educational establishments in Austria comprises the development of general social, personal, cultural, scientific, and professional competences with regard to the relevant subject area and the professional field. Master's program for the professional training of pedagogical staff in the field of physical education and sports within the higher education system of Austria is designed for expanding, deepening and supplementing the whole range of professional competences of the bachelor's degree. Higher education in physical education and sports in Austria is aimed at training highly qualified specialists for all the system levels in the field of physical education and sports for children and youth on the basis of the real demand for their services. It also aims to form the ability to provide quality pedagogical support for the variety of sports, fitness and health-related programs in different educational establishments and other organizational institutions.

Postgraduate education of specialists in physical education and sports in Austria is implemented on the basis of secondary and higher education institutions. The obvious advantages of this further training are the appropriate conditions and opportunities to fill the insufficient or lacking knowledge, skills and abilities of specialists in physical education and sports in a relatively short time.

The fifth chapter "Training peculiarities for physical education specialists in Austria and Ukraine: the comparative aspect" reveals the features of professional training for the specialists in physical education at the institutions of specialized secondary, professional and vocational pre-higher education, in pedagogical and physical education institutions of higher education in Ukraine. The comparative analysis of Austrian and Ukrainian systems of professional education for the pedagogical staff in physical education and sport have been made. The opportunities have been outlined for creative applying the progressive ideas of Austrian

experience in professional training of the pedagogical staff in physical education and sport in Ukraine.

The comparative study of Austrian and Ukrainian experience in professional training of the specialists in physical education and sports for children and youth showed a range of similarities and differences, both in the pedagogical training systems of physical education and sports in Austria and Ukraine, and in the structural, functional, purposeful, organizational and methodological aspects.

Historical traditions and current achievements of Austria made it possible to outline the prospects for improving the Ukrainian system of professional training for the specialists in physical education and sports and identify the means of their practical implementation at the strategic, structural and organizational, methodological and technological levels.

Austrian experience was found to be a valuable source of ideas for updating the modern Ukrainian practice in professional training of specialists in physical education and sports for pedagogical activities with children and youth.

Keywords: pedagogical activities, specialists training, physical education and sport, methodology.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ІЗ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Романчук О. В. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2019. 434 с.
2. Romanchuk O. V. Background and Origins of Professional Training of Physical Education and Sports Teachers in Austria. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019, Vol. 8, is. 1. P. 1–12.
3. Романчук О. В. Розвиток середньої професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури і спорту в Австрії (70-ті роки ХХ століття). *Педагогічні науки*. Херсон, 2019. С. 71–77.
4. Романчук О. В. Особливості гуманітарно-економічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання та спорту в середніх професійних школах Австрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5К (113). С. 285–290.
5. Романчук О. В. Концептуальна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (112) 19. С. 130–135.
6. Романчук О. В. Нормативна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2019. № 2. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/visnyk_2.pdf
7. Романчук О. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в Австрії в період націонал-соціалізму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2019. № 58. С. 178–183.

8. Романчук О. В. Організаційні аспекти професійної підготовки магістрів спеціальності «рух і спорт» в Австрії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 5 (89). С. 68–82.

9. Романчук О. В. Особливості загальної педагогічної підготовки бакалаврів фізичного виховання в Австрії. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 13, Т. 2. С. 37–41.

10. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури (2013 – 2017 роки). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Vol. VII (80), is. 198. P. 36–40. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів.*

11. Романчук О. В., Данилевич М. В. Термінологія та понятійний апарат системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 5 (172). С. 50–56. *Здобувачеві належить збір та аналіз емпіричних даних, формулювання висновків.*

12. Романчук О. В., Данилевич М. В. Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2019. № 1 (45). С. 14–21. *Здобувачеві належить наукова ідея, розроблення алгоритму дослідження та інтерпретація результатів.*

13. Данилевич М. В., Романчук О. В. Ретроспективний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 12, Т. 1. С. 204–209. *Здобувачеві належить накопичення, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів.*

14. Данилевич М. В., Романчук О. В. Використання активних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка*.

Соціальна робота. Ужгород, 2019. Вип. 1 (44). С. 47–52. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

15. Романчук О. В., Проценко У. М. Аналіз основних дефініцій професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту. *Інноваційна педагогіка.* Одеса, 2019. Вип. 11. Т. 2. С. 27–31. *Здобувачеві належить накопичення, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу.*

16. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів фізичного виховання в межах спеціальності 014 середня освіта «фізична культура» у Львівському державному університеті фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).* Київ, 2019. № 6 (114) 19. С. 74–78. *Здобувачеві належить накопичення, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів.*

17. Данилевич М. В., Романчук О. В. Формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності з позицій сьогодення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).* Київ, 2019. № 5 (113) 19. С. 47–51. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, визначенні стану наукової проблеми, узагальнення результатів.*

18. Danylevych M. V., Matviyas O. V., Romanchuk O. V., Kemin V. P. Monitoring the Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal.* 2019. Vol. 8, is. 1. P. 51–81. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, визначенні стану наукової проблеми, узагальнення результатів.*

19. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Positive Pedagogy in Physical Education: The Features, Elements and Benefits. *Development of modern technologies and scientific potential of the world: coll. of*

scientific papers. London: European Scientific Platform, 2019. Vol. 4. P. 11–14. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

20. Данилевич М. В., Романчук О. В., Стефанишин В. М. Ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України. *Science Reviewed*. 2018. Vol. 6. P. 36–41. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

21. Романчук О. В., Гупало О. С. Використання вбудованого Google-перекладача у професійній іншомовній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Молодий вчений*. Дрогобич, 2018. № 3. С. 152–156. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження та узагальнення результатів.*

22. Романчук О. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури в Австрії в повоєнний період. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2018. Вип. 3. С. 275–282.

23. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hrybovska I. B., Ivanochko V. V. Pedagogical Conditions of Innovative Educational Technologies Introduction into the Professional Training of Future Specialists in the Field of Physical Education and Sport. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17 (3), Art 171. P. 1113–1119. *Здобувачеві належить участь у визначенні стану наукової проблеми, узагальнення результатів.*

24. Романчук О. В. Професійна підготовка фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в австрійській історико-педагогічній думці. *Rozwoj i Praktyka. Pedagogika*. Monografia po konferencyjna. Warszawa, 2017. С. 57–63.

25. Романчук О. В. Історичні витоки системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2017. № 12 (155). С. 42–49.

26. Романчук О. В. Організаційні аспекти іншомовної професійно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в Польщі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. № 5К (86). С. 283–286.

27. Protsenko U. M., Pantiuk T. I., Romanchuk O. V., Danylevych M. V. Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. Vol. 16 (1), Art 19. P. 113–117. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, систематизація та узагальнення матеріалу.*

28. Базиляк Н. О., Данилевич М. В., Романчук О. В. Термінологія та понятійний апарат фізичної рекреації. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. Луцьк, 2014. Вип. 16. С. 17–21. *Здобувачеві належить збір та аналіз емпіричних даних, формулювання висновків.*

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

29. Романчук О. В., Данилевич М. В., Иваночко В. В., Гуцуляк В. Р. Исторические аспекты становления системы профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в Украине. *Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice : (proiect instituțional) : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 5-a, 6 decembrie 2019, Chișinău, Republica Moldova / col. red.: Olga Aftimiciuc (red. resp.) [et al.]. Chișinău: USEFS, 2019. P. 114–118. *Здобувачеві належить формування наукової ідеї, аналіз матеріалу та узагальнення результатів.**

30. Романчук О. В., Данилевич М. В., Гуцуляк В. Р. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців галузі фізичної культури до професійної діяльності. *Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛДУФК, 2019. С. 69–71. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.**

31. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Kutkova O. O., Tyndyk N. A. Conflicts: the Educational Aspects. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10–11 травня 2019 р.). Херсон: Молодий вчений, 2019. С. 90–95. *Здобувачеві належить формування наукової ідеї та узагальнення результатів.*

32. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Physical education: the key aspects of physical literacy. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności* : kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Kraków, 17 czerwca 2019 r.). Kraków : Europejska platforma naukowa», 2019. Т. 6. Р. 22–25. *Здобувачеві належить наукова ідея, накопичення, систематизація, аналіз та інтерпретація результатів дослідження.*

33. Романчук О., Данилевич М., Проценко У., Стефанишин М. Понятійно-категоріальний апарат освітянського складника підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Спортивна наука України*, 2019. № 2(90). С. 106–114. *Здобувачеві належить формування наукової ідеї та узагальнення результатів.*

34. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Protsenko U. M. Developmental Assets in Physical Education. *International Journal of Education and Science*, 2019. Vol. 2, № 2. Р. 38. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

35. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Aspects of Professional Activity of Future Specialists in Physical Education and Sports for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : abstract book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. Р. 307. *Здобувачеві належить частка наукової ідеї щодо проведеного ретроспективного аналізу змін у вищій фізкультурній освіті.*

36. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : proceedings book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 575–583. *Здобувачеві належить частка наукової ідеї щодо проведеного історичного аналізу підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту.*

37. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в країнах Європи. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions*: papers of the 3rd International Scientific Conference (November 23, 2018, Stuttgart, Germany). Stuttgart, 2018. P. 165–172. *Здобувачеві належить накопичення, систематизація, аналіз та інтерпретація результатів дослідження.*

38. Романчук О. В., Данилевич М. В., Пазичук М. В. Характеристика принципів сучасної системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. С. 305–308. *Здобувачеві належить формулювання мети дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

39. Данилевич М. В., Романчук О. В. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту* : тези доповідей V Міжнар. наук.-метод. конф. (12–13 квітня 2018 р., м. Суми). Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 105–108. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

40. Данилевич М. В., Романчук О. В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : матеріали III Всеукр. наук. конф. (30–31 березня 2018 р.). Дніпро,

2018. Ч. 2. С. 237–239. *Здобувачеві належить формулювання методологічної основи дослідження та узагальнення результатів.*

41. Романчук О. В., Данилевич М. В. Окремі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (24–25 листопада 2017 року). Дніпро, 2017. С. 240–242. *Здобувачеві належить участь у пошуку, визначення стану наукової проблеми, інтерпретація результатів.*

42. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Німеччині. *Science and Life : Proceedings of Articles of the International Scientific Conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine*, Київ, 2017. Р. 90–95. *Здобувачеві належить участь у визначення стану наукової проблеми, інтерпретація результатів.*

43. Данилевич М. В., Романчук О. В. Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2016. С. 354–356. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

44. Романчук О. В., Проценко У. М. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих навчальних закладів галузі фізичної культури та спорту. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015* (30.12.2015–03.01.2016): Zbior artykułów naukowych. Warszawa: Diamond trading tour, 2015. S. 53–56. *Здобувачеві належить накопичення, систематизація матеріалів, інтерпретація результатів дослідження.*

45. Жданова О. М., Романчук О. В., Матвіяс О. В. Формування освітніх стандартів підготовки фахівців з фізичної рекреації : зарубіжний та вітчизняний досвід. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів,

2010. С. 339–344. *Здобувачеві належить систематизація матеріалів, визначення спільностей та розбіжностей в освітніх стандартах.*

**Наукові праці, які додатково відображають наукові
результати дисертації:**

46. Львівський державний університет фізичної культури (1946–2016) : попул. енцикл. / О. В. Романчук та ін.; упоряд. О. Я. Борис; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : ЛДУФК, 2016. 488 с. *Здобувачеві належить збір та інтерпретація частини фактичного матеріалу.*

47. Поховання спортсменів на Личаківському кладовищі / О. В. Романчук та ін.; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : Манускрипт, 2015. 64 с. *Здобувачеві належить аналіз та інтерпретація результатів роботи.*

48. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. The characteristics of word formation in English track-and-field terminology. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2019. Вип. 9, Т. 1. С. 146–150. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

49. Коваль Р. С., Гупало О. С., Романчук О. В. Французька мова для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» : навч. посіб. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2017. 144 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

50. Романчук О. В., Коваль Р. С., Мельник Ю. О., Сухаревська В. В. Історія будівель Львівського державного університету фізичної культури. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2014. Вип. 18, Т. 4. С. 126–131. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

51. Романчук О. В., Коваль Р. С., Якимів К. В. Спортивна епонімія. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2013. Вип. 17, Т. 2. С. 191–196. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, збір фактичного матеріалу, аналіз результатів.*

52. Романчук О. В., Коваль Р. С. Історія спортивної лексикографії. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 1. С. 271–276. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

53. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvias O. V., Chekhovska L. Ya. Ivan Boberskyu's life and work. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 4. С. 124–130. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

54. Англійська мова : навч. посіб. для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» / за ред. О. В. Романчук. Вид. 2-ге, випр. та допов. Львів : Норма, 2012. 68 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

55. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvijas O. V. Brief history and main principles of Ukrainian martial arts. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2011. Вип. 15, Т. 1. С. 275–279. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

56. Англійська мова: ігрові види спорту : навч. посіб. для студ. III курсу за напрямом підготовки «фізичне виховання», «спорт» / О. В. Романчук та ін. Львів : Норма, 2011. 101 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

57. Романчук О. В., Литвин А. А., Матвіяс О. В., Проценко У. М., Стифанишин І. М. Професійно спрямована система навчання англійської мови студентів вищів у галузі фізичної культури та спорту з використанням теоретико-прикладних аспектів спортивного термінознавства. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. Київ, 2010. Вип. 8. С. 33–37. *Здобувачеві належить ідея, розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

58. Англійська мова : контрольні роботи для студ. спец. «Фіз. виховання», «Олімп. та проф. спорт» заоч. форми навчання : [навч. посіб. для студ. вищ.

навч. закл.] / за ред. О. В. Боровської. Львів : Норма, 2009. 174 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

59. Боровська О. В., Коваль О. П. Термінологія настільного тенісу: зародження й функціонування. *Проблеми української термінології* : зб. наук. праць XX Міжнар. наук. конф. Львів, 2008. № 620. С. 169–171. *Здобувачеві належить ідея дослідження, збір фактичного матеріалу, аналіз та узагальнення результатів.*

60. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Проблеми перекладу спортивної термінології. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2008. Вип. 12, Т. 1. С. 51–55. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їх опрацювання та інтерпретація.*

61. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. English lingua franca як засіб професійно орієнтованої комунікації студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. Львів, 2008. С. 101–102. *Здобувачеві належить інтерпретація та узагальнення результатів.*

62. Проценко У. М., Романчук О. В. Навчальний посібник з англійської мови для студентів I курсу факультетів фізичного виховання та спорту. Львів : Норма, 2008. 68 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

63. Навчальний посібник з англійської мови для студентів II курсу факультетів фізичного виховання та спорту / О. В. Боровська та ін. Львів : Норма, 2008. 56 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

64. Боровська О. В., Бубела О. Ю. До проблеми уніфікації та стандартизації української термінології галузі фізичної культури та спорту. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики* : зб. матеріалів. Львів : Українські технології, 2007. С. 10–13. *Здобувачеві належить ідея, розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів, формулювання практичних рекомендацій.*

65. Боровська О. В., Калюжна О. М. Термінологія спорту на сторінках українських Інтернет-видань. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2007. Вип. 11, Т. 5. С. 241. *Здобувачеві належить ідея дослідження, аналіз фактичного матеріалу та формулювання висновків.*

66. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Організація та забезпечення професійно спрямованої системи навчання іноземної мови. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 17–19. *Здобувачеві належить розроблення схеми дослідження, аналіз та узагальнення результатів.*

67. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Термінологічна система спорту в англійській та українській мовах. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 15–17. *Здобувачеві належить ідея дослідження, компаративний аналіз та висновки.*

68. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. Сленг у терміносистемі ігрових видів спорту (на прикладі сучасної англійської мови). *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 19–21. *Здобувачеві належить пошук та вибірка джерельної бази дослідження.*

69. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Формування та розвиток гімнастичної термінології в Галичині (кінець XIX – початок XX століття). *Сучасні проблеми розвитку теорії і методики гімнастики* : зб. наук. ст. Львів, 2006. Вип. 7. С. 59–62. *Здобувачеві належить ідея, аналіз та узагальнення результатів.*

70. Matviyas O. V., Borovska O. V. Teaching Sporting Collocations for professional practice. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2006. Вип. 10, Т. 2. С. 470–473. *Здобувачеві належить пошук та вибірка джерельної бази дослідження.*

71. Боровська О. В., Легка М. М., Матвіяс О. В. Англійська мова для спеціальності «Фізичне виховання» : навч. посіб. для асп. та магістрантів.

Львів : Українські технології, 2006. 96 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

72. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Навчальний посібник з англійської мови для студентів другого курсу факультету фізичного виховання та спорту. Львів : Українські технології, 2006. 80 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

73. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Посібник з англійської мови для студентів першого курсу факультету фізичного виховання та факультету спорту. Львів : Українські технології, 2006. 72 с. *Здобувачеві належить ідея, розроблення структури роботи та укладання завдань.*

ЗМІСТ

ЗМІСТ	31
ВСТУП	33
РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ В АВСТРІЇ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	
1.1. <i>Історіографія та джерела дослідження</i>	48
1.2. <i>Понятійно-категоріальний апарат дослідження</i>	68
1.3. <i>Методологічні основи дослідження</i>	93
<i>Висновки до першого розділу</i>	108
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ	
2.1. <i>Передумови становлення та витoki системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії</i>	116
2.2. <i>Особливості австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту протягом першої половини ХХ століття</i>	135
2.3. <i>Трансформація системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом другої половини ХХ століття</i>	156
<i>Висновки до другого розділу</i>	192
РОЗДІЛ 3. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ Й КОНЦЕПЦІЇ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ	
3.1. <i>Методологічні підходи у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії</i>	199
3.2. <i>Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії</i>	211
3.3. <i>Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії</i>	224
3.4. <i>Тенденції розвитку австрійської системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в умовах сьогодення</i>	231
<i>Висновки до третього розділу</i>	244

РОЗДІЛ 4. ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЙСЬКІЙ СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

<i>4.1. Середня професійна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії</i>	<i>247</i>
<i>4.2. Професійна підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії</i>	<i>266</i>
<i>4.3. Післядипломна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії</i>	<i>300</i>
<i>Висновки до четвертого розділу</i>	<i>308</i>

РОЗДІЛ 5. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ ТА УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ

<i>5.1. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в Україні</i>	<i>312</i>
<i>5.2. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні</i>	<i>358</i>
<i>5.3. Можливості творчого використання прогресивних ідей австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні</i>	<i>375</i>
<i>Висновки до п'ятого розділу</i>	<i>386</i>

ВИСНОВКИ	391
-----------------------	------------

Список використаних джерел	399
---	------------

Додатки	486
----------------------	------------

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток української держави на сучасному етапі, постійні зміни у соціально-економічному, політичному, культурному, духовному житті суспільства потребують кваліфікованих, компетентних, конкурентноздатних фахівців різних напрямів. Це вимагає постійного вдосконалення та модернізації системи освіти всіх рівнів. Винятково затребуваною є галузь фізичної культури і спорту, яка покликана забезпечити належний стан здоров'я населення усіх вікових груп, зокрема дітей та молоді, як запоруки майбутньої здорової нації.

Формування та розвиток національної системи фізичного виховання, перехід до ефективніших форм фізкультурно-оздоровчої й спортивної роботи з дітьми і молоддю зумовлює необхідність оновлення змісту та пошуку ефективних форм, засобів, методів підготовки педагогічних кадрів у сфері фізичної культури і спорту, що задекларовано в низці програмно-нормативних документів (Н. Степанченко, 2017). Зокрема, у концептуальних положеннях щодо змісту й організації професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти, які ґрунтуються на засадах законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти, Болонської декларації, засадничих документах Європейського Союзу, рекомендаціях ЮНЕСКО, наголошено на необхідності фундаменталізації, диверсифікації професійної підготовки таких фахівців, забезпечення її доступності, відкритості, гуманістичної спрямованості тощо. На важливості розроблення і впровадження нових, науково обґрунтованих підходів до прогнозування та задоволення реальних потреб суспільства в якісному кадровому забезпеченні акцентовано також у Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту.

Окреслені виклики, в умовах сьогодення, сприяли посиленню інтересу науковців до розв'язання проблеми підготовки фахівців фізичного виховання

і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю. Так, особливості професійного становлення фахівців фізичного виховання і спорту досліджували О. Ажиппо [1; 2], Н. Белікова [25; 26], М. Данилевич [117; 118], В. Видрін [85], Р. Клопов [198; 199], Т. Круцевич [216; 217; 700], Р. Карпюк [190], Б. Курдюков [222], Л. Лубишева [239], В. Магін [250], С. Мединський [267; 665; 666; 667], Н. Москаленко [273; 274], Є. Приступа [343; 345], Л. Сущенко [463; 464], С. Хазова [483] та ін. Філософські засади становлення вчителя нової генерації загалом обґрунтовані в роботах В. Андрущенка [12], Г. Васяновича [55; 57], О. Гончаренка [101], М. Євтуха [158; 159; 157], І. Зязюна [179; 178], В. Лутая [242], В. Кременя [208; 210], Н. Кузьміної [219; 220], Н. Ничкало [300; 301; 687], І. Підласого [331; 332], О. Пехоти [329; 330], С. Сисоєвої [424; 425; 427], Н. Скотної [431; 432], В. Скотного [151; 433] та ін. Проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури у системі вищої освіти розробляли М. Віленський [71; 72], Л. Демінська [132; 133], П. Джуринський [140; 139], Л. Іванова [184], Л. Матвеев [263], Н. Степанченко [452; 448; 450], О. Тимошенко [469], А. Цьось [486], Б. Шиян [501; 499; 502] та ін.

Попри наявність низки досліджень, проблема підвищення ефективності професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю зберігає актуальність, що засвідчують такі суперечності:

– між потребою держави в гармонійному всебічному розвитку громадян, навчання дітей і молоді здоров'язбережувальних технологій і недостатньою якістю кадрового забезпечення цієї сфери діяльності;

– між затребуваністю у суспільстві компетентних педагогів, спроможних аналізувати сучасні освітні реалії, організовувати процес фізичного виховання дітей і молоді з урахуванням новітніх здобутків у цій царині, та невідповідним ступенем професійної майстерності фахівців фізичного виховання і спорту;

– між необхідністю реалізації нових підходів до фізичного виховання підростаючих поколінь, якісного провадження педагогічної діяльності, ґрунтуючись на парадигмальних змінах у системі освіти, прогресивних досягненнях галузі фізичної культури і спорту й усталеною системою підготовки кадрів із дещо застарілими вузькофункціональними підходами, імперативними методами і технологіями;

– між вимогами освітньої галузі щодо посилення проєктивності, особистісно-творчої ініціативності в діяльності фахівців фізичного виховання і спорту та нерозробленістю теоретичних й методологічних засад освіти педагогічних кадрів цього профілю на основі кращих вітчизняних традицій, світових тенденцій, стандартів;

– між необхідністю інтеграції системи професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту у міжнародний освітній простір, потребою педагогічної науки й практики в урахуванні відповідного світового досвіду та недостатнім його вивченням, узагальненням у вітчизняній педагогічній науці;

– між наявністю прогресивного світового досвіду підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю та його епізодичним застосуванням у закладах освіти України.

Подолання наведених суперечностей передбачає реформування професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в закладах освіти України для забезпечення високої конкурентоспроможності випускників. В умовах активного пошуку шляхів модернізації вітчизняної системи професійної освіти таких спеціалістів доцільним вважаємо звернення до зарубіжного досвіду в цій царині. Особливу увагу привертає система підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю в Австрії. Для оптимальної реалізації пріоритетних завдань держави і суспільства у цій країні розбудовано систему професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичного виховання підростаючих поколінь, яка відповідає чинній структурі системи

шкільництва, реальним практичним потребам фізичного виховання і спорту, навчання дітей та молоді засобів, способів збереження й зміцнення здоров'я.

Професійній підготовці фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії надається належна увага науковців, свідченням чого є системні дослідження різноманітних аспектів професійної освіти фізкультурних кадрів, зокрема особливостей становлення системи професійної підготовки педагогів з фізичного виховання і спорту Австрії в історичній ретроспективі (В. Брецінка (W. Brezinka) [534], М. Крюгер (M. Krüger) [648], Р. Мюльнер (R. Müllner) [678], Г. Гроль (H. Groll) [605], Е. Нідерман (E. Niedermann) [682], Г. Штромаєр (H. Strohmayr) [729] та ін.; теоретичних основ професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії (Г. Альтенбергер (H. Altenberger) [520], Ф. Едер (F. Eder) [570], К. Граєр (K. Greier) [604], Г. Гроль (H. Groll) [605], Ш. Грьосінг (St. Gröbning) [608], К. Кляйнер (K. Kleiner) [639], Л. Новаг (L. Nowag) [685], М. Шратц (M. Schratz) [719], Г. Штрайхер (H. Streicher) [593; 594]; структурно-організаційних і методичних засад австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту (Г. Гайнтель (G. Heintzel) [619], А. Готц (A. Hotz) [625], Ш. Грьосінг (St. Gröbning) [610; 607], Ф. Фетц (F. Fetz) [578], Д. Фішер (D. Fischer) [581] та ін.).

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що система професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії, яка має глибокі традиції та велику науково-практичну цінність, не була предметом спеціального дослідження в Україні. З огляду на актуальність цієї проблеми та її недостатню розробленість із позицій сучасної української історико-педагогічної науки обрано тему дослідження **«Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до плану науково-дослідницької роботи

кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складник комплексної наукової проблеми «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (номер державної реєстрації 0113U001233). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Львівського державного університету фізичної культури (протокол № 8 від 19 квітня 2016 року). Окрім того, тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 17 від 19 жовтня 2017 р.).

Мета дослідження полягає в аналізі теоретичних і методологічних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії впродовж XX – початку XXI ст. для виокремлення прогресивних ідей та запровадження їх у вітчизняний освітній простір.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати ступінь дослідженості теми в історіографії та визначити методологічні і термінологічні засади дисертаційної роботи.
2. Розкрити особливості становлення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання в Австрії досліджуваного періоду та обґрунтувати періодизацію її розвитку.
3. Охарактеризувати концептуальні засади, законодавчу базу і нормативне забезпечення системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.
4. Проаналізувати зміст та визначити особливості професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії.
5. Здійснити компаративний аналіз підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні.

6. Окреслити перспективи модернізації професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Україні в контексті австрійського досвіду в цій сфері.

Об'єкт дослідження – підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.

Предмет дослідження – теорія та практика підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.).

Хронологічні межі дослідження. Нижня хронологічна межа – початок XX століття – зумовлена остаточним утвердженням обов'язкового характеру фізичного виховання як навчальної дисципліни для усіх типів шкіл Австрії та, в результаті цього, нормативно-правовим закріпленням професійної підготовки вчителів фізичного виховання у системі вищої освіти цієї країни (Постанова Міністерства культури та освіти від 30 жовтня 1913 р.). Верхня хронологічна межа – початок XXI століття – визначена впровадженням якісно нових підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання та спорту в Австрії, оновленням її концептуальних, законодавчих, програмно-нормативних засад (Концепція «Нова педагогічна освіта – майбутнє педагогічних професій», 2010 р., Федеральний рамковий закон про педагогічну освіту, 2013 р.).

Концепція дослідження. Система професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасним світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців із фізичного виховання. Вона інтегрує положення та ідеї методологічних підходів до освіти – культурологічного, аксіологічного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого, які втілюють у собі принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації системи підготовки та слугують основою її неперервної

модернізації, забезпечення високого рівня якості. Функціонування австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту забезпечується цілеспрямованою підтримкою держави, послідовною освітньою політикою, продуманими реформами. Концептуальні положення і підходи, які стали підґрунтям її нормативної бази, зафіксовано у законодавчих документах, а саме: законах «Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і вчителів спорту», «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрямів підготовки», «Про організацію університетів та напрямів підготовки». Проблему підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю ми досліджували як інтегроване суспільне явище, на яке впливає низка чинників, зокрема політична й економічна ситуація, соціально-культурний розвиток країни, осмислення важливості і сутності організованої рухової активності, її усвідомлення як фактора збереження, зміцнення здоров'я та розвитку підростаючого покоління, а відтак і необхідності розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів цього профілю. Концепція дослідження полягає у ґрунтовному аналізі особливостей зародження, формування й функціонування системи підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Австрії на різних історичних етапах, виокремленні чинників впливу, прогресивних ідей та надбань, проведенні компаративного аналізу для імплементації його результатів в український освітній простір.

Методологія дослідження базується на провідних концептуальних положеннях історичних, педагогічних, філософських, культурологічних наук, що детерміновано особливостями проведення історико-педагогічних розвідок. Структуру методології нашого дослідження представлено такими основними науковими підходами: синергетичним, аксіологічним, культурологічним, історичним, системним, компетентнісним, компаративним, міждисциплінарним, прогностичним. Використання такої сукупності методологічних підходів зумовлене їх здатністю доповнювати

один одного, що розширює можливості розв'язання поставлених завдань. Результативність дослідження австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю забезпечується неухильним дотриманням низки засадничих принципів: науковості, об'єктивності, історизму, комплексності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Застосування зазначених дослідницьких підходів і принципів дало змогу здійснити багатопланове, багаторівневе вивчення австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту для його проєкції на вітчизняну систему освіти цього профілю, забезпечило належну методологічно-інструментальну базу дослідження та сприяло отриманню об'єктивних наукових результатів

Теоретичну основу дисертаційної роботи становлять: наукові положення та висновки філософії сучасної освіти (В. Андрущенко [12; 13], В. Кремень [208; 209; 210], В. Лутай [242], Н. Скотна [431; 432], В. Скотний [151; 433] та ін.); теоретико-методологічні основи неперервної професійної освіти та порівняльної педагогіки (Н. Абашкіна [3; 4; 370], Н. Ничкало [300; 301; 302; 370], О. Матвієнко [264; 265], А. Сбруєва [418; 419; 420] та ін.); ідеї й принципи методології історико-педагогічного та порівняльно-педагогічного дослідження (В. Кемінь [192; 193], Т. Логвиненко [236], О. Локшина [238; 336], А. Максименко [255], Н. Муқан [280; 281; 282], О. Невмержицька [296], Л. Оршанський [311; 310], М. Пантюк [319], Л. Пуховська [382; 385], О. Сухомлинська [461], Н. Федчишин [476; 478], М. Чепіль [733] та ін.); засадничі положення теорії освітніх систем та їхнього розвитку (Т. Дмитренко [143; 145], В. Кремень [209], В. Олійник [309] та ін.); сукупність загальнопедагогічних підходів до аналізу теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю (О. Ажиппо [1; 2], Н. Белікова [25], В. Видрін [85], М. Данилевич [117], Р. Клопов [198; 199], Р. Карпюк [188; 190], Т. Круцевич [216; 217], Б. Курдюков [222], М. Лук'янченко [241], В. Магін [250], Н. Москаленко [273; 274], Є. Приступа [343; 345], Л. Сущенко [463; 464], С. Хазова [483]);

питання професійної підготовки вчителів фізичної культури у системі вищої освіти (Л. Ареф'єва [16], М. Віленський [71; 72], П. Джуринський [140; 139], Л. Демінська [132], Є. Захаріна [175], Л. Матвеев [263], О. Тимошенко [469], Б. Шиян [499], А. Цьось [486], В. Брецінка [534], К. Кляйнер [639; 640], Г. Гайнтель [619], Ш. Грьосінг [608; 609], Р. Мюльнер [678], Г. Рекля [705] та ін.).

У процесі написання дисертації вивчалися праці австрійських учених Г. Альтенбергера (H. Altenberger) [519; 520], А. Боймлера (A. Bäumler) [524], В. Брецінки (W. Brezinka) [534], К. Гаульгофера (K. Gaulhofer) [593; 594], А. Готца (A. Hotz) [625], К. Граєра (K. Greier) [604], Г. Гроля (H. Groll) [605; 606], Ш. Грьосінга (St. Gröbning) [608; 609], Г. Гайнтеля (G. Heintel) [619], Ф. Едера (F. Eder) [570; 571], Е. Клінге (E. Klinge) [644], Е. Кріка (E. Krick) [647], К. Кляйнера (K. Kleiner) [639; 640; 641; 643; 642], Х. Кралера (Ch. Kraler) [646], В. Мільде (V. Milde) [669], Р. Мюльнера (R. Müllner) [678], Е. Нідермана (E. Niedermann) [682], Л. Новага (L. Nowag) [685], Г. Реклі (H. Recla) [705], Ф. Фетца (F. Fetz) ([579], Ф. М. Фірталера (F. Vierthaler) [753; 754], Й. П. Франка (E. Frank) [585; 586], Д. Фішера (D. Fischer) [581], М. Шратца (M. Schratz) [719], Г. Штромаєра (H. Strohmeyer) [729; 730], М. Штрайхера (M. Streicher) [593; 594].

Відповідно до визначеної мети та завдань було використано сукупність загальнонаукових (аналіз, синтез, класифікація, порівняння, систематизація, узагальнення, індукція, дедукція) та педагогічних, історико-педагогічних **методів дослідження**, що дають можливість забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів, зокрема:

- пошуково-бібліографічний – для виявлення наявної джерельної бази з проблеми дослідження;
- інтерпретаторсько-аналітичний – для вивчення філософської, соціологічної, законодавчої, науково-педагогічної літератури з обраної теми;
- історико-генетичний – для розгляду австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в

історичній еволюції;

– контент-аналіз навчально-методичного забезпечення процесу професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії – для з'ясування специфіки її змісту й технологій;

– історико-порівняльний – для встановлення спільного й відмінного в процесах функціонування, реформування системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні;

– прогностичний – для окреслення перспектив застосування австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми й молоддю в українському освітньому просторі.

Джерельну базу дисертації становить комплекс різноманітних за змістом і походженням документів та матеріалів, зокрема монографії, наукові статті, нормативні документи, педагогічна і навчально-методична література з проблем теорії й практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії та Україні. Важливим складником стали також опубліковані документи, до яких належать організаційні статuti, правила, щорічні звіти австрійських закладів освіти, що здійснюють підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю.

Також були залучені матеріали фондів Австрійської національної бібліотеки, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. Сухомлинського, Національної парламентської бібліотеки України, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

уперше науково обґрунтовано теоретичні та методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.); *здійснено* системний аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії; простежено генезу й обґрунтовано періодизацію становлення та розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії;

з'ясовано ключові тенденції розвитку системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту дітей та молоді Австрії упродовж XX – початку XXI ст.; *виявлено* характерні ознаки сучасної австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, висвітлено її нормативно-правові, структурно-організаційні, змістові, методологічні, концептуальні основи; *визначено* головні досягнення Австрії у сфері забезпечення якісної підготовки таких фахівців до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю й *обґрунтовано* доцільність їх застосування в українському освітньому просторі;

уточнено трактування стрижневих понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності»;

уточнено зміст підготовки фізкультурних фахівців у вітчизняних закладах профільної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти;

подальшого розвитку набули наукові положення щодо організації підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, а також знання про австрійський досвід у цій галузі;

уведено до наукового обігу нові дані та матеріали, джерела й документи (законодавчо-нормативні документи, які регулюють концептуальні положення

й структурно-організаційні особливості професійної підготовки педагогічних кадрів, а також процес фізичного виховання дітей і молоді; навчальні плани і програми відповідних закладів вищої освіти Австрії тощо).

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що її матеріали і положення розширюють уявлення про особливості функціонування та реформування системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, дають змогу вдосконалювати структуру, зміст й організацію процесу професійної освіти за відповідними освітніми програмами в Україні шляхом використання австрійського досвіду. Результати дослідження було використано у навчальному процесі вітчизняних закладів освіти, що здійснюють професійну підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю, для вдосконалення методологічних, організаційних і змістових засад освітньої діяльності, модернізації навчальних планів, освітніх, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, у процесі викладання таких дисциплін, як: історія педагогіки, педагогіка, порівняльна педагогіка, сучасні зарубіжні педагогічні концепції, педагогічна майстерність фахівців фізичної культури і спорту, історія фізичної культури, професійна діяльність у сфері фізичного виховання.

На основі наукової роботи розроблено проєкт навчальної програми дисципліни (варіативний компонент) «Теорія і практика підготовки фахівців фізичного виховання і спорту за кордоном» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Проєкт програми розглянуто на засіданні вченої ради факультету педагогічної освіти Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського (протокол № 1 від 5 вересня 2019 р.).

Матеріали дисертаційної роботи можна використовувати для подальшого вивчення розвитку теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні та за кордоном, у наукових працях із проблем теорії та історії педагогіки,

порівняльної педагогіки, педагогіки фізичного виховання й спорту, історії фізичної культури тощо.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (довідка № 817 від 2 жовтня 2019), Харківської державної академії фізичної культури (довідка № 34 від 07 жовтня 2019), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1408 від 18 жовтня 2019), КЗЛОП «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчак» (довідка № 04-12/312 від 18 жовтня 2019), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (акт № 1154 від 21 жовтня 2019), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка №03-28/04/2718 від 21 жовтня 2019), Херсонського державного університету (довідка № 14 – 30/1465 від 21 жовтня 2019), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка № 01 – 23/215 від 21 жовтня 2019), Івано-Франківського коледжу фізичної культури Національного університету фізичної культури і спорту України (довідка № 2 від 23 жовтня 2019).

Особистий внесок здобувача. Усі відображені у дисертації наукові результати одержано самостійно. У спільних публікаціях авторові належить: збирання, характеристика, опис і класифікація термінології та понятійного апарату дослідження [11; 15; 28; 33; 48; 51; 59; 60; 64; 65; 67; 68]; нагромадження, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів підготовки спеціалістів із фізичного виховання та спорту на теренах України [10; 16] і професійної підготовки таких фахівців за кордоном [26; 37; 41; 42; 45]; ретроспективний та компаративний аналіз системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту [13; 20]; збирання даних та інтерпретація результатів дослідження щодо сформованої готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності [12; 17; 18; 30; 38; 39; 40; 43]; пошук джерел та аналіз історичних

особливостей проблеми дослідження [29; 35; 36; 46; 47; 49; 52; 53; 55; 69]; нагромадження емпіричних даних, аналіз і систематизація матеріалу щодо інноваційних технологій та методів удосконалення системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності [14; 18; 19; 23; 27; 31; 32; 34]; розкриття особливостей освітнього процесу у закладах вищої освіти, з'ясування оптимізації професійної іншомовної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту [21; 44; 49; 54; 56; 57; 58; 61; 62; 63; 66; 70; 71; 72; 73]. Ідеї співавторів у дисертаційній роботі не використано.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення та результати дослідження апробовано в доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice» (Chişinău, Republica Moldova, 2019); «Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności» (Kraków, 2019); «Development of modern technologies and scientific potential of the world» (London, 2019); «Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та спорту в сфері обслуговування» (Львів, 2019); «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (Stuttgart, 2018); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2018); «Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту» (Суми, 2018); «Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values» (Ankara, Львів, 2018); «Science and Life» (Київ, 2017); «Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015» (Warszawa, 2015); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2011, 2012, 2014); *усеукраїнських*: «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Херсон, 2019); «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2019, 2013); «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах» (Дніпро, 2018); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2017);

«Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2016, 2010).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему «Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту» зі спеціальності 10.02.01 – українська мова захищено в 2004 році в Інституті української мови Національної академії наук України. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 73 публікаціях, з-поміж яких 1 монографія, 2 статті у виданнях, що індексуються наукометричною базою Scopus, 23 статті у фахових наукових виданнях України (з них 8 статей у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus), 5 статей у зарубіжних фахових періодичних наукових виданнях, 1 популярна енциклопедія, 42 публікації у збірниках наукових праць, педагогічних журналах, збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, навчальних посібниках.

Структура й обсяг дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (771 найменування, з них 299 іноземною мовою), 13 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 527 сторінок, основний зміст викладено на 367 сторінках. Дисертація містить 33 таблиці та 5 рисунків.

РОЗДІЛ І

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ В АВСТРІЇ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Історіографія та джерела дослідження

Проблема повноцінного розвитку молодих поколінь, формування їх фізичної культури – одна з нагальних проблем сьогодення, розв’язання якої є завданням цілої низки наукових галузей, зокрема педагогіки, психології, філософії, медицини тощо. Результат наукових пошуків у цій царині – розмаїття теорій, концепцій, методик фізичного виховання, що забезпечують належне підґрунтя для супроводу дітей і молоді на шляху їх зростання, розгортання їхніх фізичних сил та можливостей.

Водночас незаперечним є факт про те, що жодну концепцію фізичного виховання підростаючих поколінь неможливо реалізувати у повному обсязі без ґрунтовно підготовлених фахівців цієї галузі, які виконують головну роль в організації та здійсненні навчально-виховного процесу засобами фізичної культури та спорту. Формування фізичної культури, спрямованої на збереження і зміцнення здоров’я, розвиток фізичних якостей з метою гармонійного формування особистості, не можливе без підготовки висококваліфікованих фахівців з фізичного виховання і спорту.

Проблема професійної діяльності фахівців фізичного виховання і спорту та особливості підготовки до її ефективного здійснення займає вагомим місце в українській науково-педагогічній літературі. Ще видатні педагоги ХІХ століття М. Пирогов та К. Ушинський звертали увагу на важливість систематичної, цілеспрямованої підготовки педагогічних кадрів до розв’язання завдань фізичного виховання молодих поколінь [444; 473;

474]. Аргументовано доводячи необхідність впровадження гімнастики як обов'язкового предмета в систему шкільного навчання, обґрунтовуючи вибір мети, змісту, методів, форм фізичного виховання дітей і молоді, вчені вказали на вагоме значення якісної підготовки педагогів, яка б передбачала їх озброєння глибокими загальнопедагогічними, медико-біологічними, спеціально-методичними знаннями та вміннями.

У їхніх працях містяться цінні ідеї щодо побудови національної системи фізичної культури і спорту, її змістових, організаційних, методичних засад та відповідні роздуми стосовно кадрових проблем цієї сфери, що без належної уваги і конструктивних підходів зведуть нанівець усі спроби і зусилля з організації фізичного виховання в українському суспільстві. Їх основою стали результати вивчення кращих європейських традицій підготовки вчительських кадрів до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності, аналізу вітчизняних прогресивних реформаційних поглядів, а також власного практичного досвіду підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на теренах України.

Відтак роботи педагогів постають цінним джерелом інформації щодо витоків вітчизняної системи підготовки кадрів у галузі фізичного виховання та спорту дітей і молоді, її початкових організаційних форм, структурних, змістово-методичних особливостей.

У першій половині ХХ століття дослідження проблем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю набирає нових обертів. Значний внесок у цей процес зробили В. Блях [30], І. Боберський [31; 32; 33], С. Гайдучок [88; 89], Е. Жарський [163], В. Короновський [205], В. Московін [276], М. Філь [481], В. Ястржибський [512] та ін., які обґрунтували необхідність упровадження якісно нових підходів до освіти фахівців з фізичного виховання і спорту відповідно до здобутків науки, запитів суспільства, потреб школи. У своїх розвідках дослідники сформулювали вимоги до фахової підготовки вчителів фізичної культури, основні напрямки їх освіти, проаналізували організаційні і методичні засади

навчально-виховного процесу.

Вихідним моментом їхніх поглядів щодо професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту стали тогочасні тенденції соціокультурного і політичного життя, освіти й виховання молодих поколінь. З огляду на це, автори акцентували увагу, передовсім, на необхідності забезпечення майбутнім спеціалістам з фізичного виховання і спорту високого рівня загального розвитку, ґрунтовних знань з історії й теорії фізичного виховання, методики навчання різних видів спорту, основ біомеханіки та медицини, анатомії, фізіології, педагогіки, психології, а також умінь, навичок проведення навчальних занять, спортивних змагань та свят. У такому контексті дослідники розглянули питання змісту навчальних дисциплін, розроблення навчальних програм, підготовки підручників та посібників, форм і методів викладання.

Отже, праці згаданих науковців докладно знайомлять зі станом кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту на теренах України у вказаний період, практикою організації процесу його професійної підготовки, напрямками її удосконалення відповідно до поточних потреб школи і суспільства. Вони дають змогу сформулювати широке наукове уявлення про проблеми фізичного виховання дітей і молоді в той час, напрями оновлення поля майбутньої діяльності педагога цього профілю та його професійного образу, пріоритети розбудови системи педагогічної освіти за фізкультурним напрямом.

Наукова література з проблем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю другої половини ХХ століття, зокрема роботи М. Віленського [71; 72], Е. Вільчковського [75; 76; 77], А. Ємця [153], О. Куца [225], Л. Матвєєва [263], Ю. Петришина [328], Р. Сафіна [415], А. Цьося [486], Б. Шияна [499; 502], Ю. Шкрєбтія [503], В. Яловика [509] та ін., розкривають тогочасне бачення сутності та особливостей професійної діяльності фахівців із фізичного виховання і спорту, висвітлюють тодішні реалії й умови праці фізкультурно-

педагогічних кадрів, знайомлять з теоретичними підходами та практикою їх професійної освіти у вказаний період. Їхні доробки дають змогу сформулювати чітке уявлення про стан, тенденції, здобутки і прогалини у професійній підготовці педагогічних кадрів протягом зазначеного часового періоду.

Особливий інтерес у працях названих дослідників становить інформація щодо концептуальних засад професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, аналіз нормативних документів з питань фізкультурно-педагогічної освіти, характеристика навчальних планів і програм. Дослідження розкривають структуру та організацію системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, висвітлюють змістові засади освітнього процесу у вітчизняних профільних закладах освіти, висвітлюють методичні аспекти навчання і виховання майбутніх спеціалістів.

На підставі такого системного підходу до аналізу теорії і практики професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, виявлення її переваг і недоліків, науковці презентують власні рекомендації щодо можливостей подальшого вдосконалення системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, висловлюють оригінальні ідеї щодо оновлення змісту освіти майбутніх учителів фізичної культури, пропонують цікаві авторські методики і технології їх навчання та виховання. Учені окреслили пріоритети реформування системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та визначили перспективи її подальшого розвитку. Усе це, без сумніву, робить їхні напрацювання цінним джерелом інформації для сучасних дослідників проблеми професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю.

Сучасна українська історіографія проблеми професійної підготовки фахівців фізичного виховання спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю демонструє високий рівень диференційованості напрямів її

дослідження. Зокрема, значною чисельністю вирізняються історико-педагогічні дослідження теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю. У межах групи праць на історичну тематику важливе місце займають дослідження творчої спадщини видатних педагогів минулого з метою розв'язання актуальних проблем професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, пошуку раціональних технологій формування їх особистісних і професійних компетенцій.

Зокрема О. Вацеба [63; 60; 62], О. Гук [110], А. Леоненко [232], Л. Лисенко [234], С. Марчук [261], А. Сова [436; 437; 438; 439], Р. Коваль [716] та ін. ґрунтовно досліджують погляди видатних педагогів, прогресивних діячів щодо фізичного виховання молодих поколінь та професійної підготовки фахівців відповідного профілю. Їхню увагу привертають насамперед міркування І. Боберського, С. Гайдучка, В. Ястржибського та ін., які здійснили вагомий внесок у становлення систем фізичного виховання і спорту та вдосконалення теорії і практики професійної підготовки її кадрового забезпечення. Вивчаючи окреслені питання у спадщині видатних педагогів, дослідники спираються на системний підхід до дослідження педагогічних персоналій, презентують їхні здобутки у сукупності історичних, суспільних, культурних, особистісних зв'язків.

Наукові студії цього напрямку охоплюють цілий комплекс дослідницьких цілей та завдань, зокрема аналіз становлення і розвитку поглядів видатних діячів, педагогів минулого на проблеми фізичного виховання і спорту, підготовку фахівців цього профілю, характеристику засадничих положень їхніх концепцій, формування професійної компетентності, визначення умов, чинників, методів, засобів, організаційних форм процесу їхньої підготовки до професійної діяльності.

Зазначимо, що доробок видатних діячів і педагогів минулого в цій царині цілком справедливо оцінюється сучасними дослідниками як

невичерпна скарбниця ідей для розв'язання проблем професійної освіти кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту дітей і молоді в умовах сьогодення.

У межах широкого спектру історико-педагогічних студій з проблеми професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту привертають увагу дослідження теоретичних і методологічних засад фізкультурно-педагогічної освіти в різні історичні періоди. Вивчення наукових розвідок цієї тематичної групи дає змогу досягнути основні здобутки і прогалини у розв'язанні проблеми професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в історичній ретроспективі, що, своєю чергою, допомагає окреслити перспективи на майбутнє у цій сфері та уникнути помилок минулого.

Показовими тут є дослідження Я. Боднара [37], О. Вацеби [65; 66; 67], В. Вербицького [69], О. Гука [110], С. Заборняка та Б. Мицкана [166], Т. Завгородньої [167], В. Кізченко [196], Т. Кравчук [206], М. Крука [215], В. Мужичка [279], О. Пронікова [368], І. Рядинської [413] та ін., які відтворюють досвід професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в різних регіонах України у різний історичний період. Учені представляють доволі повну картину підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю на теренах України з моменту її започаткування, висвітлюють процес заснування перших профільних навчальних закладів, розкривають особливості їх функціонування і розвитку.

У їхніх дослідженнях запропоновано періодизації розвитку української системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, здійснено ґрунтовний аналіз організаційних й процесуально-змістових особливостей підготовки в історичній ретроспективі, виокремлено важливі напрацювання і здобутки на різних історичних етапах розбудови вітчизняної системи фізкультурно-педагогічної освіти.

Таким чином, наукові дослідження з історії становлення системи

професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту розв'язують широкий спектр завдань, серед них:

- висвітлення передумов становлення системи фізкультурно-педагогічної освіти в різні історичні періоди;
- аналіз теоретичних та концептуальних засад формування професійної компетентності педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю;
- характеристика організаційно-методичних основ процесу професійного становлення;
- обґрунтування перспектив використання цінного історичного досвіду у сучасних умовах.

Згадані історико-педагогічні студії за своєю суттю є інноваційними та знаковими водночас, адже дають змогу осмислити історичні напрацювання в сфері професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, їх матеріали і висновки уможливають прогнозування перебігу сучасних освітніх процесів та новацій на основі врахування ретроспективного досвіду.

У рамках історіографії проблеми дослідження важливе місце займають науково-педагогічні студії сучасного стану професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Їх тематика і проблематика охоплює надзвичайно широке коло питань. Насамперед дослідники (О. Ажиппо [1; 2], М. Данилевич [117], Л. Демінська [132; 133], П. Джуринський [140; 139], Є. Захаріна [447], Є. Приступа [343; 345], У. Проценко [376], Н. Степанченко [442; 447], Л. Сущенко [463; 464], О. Тимошенко [469] та ін.) спрямовують зусилля на вивчення теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, вказуючи на наявність численних суперечностей у системі професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, розв'язання яких вимагає ґрунтового осмислення її проблемних аспектів, визначення конструктивних підходів до їх подолання.

У дослідженнях з питань теорії і методики фізкультурно-педагогічної освіти докладно обґрунтовується суть професійної діяльності фахівця з фізичного виховання і спорту у сучасних умовах, розглядаються різноманітні концептуальні, методологічні підходи до його професійного становлення, пропонуються альтернативні авторські методики і технології підготовки кадрового потенціалу для сфери фізичного виховання і спорту. Результати досліджень, наукові висновки та практичні рекомендації мають важливе значення для сучасної теорії й практики професійної підготовки.

Матеріали наукових студій цієї тематичної групи забезпечують обґрунтовану інтерпретацію всіх компонентів системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту та слугують джерелом конструктивних ідей, підходів до розв'язання проблем, що на сучасному етапі стоять перед системою педагогічно-фізкультурної освіти: оновлення цілей і змісту, вдосконалення методики й технології, поліпшення навчально-методичного забезпечення і т. д. Дослідження згаданих науковців дають широке уявлення про складну і динамічну систему професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Україні, як органічну єдність усіх її структурних складових, напрями її подальшого розвитку в коротко- і довготерміновій перспективі та методологічні принципи стратегічного планування її модернізації в умовах реформування української освіти. Актуальність напрямів зазначених досліджень підсилюється працями тотожної тематики закордонних учених S. Biddle [528], C. Carspersen [539], E. Choi [541; 542; 630; 650], J. Coakley [543; 544; 545], J. Devis-devis [565; 566; 668], K. Green [603], K. Hammerness [612], N. Hankins [614], S. Harvey [618], D. Hellison [620], D. Hunuk [627], D. Kirk [637; 638; 654], A. MacPhail [656; 664], D. NiChroinin [680; 681], J. O'Connor [688], B. Moy [676], A. Sicilia-Camacho [723], R. Tinning [737], I. Voinar [755], J. Walton-Fisette [756] та ін.

Об'єктом пильної дослідницької уваги є також проблема професійної компетентності сучасного фахівця фізичного виховання і спорту, що

переконливо доводять праці О. Атамась [17], Г. Балахнічової [20], І. Боднар [35; 36], Е. Вільчковського [75], О. Гауряк [94], Г. Генсерук [96], Ю. Голенкова [98], С. Гуменюк [112; 113], В. Демченко [134], Т. Диби [141], Є. Жуковського [165], А. Заїкіна [170], Г. Кондрацької [203], А. Коноха [204], І. Лапичака [230], І. Максимчук [257; 659], Ю. Мусхаріної [283], В. Наумчука [290], О. Панасюка [318], Ю. Пелеха [327], Н. Самсутіної [414; 415], О. Свєртнева [422], О. Солтик [443], Л. Чалій [490], І. Шаповалової [494; 495; 496] та ін. Вихідним моментом їхніх наукових пошуків є вивчення реального стану професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, характеристика системи навчання і виховання у профільних закладах освіти в її структурному, динамічному та функціональному аспектах, узагальнення основних тенденцій, проблем навчання фахівців з фізичного виховання і спорту, окреслення актуальних підходів до модернізації фізкультурно-педагогічної освіти з урахуванням сучасних досягнень психолого-педагогічних, медико-біологічних наук, технічних інновацій, тенденцій державного, суспільного, освітнього поступу.

У дослідженнях цієї групи здійснюється, насамперед, переосмислення теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю у світлі компетентнісного підходу, відтак пропонується якісно нова концепція професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, що передбачає нові цілі й завдання, зміст, методи, технології навчального процесу. Пріоритетами дослідницької діяльності тут є обґрунтування сутності професійної компетентності фахівця з фізичного виховання і спорту, виявлення її структурних елементів та визначення на цій основі конструктивних підходів до їх формування. Учені обґрунтовують критерії, показники, рівні сформованості професійних компетенцій майбутніх педагогів фізкультурно-спортивного профілю, розробляють моделі їх розвитку, апробовують їх у практиці навчання і виховання, на підставі чого пропонують ефективні рішення відповідних проблем. Їх

осмислення дає підстави констатувати, що вони органічно вплітаються у розроблення сучасної гуманістичної парадигми освіти, інноваційних педагогічних технологій, згідно яких особистість фахівця з фізичного виховання і спорту, її всебічний розвиток визначаються ключовою метою педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями.

З огляду на необхідність удосконалення теорії і практики професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту сучасні українські науковці О. Ажиппо [2], Л. Арєф'єва [16], Н. Белікова [25], М. Данилевич [117], Л. Демінська [132; 133], Є. Захаріна [176], М. Курнишев [224], П. Єфіменко [162], М. Карченкова [191], Р. Маслюк [262], М. Ярошик [510; 511] ґрунтовно досліджують педагогічні умови ефективної освіти кадрів фізкультурно-спортивного профілю. Учені стверджують, що формування готовності фахівця з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності, як інтегрального багаторівневого особистісного утворення, що включає теоретичні знання, практичні вміння і навички, мотиваційно-ціннісні орієнтири, професійно значущі здібності й особистісні якості, фізичну і психофізіологічну підготовленість, вимагає специфічних педагогічних умов.

У ході дослідження науковці встановили комплекс умов, які забезпечують ефективність і результативність процесу професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, зокрема: поетапне здійснення підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту на основі взаємозв'язку теорії і практики, інтеграція навчальних курсів та дисциплін; застосування особистісно орієнтованих, інтерактивних методів, форм навчання й виховання; забезпечення наступності в меті, завданнях, формах, методах, які реалізуються в навчальному процесі при підготовці фахівців різного рівня; активізація самостійної роботи з використанням комплексно-диференційованих програм; пріоритетність саморозвитку, самовдосконалення і творчої самореалізації майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту та ін.

Запропоновані вченими умови ефективної підготовки кадрів з фізичного виховання дітей і молоді були апробовані практикою навчання і виховання у профільних навчальних закладах та, після практичної перевірки, рекомендовані для широкого використання. Вони слугують своєрідними орієнтирами у процесі реформування української системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та подальшого розроблення цінних методичних рекомендацій, що спрямовують процес фізкультурно-педагогічної освіти на випереджальний розвиток суспільства, шкільництва, професійної кар'єри фахівця з фізичного виховання і спорту.

У пошуках шляхів підвищення якості професійної підготовки кадрів з фізичного виховання українські дослідники активно вивчають закордонний досвід у цій сфері, результатом чого стали порівняльно-педагогічні студії з проблем фізкультурно-педагогічної освіти. Дослідники-компаративісти (О. Гайдук [86], Р. Гах [95], І. Гринченко [106; 107], Т. Дерека [135; 136], С. Мединський [267; 665; 666], Р. Мушкета [284], В. Пасічник [322], Н. Постригач [337; 338; 339], Т. Осадча [312; 313], М. Тадеєва [466], І. Турчик [470; 471] та ін.) спрямовують увагу на досягнення цілої низки цілей, як-от вивчення історії становлення системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в зарубіжних країнах, аналіз її концептуальних засад в тісному зв'язку зі соціальними, політичними, культурними, освітніми реаліями і трансформаціями; характеристика змісту, методів, форм організації професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, розроблення практичних рекомендацій щодо використання відповідного зарубіжного досвіду у вітчизняних умовах.

Компаративні студії з питань професійної освіти педагогів фізкультурно-спортивного профілю у країнах зарубіжжя, передовсім європейських, зокрема Німеччині, Франції, Бельгії, Італії, Польщі та ін., знайомлять нас з підходами закордонних учених до осмислення означеної

проблеми, спонукають до переосмислення термінологічних і методологічних засад обраної дослідницької проблематики, презентують конструктивні шляхи розв'язання дилеми національно-традиційного та універсально-інноваційного в сфері фізкультурно-педагогічної освіти.

Наявність порівняльно-педагогічних розвідок з проблем професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту дають змогу системно аналізувати теорію і практику освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю різних країн і регіонів, з'ясувати її специфіку, вектори подальшої еволюції, презентувати конструктивні ідеї для вдосконалення відповідного вітчизняного досвіду і, без сумніву, є вагомим здобутком сучасної української педагогічної науки.

Актуальність компаративних досліджень, з огляду на запити національної системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту дітей і молоді у віднаходженні перспективних траєкторій інтеграції у світовий та європейський освітній простір, є незаперечним фактом, адже порівняльні студії в цій сфері позиціонуються як інструмент досягнення українською освітньою системою міжнародних стандартів якості професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю.

Серед масиву компаративних наукових студій особливо важливе значення для нашого дослідження мають праці з проблем педагогічної освіти за кордоном, зокрема ті, в яких висвітлюється австрійський досвід професійної підготовки педагогічних кадрів. Так, у працях Л. Пуховської [381; 382; 383; 384; 385], В. Кеміня [193; 192], Т. Кристопчук [211; 212; 214; 213], М. М'ясковського [246; 247; 248; 249], О. Сахаренка [417], О. Сторонської [454], Ж. Романової [390], Л. Фаннінгер [475], Н. Федчишин [477] розглядаються історичні аспекти, сучасний стан та тенденції подальшого розвитку системи педагогічної освіти Австрії. Цінність цих розвідок полягає передовсім в аналізі і характеристиці загальноєвропейських тенденцій, стандартів професійної підготовки

педагогів, відповідних рекомендаційних матеріалів та нормативних документів щодо педагогічної освіти, що визначають напрями розбудови національних систем професійної підготовки педагогічних кадрів у країнах Європи, зокрема в Австрії.

Вивчення австрійського досвіду професійної підготовки здійснюється українськими вченими за цілою низкою критеріїв: роль педагогічної освіти в контексті розвитку австрійської системи шкільництва; педагогічна освіта як складова національної системи освіти; структура, функції системи професійної підготовки педагогів; нормативно-правова основа функціонування системи педагогічної освіти; структура і сутність педагогічної системи профільних навчальних закладів; організація підготовки кваліфікованих кадрів освітньої галузі.

Результати наукових пошуків автори ефективно використали у процесі окреслення пріоритетів удосконалення української системи професійної підготовки фахівців освітньої сфери та розроблення рекомендаційних матеріалів, що спрямовують процес педагогічної освіти в Україні на випереджальний розвиток суспільства й шкільництва.

Тож у рамках цієї групи наукових праць представлено окремі аспекти обраної нами дослідницької проблематики, зокрема висвітлено особливості становлення австрійської системи педагогічної освіти, розглянуто її сучасний стан, структуру, схарактеризовано інституційну мережу, проаналізовано засади їхньої діяльності. Наведена в дослідженнях інформація дає змогу з'ясувати загальні особливості австрійської системи педагогічної освіти, принципи її функціонування, стандарти якості професійної освіти педагогічних кадрів, що мають безпосередній вплив на процес професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту.

Цілком закономірно, що більш ґрунтовно проблема професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю на теренах Австрії висвітлена в зарубіжній, зокрема австрійській, науковій літературі. Австрійська історіографія проблеми професійної підготовки кадрів з

фізичного виховання і спорту на теренах країни бере початок ще з XVIII століття. Питання професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту розглядалися в ті часи переважно крізь призму проблем дитячого здоров'я, в контексті обґрунтування фізичної активності, як важливого засобу повноцінного фізичного розвитку дітей. У результаті подальшого осмислення важливості та сутності цілеспрямованого фізичного виховання, його усвідомлення як фактора збереження і зміцнення дитячого здоров'я, розвитку, а відтак й утвердження як невід'ємного компонента шкільної освіти, виховання відомі австрійські вчені, зокрема В. Е. Мільде [669], Л. Новаг [685], Ф. М. Фірталер [753; 754], Й. П. Франк [585; 586] та ін., вказали згодом на необхідність якісної професійної підготовки фахівців у цій галузі педагогічної діяльності.

Наукові розвідки згаданих учених відображають доволі глибоку картину організації фізичного виховання дітей і молоді в означений історичний період, знайомлять з первісними формами його здійснення та їх, часто негативними для дитячого здоров'я, наслідками, що, власне, й стало могутнім поштовхом для науковців до переосмислення цього досвіду, спростування численних стереотипів, популяризації в освітянських, громадських колах нових, науково обґрунтованих підходів та актуалізації ідеї професійної підготовки фахівців у цій царині. Для нашого дослідження їхні праці стали цінним джерелом інформації щодо витоків системи підготовки кадрів у галузі фізичного виховання та спорту дітей і молоді, її первинних організаційних форм, структурних, змістово-методичних особливостей.

У наступні століття масштаби вивчення проблеми професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту на теренах Австрії суттєво зростають. Посилення ролі фізичної культури і спорту у житті суспільства, розбудова системи шкільної фізкультурної освіти, розширення позашкільної спортивно-оздоровчої і фізкультурної роботи з дітьми і молоддю актуалізували проблеми кадрового забезпечення цих сфер діяльності, до

розв'язання яких активно долучилися видатні австрійські вчені, насамперед Я. Павель [691], Г. Шпітци [726] та ін. У їхніх роботах вміщено багатий фактичний матеріал щодо теорії і практики фізичного виховання і спорту на рубежі XIX-XX століть, коли чи не вперше в історії австрійської педагогіки, розкриваються гендерні аспекти фізичного виховання, особливості фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми з вадами розвитку, а відтак акцентується увага на змінах цієї галузі професійної діяльності та, відповідно, потребах модернізації тогочасної практики професійної підготовки її кадрового забезпечення.

Їхні праці дають широке наукове уявлення про процес обґрунтування важливості розгортання систематичного шкільного та позашкільного фізичного виховання дітей і молоді, осмислення поля професійної діяльності педагога цього профілю, його професійного образу, утвердження професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як окремого напрямку університетської педагогічної освіти. Цінність їхніх розвідок вбачаємо, насамперед, у докладному висвітленні процесу становлення галузі, як самостійної, рівноцінної іншим напрямкам педагогічної освіти, з усіма труднощами і суперечностями його перебігу.

Помітне місце в австрійській історіографії проблеми професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту першої половини XX століття займають напрацювання К. Гаульгофера та М. Штрайхера [593; 594] – авторів унікальної концепції фізичного виховання дітей і молоді, оснований на ідеях реформаторської педагогіки та новітніх здобутках різних галузей науки – психології, біології, медицини і т. д. Ця концепція стала, зрештою, основою докорінного переосмислення процесу професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, визначення її прогалин і недоліків, окреслення перспектив удосконалення.

У працях цих учених, насамперед, привертають увагу міркування щодо принципів державної політики у сфері розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю,

рекомендації щодо її структури, змісту та організації, а також процедури державної атестації як механізму контролю її якості. Дослідження вигідно вирізняє висвітлення досвіду органічного вплетення теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю у процес практичної реалізації гуманістичної парадигми фізичної активності, незаперечне визнання їхньої взаємозалежності, підпорядкованості єдиним принципам та ідеям, що декларуються гуманістичними філософськими, психологічними, педагогічними теоріями і доктринами. Згадані науковці спираються на методичні підходи до дослідження теорії та практики професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, презентують відповідний досвід в сукупності суспільних, культурних, освітніх тенденцій, науково-технічних здобутків.

Важливим джерелом інформації щодо подальшої розбудови системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії стали праці А. Боймлера [524], Е. Клінге [644], Е. Кріка [647] та ін., що висвітлюють особливий період в історії освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю на теренах країни – період націонал-соціалізму, позначений небувалим злетом інтересу до фізичної активності і спорту в суспільному житті та освіті, як важливих трансляторів ідеології цього політичного режиму та інструментів забезпечення здоров'я, сили і могутності нації.

У їхніх роботах представлено авторські інтерпретації тогочасних геополітичних умов, суспільно-політичних, економічних, військових тенденцій, що зумовлювали необхідність посилення фізичного виховання молодих поколінь; розкрито ідеї щодо його ефективної організації з урахуванням реалій і пріоритетів громадянського життя того часу; актуалізовано необхідність перебудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів як рушійної сили реалізації реформ. Зокрема, в їхніх розвідках знаходимо цікаві відомості щодо професійного образу вчителя та реалії його педагогічної діяльності в ті часи, ідеї щодо ролі й місця вчителів

фізичного виховання в ієрархії педагогічних кадрів Австрії, особливості тотальної перебудови австрійської системи професійної підготовки кадрового забезпечення галузі за взірцем Третього Райху та, очевидно, нівелювання попередніх здобутків і напрацювань у цій сфері.

Із подальшими тенденціями розвитку австрійської системи професійної педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними напрямками і спеціальностями досить ґрунтовно знайомлять праці Г. Гроля [605; 606], Е. Нідермана [682], Ф. Фетца [579] та ін., що зробили вагомий внесок у її розбудову в складні повоєнні десятиліття, в умовах дискредитації фізичної культури і спорту, індиферентності громадськості до проблем фізичного виховання внаслідок попередньої політизації, ідеологізації. У їхніх роботах описані наполегливі спроби подолання критичного нігілістичного відношення суспільства до фізичного виховання і спорту, організованої фізичної активності дітей та молоді, невтомні зусилля з очищення від ідеологічних нашарувань, спотворень професійного образу педагога цього профілю, про численні спроби відродження давніх традицій підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту і т. д.

Праці авторів містять цікаві дані щодо денацифікації професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, створення нової нормативної бази, розроблення й впровадження нових навчальних планів, програм тощо. Запорукою ґрунтовних дослідницьких результатів та висновків учених стало органічне використання широкого комплексу теоретичних і методологічних підходів, передовсім історико-філософського, системно-структурного, структурно-функціонального та ін. В їхніх наукових студіях чітко простежується і міждисциплінарний підхід, що уможливив залучення в ході дослідження матеріалів з питань професійної підготовки кадрових ресурсів сфери фізичного виховання і спорту з різних галузей науки – історії, соціології, філософії, педагогіки, психології, біології, фізіології, медицини тощо.

Завдяки послідовній праці австрійської академічної спільноти з

деполітизації фізичного виховання та спорту, переосмислення їх функцій, завдань в житті людини і суспільства в австрійській історіографії проблеми професійної освіти фахівців цього напрямку подальших десятиліть ХХ століття на передній план виходять якісно нові питання, що переконливо доводять праці Г. Альтенбергера [518; 519; 520], А. Готца [625], Ш. Грьосінга [609; 610] та ін. У них йдеться про вдосконалення правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, впорядкування загальної структури системи та мережі освітніх закладів, модернізацію цілей і змісту освітнього процесу, впровадження новітніх педагогічних технологій тощо.

Праці згаданих учених дають змогу сформуванню широкого наукового уявлення про складну і динамічну систему професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, що склалася в Австрії на кінець ХХ століття, як органічну єдність розмаїття структурних компонентів, починаючи від цілей та завершуючи інструментами контролю їх досягнення. Глибокий аналіз усіх складових процесу професійної освіти фізкультурно-спортивних кадрів в системі середньої професійної та вищої освіти Австрії склав основу дослідницької діяльності авторів, а його результати стали підставою для ґрунтовних висновків, узагальнень і рекомендацій щодо подальшого розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, даючи нам змогу осягнути закономірності цього процесу, оцінити динаміку та масштаби реформ.

Сучасна австрійська історіографія проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту вражає як тематичним діапазоном, так і методологічною варіативністю. Так, значною чисельністю вирізняються розвідки з історичної проблематики професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту на теренах Австрії. У межах цього напрямку науково-педагогічних студій вчені (В. Брецінка [534], Р. Мюльнер [678], В. Рекля [706], Г. Штромаєр [729; 730] та ін.) фокусують увагу на найрізноманітніших аспектах становлення австрійської системи підготовки

кадрового забезпечення галузі фізичного виховання і спорту дітей і молоді, серед них історичні передумови її виникнення, генеза її розвитку в різні історичні періоди, історія діяльності профільних освітніх закладів, внесок видатних австрійських учених у розвиток теорії і практики професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту тощо.

Наукові результати і висновки цієї групи досліджень забезпечені раціональним використанням широкої гамми методологічних підходів (історичного, системного, аксіологічного, культурологічного), що дають змогу врахувати складність суспільних, політичних, економічних умов професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на теренах країни в різні історичні періоди, критично осмислити й об'єктивно оцінити часом суперечливі події, явища в історії становлення і розвитку професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії. На підставі їх аналізу можна відстежити якісні зміни в розвитку теорії та практики підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, усвідомити прогресивні і регресивні тенденції в цьому процесі, що, своєю чергою, сприяє глибшому розумінню реалій сьогодення, а також перспектив майбутнього.

Проаналізуємо пласт наукової літератури щодо сучасного стану, перспектив удосконалення австрійської системи професійної підготовки майбутніх педагогів фізкультурно-спортивного профілю. У межах цієї дослідницької проблематики науковці (Г. Гайнтель [619], К. Граєр [604], Ф. Едер [570; 571], К. Кляйнер [639; 640; 641; 643; 642], Х. Кралер [646], Д. Фішер [581], М. Шратц [719] та ін.) зосереджують увагу навколо структурно-організаційних особливостей австрійської системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, професійної компетентності сучасного вчителя спорту та шляхів її формування, змісту професійної освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, критеріїв його відбору і принципів структурування, організаційно-технологічних основ професійної підготовки педагогічних кадрів тощо.

Наукові студії цього напрямку презентують цікаві авторські ідеї, підходи щодо оцінки сучасного стану підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, сформовані на основі застосування різнопланових джерел, емпіричних досліджень, осмислення їх в контексті новаторського світового досвіду в цій царині. Завдяки такій постановці дослідницьких проблем і завдань, застосуванню раціонально дібраної методології праці згаданих учених відображають сучасну цілісну картину змісту та організації процесу професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії на різних ланках системи освіти, комплексно розкривають теоретичні і концептуальні підходи її модернізації відповідно до сучасних викликів. Запропоновані науковцями моделі і підходи до професійної освіти кадрового забезпечення галузі фізичного виховання і спорту дітей і молоді, ґрунтуючись на новітніх здобутках педагогічної науки, відображають складні і багаторівневі структури із низкою взаємопов'язаних компонентів (цільовий, функціональний, змістовий, організаційний та ін.), завдяки чому можна чітко окреслити цілеспрямований процес формування професійної компетентності майбутніх учителів.

Отож, австрійська історіографія проблеми становлення і розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту представлена чималою кількістю праць і публікацій. У них комплексно представлено найрізноманітніші аспекти педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями, як в історичній ретроспективі, так і в умовах сучасності. Натомість аналіз української історіографії проблеми змушує констатувати відсутність у вітчизняній історико-педагогічній науці досліджень, які б системно висвітлювали проблеми функціонування і реформування системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії та презентували відповідний австрійський досвід, як скарбницю цінних ідей, конструктивних підходів, а також повчальних уроків для модернізації теорії

і практики професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні.

Актуальність компаративного дослідження австрійського досвіду професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю з огляду на запити української системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту полягає у віднаходженні перспективних траєкторій інтеграції в світовий та європейський освітній простір і є незаперечною. Його результати та висновки можуть позиціонуються як інструмент досягнення вітчизняною системою фізкультурної освіти високих стандартів якості професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичної культури і спорту, фізичного виховання дітей та молоді.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Модернізація сучасної вищої фізкультурної освіти, в основі якої лежить гуманізація і гуманітаризація навчально-виховного процесу, визначає нові орієнтири її розвитку. Головною метою є виховання всебічно розвинутої особистості фахівця з фізичного виховання та спорту, компетентного, мобільного, готового до зовнішніх і внутрішніх змін, здатного до створення і здійснення стратегій професійного зростання [117].

Професійна підготовка майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту повинна організовуватися на принципах пріоритетності розвитку суб'єктності студента, актуалізації його духовного потенціалу, створення умов для плідного творчого самовираження, що безпосередньо пов'язано з ефективністю підготовки до професійного саморозвитку. Такий розвиток не можливий без розуміння базового понятійного апарату та термінологічної системи галузі майбутньої професійної діяльності фахівця. Власне забезпечення умов ефективної фахової комунікації у сфері підготовки фахівців з фізичної культури і спорту актуалізує потребу вивчення та аналізу понятійного апарату та термінології системи підготовки фахівців з фізичного

виховання і спорту [405]. Так, І. М. Кантор зазначає, що «термінологія – це основа мови науки. Вона позначає суттєві риси і ознаки педагогічних процесів і явищ. Оскільки, наукові узагальнення неможливі без певної мовної понятійної форми, відтак, науковий категорійно-понятійний апарат неможливий без сформованої системи понять, суджень та умовиводів» [189].

На думку М. Сокол, «сучасна педагогіка, прагнучи теоретично обґрунтувати й практично реалізувати роль освіти в розвитку особистості, об'єктивно поповнює свій понятійно-термінологічний апарат актуальними взаємопов'язаними поняттями. Тому їх правильне розуміння та практичне застосування сприятиме підвищенню ефективності в безперервному соціально-культурному розвитку людини впродовж життя шляхом навчання, забезпеченню якісних навчальних результатів й оволодінню конкуренто спроможними кваліфікаціями в умовах світової глобалізації та європейської інтеграції» [440, с. 122].

Тому, важливим для нашого дослідження є визначення, з'ясування та уточнення ключових понять, до яких ми віднесли такі: фахівець, підготовка фахівців, фізичне виховання, фізична культура, спорт, фізкультурно-оздоровча діяльність, спортивна діяльність, професійна підготовка, професійна підготовка фахівців з фізичного виховання та спорту, компетентність, професійна компетентність, готовність, професія, готовність до професійної діяльності, професійна компетентність фахівця фізичного виховання та спорту, педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту, підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності (Рис.1).

Тлумачення вище зазначених понять є представлені у працях низки науковців О. Ажиппо, Н. Белікової, О. Вацеби, М. Данилевич, В. Кременя, Н. Степанченко, Б. Шияна [2; 25; 97; 64; 117; 409; 405; 209; 450; 500] проте їх багатогранність залишає місце для детальнішого аналізу. Зазначимо, що термін – слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо. Основними ознаками терміна є системність; наявність

дефініції, тенденція до однозначності в межах свого термінологічного поля, тобто термінології певної галузі; стилістична нейтральність, точність семантики, висока інформативність [268].

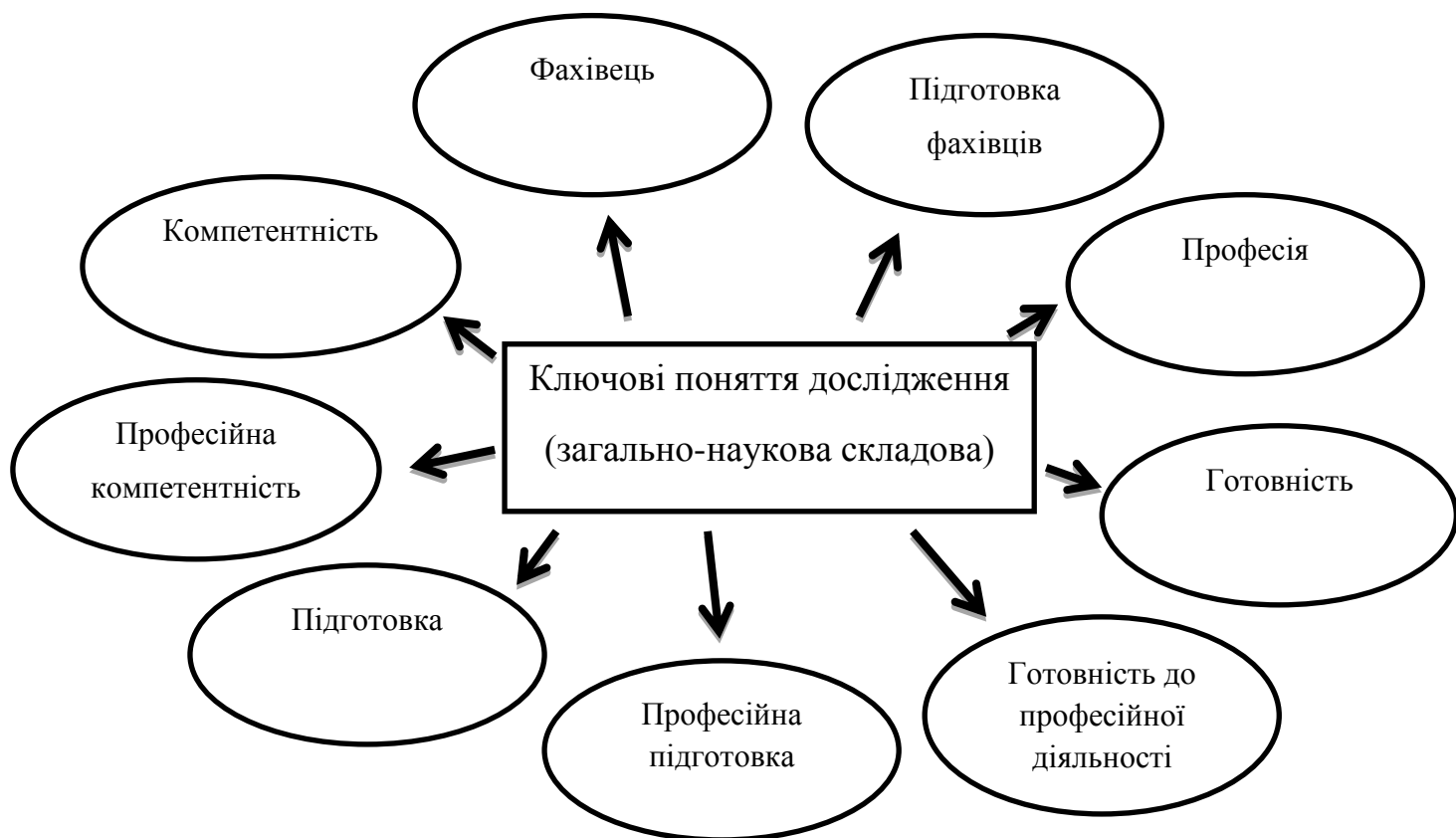

Рисунок 1.1 Ключові поняття дослідження (загально-наукова складова)

Основні вимоги до наукового терміна описані у роботах професора Т. Кияка. Він виділяє такі найважливіші характеристики наукового терміна:

1. Термін повинен відповідати правилам і нормам певної мови.
2. Термін має бути систематичним (входити до складу терміносистеми).
3. Термінові притаманна властивість дефінітивності (кожному терміну відповідає чітке визначення, зорієнтоване на відповідне поняття).
4. Термін відносно незалежний від контексту.
5. Термін має бути точним, хоч у субмовах спостерігаються численні “хибно орієнтовані” (термін Д. С. Лотте) одиниці.
6. Термін повинен бути коротким, хоча ця вимога часто суперечить

вимозі точності, семантичної повноти терміна.

7. Термін має бути однозначним, хоча б у межах однієї терміносфери (на рівні кількох субмов полісемія термінів є досить поширена).

8. Термінології не властива синонімічність, яка перешкоджає адекватному сприйняттю інформації.

9. Терміни експресивно нейтральні.

10. Термін повинен бути милозвучним [195, с. 168 – 169].

Проаналізуємо детальніше вище зазначені терміни.

Законодавством України визначено, що професія – це рід трудової діяльності людини, що володіє комплексом спеціальних знань, практичних навичок, одержаних шляхом спеціальної освіти, навчання чи досвіду, які мають можливість здійснювати роботу в певній сфері виробництва. Професія – це сукупність подібних видів робіт/занять, що передбачає відповідну підготовку та здобуття певних кваліфікацій [354].

Кембриджський словник визначає професію як будь-яку роботу, яка потребує спеціальної підготовки або певної навички, часто таку, що передбачає високий рівень освіти [538].

На думку А. Лампкін професія – це заняття, яке вимагає навчання та підготовки у певній галузі [655, с. 341]

Професор Н. Г. Ничкало подає дещо інше тлумачення: професія – «вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом спеціальних теоретичних знань та практичних навичок, набутих у результаті фахової підготовки, досвіду роботи» [301, с. 276].

У нашому дослідженні схилиємося до визначення, пропонованого вченими М. Герциком та О. Вацебою, які розглядають професію як «своєрідну сукупність умінь, навичок, видів діяльності, особистих захоплень та зацікавлень людини, що слугує джерелом заробітку, сприяє виявленню творчих здібностей і реалізації власних та суспільних устремлінь» [97, с. 84].

З'ясуємо сутність поняття «фахівець». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за редакцією В. Бусела поняття

«фахівець» визначається як «той, хто досконало володіє якимось фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст» [68].

Ми приєднуємося до визначення поняття «фахівець», яке подає Ю. Нагірний. На його думку, «фахівець» – це особа, яка професійно володіє знаннями, інструментарієм і навичками певного роду діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня [286, с. 13].

Учені У. Ш. Сундетова і А. Р. Баймурзін вказують, що майбутній фахівець – це людина, що здобуває певні знання, вміння і навички, тобто людина, що вивчає минулий досвід, який накопичений до неї величезною кількістю її попередників [458, с. 48].

Дослідник В. Серіков зазначає, що майбутній фахівець – це особа студента, який протягом періоду навчання у навчальному закладі оволодіває системою професійних компетентностей, що відображають не тільки ступінь засвоєння знань, умінь та навичок у тій чи іншій сфері професійної діяльності, але й особистісні якості, які відображають вміння людини жити, а в майбутньому допоможуть ефективно діяти у суспільстві [423].

Підтримуємо думку вченої Т. Рогової про те, що якість професійної підготовки фахівця визначається ступенем відповідності рівня його підготовки професійним вимогам, які пред'являються до нього як до фахівця, професіонала сучасними економічними умовами, ринком праці, роботодавцями. Така підготовка повинна передбачати не тільки набуття, удосконалення професійних знань, умінь, а й засвоєння нових норм суспільного життя, що дозволить випускнику успішно адаптуватися до умов ринку, сприятиме його подальшій професійній самореалізації, забезпечить ефективну професійно спрямовану взаємодію фахівця з навколишнім соціальним середовищем [389].

Підготовка фахівця до професійної діяльності в сучасних умовах вимагає не стільки енциклопедичних знань, скільки вміння віднайти й отримати необхідну інформацію та зробити правильні висновки, а з іншого

боку – продемонструвати володіння специфічними професійними психомоторними навичками [428, с. 12].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття підготовка трактується як «запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання та практичної діяльності» [68]. Ю. О. Лянной зазначає, що «підготовка – це процес, результатом якого є готовність» [243, с. 38].

Власне для нашої роботи важливим є концепт професійна підготовка. У Законі України «Про Вищу освіту» визначено, що професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [172]. У Педагогічній енциклопедії пропонується таке тлумачення: сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес засвоєння учнем відповідних знань та умінь.

У тезаурусі ЮНЕСКО визначено, що це підготовка, яка орієнтована на розвиток навиків, набуття знань та установок, необхідних для роботи за конкретною спеціальністю або групою спеціальностей у тій чи іншій галузі економічної діяльності [739].

Поняття професійна підготовка охоплює кілька складових: професійна підготовка як процес, професійна підготовка як система, професійна підготовка як результат. Л. П. Сущенко вважає, професійна підготовка – це процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямованих на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [464, с. 15]. Ми приєднуємося до визначення автора, проте для кращого розуміння додамо визначення інших науковців.

Так, М. В. Кочерова розглядає професійну підготовку, як педагогічний процес, який в єдності реалізує навчальну, виховну та розвиваючу функції та стосується не тільки аспектів професійної освіти, але й перетворення

особистості майбутнього фахівця.

Професійна підготовка як результат, на думку О. М. Лугової, це складне структурне і динамічне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви, цінності професії, професійно важливі якості особистості, здібності, сукупність професійних знань, умінь і навичок, певний досвід використання їх на практиці [240, с. 68].

Низка вчених дають визначення професійній підготовці як системі. На думку О. Б. Павліка, це складна психолого-педагогічна система зі специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами ставлень, особливостями навчального процесу, специфічного для даного фаху знаннями, вміннями та навичками [316, с. 4].

Дослідники Лазарінс Ф., Грін С., Пірсон І. визначають професійну підготовку у трьох ракурсах:

- ✓ формування знань, вмінь та компетенцій особи, групи осіб чи команди;

- ✓ розвиток універсальних, професійних засобів і компетенцій учнів, опосередкованих різним рівнем підготовки, особистим досвідом і ставленням до майбутньої професії;

- ✓ розвиток людських ресурсів за допомогою навчання, яке сприяє підвищенню якості та ефективності роботи і, водночас, стимулює працівників до підвищення продуктивності праці та кар'єрного росту в певній установі чи організації [649].

У науковій літературі спостерігаємо різні підходи до тлумачення понять «компетенція» і «компетентність»: від їх синонімічного використання до двох різних термінів. Зазначимо, що через відсутність однозначних стандартизованих визначень компетенції описуються у категоріях знань, вмінь, здатностей, характеристик особистості та повноважень.

Так, Лазарінс Ф., Грін С., Пірсон І. вважають, що компетентність – це підхід, у якому досягнення високих результатів працівником залежить від його відношення до роботи і є можливим за умови наявності певних

психологічних якостей особи або їх сукупності, які у даному випадку не є вирішальними, тому що успіх чи невдачі досягаються лише в демонстраційній поведінці. Цей підхід пов'язаний з концепцією професійної діяльності, згідно з якою професіоналізм проявляється у галузі, де працівник є компетентним. Він також пов'язаний з особистісною концепцією, де важливою є поведінка особи для компетентного виконання обов'язків [649].

Учений Ю. Бойчук зазначає, що компетентність не можна протиставляти знанням або умінням і обґрунтовує свою думку так «компетентність, по-перше, виражає значення традиційної тріади «знання, уміння, навички», поєднуючи їх між собою; по-друге, визначається як поглиблене знання предмета або освоєне уміння. По-третє, компетентність доцільна для опису реального рівня підготовки спеціаліста, якого вирізняє здатність з-поміж розмаїття рішень обирати найбільш оптимальне, аргументовано відкидати хибні рішення, піддавати сумнівам ефективність, тобто володіти критичним мисленням. По-четверте, компетентність передбачає постійне оновлення знань, володіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань у даний час і в даних умовах, тобто компетентність є здатністю до актуального виконання діяльності. По-п'яте, компетентність включає в себе як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти. Це означає, що компетентна людина повинна не тільки розуміти сутність проблеми, але й уміти практично її вирішувати. Компетентний спеціаліст, у залежності від конкретних умов, може застосувати певний метод вирішення проблеми» [38, с. 195].

Науковець О. Марущак окреслює основні напрями визначення аналізованого терміну. Вона зазначає, що «поняття компетентності розглядається різнопланово, з-поміж основних бачень виділимо такі: поінформованість, обізнаність, авторитетність; інтегрована (загальна) здатність особистості успішно (кваліфіковано) здійснювати діяльність; готовність до діяльності; особистісна якість (сукупність якостей); володіння людиною відповідною компетенцією; інтегральна властивість особистості;

поєднання знань, умінь і навичок, норм, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексії; результативно-діяльнісна характеристика освіти; освітні результати тощо. Неодмінними компонентами компетентності визначаються знання, уміння, навички, досвід, особистісні цінності й ставлення до діяльності в певній галузі» [260].

Учена Т. Морозова вважає, що компетентність – це індивідуальна характеристика людини, яка визначається поєднанням психічних якостей, психічного стану, що дозволяє діяти самостійно й відповідально, як володіння людиною здатністю та вмінням виконувати певні трудові функції. Оцінювання чи вимірювання кінцевого результату праці – єдиний науковий спосіб судити про компетентність [272, с. 5]. Ми поділяємо думку Т. Морозової.

Для кожного спеціаліста важливим є набуття власне професійної компетентності. Л. Васіна у це поняття вкладає складне утворення, що спричинює суперечності в його трактуванні [54, с. 48.]. Ми погоджуємося з визначенням терміна професійна компетентність В. Т. Лозовецької. Учена трактує це поняття як «інтегративну характеристику ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення результату із певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [237, с. 722].

Дослідниця А. Маркова визначає поняття «професійна компетентність педагога», як єдність професійних знань, умінь і психологічних якостей, які забезпечують високий рівень їхньої професійної діяльності [259], єдність теоретичної та практичної готовності педагога до професійної діяльності [259], знання навчально-виховного процесу, актуальних проблем педагогіки та психології, а також вміння застосувати ці знання в повсякденній роботі [259].

Ще одне ключове поняття для нашого дослідження – це педагогічна діяльність. У законі України «Про освіту» це поняття тлумачиться як інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного)

працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей [361].

Науковці (І. А. Зязюн, Н. В. Кузьміна, С. О. Сисоєва та ін.) [179, 219, 220, 424, 425] визначають педагогічну діяльність як діяльність з навчання і виховання дітей, пов'язану з їх інтелектуальним та особистісним розвитком.

У трактування М. Євтуха педагогічна діяльність є складно організованою системою низки діяльностей, до яких відносить практичну діяльність викладача з навчання і виховання людини; методичну діяльність фахівця з викладання матеріалів педагогічної науки педагогічним працівникам різних установ (пов'язана з методикою навчального предмета або з методикою виховної роботи в школі); управлінську діяльність керівника освітньої системи; науково-педагогічну діяльність (науково-дослідну) [159].

Вивчаючи науково-педагогічну літературу бачимо, що у сучасній вітчизняній теорії педагогіки, незважаючи на часте використання, відсутнє однозначне тлумачення концепту педагогічна діяльність. Учений В. М. Чайка зазначає: «Результати аналізу наукових джерел свідчать про відсутність цього терміна у філософській, психологічній, педагогічній довідковій літературі (енциклопедіях та словниках). Це є наслідком невизначеності і несформованості змісту цього поняття, яке часто вживають на інтуїтивному рівні, що породжує суперечливість у розумінні змісту і функцій педагогічної діяльності, її специфіки, яку можна характеризувати як ціннісно-орієнтаційна діяльність...; творчо-перетворювальна діяльність...; організаційно-комунікативна діяльність...; психологічно напружена праця...» [489, с.23].

Педагогічна діяльність є основою професійної реалізації вчителя. Ми поділяємо думку О. А. Дубасенюк, яка стверджує, що педагогічна діяльність пов'язана з передачею соціального і професійного досвіду є важливою інтегративної частиною професійної діяльності. Протягом усього життя

людина виступає то в ролі учня, а з часом – дорослого учня. Педагогічна діяльність – у межах професійної діяльності фахівців, спрямована на прискорену передачу досвіду, самоосвіту та організацію ефективної взаємодії в педагогічному колективі [373, с. 24].

Розглянемо суть поняття готовність. Словник психолого-педагогічних понять і термінів дає таку характеристику: готовність – стан особистості, який дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище, швидко розвиватися в професійному відношенні [434, с. 1]. У Великому тлумачному словнику української мови готовність – це стан готового; бажання зробити що-небудь [68]. Дослідження М. Д'яченко та Л. Кандибовича показують, що для виникнення стану готовності до діяльності характерним є усвідомлення вимог суспільства, колективу, власних потреб; усвідомлення завдань, необхідних вирішити для досягнення поставленої мети; усвідомлення умов, в яких будуть протікати майбутні дії та співвіднесення їх з можливостями; актуалізація досвіду, пов'язаного в минулому з вирішенням завдань та виконанням схожих вимог; визначення на основі досвіду та оцінки майбутніх умов діяльності більш ймовірних і допоміжних способів вирішення завдань або виконання вимог; прогнозування прояву інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, вольових процесів [152].

Готовність виникає внаслідок досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у неї, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним [324].

Учена В. Москалець зазначає, що трактування поняття «готовність» зумовлено як специфікою структури конкретної діяльності, що досліджується в кожному конкретному випадку (робота в звичайних умовах, в аварійних ситуаціях, спортивна боротьба тощо), так і розходженням теоретичних підходів дослідників у вивченні цієї проблеми. Готовність до діяльності розглядається як на особистісному, так і на функціональному рівнях [275, с. 269].

Науковець Л. М. Прудка вказує, що готовності до професійної

діяльності залежить від відповідного рівня професійної компетентності, професійної майстерності, а також здатності до саморегуляції, налаштованості на відповідну соціальну діяльність, уміння мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний та фізичний) потенціал на розв'язання поставлених завдань у відповідних умовах [379]. Авторське тлумачення концепту професійна готовність пропонує Л. Потапкіна. На її думку, це закономірний цілеспрямований результат визначеної спеціальної професійної підготовки спеціалістів, їх особистісно-мотиваційного ствердження, налаштованості на працю, уміння перемагати труднощі, їх освіти, самоосвіти, самовиховання, бажання досягти успіху і уміння долати перешкоди. Відповідно, такою готовністю регулюється професійна діяльність спеціаліста, забезпечуються її ефективність [340, с. 204]. Вважаємо, що це визначення найповніше відображає аналізований концепт.

Наступний блок термінів стосується галузі фізичного виховання та спорту. На рисунку 1.2 представлено вузько-фахову складову ключових понять.

Рис. 1.2. Ключові поняття дослідження (вузько-фахова) складова

Зазначимо, що тут також спостерігаємо неоднозначність у підходах науковців до визначення ключових термінів та понять. Базовим концептом для нашого дослідження вважаємо фізичну культуру.

Закон «Про фізичну культуру і спорт» дає таке тлумачення: фізична культура – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя [171].

У Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту наголошено: «Фізична культура як складова загальної культури, суспільними проявами якої виступають фізичне виховання та масовий спорт, є важливим чинником здорового способу життя, профілактики захворювань, організації змістовного дозвілля, формування гуманістичних цінностей та створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини» [356].

Учений Б. Долинський наголошує на тому, що фізична культура як органічна й складова частина загальної культури має свій духовний аспект і виконує свою духовну та моральну функцію в суспільстві, зважаючи на те, що вона вироблює в особистості самостійність, ініціативу, зібраність, самодисципліну, а це, у свою чергу, стає принципом життєдіяльності активної особистості, формуючи впевненість, здатність відстоювати свою гідність. Натомість, для того, щоб успішно здійснювати завдання фізичної культури школярів, продовжує автор, майбутні вчителі самі повинні бути фізично підготовленими й вмотивованими на заняття фізичною культурою і спортом [148, с. 124].

У своєму дисертаційному дослідженні Л. В. Чалій зазначає, що більшість сучасних фахівців (Ю. Л. Кисліцин, Т. Ю. Круцевич, Ю. Ф. Курамшин, В. В. Петровський, М. В. Решетніков та ін.) фізичну культуру розуміють як частину загальної культури суспільства в цілому і людини зокрема. Показники розвитку фізичної культури прямо пропорційні розвитку соціуму і визначаються за сукупністю матеріальних та духовних

цінностей, що створені для фізичного розвитку, духовного вдосконалення та підвищення рівня здоров'я людини [489, с. 45]. Так, М. Н. Алієв вважає, що фізична культура як частина загальнолюдської культури може розглядатись як унікальний засіб творення людиною самої себе, свого тіла й духу, як спосіб самовираження свого внутрішнього світу [7, с. 68].

Уважаємо за необхідне подати тлумачення терміну фізична культура визначними вченими галузі фізичної культури і спорту. Професор Б. М. Шиян увів таке тлумачення фізичної культури: «втілення в людині результатів використання матеріальних і духовних цінностей, що стосуються фізичної культури у широкому розумінні, тобто засвоєні людиною фізкультурні знання, уміння, навички, досягнуті на підставі використання засобів фізичного виховання показників розвитку» [500, с. 23]. Т. Ю. Круцевич стверджує, що «фізична культура – це частина загальної культури, сукупність спеціальних духовних і матеріальних цінностей, способів їх виробництва та використання з метою оздоровлення людей і розвитку їхніх фізичних здатностей» [216, с. 10].

Учений В. Г. Ареф'єв визначає поняття фізична культура як частина загальної культури, сукупність спеціальних матеріальних і духовних цінностей способів їх створення та використання з метою забезпечення фізичної досконалості людини [15, с. 6].

Проаналізувавши особливості використання в європейській та англо-американській науковій практиці терміна фізична культура, В. О. Сутула вказує на наявність вираженої суперечності. З одного боку, цей термін широко використовується у сфері освіти і науки, в законодавстві, в мовній практиці, а з іншого, відсутнє наукове обґрунтування поняття, для назви якого він вводився. Він узагальнює, що фізична культура представляє собою історично зумовлену діяльність людей з використанням фізичних вправ, а також результати такої діяльності [460, с. 90].

Думку В. О. Сутули підтримує вчена Н. І. Степанченко. У своєму дисертаційному дослідженні вона зазначає, що існує кілька десятків різних

визначень категорії «фізична культура». Серед багатьох трактувань вона виділила такі: частина культури людства або засіб гармонійного розвитку людини (І. Бердніков, А. Магльований, В. Волков, Л. Матвєєв, К. Рубчевський) в контексті феномену єдності фізичного та духовного, формування культури рухів і культури тіла; творча діяльність із засвоєння минулих і створення нових цінностей у царині фізичного розвитку, оздоровлення та виховання людей (Ю. Євсєєв); частина матеріальної та духовної діяльності або її продукт, що пов'язані з історією суспільства та виявляються в удосконаленні рухових здібностей людини (Л. Кун); діяльність, спрямована на дослідження фізичної досконалості особистості (Ю. Кісліцин, А. Сальніков); навчальна дисципліна, предмет, педагогічно організований процес передання та засвоєння цінностей фізичної культури в межах системи освіти та виховання (Л. Матвєєв, В. Волков, В. Загоруйко) [450, с. 82].

Заслуговує уваги визначення поняття фізична культура В. П. Іващенко та О. П. Безкопильного. Вони трактують фізичну культуру як сукупність духовних і матеріальних цінностей, що створювалися і творяться в процесі пізнання фізичного виховання як соціального феномена, а також м'язова діяльність, пов'язана з виконанням фізичних вправ, і спрямована на фізичне вдосконалення людини [186, с. 34]. На нашу думку, найбільш чітким та концептуальним є визначення професора Б. М. Шияна, наведене вище.

Складовою частиною фізичної культури є спорт. У статті 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт». Спорт – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Спорт має такі напрями: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, службово-прикладний та військово-прикладний спорт, спорт осіб з інвалідністю тощо. Спортивна

діяльність – це заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту. Спортивні заходи – це спортивні змагання та/або навчально-тренувальні збори [171].

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» виділено такі напрями фізичної культури, як фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація. Згідно цього Закону, фізичне виховання – це педагогічний процес, спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом усього життя [171].

Концептуально термін фізичне виховання змінювався в часі та просторі, але зараз він застосовується як загальний термін, термін з широким значення, який має специфічні «локальні» тлумачення. Як такий, він використовується у різний спосіб між країнами та всередині них. Загалом, фізичне виховання – це та фаза навчання, яка має за рахунок збалансованого та узгодженого спектру фізичних занять, сприяти оптимальному розвитку потенціалу людини, включаючи зростання, розвивати фізичні та психосоціальні компетенції. Фізичне виховання робить унікальний внесок у загальну освіту учнів; забезпечуючи їм знання, вміння та розуміння, необхідні для виконання різноманітних фізичних вправ, підтримання фізичної підготовленості, формуванні цінностей, а також задоволення їхніх потреби у руховій активності як складовій частині здорового способу життя. Фізичне виховання – це платформа для занять спортом та фізичними вправами протягом усього життя. Фізичне виховання також є джерелом спілкування з іншими людьми і, крім того, може допомогти сприймати природно навколишнє середовище, а також сприяти моральному вихованню та розвитку [655].

Професор Т. Ю. Круцевич вважає, що фізичне виховання – це спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованої систематичної дії на людину фізичних вправ, сил природи, гігієнічних факторів з метою

зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних спроможностей, формування й покращення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних із ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі у суспільному, виробничому й культурному житті [216]. Професор Б. М. Шиян описує фізичне виховання як педагогічний процес, спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом усього життя [499, с. 35]. Практично тотожне визначення поняття фізичне виховання наводить В. Г. Папуша. Це педагогічний процес, спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом життя [321, с. 8].

Дослідники Є. С. Вільчковський та О. І. Курок стверджують, що фізичне виховання – це організований педагогічний процес, спрямований на морфологічне і функціональне удосконалення організму людини, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових вмінь, навичок і пов'язаних з ними знань, умінь людини [75, с. 6].

Цікавим, на нашу думку, є трактування І. О. Вакарчука. Він розглядає фізичне виховання як важливий засіб формування особистості, громадянина, майбутнього фахівця; як педагогічний процес, що приводить студентство до загальнолюдської культури та відроджує національні традиції [51]. На думку К. М. Огнистої, фізичне виховання – це педагогічний процес, в якому соціальна активність викладача (тренера, вчителя) направлена на своїх учнів [305, с. 13]. Учені М. С. Герцик, О. М. Вацеба тлумачать фізичне виховання як спеціально організований процес всебічного розвитку фізичних і морально-вольових здібностей, формування і розвиток життєво важливих рухових навичок і умінь людини [97, с. 15].

Звернемо увагу, що не лише вітчизняні, а й зарубіжні науковці акцентують увагу на визначенні концепту фізичне виховання. Так, Дебора У.

зазначає, що постійно ведеться активне обговорення терміну фізичне виховання представниками галузі. Темою для обговорення є питання чи термін фізичне виховання найкраще репрезентує усю сукупність понять цієї галузі, їх походження та особливості. Автор наводить низку альтернативних термінів, пропонованих для використання: наука про рух, кінезіологія, наука про спорт, рух людини, наука про вправи, наука про вправи і спорт. Проте більшість науковців підтримують використання терміну фізичне виховання. Дебора У. визначає фізичне виховання як процес, який охоплює розвиток особистості через чітко організовану рухову активність. Метою фізичного виховання є популяризація активного способу життя для покращання якості життя людей різних вікових груп та різного рівня підготовленості [761].

У праці «Foundation of physical education and sport» автори визначають фізичне виховання як навчальний процес, метою якого є розвиток рухових навичок, набуття знань, покращання фізичної підготовленості та формування позитивного відношення до фізичної культури через серію чітко спланованих і проведених занять [761]. Учені Б. Девіс, Р. Бул та ін. розглядають фізичне виховання у двох ракурсах. З одного боку – це галузь науки, яка включає гру, фізичну рекреацію, спорт та фізичне виховання у закладах освіти; з іншого – це сукупність знань про вплив рухової активності у навчальному закладі та усвідомлення вагомості такої діяльності [566].

Для нашого дослідження важливим є системний аналіз термінологічного та понятійного апарату в працях австрійських авторів. Уже на початкових етапах впровадження систематичного фізичного виховання в шкільній і позашкільній роботі на теренах Австрії австрійські вчені вказували на необхідність відповідного кадрового забезпечення цієї сфери діяльності та заснування системи їх професійної підготовки. Нами проаналізовано низку дефініцій поняття «фізичне виховання» («Leibeserziehung», «Körperbildung», «physische Erziehung»), запропорованих відомими австрійськими вченими – представниками різних історичних епох (табл.1.1).

**Визначення поняття «фізичне виховання»
у науково-педагогічній думці Австрії**

<i>Визначення</i>	<i>Автори</i>
фізичне виховання – систематична тренувальна діяльність, спрямована на профілактику вад фізичного розвитку, збереження і зміцнення здоров'я	Г. Венцель, Л. Гьоліс, Й. П. Франк, А. Фрьоліх
фізичне виховання – один із напрямів виховної роботи, що поряд із розумовим, моральним трудовим тощо забезпечує повноцінне розгортання усіх потенційних сил і можливостей людини	Ф. Й. Кінські, Ф. М. Фірталер
фізичне виховання – підтримка повноцінного фізичного розвитку дітей та молоді, сприяння вільному вияву і природному розгортанню їхнього фізичного потенціалу	Л. Новаг, В. Е. Мільде
фізичне виховання – забезпечення умов для інтенсивного розвитку фізичних сил дітей та молоді як основи їх підготовки до активної життєдіяльності	Я. Павель
фізичне виховання – процес цілеспрямованого формування фізичних якостей, рухових вмінь і навичок дітей та молоді відповідно до їх індивідуальних можливостей і задатків та природних законів розвитку	К. Гаульгофер, М. Штрайхер
фізичне виховання – забезпечення оптимальних умов і можливостей для розвитку фізичних сил, збереження і зміцнення здоров'я, реалізації особистісного потенціалу, соціальної адаптації	Г. Гроль
фізичне виховання – система заходів з підтримки природного фізичного розвитку дітей та молоді, формування навичок здорового способу життя	Ф. Фетц, Ш. Грьосінг

А. Лампкін визначає фізичне виховання як процес через який особа набуває оптимальних фізичних, ментальних та соціальних навичок, рівня підготовленості через залучення до фізичної активності. Автор зазначає, що фізична активність охоплює всі рухи, які сприяють покращенню здоров'я. Вона також пропонує визначення поняття нове фізичне виховання. Це програма гармонійного розвитку особистості, яка базується на заняттях спортом, спортивними й оздоровчими іграми, фізичною активністю на свіжому повітрі [655]. Частиною концепту фізичне виховання є фізичне виховання різних груп населення. Згідно Закону «Про фізичну культуру і спорт» – це напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання

особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті [171].

Таблиця 1.2

Визначення поняття «професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту» в науково-педагогічній думці Австрії

<i>Визначення</i>	<i>Автори</i>
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – ознайомлення з фізіологічними, біологічними закономірностями розвитку дітей, молоді; медико-гігієнічними нормами умов їх життєдіяльності, педагогічними засобами їх підтримки на шляху природного розгортання їх фізичних сил	Л. Новаг
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – практичне тренування і вправлення в різних видах спорту з одночасним освоєнням історії фізичної культури і спорту, їх загальнонаукових засад і технологічних аспектів	Ф. М. Фірталер, Й. П. Франк
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – формування комплексної здатності і готовності до раціональної організації фізичного виховання дітей і молоді на основі взаємозв'язку теорії, методики і практики	Я. Павель
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – процес формування системи професійних знань, умінь і навичок як синтезу методичної, тактико-технічної та спеціальної складових, підпорядкованих реальним і стратегічним цілям освіти загалом та фізичного виховання зокрема	Г. Гроль
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – система заходів із забезпечення готовності до професійної діяльності та здатності до належного виконання професійних обов'язків і завдань із фізичного виховання дітей і молоді	Ф. Фетц, Ш. Грьосінг
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – динамічний процес розвитку професійної компетентності особистості, її професійних якостей, психічно-фізіологічних властивостей як основи якісного виконання подальших професійних завдань та обов'язків	Ф. Едер, К. Кляйнер, М. Шратц
професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту – цілісний педагогічний процес, під час якого здійснюється становлення особистості фахівців з фізичного виховання і спорту, розвиток їх загальної і професійної культури, формуються основи їх професіоналізму	Г. Альтенбергер, Х. Кралер

Аналіз наукової літератури (табл. 1.2) дав змогу виявити основні підходи до розуміння і тлумачення поняття «професійна підготовка фахівців з фізичного виховання» («Leibeserzieherausbildung», «Sportlehrerausbildung») у працях австрійських вчених.

Здійснений аналіз наукової літератури засвідчує, що наскрізним при визначенні сутності освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного

профілю є поняття їх професійної майстерності чи компетентності як своєрідного орієнтиру, мети їх підготовки. Стосовно цього поняття також спостерігаємо розмаїття підходів австрійських учених до його тлумачення (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Визначення поняття «професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту» в науково-педагогічній думці Австрії

<i>Визначення</i>	<i>Автори</i>
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – знання людської природи та законів людського онтогенезу, розуміння сутності і цілей фізичного виховання у системі шкільної освіти, усвідомлення функцій і технології виконання фізичних вправ	В. Е. Мільде, Л. Новаг, Ф. М. Фірталер, Й. П. Франк
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – єдність професійних знань, умінь, навичок, які забезпечують високий рівень виконання завдань та обов'язків професійної діяльності	Е. Нідерман
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – система професійно-особистісних якостей, емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення і набуття нових знань	Ф. Фетц, Г. Гроль
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – комплексна інтегрована система психолого-педагогічних, суспільно-політичних та спеціальних знань, професійних та особистісних якостей, професійного мислення, що слугують основою здатності спостерігати та аналізувати педагогічний процес, бачити причинно-наслідкові зв'язки, точно формулювати та ефективно розв'язувати педагогічні завдання	Ш. Грьосінг
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – комплекс міждисциплінарних системно-інтеграційних знань про людину, суспільство, природу, а також високий рівень загальних і спеціальних професійних знань, що забезпечують діяльність у проблемних ситуаціях	Г. Альтенбергер
професійна компетентність фахівця з фізичного виховання і спорту – інтегральна риса його особистості, що виявляється у синтезі психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, вмінь, навичок, емоційно-вольових якостей, та забезпечує ефективну професійну діяльність та успішну професійну самореалізацію.	Ф. Едер, Х. Кралер, М. Шратц

Ключовим у нашій роботі є термін фізкультурно-оздоровча діяльність.

У законі України «Про фізичну культуру і спорт» знаходимо такі визначення: фізкультурно-оздоровча діяльність – це заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку фізичної культури; фізкультурно-оздоровчі заходи – заходи, що здійснюються організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів для залучення різних груп населення до занять фізичною культурою [171].

Науковець П. Джуринський вважає, що фізкультурно-оздоровча діяльність є однією з найважливіших складових фізичного виховання в школі, яка проводиться у позаурочний час, до неї відносяться заходи, спрямовані на поліпшення здоров'я та фізичного розвитку учнів: ранкова гімнастика, гімнастика до навчальних занять, фізкультхвилинки на уроках, рухливі ігри на перервах, спортивні змагання, свята та конкурси [140]. Учений формулює також визначення понять «фізкультурно-оздоровча діяльність в навчальних закладах»: один з основних напрямів впровадження фізичної культури в навчальне середовище, спрямований на формування, підтримання та зміцнення здоров'я дітей і молоді, здійснюється з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку та фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня, що розглядаються як складові фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Дослідник О. А. Стасенко розглядає фізкультурно-оздоровчу роботу «як один з основних напрямів впровадження фізичної культури в освітнє середовище, який спрямований на підтримання та зміцнення здоров'я дітей і підлітків та здійснюється з урахуванням стану їх здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку» [446, с. 152]. Фізкультурно-оздоровча робота, зазначає О. Стасенко, має здійснюватися на наукових засадах, із застосуванням відповідних методів (перемінний, інтервальний, рівномірний, повторний та ігровий), завдяки яким учитель зможе успішно взаємодіяти з учнями та принципів (поступовості, систематичності, активності, відповідності фізичного навантаження рівню здоров'я учнів, різнобічної спрямованості оздоровчого тренування та диференційованого підходу). Важливим фактором

успішної організації фізкультурно-оздоровчої роботи є агітація й пропаганда такого виду діяльності, яка сприятиме залучення школярів до систематичних занять фізичними вправами та оволодінню певним обсягом знань, відомостей, інформації стосовно фізичної культури і спорту [445, с. 155–156].

Науковець Данило Л. пропонує авторське бачення оздоровчої діяльності – це певна активність, сукупність дій направлених на оздоровлення, підтримання здоров'я, ведення здорового способу життя, що сприяє підвищенню життєдіяльності та гармонійному духовному, соціально-особистісному, фізичному розвитку людини. При цьому, відсутність того чи іншого фактора певним чином впливає на здоров'я в цілому [131, с. 45]. У дослідженні використовуємо термін фізкультурно-оздоровча діяльність визначений Законом України «Про фізичну культуру і спорт».

Дослідниця М. Данилевич розглядає майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту як студентів закладів вищої освіти, які, маючи власні покликання та здібності, спрямовують зусилля на отримання кваліфікації відповідно до певного терміну навчання та освітнього рівня, що дозволить їм навчати інших осіб основним руховим діям з метою досягнення фізичної досконалості [117].

Склад педагогічних фізкультурно-спортивних кадрів Австрії дуже неоднорідний й охоплює вчителів спорту та фізичного виховання в початкових, середніх загальноосвітніх і середніх, професійних школах (Sportlehrer), вихователів дошкільних освітніх закладів (Leibeserzieher), тренерів позашкільних спортивних установ (Sporttrainer). Напрями їхньої професійно-педагогічної роботи, їхні професійні функції та обов'язки часто різняться, водночас усі вони в більшій чи меншій мірі підпорядковані загальній меті спортивно-виховної роботи з дітьми і молоддю – фізичному вихованню і спорту. З огляду на це, представники всіх названих груп педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в наукових, громадських і т. д. колах Австрії йменуються також збірним поняттям, а саме

фахівцями фізичного виховання і спорту (A. Hotz [625]; K. Greier [604]; K. Kleiner [639642]; M. Krüger [648]; R. Müllner [678]; W. Recla [706]; A. Schimpl-Wenzl [718]; H. Strohmeyer [730]).

Доцільним є виділення контингенту, на який спрямована педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту. У нашому дослідженні цей контингент окреслений концептом діти і молодь. Визначенням понять діти та молодь займається багато суспільних наук, зокрема у статистиці це поняття характеризуються виключно віком осіб; у філософії, соціології, психології, педагогіці – це вже більш складна категорія [278]. Окрім цього, зміст термінів діти і молодь змінюється в різних суспільствах у всьому світі, залежно від мінливих політичних, економічних та соціально-культурних чинників. Зазначимо наявність різних вікових періодизацій та класифікацій. Хронологічні межі вікових періодів є не чіткими, а такими, що потребують уточнення. Конвенція про права дитини визначає дітей як осіб віком від народження до 18 років. Іншу класифікацію пропонує Організація Об'єднаних Націй (ООН), яка відносить до дітей осіб від народження до 10, до підлітків осіб віком 10–19 років, а до молоді – осіб віком 15–24 роки, для цілей статистичного обліку без шкоди для інших визначень, що їх використовують держави – члени ООН.

У нормативно-правових документах Австрії відсутня єдина вікова періодизація та єдине юридичне визначення термінів дитина, підліток, молодь. Так, у федеральних землях Бургенланд (Burgenland), Нижня Австрія (Niederösterreich), Верхня Австрія (Oberösterreich) Відень (Wien) використовується термін молодь на позначення осіб віком до 18 років. У федеральних землях Штирія (Steiermarkt) Каринтія (Kärnten), Тіроль (Tirol) та Форарльберг (Vorarlberg) особи до 14 років – діти, від 14 до 18 років – молодь. У федеральній землі Зальцбург (Salzburg) осіб до 12 років вважають дітьми, а з 12 до 18 років – молоддю [636].

З огляду на викладене вище, об'єктом, на який спрямована педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту, у нашому дослідженні,

визначено діти та молодь.

Проведений теоретичний аналіз підходів та тлумачень, представлених у науково-педагогічній літературі Австрії, України та інших країн, дозволив з'ясувати сутність основних понять дисертаційного дослідження, до таких ми віднесли: фахівець, підготовка фахівців, фізичне виховання, фізична культура, спорт, педагогічна діяльність, фізкультурно-оздоровча діяльність, спортивна діяльність, професійна підготовка, професійна підготовка фахівців з фізичного виховання та спорту, компетентність, професійна компетентність, професія, готовність, готовність до професійної діяльності. Було уточнено сутність понять майбутні фахівці фізичного виховання і спорту, професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту, професійна компетентність фахівців фізичного виховання та спорту, педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту, підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності.

Майбутні фахівці фізичного виховання і спорту – це особи, які навчаються у закладах передвищої, середньої спеціальної й вищої освіти та набувають загальних і спеціальних компетентностей, необхідних для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності у галузі фізичної культури та спорту.

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту – це цілісний динамічний педагогічний процес становлення особистості фахівця, розвитку його професійної компетентності, психо-фізіологічних властивостей для ефективного розв'язання завдань та виконання обов'язків з раціональної організації фізичного виховання і спорту.

Професійна компетентність фахівця фізичного виховання і спорту – це комплекс системних міждисциплінарних знань про людину, суспільство, природу, професійних та особистісних якостей, які дають можливість визначати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати їх для ефективного вирішення педагогічних задач.

Педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту – це спеціально організований освітній процес основним засобом якого є рухова активність, а метою – формування, відновлення, зміцнення здоров'я дітей та молоді; гармонійний фізичний, психічний та інтелектуальний розвиток особистості, її здібностей та морально-вольових якостей; закладання основ ведення здорового способу життя.

Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності – це процес формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності, навчання, виховання, передавання накопиченого досвіду і культури, створення умов для особистісного розвитку дітей та молоді засобами фізичної культури і спорту.

У системі понять фізкультурної освіти фізичне виховання має першочергове значення. З аналізованих джерел, робимо висновок, що його інтегруючою особливістю є цілеспрямований гармонійний розвиток особистості людини, а основним засобом впливу – фізичні вправи.

Зазначимо також, що термін фізична культура використовують здебільшого на пострадянських теренах як інтегруюче, системооб'єднуюче поняття, яке охоплює фізичне виховання та масовий спорт.

Для розв'язання поставлених у дисертаційному дослідженні завдань необхідно визначити методологічні підходи та обґрунтувати доцільність їхнього використання у нашій роботі.

1.3 Методологічні основи дослідження

Вихідним кроком кожного педагогічного дослідження є визначення теоретико-методологічної бази, на основі якої виконується всебічний аналіз проблеми, вибудовуються теоретичні та практичні положення, обґрунтовуються концептуальні ідеї, педагогічні умови, розробляються освітні технології, даються методичні рекомендації, пропозиції тощо [228].

Значний дослідник В. Кремень наголошує, що “педагогічна і філософська спільнота дедалі більше переймається пошуком нового сенсу педагогічної діяльності, яка ґрунтується на найсучасніших підвалинах. Це явище притаманне більшості світового освітянського простору...”. Функція філософії в системі науки і культури завжди полягала в осмисленні докорінних, центральних проблем ставлення людини до освіти, місця та ролі людини у Всесвіті. Це, безперечно, має позначатися на розробці світоглядних проектів, які визначають шляхи вирішення провідних психолого-педагогічних проблем [208, с. 34–35].

Значний внесок у дослідження методологічних засад проведення науково-педагогічних розвідок зробили українські науковці В. Андрущенко [13], Н. Батечко [21], Г. Васянович [55], Л. Ваховський [59], О. Вознюк [80], С. Гончаренко [101], І. Зязюн [178], М. Євтух [159], В. Кремень [208; 209], В. Лугова [240], О. Невмержицька [296], Н. Ничкало [301], С. Сисоєва [425], В. Скотний [433], Н. Скотна [431], О. Сухомлинська [461], М. Чепіль [733], Д. Чернілевський [492] та інші.

Не зважаючи на наявність як фундаментальних так й оглядових праць, на сьогодні не існує єдиного визначення поняття методологія. Так, у Великому тлумачному словнику української мови знаходимо таке визначення: методологія – це вчення про науковий метод пізнання і перетворення світу, його філософська, теоретична основа; сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об’єкта її пізнання [68, с.664]. У філософському словнику – методологія (від метод і грец. *logos* – слово, поняття, вчення) – це система принципів і способів організації і побудови теоретичної й практичної діяльності, а також вчення про цю систему. Там же ж визначено методологію наукового пізнання як систему філософських, загальнонаукових, міжгалузевих та галузевих наукових принципів, методів, категорій та теоретичних положень, що забезпечують отримання та систематизацію нових знань про об’єктивну реальність, а також вчення про цю систему [480].

На думку Д. В. Чернілевського, методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об’єктивної, чіткої, систематизованої інформації щодо процесів та явищ. Він зазначає, що методологія з сучасних позицій, не лише поєднує методи, а створює вчення про них, виробляє певні правила й способи організації наукової діяльності щодо досягнення найкоротших шляхів пізнання істини [492, с.3].

Наведемо ще одне визначення «методологія – вчення про структуру, логіку організації, методи та засоби діяльності в різних галузях науки, її теорії та практики... Методологія як вчення про основи пізнання аналізує та оцінює філософські, світоглядні позиції, на які дослідник спирається у процесі наукового пізнання. Методологія як вчення про способи та прийоми дослідження розглядає суттєві характеристики конкретних методів пізнання, що становлять загальний напрям дослідження [315, с. 14].

У широкому сенсі, як зазначає Н. Іпполітова, методологію трактують як учення про принципи побудови, передумови, основні закономірності розвитку, форми та методи наукового пошуку, а у вузькому – як теорію наукового пізнання в конкретній науковій дисципліні [181].

Якщо раніше поняття методологія охоплювало переважно сукупність уявлень про філософські основи науково-пізнавальної діяльності, то тепер йому відповідає внутрішньо диференційована і спеціалізована сфера знання. Від теорії пізнання, яка досліджує процес пізнавальної діяльності в цілому і перш за все – його змістовні основи, методологію відрізняє акцент на методах, шляхах досягнення істинного і практично ефективного знання. [479, с. 365].

Учений Г. Васянович зазначає: “Педагогіка як наука, що безпосередньо впливає на формування особистості, її розвиток і саморозвиток, вимагає чіткого і послідовного визначення та дотримання методологічних основ її функціонування, щоб бути ефективним джерелом знань, дієвим чинником створення міжособистісних відносин...” [57, с. 9]. Як справедливо зауважує

С. Гончаренко, успіх будь-якого педагогічного дослідження багато в чому визначається загальними і конкретно-науковими підходами і принципами, що становлять зміст методології педагогіки [101].

Дослідниця С.Вітвицька вказує, що на сучасному рівні методологічної науки необхідно не тільки вирішувати окремі актуальні методологічні питання, але й створити методологію педагогіки вищої школи як специфічну систему знань, специфічні способи оволодіння знаннями, уміннями, навичками, засвоєння культури людства і формування на цій основі духовної еліти суспільства. Це шлях підвищення ефективності педагогічної теорії. Саме в такому аспекті ми розглядаємо це поняття [79, с.10].

Методологію педагогіки В. Краєвський трактує як систему знань, систему діяльності з отримання знань і методологічного забезпечення спеціально-наукових педагогічних досліджень [207, с. 8]. Науковець Т. Дмитренко – як “вчення про способи організації (вплив на особистість), управління (вплив на діяльність), що мають місце в процесі спілкування суб’єктів педагогічної системи з метою отримання, перетворення, розуміння, зберігання та застосування інформації, що забезпечує пізнання і перетворення педагогічних об’єктів (педагогічна система, педагогічний процес, педагогічна ситуація, педагогічний факт тощо)” [142, с. 64–71].

Методологія в педагогіці поєднує наукові знання про педагогічний процес, педагогічну діяльність, педагогічну культуру, культуру професійного мислення педагога тощо. У такому розумінні поряд із системою знань про структуру педагогічної теорії і способами набуття знань виділяється система наукової діяльності педагога-дослідника, який здійснює фундаментальні (теоретичні й емпіричні) та прикладні дослідження [201, с.12].

Методологія виконує такі функції: визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; спрямовує, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета; забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, яке вивчається; допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;

забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання [492].

Уважаємо, що будь-яке педагогічний концепт, зокрема підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю як багатогранне явище, повинно вивчатися з різних сторін, тому ми використали комплекс методологічних підходів, який допоміг нам встановити різноманітні характеристики проблеми дослідження. У роботі ми опиралися на визначення І. В. Блауберга і Ю. Г. Юдіна, що методологічний підхід – це принципова методологічна орієнтація дослідження, думка, відповідно до якої розглядається об'єкт вивчення, поняття чи принцип, які керують загальною стратегією дослідження [29, с. 71].

Усі методологічні підходи ми розподілили на чотири рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий та методико-технологічний рівень (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Рівні методології

На філософському рівні методології нами було проаналізовано принципи пізнання і розроблено категоріальний апарат дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Загальнонауковий рівень методології дозволив нам дослідити загальнонаукові концепції, які характеризують підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до такої діяльності.

Конкретно-науковий рівень методології допоміг нам описати методи та принципи дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Методико-технологічний рівень методології у нашому дослідженні був спрямований на вибір процедур, які забезпечували отримання емпіричного матеріалу щодо результатів підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до такої діяльності.

З позицій сьогодення найбільш популярною та продуктивною вважається ідея взаємодоповнюючої та комплексної розробки методологічних підходів, яку запропонували Є. В. Яковлев і Н. О. Яковлева [508, с. 74].

У якості теоретико-методичних основ дослідження проблеми підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю слугувала сукупність методологічних підходів, які забезпечують об'єктивну картину дослідження.

Методологічним орієнтиром для нас стали основні положення системного, історичного, синергетичного, аксіологічного, компетентнісного та культурологічного методологічних підходів. Розглянемо детальніше вищеназвані методологічні підходи.

Системний підхід у педагогіці спрямований на розкриття цілісних педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину. Наприклад, як систему можна розглядати будь-яку пізнавальну діяльність, її складовими будуть сам суб'єкт пізнання (особистість), процес пізнання, продукт пізнання, мета пізнання, умови, в яких вона перебігає [101, с. 305].

Питання складу і функціонування педагогічної системи розглядалися багатьма дослідниками, зокрема такими, як: В. П. Беспалько [24], І. Б. Васильєв [53], Т. О. Дмитренко [142; 143], В. Кремень [208], Н. В. Кузьміна [219; 220], Л. Н. Нечепоренко [298], І. П. Підласий [331; 332]. Усі вони відзначають важливість системного підходу в педагогіці, визначають його як елемент світогляду сучасного педагога.

Цілісність системи означає її узагальнену характеристику зі складною внутрішньою структурою, що відображається в таких якостях, як інтегрованість, самодостатність, внутрішня активність і наділена багатьма зв'язками з потребами навколишнього середовища. При цьому допускається розчленування системи на більш дрібні елементи з метою їх детального вивчення. Структурність передбачає організацію системи, яка залишається незмінною у процесі педагогічного впливу і характеризує її прояви – елементи, будову і функціональні зв'язки. Ієрархічність системи відображає впорядкований взаємозв'язок між рівнями в порядку від вищого до нижчого. Вищий рівень забезпечує інтегруючу узгодженість всієї системи в цілому, тоді як нижчий «спеціалізується» на виконанні певного кола функцій і використовується для отримання більш детальної і конкретної інформації з окремих сторін функціонування системи [117].

Принцип взаємозв'язку полягає у встановленні зв'язків і властивостей системи у процесі взаємодії з середовищем, характерними ознаками якого є участь у створенні інтегральних властивостей системи.

Отже, реалізація принципів системного підходу дозволила нам всебічно дізнатися механізм функціонування, і запобігти однобічності у дослідженні нашої проблеми і на цій основі визначити чинники впливу на підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми.

Сучасний рівень розвитку суспільства підтверджує думку про те, що історичний підхід є базовим у вивченні подій, явищ, систем та буття [14]. Необхідність використання цього підходу в наукових дослідженнях у галузі

загальної педагогіки та історії педагогіки зумовлене тим, що кожна система постійно еволюціонує, змінюється, трансформується як в якісному, так в кількісному відношеннях. Історичний підхід у дослідженні підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю сприяв об'єктивній оцінці подій, явищ та фактів на основі внутрішніх та зовнішніх чинників, становленню та розвитку суспільства.

При дослідженні нами враховувалися інформація про минуле об'єкта, його сучасний стан з метою подальшого прогнозу на майбутнє творчого використання ідей.

Зазначимо також, що соціальні зміни базуються на визначенні соціальних чинників і закономірностей, які їх історично обумовлювали.

У нашому дослідженні ми використовували історичний підхід при вивченні становлення та розвитку австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю. Відповідні знання про історичне минуле австрійської освітньої системи дозволили виявити особливості її розвитку і функціонування та встановити закономірності, причинно-наслідкові зв'язки, ціннісні орієнтири, на які вона опиралася на різних етапах. Історичний підхід також використовувався при дослідженнях тенденцій формування системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в різних закладах освіти як відносно самостійних соціальних інституцій та специфіки їх взаємодії з такими самими структурами.

Особливо важливим є використання історичного підходу для складання періодизації розвитку австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю. Без його застосування неможливо сформувати цілісне бачення системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, яка і сьогодні опирається на давні традиції, багатий досвід у цій царині, результати аналізу причинно-наслідкових зв'язків у ході трансформаційних змін на різних етапах історичного розвитку.

На основі цього підходу ми зробили висновок про те, що сучасні системи фізкультурної освіти в Австрії та в Україні формувалися поступово упродовж кількох сотень років, при чому історичні події кожного етапу в тій чи іншій мірі впливали на їхній подальший розвиток.

Отже, порівняння історичного минулого з сьогоденням дозволило нам виокремити причинно-наслідкові закономірності, тенденції та перспективи використання австрійського досвіду підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в українському освітньому просторі.

Аксіологічно зорієнтована педагогічна освіта, як вважає Т. К. Варенко, спрямовує розвиток особистості на розкриття професійно-особистісного потенціалу. Адже відомо, що під час навчання майбутні фахівці створюють власну систему особистісних і професійних цінностей [52, с. 162].

Аксіологічний підхід виконує функцію орієнтира в поведінці та діяльності, характеризує оцінку особистістю цінностей фізичного виховання і спорту, виступає як засіб пізнання їх значимості, задоволення потреб. Така оцінка цінностей є суб'єктивною й проводиться на емоційному та раціональному рівнях.

Ціннісне ставлення, на думку А. В. Кирьякової, якщо його поглиблювати, може за сприятливих умов переходити у ціннісні орієнтації, які з часом можуть стати переконаннями [227, с. 95].

Аксіологічний підхід дозволяє виявити цінності професійної освіти для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Він є основою для практичного вирішення проблеми підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю.

Зазначимо, що навчальний процес можна розглядати з двох сторін: як процес привласнення особистістю накопиченого досвіду, культурного потенціалу, що існують об'єктивно, незалежно від конкретної людини; і як процес усвідомлення цінності отриманих знань, їх ролі у встановленні особистості, можливості застосування в життєдіяльності, що має виключно суб'єктивний характер [116, с. 193]. Як вказує Н. Б. Крилова, цінності – це

інтереси, відокремлені у процесі розвитку самої історії, завдяки розподілу праці в сфері духовного виробництва [218, с. 167]. Але об'єктами даних відокремлених інтересів, предметами прагнень людини в даному випадку виступає, так званий духовний зміст, який включає особливу концентрацію почуттів і думок, втілених у вірцях прекрасного, істинного, доброго, благородного. У поєднанні з цими нормами, які отримали визнання громадськості, людина намагається всіляко утвердити свою індивідуальність [218, с. 167].

Науковець М. Данилевич зазначає, що аксіологічний підхід до професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту має декілька граней, які розкриваються через актуальну дослідницьку проблематику: проблеми орієнтації студентів у світі цінностей, проблеми становлення і розвитку ціннісних орієнтацій; аспекти формування особистісних орієнтирів майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності; питання взаємозв'язку загальноприйнятих аксіологічних ідей та інноватики; взаємозв'язок розвитку ціннісних орієнтирів та педагогічної компетентності [116, с. 193].

Отже, реалізація аксіологічного підходу дала змогу виокремити змістовно-процесуальні особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії; виділити ціннісні компоненти системи на різних історичних етапах її становлення та розвитку; виокремити ті цінності, які вартують бути збереженими та примноженими на сучасному етапі модернізації педагогічної освіти.

Оскільки освітні системи є відкритими, ми вважаємо, що синергетичний підхід, на основі якого формуються новий стиль мислення і знання, вдало доповнить методологічну базу нашого дослідження. Учена Н. Батечко зазначає, що теорія синергетики, як методологічне підґрунтя в освітології, спроможна найбільш повно відобразити складні нелінійні процеси у сфері освіти, дослідити її системний характер, джерела

стихійності, невпорядкованості і, водночас, розвитку. У той же час, варто зауважити, що і саме методологічне оновлення сфери освіти – це складний нелінійний процес розвитку рефлексивності освітнього середовища [21]. Замість лінійності інструменталізму методології, вважає О. М. Рубанець, який проявляється у постійному застосуванні одних і тих же методологій із повторенням одних і тих самих очікуваних ефектів, приходять нелінійна складність методологічного оновлення, завдяки креативності процесів, створює нові обрії майбутнього, що формується [411, с. 28]. Цю думку підтримують В. Г. Кремень та В. В. Ільїн, зазначаючи, що принципи та ідеї синергетики володіють значним евристичним і методологічним потенціалом. У зв'язку з цим, вважають науковці, синергетичний підхід до освіти і виховання може бути базовим для вирішення багатьох проблем у галузі освіти [209, с. 125]. В. Кремень також вважає, що «педагогічна синергетика дає можливість по-новому підійти до розроблення проблем розвитку педагогічних систем і педагогічного процесу, розглядаючи їх насамперед із позиції відкритості, співтворчості та орієнтації на саморозвиток» [209, с. 4]. Принципи синергетичного підходу, як зазначає вчений, започаткували нову системно-синергетичну концепцію педагогіки, вихідні положення якої такі: суть усіх педагогічних явищ і процесів становить синергетичний підхід; кожна педагогічна система розглядається як синергетична цілісність; джерелами і рушійними силами розвитку освітніх систем є їх синергетизм та взаємодія; особистість в освітньому процесі розглядається як синергетична система, що саморозвивається [209, с. 15]. Ми поділяємо таке достатньо повне та раціональне бачення і будемо на нього опиратися у ході подальшого дослідження.

У педагогічній синергетиці здатність викладача до розвитку власних внутрішніх ресурсів – особистісних структур свідомості, які надають гуманного смислу його діяльності, називають педагогічною самоорганізацією. Вона базується на синергетичному трактуванні феномена самореалізації, який полягає у здатності системи до самоперетворення, тобто

саморозвитку, особливістю цих систем є їх спроможність «вироснути» в собі, «вибудувати» із себе нові якості. Створення більш сильних структур, що мають нові, сильніші якості, стає можливим при дотриманні ряду умов [497]. До їх числа С. Кульневич [221] відносить: перебування системи в кризовому стані, коли існуючі структури не можуть впоратися з вимогами, які виникають у новій ситуації; основні джерела виникнення нових якостей закладені в самій системі, тобто є внутрішніми. Однак для їх запуску необхідний поштовх зі зовні: нова структура в процесі еволюції повинна сама вижити, щоб досягти стійкого стану; формування нових якостей в системі повинно визначатися синергетичними принципами й умовами. Це означає, що реальна гуманістична взаємодія між учителем і учнем (викладачем і студентом) можлива лише тоді, коли вона вибудовується на основі орієнтирів для спільної творчості, яка створює середовище для прояву внутрішніх джерел саморозвитку і самоорганізації, а не тільки на основі звичних методів передавання знань і формування досвіду поведінки [221].

Зазначимо, що Національна стратегія розвитку освіти передбачає врахування синергетичного підходу як інновацію, що полягає у взаємодоповненні суміжних середовищ: особистісного, етнокультурного та інформаційно-освітнього середовища навчального закладу [293, с. 28].

Застосування синергетичного підходу дало змогу виділити теорії принципи і закономірності самоорганізації системи підготовки педагогічних кадрів в Австрії та окреслити можливості творчого використання австрійського досвіду у вітчизняний освітній простір.

Наступним підходом, використаним у процесі нашого дослідження є культурологічний. Для його реалізації необхідно володіти культурологічною компетентністю. Під нею В. Л. Бенін, О. Д. Жукова та Д. С. Василюк розуміють рівень освіченості, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення виникаючих при цьому пізнавальних проблем і визначення своєї позиції [23, с. 29]. Науковці вказують, що це комплекс універсальних знань, що відрізняються широким рівнем узагальнення і необхідні для соціально-

продуктивної діяльності будь-якої сучасної людини; це базові, універсальні компетентності широкого спектра (радіусу) використання [23, с. 29].

Складовими культурологічної компетентності викладачів, як вважають В. Л. Бенін, О. Д. Жукова та Д. С. Василіна [23], є:

а) діяльнісно-комунікативна компетентність – сукупність знань, умінь і досвіду в сфері комунікацій, які забезпечують смислове сприйняття інформації й оволодіння засобами усного та писемного мовлення;

б) соціальна компетентність – сукупна характеристика громадянської зрілості професіонала, яка виступає одночасно в якості соціальної дієздатності, його вміння передбачати наслідки своїх дій, робити правильний вибір при їх виконанні, дотримуватися балансу загальних і особистих інтересів (Н. К. Чапаєв та І. П. Верещагіна [491]);

в) інформаційно-методологічна компетентність – узагальнені знання, вміння і досвід у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що забезпечують розуміння зростаючої важливості інформації в сучасному суспільстві й оволодіння інформаційними технологіями, вміннями здобувати, критично осмислювати і використовувати різноманітну інформацію [23, с. 29].

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури засвідчив важливість культурологічної компетентності в умовах парадигмальних змін сучасної системи освіти, які вимагають активного використання культурологічних та гуманістичних цінностей в навчально-виховному процесі підготовки педагогічних кадрів.

Учена Н. Б. Крилова [218] виділяє такі принципи культурологічної освіти, в яких концентруються фундаментальні властивості культури й освіти в їх взаємозв'язку: культуровідповідність – метапринцип, який вказує на адекватність освіти сучасній культурі, її особливостям і вимогам; здатність освіти до соціального реконструювання, що організує культурні форми, а не тільки транслює норми і цінності культури; продуктивність – принцип, що розкриває створюючий діяльнісний характер освіти, її здатність забезпечувати активність людини, її творчу практичну діяльність; головним

критерієм продуктивності є творчий продукт діяльності особистості вихованця, його особистісне культурне досягнення на даному освітньому рівні; мультикультурність – принцип виражає домінуючу орієнтацію на множинність та різноманітність культурних цінностей і норм, зразків поведінки, форм діяльності в освітніх системах, їх збереження і примноження, становлення культурної ідентичності особистості, тобто усвідомлення власної належності до певної культури та інтеріоризація її цінностей.

Культурологічний підхід дозволив визначити інтеграцію особистістю загальної, професійної та фізичної культури. Самовизначення особистості в фізичній культурі має на увазі належність суб'єктивної позиції стосовно до фізичної культури, вибору орієнтирів, уміння зрозуміти в ній себе та інших, ставити перед собою завдання та ефективно їх вирішувати.

З точки зору культурологічного підходу до вивчення підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю, ми виявляли культурологічну складову змісту нормативно-правових документів та навчальних планів підготовки, їх наповненість гуманістичними ідеями, загальнолюдськими та загальнокультурними цінностями, патріотичними ідеалами різних історичних періодів. Уважаємо культурологічний підхід основою формування науково-дослідницької та загальної культури фахівців фізичного виховання і спорту, оскільки він забезпечує процес трансферу досягнень культури людської цивілізації у навчально-виховний процес.

Ще одним методологічним підходом до проведення нашого дослідження став компетентнісний, який спрямований на розвиток особистісних компетентностей відповідно до вимог виду професійної діяльності. Його використання сприяє модернізації вітчизняної системи освіти і відповідає сучасним вимогам європейських освітніх систем. Науковець Г. Д. Малик розглядає компетентнісний підхід з позиції «зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і

навичок на формування майбутніми фахівцями ключових і професійних компетенцій, що уможлиблює поліфункціональність, поліпредметність, культуродоцільність та ефективність виконання фахівцем життєво й професійно значущих завдань» [258, с. 8].

Учені А. Ш. Бакмаєв і Ш. А. Магомедов виділяють основні принципи компетентнісного підходу: а) зміст освітньої програми має на увазі не вивчення конкретної професії, а оволодіння ключовими, базовими, спеціальними компетенціями, що дозволяють швидко реагувати на зміни ринку праці;

б) неперервність професійної освіти протягом всього життя людини;

в) перехід від предметного навчання до міжпредметно-модульного на компетентнісній основі, що забезпечує гнучкість професійної освіти [19, с. 29].

Науковці акцентують увагу на тому, що компетентнісний підхід як освітня концепція і методологічний підхід у педагогіці вищої школи є сукупністю загальних принципів визначення мети і завдань професійної підготовки, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки його результатів [19, с. 29]. У зв'язку з цим він охоплює: теоретичне обґрунтування мети професійної підготовки; теоретичне обґрунтування необхідності та обсягу змін у змісті освіти; визначення освітньої стратегії, що включає відповідні технології, форми і методи навчання; визначення критеріїв і діагностичного інструментарію оцінювання результатів професійної підготовки [19, с. 29].

Ми застосували компетентнісний підхід при дослідженні змісту підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності у закладах освіти Австрії й України. Зокрема при аналізі освітніх програм та навчальних планів акцентували увагу на загальних, спеціальних та професійних компетентностях майбутніх фахівців, необхідних для успішної самореалізації та затребуваності на ринку праці.

Не менш важливим у нашій роботі є використання міждисциплінарного, компаративного та прогностичного підходів. Міждисциплінарний підхід став основним для формування цілісного знання про зміст навчання в австрійській системі неперервної освіти. При здійсненні порівняльного аналізу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії й Україні ми опиралися на положення компаративного підходу. Прогностичний підхід дав можливість намітити шляхи розбудови теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, передбачити можливі кінцеві результати реформ і модернізаційних заходів, варіанти творчого використання надбань.

Методологічним підґрунтям концепції дослідження підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.) стали такі підходи системний, історичний, аксіологічний, синергетичний, культурологічний, компетентнісний, міждисциплінарний, компаративний та прогностичний. Їх сукупність, взаємозалежність та взаємодоповнюваність забезпечили всебічне вивчення об'єкту дослідження, вирішення поставлених завдань та досягнення мети роботи.

Висновки до першого розділу

Проведений нами теоретичний аналіз наукової та науково-методичної літератури з історії професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту виявив низку характерних ознак та особливостей. Так у XIX столітті видатні педагоги М. Пирогов та К. Ушинський звертали увагу на важливість систематичної, цілеспрямованої підготовки педагогічних кадрів до розв'язань завдань фізичного виховання молодих поколінь [444; 473; 474].

Дослідження проблем професійної підготовки педагогічних кадрів

фізкультурно-спортивного профілю набирає нових обертів у ХХ столітті. Науковці В. Блях [30], І. Боберський [32], С. Гайдучок [86], В. Короновський [205], В. Московін [276], М. Філь [481], В. Ястржибський [512] та ін. у своїх працях сформували вимоги до фахової підготовки вчителів фізичної культури, основні напрямки їх освіти, проаналізували організаційні і методичні засади освітнього процесу; обґрунтували необхідність впровадження якісно нових підходів до освіти фахівців з фізичного виховання відповідно до потреб школи, запитів суспільства, здобутків науки.

Праці названих дослідників дозволили сформувати широке наукове уявлення про проблеми шкільного фізичного виховання дітей і молоді в той час, напрями оновлення поля професійної діяльності педагога цього профілю та його професійного образу, пріоритети розбудови системи педагогічної освіти за фізкультурним напрямом.

Значний прорив у вирішенні проблем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю спостерігається у другій половині ХХ століття. У працях М. Віленського [72], Є. Приступи [345], Р. Сафіна [416], А. Цьося [487], Б. Шияна [499; 501], В. Яловики [509] та ін., розкрито тогочасне бачення сутності та особливостей професійної діяльності фахівців із фізичного виховання і спорту, висвітлені реалії й умови праці фізкультурно-педагогічних кадрів, розкрито теоретичні підходи та практика їхньої професійної освіти у вказаний період. Це дозволило сформувати чітке уявлення про стан і тенденції, здобутки і прогалини у професійній підготовці педагогічних кадрів протягом зазначеного історичного періоду.

Можна зробити висновок про високий рівень диференційованості напрямів сучасної української історіографії питань професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді. Чимало історико-педагогічних досліджень торкаються питань теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Вагоме місце також

займають дослідження творчої спадщини видатних педагогів минулого, чий напруження є цінним джерелом інформації для сучасних дослідників проблеми професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю.

Так, О. Вацеба [60; 62; 63; 64], О. Гук [110], Л. Лисенко [234], С. Марчук [261], А. Сова [436; 437; 438; 439] у своїх працях всебічно та ґрунтовно досліджують погляди педагогів і прогресивних діячів І. Боберського, С. Гайдучка, В. Ястржибського та ін. на фізичне виховання підростаючого покоління та професійну підготовку відповідних фахівців.

У межах історіографії проблеми дослідження важливе місце займають науково-педагогічні розвідки сучасних українських науковців (О. Ажиппо [1; 2], М. Данилевич [117; 118], Л. Демінська [132; 133], П. Джуринський [139; 140], Є. Захаріна [175; 176], Є. Приступа [343; 345], Н. Степанченко [450; 450], Л. Сущенко [463], О. Тимошенко [469] та ін.) щодо стану професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту.

Насамперед вчені спрямовують зусилля на вивчення теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, вказуючи на наявність численних суперечностей у системі професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю, розв'язання яких вимагає ґрунтовного переосмислення та визначення конструктивних шляхів їх вирішення.

Чимало українських науковців Г. Балахнічова [20], Е. Вільчковський [75], Н. Самсутіна [414] та ін. досліджують проблеми професійної компетентності сучасного фахівця з фізичного виховання. Їхні наукові пошуки присвячені вивченню сучасного стану професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, системі навчання і виховання у профільних навчальних закладах, окресленню основних проблем навчання фахівців з фізичного виховання і спорту та шляхів модернізації фізкультурно-педагогічної освіти. Відтак пропонується якісно нова концепція професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, що

передбачає нові цілі, завдання, зміст, методи і технології навчального процесу.

Серед масиву компаративних наукових студій ми виділили наукові праці Л. Пуховської [381; 382], В. Кеміня [193; 192], Т. Кристопчук [211], М. М'ясковського [246; 247; 248; 249], в яких висвітлюється австрійський досвід професійної підготовки педагогічних кадрів; аналізуються загальноєвропейські тенденції та стандарти професійної підготовки педагогів; подаються рекомендаційні матеріали та нормативні документи, що визначають напрями розбудови національних систем професійної підготовки педагогічних кадрів у країнах Європи, зокрема в Австрії.

Історіографія питань професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії починається з XVIII століття крізь призму проблем дитячого здоров'я, в контексті обґрунтування фізичного виховання як важливого засобу повноцінного фізичного розвитку дітей.

Проведений нами аналіз праць австрійських вчених В. Е. Мільде [669], Л. Новаг [685], Ф. М. Фірталер [753; 754], Й. П. Франк [585; 586] та ін. засвідчив подальше осмислення важливості і сутності цілеспрямованого фізичного виховання як фактору збереження та зміцнення здоров'я дітей, невід'ємного компонента шкільної освіти та необхідність якісної професійної підготовки фахівців у цій галузі педагогічної діяльності.

Таким чином, можемо констатувати, що в Австрії досліджено проблему становлення і розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, як в історичній ретроспективі, так і в сучасних умовах; комплексно висвітлено основні аспекти педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями. При цьому варто зауважити, що у вітчизняній історико-педагогічній науці відсутні системні дослідження проблеми функціонування і реформування системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю в Австрії, які б презентували австрійський досвід як скарбницю цінних ідей, конструктивних підходів, а також повчальних уроків для модернізації теорії

і практики професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні. Актуальність компаративного дослідження австрійського досвіду професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, з огляду на запити української системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, полягає у віднаходженні перспективних траєкторій інтеграції в світовий та європейський освітній простір, та є незаперечною. Результати та висновки такої розвідки можуть позиціонуватися як інструмент досягнення вітчизняною системою освіти світових стандартів якості професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичного виховання і спорту, фізкультурно-спортивної освіти дітей і молоді.

Було уточнено сутність понять майбутні фахівці фізичного виховання і спорту, професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту, професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту, педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту, підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності.

Майбутні фахівці фізичного виховання і спорту – це особи, які навчаються у закладах передвищої, середньої спеціальної й вищої освіти та набувають загальних і спеціальних компетентностей, необхідних для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності у галузі фізичної культури та спорту.

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту – це цілісний динамічний педагогічний процес становлення особистості фахівця, розвитку його професійної компетентності, психо-фізіологічних властивостей для ефективного розв'язання завдань та виконання обов'язків з раціональної організації фізичного виховання дітей та молоді.

Професійна компетентність фахівця фізичного виховання і спорту – це комплекс системних міждисциплінарних знань про людину, суспільство, природу, професійних та особистісних якостей, які дають можливість

визначати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати їх для ефективного вирішення педагогічних задач.

Педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту – це спеціально організований навчально-виховний процес основним засобом якого є рухова активність, а метою – формування, відновлення, зміцнення здоров'я дітей і молоді; гармонійний фізичний, психічний, інтелектуальний розвиток особистості, її здібностей та морально-вольових якостей; закладання основ ведення здорового способу життя.

Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності – це процес формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності, навчання, виховання, передавання накопиченого досвіду і культури, створення умов для особистісного розвитку дітей та молоді засобами фізичної культури і спорту.

Варто зазначити, що термін фізична культура використовують здебільшого на пострадянських теренах як інтегруюче, системооб'єднуюче поняття, яке охоплює фізичне виховання та масовий спорт.

Методологічною основою дослідження підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.) стали такі підходи, як системний, історичний, аксіологічний, синергетичний, культурологічний, компетентнісний міждисциплінарний, компаративний та прогностичний.

Реалізація принципів системного підходу дозволила нам всебічно вивчити механізми функціонування, і запобігти однобічності у дослідженні проблеми і на цій основі визначити чинники впливу на підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності.

У нашому дослідженні ми використовували історичний підхід при вивченні становлення та розвитку австрійської системи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності. Відповідні знання про історичне минуле австрійської освітньої системи дозволили виявити

особливості її розвитку і функціонування та встановити закономірності, причинно-наслідкові зв'язки, ціннісні орієнтири, на які вона опиралася на різних етапах. Історичний підхід також використовувався при дослідженні тенденції формування системи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в різних закладах освіти як відносно самостійних соціальних інституцій та специфіки їх взаємодії з такими самими структурами.

Реалізація аксіологічного підходу дала змогу виокремити змістовно-процесуальні особливості підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії; виділити ціннісні компоненти системи на різних історичних етапах її становлення та розвитку; виокремити ті цінності, які вартують бути збереженими та примноженими на сучасному етапі модернізації педагогічної освіти.

Застосування синергетичного підходу дозволило виділити теорії, принципи і закономірності самоорганізації системи підготовки педагогічних кадрів в Австрії та окреслити можливості творчого використання австрійського досвіду у вітчизняний освітній простір.

З точки зору культурологічного підходу до вивчення підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю, ми виявляли культурологічну складову змісту нормативно-правових документів та навчальних планів підготовки, їх наповненість гуманістичними ідеями, загальнолюдськими та загальнокультурними цінностями, патріотичними ідеалами різних історичних періодів.

Ми застосували компетентнісний підхід при дослідженні змісту підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності у закладах освіти Австрії і України. Зокрема при аналізі освітніх програм та навчальних планів акцентували увагу на загальних, спеціальних та професійних компетентностях майбутніх вчителів фізичної культури, необхідних для успішної професійної самореалізації.

Міждисциплінарний підхід став основним для формування цілісного знання про зміст навчання в австрійській системі неперервної освіти. При здійсненні порівняльного аналізу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії й Україні ми опиралися на положення компаративного підходу. Прогностичний підхід дав можливість намітити шляхи розбудови теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, передбачити можливі кінцеві результати реформ і модернізаційних заходів, варіанти творчого використання надбань.

Визначення та обґрунтування методологічних основ сприяло процесу дослідження становлення і розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, а їх сукупність, взаємозалежність та взаємодоповнюваність забезпечили всебічне вивчення об'єкту дослідження, вирішення поставлених завдань та досягнення мети роботи.

Основні положення першого розділу дисертації відображені у публікаціях [18; 49; 44; 42; 41; 43; 46; 45; 115; 126; 120; 123; 129; 409; 391; 406; 398; 400; 408; 405; 412; 562; 716; 766; 765; 764].

РОЗДІЛ II

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ

2.1. Передумови становлення та витoki системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії

Історія виникнення та поширення ідей фізичного виховання дітей і молоді на теренах Австрії нараховує декілька століть, а відтак підготовка вчительських кадрів до його здійснення має давні традиції. Підвалини цього напрямку професійної освіти, за твердженнями науковців (Р. Мюльнер, Г. Штромаер та ін.), були закладені ще в епоху Просвітництва, що характеризується поступовою появою низки важливих політичних, економічних, суспільних передумов для становлення перших форм організованого фізичного виховання та професійної підготовки вчителів до його здійснення [670; 730].

Поміж культурно-історичних епох розвитку європейської цивілізації Просвітництво займає особливе місце, ознаменувавшись виникненням і поширенням широкого комплексу унікальних ідей, настроїв, досягнень. Саме в цю епоху відбулася трансформація середньовічного європейського суспільства у цивілізацію, яка невпинно динамічно розвивається. У цей історичний період над одвічними цінностями традиційного суспільства взяла гору ідея неухильного прогресу. Просвітництво було явищем усеосяжним й ця ідея поступального розвитку знайшла вияв в різних сферах життя і діяльності – політиці, культурі, науці, освіті тощо.

Просвітництво, як тип суспільної свідомості, будувалося на матеріалістичному сенсуалізмі в теорії пізнання, на визнанні сили людського розуму, що знайшло відображення в ідеології, світогляді, філософських і

соціальних уявленнях. Завдяки цьому відбувся переворот в світогляді людей – розум став мірилом суспільного прогресу. Відтак віра у всемогутність розуму, культ знання як інструменти проведення прогресивних перетворень постають найважливішими цінностями й орієнтирами епохи Просвітництва [529].

З огляду на це, епоха Просвітництва стала періодом важливих наукових відкриттів у сфері фізики, математики, біології, хімії, медицини тощо, які зруйнували колишню картину світу і сприяли створенню нового наукового світогляду. Завдяки бурхливому розвитку різних галузей знань, досягненням видатних учених епохи (Е. Дженнер, А. Лавуазьє, К. Лінней, Г. Ляйбніц, І. Ньютон та ін.) поступово витіснялися спіритичні погляди на сутність буття, віталістичні й теологічні уявлення, встановлювалися природні причинно-наслідкові зв'язки і закономірності життєвих процесів, в результаті чого на зміну релігійному світобаченню прийшло раціоналістичне.

В історико-культурному сенсі Просвітництво постає і як синтез ідей гуманізму. У центрі уваги просвітителів (Вольтер, К. А. Гельвецій, Д. Дідро, Г. Лессінг, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо та ін.) знаходиться людина у всій своєрідності її буття і вияву. Навіть саме походження держави починає трактуватися, як суспільний договір вільних людей, а сутнісною її метою функціонування визначається досягнення загального блага за допомогою ефективної політики влади у різних сферах життєдіяльності. Широкої популярності в часи Просвітництва набула ідея перебудови суспільних відносин на основі раціональних підходів, справедливості, свободи, рівності та інших гуманістичних і демократичних принципів, що випливають з самої природи людства, з невід'ємних сутнісних прав кожної людини.

Просвітництво було потужним ідейним загальноєвропейським рухом, у XVIII столітті воно поступово, незважаючи на відмінності, масштабність чи радикальність, охопило всі країни континенту. Зокрема, на теренах Австрії просвітницькі ідеї й ідеали оформилися та реалізовувалися в межах ідеології так званого освіченого абсолютизму, тобто системи суспільно-політичних

поглядів, спрямованих на модернізацію усіх сфер життя суспільства, подолання безмежності панування традиції, усунення найбільш одіозних, застарілих явищ існуючого ладу, що гальмують рух вперед. Це була ідеологія реформ, що здійснювалися з метою оновлення інститутів феодального суспільства, їх адаптації до назрілих вимог і потреб становлення капіталістичних відносин. Реформи спрямовувалися на розвиток торгівлі й мануфактури, ліквідацію станових привілеїв, подолання феодальної роз'єднаності, звільнення селян від кріпосної залежності тощо. Рушійною силою реалізації цієї ідеології визначалася сильна абсолютистська влада, здатна забезпечити загальне суспільне благо на основі справедливого правління й дієвого законодавства [672].

Перетворення в душі освіченого абсолютизму набули на теренах Австрії особливо масштабного і послідовного характеру завдяки реформаторській діяльності імператриці Марії Терезії та її наступника Йосифа II. За їх правління було проведено велику кількість реформ, що визначили пріоритети розвитку монархії на десятиліття, а то й століття. Яку б сферу життя не вивчали дослідники новітньої історії Австрії – управління, фінансова й економічна галузь, військова справа, правосуддя, охорона здоров'я, шкільна освіта тощо – вони завжди приходять до висновку про те, що витoki її становлення сягають часів правління великої імператриці, стверджує історик А. Вандрушка [757, с. 159-160].

Найбільш помітними результатами реформаторської діяльності Марії Терезії стали уніфікація системи судочинства, запровадження загальної військової повинності та заснування постійної армії, скасування внутрішніх митних кордонів і зборів, створення управлінсько-бюрократичного апарату, звуження впливу церкви на різні сфери життя австрійського суспільства, обмеження свавілля правлячих верств населення, розширення спектру прав і свобод для нижчих прошарків суспільства та ін. Численні політико-адміністративні, юридичні, судові, економічні, соціальні реформи зачіпали сутнісні інтереси різних соціальних верств, сприяли розвитку товарно-

грошових відносин, розхитували і модернізували традиційні зв'язки феодального суспільства, які протягом попередніх століть забезпечували його цілісність і стійкість. Вони руйнували підвалини феодальної господарської і політичної системи, відкривали можливості для капіталістичного розвитку й масштабних перетворень в багатьох галузях людської діяльності [757].

Започатковані Марією Терезією перетворення зазнали подальшого розгортання у ході реформ Йосифа II, набувши більш радикального і практичного характеру. Своїми політичними, економічними, соціальним перетвореннями він зробив значний внесок у модернізацію всієї монархії. Зокрема Йосиф II впорядкував систему адміністративно-політичного та фінансового управління, скоротивши чиновницько-бюрократичний апарат, вдосконалив сферу судочинства, чітко визначивши поле діяльності судів різних інстанцій, поліпшив систему безпеки, сформувавши державну поліцію, модернізував церковну політику, обмеживши вплив церкви на державну сферу, її привілеї і маєтності, запровадив нові принципи соціального устрою, насамперед ліквідувавши кріпосне право як особисту залежність селян від панів, тощо [672].

Отож, знаковими здобутками терезіансько-йосифінської доби в історії Австрії стали насамперед докорінні внутрішні реформи, спрямовані на розв'язання злободенних проблем життя різних верств населення. Трансформації цього періоду мали глибинний характер, адже вони впливали на основи пануючого державно-політичного ладу, звичного укладу життя і діяльності, наявної суспільної структури всупереч спротиву привілейованих верств населення з метою забезпечення кращих умов життєдіяльності для усіх підданих монархії незалежно від статусу, походження, матеріального становища. Переконливим доказом такої спрямованості внутрішньої політики австрійських монархів цієї історичної епохи стали заходи щодо забезпечення всенародного блага, серед яких, наприклад, поширення освіти серед народних мас, заснування системи державної медичної допомоги,

створення системи державної підтримки знедолених верств населення та ін.

Посилення уваги до питань освіти стало закономірним наслідком позитивних зрушень у суспільно-політичному, економічному, громадсько-культурному житті Австрійської монархії в часи освіченого абсолютизму. Проблеми рівня освіти населення, розвитку системи шкільництва, підготовки молоді до трудової діяльності в нових умовах розвитку товарно-грошових відносин, мануфактурного виробництва набували державного значення [672]. Процес розв'язання окреслених проблем започаткований у часи правління Марії Терезії насамперед її спробами обмеження впливу церкви на освітню справу, ліквідації неграмотності широких народних мас та реформування тогочасної системи освіти. Незаперечною заслугою імператриці в цьому напрямку діяльності є передовсім остаточне визнання організації освітньої справи одним із ключових обов'язків держави.

Освітня реформа, здійснювана в часи освіченого абсолютизму на теренах Австрії, охоплювала різні ланки тогочасної системи шкільництва. Зокрема йдеться про напрямки розвитку, як нових типів шкіл, так і вдосконалення та пристосування до нових умов існуючих. Відповідно наслідком реформ стало удосконалення університетської та гімназійної освіти, що забезпечували виховання нових поколінь суспільної еліти, розвиток реальних і промислових шкіл, що слугували підготовці молоді до трудової діяльності в нових умовах виробництва й господарювання. Водночас, якщо в сфері середньої та вищої освіти трансформації спрямовувалися на удосконалення існуючих освітніх традицій, то організація народної (початкової, елементарної) освіти поставала перед владою як абсолютно нова справа, до виконання якої було залучено іноземних знавців у цих питаннях, зокрема пруського абата й педагога-реформатора Й. Фельбігера, який на основі власної практичної діяльності та врахування досвіду інших держав у справі народного шкільництва уклав спеціальний шкільний статут для габсбурзької імперії [672].

«Загальним шкільним порядком для нормальних, головних і

тривіальних шкіл в усіх імперських спадкових землях» (1774 р.) передбачалося створення підґрунтя для народної шкільної освіти шляхом утвердження принципів функціонування системи шкільництва, впорядкування видів шкіл, обґрунтування специфіки їх навчально-виховної діяльності тощо. Обов'язковість шкільної освіти, різнотипність системи освіти, світський характер навчання проголошувалися документом засадничими ідеями розбудови системи шкільництва, мережа народних шкіл структурувалася за трьома типами шкіл (нормальні, головні, загальні чи тривіальні), питання цілей і змісту їх діяльності регулювалися поданими у додатках навчальними планами, де значна частина релігійних предметів була замінена світськими практичними дисциплінами [514].

«Загальний шкільний рядок» дав потужний стимул до розбудови системи народної освіти на теренах усієї імперії. Це був свого роду перший крок на шляху до загальної державної школи, що уможлиблювала доступ до знань представникам нижчих прошарків суспільства, бідних верств населення. Його положення передбачали заснування широкої мережі елементарних шкіл для озброєння дітей і молоді базовими вміннями і навичками читання, письма, лічби, знаннями з природознавства, релігії, історії і традицій. Метою діяльності цих шкіл визначалося виховання молодих поколінь підданих імперії, що своєю витримкою і працелюбністю, «чесними помислами і страхом Божим» гідно служитимуть державі і народу [514].

Започатковані Марією Терезією ініціативи у сфері освіти довершив Йосиф II. Зусилля монарха та урядовців спрямовувалися на розв'язання поточних проблем системи шкільництва, серед них:

- визначення суспільної ролі й функцій системи освіти;
- розбудова державної системи навчання та виховання дітей і молоді;
- удосконалення структури управління шкільництвом;
- фінансування системи шкільництва;
- організація навчальних закладів різних типів і рівнів;

➤ створення спеціальних закладів для підготовки вчителів [672].

Шкільні реформи Йосифа II мали виражене практичне спрямування, з огляду на його розуміння освіти як інструменту досягнення добробуту народу та об'єднання широкого конгломерату етнічно і культурно різноманітних спільнот в межах могутньої централізованої держави. Цій меті підпорядковувалися всі структурні елементи системи освіти – від університету до тривіальної школи. Відповідно процес реформування мав комплексний, наскрізний характер, завдяки чому вдалося досягти помітних змін на усіх ланках освітньої системи. Насамперед йдеться про організаційну уніфікацію освітніх установ, впорядкування мережі навчальних закладів, подолання повторень навчальних програм на різних рівнях системи освіти тощо.

Водночас, як і Марія Терезія, найбільшу увагу Йосиф II приділяв питанням розбудови саме народного шкільництва та поширення елементарних знань серед широких верств населення. Знання, науку та «добрий норв» монарх проголосив найкращими і найправильнішими шляхами до загального блага всього народу та держави. Щоб зробити початкову освіту надбанням кожного підданого імперії, число відповідних шкіл збільшувалося відповідно до кількості населення регіонів імперії, встановлювалася мінімальна плата за навчання (1-2 кройцери за тиждень), а за наявності спеціального документу про бідність (*Armenzeugnis*) і зовсім скасовувалася, передбачалися досить широкі свободи у сфері вибору мови навчання, релігії тощо [672, с. 815].

Отож, в епоху Просвітництва важливе значення освіти у житті людини і суспільства стало для правителів Габсбурзької монархії загальновизнаною аксіомою. Завдяки їх послідовній освітній політиці в імперії вдалося сформувати одну з найбільш передових систем навчання і виховання в Європі того часу. Шкільні реформи Марії Терезії та Йосифі II призвели до різючих змін передовсім на ниві народної освіти, забезпечивши передумови для поширення грамотності серед широких верств населення та виховання

представників бідних прошарків суспільства як рівноправних громадян і вірних підданих імперії.

Іншою важливою новацією терезіансько-йозефінського періоду австрійської історії є заснування державної системи охорони здоров'я населення. Саме в цей час поступово утверджуються нові підходи до медицини як сфери науково-практичної діяльності, профілактика хвороб, збереження і відновлення здоров'я вперше починають розглядатися не як особиста справа кожної людини, а як важлива державна справа та обов'язок. Про це свідчить зокрема заснування спеціальних державних медико-санітарних інстанцій, що отримали значні адміністративні і фінансові ресурси для реалізації політики держави в сфері охорони здоров'я населення. Так, ще в 1753 році імператриця Марія Терезія створила Санітарно-придворну депутацію, а також вивела з-під юрисдикції церковної влади Віденський університет, підпорядкувавши при цьому його медичний факультет придворному лікареві Г. ван Світену, який майже повністю замінив наявний викладацький склад своїми однодумцями (Л. Ауенбруггер, А. Гаен, М. Штьорк та ін.), готовими до активної участі в розв'язанні загальнодержавних проблем охорони здоров'я [652].

Чи не найважливіша їхня заслуга полягає в поширенні уявлень про реальні, об'єктивні причини патологічних процесів у людському організмі й втрати здоров'я та подоланні середньовічного стереотипу про хворобу як кару Божу за гріхи й провини, що сприяло утвердженню якісно нових підходів державних діячів і монархів до проблем захворюваності населення, заснування державних структур та інстанцій, на які покладался обов'язок визначення, втілення у практику комплексу заходів зі збереження і відновлення здоров'я мешканців монархії. Зокрема до завдань Санітарно-придворної депутації входили збір відомостей про санітарний стан всієї території імперії, здійснення санітарних та протиепідемічних заходів, розроблення санітарного законодавства. Медичний факультет натомість, отримавши статус дорадчого органу, відповідав за підбір лікарів для

проведення лікарсько-санітарних заходів, наукове опрацювання зібраних даних, вироблення науково обґрунтованих рекомендацій [652].

Результатом спільної діяльності працівників Санітарно-придворної депутації та професорів медичного факультету Віденського університету став затверджений у 1770 році «Санітарний норматив» – перший спеціальний збірник медично-санітарних правил і настанов, обов'язкових до виконання на всій території монархії. Документ містив опис принципів організації системи охорони здоров'я на різних рівнях, статут професійної діяльності лікаря, норми лікарської етики тощо. Ухвалення цього лікарсько-санітарного нормативного документу забезпечило підтримку органам державної влади в практичній реалізації політики у сфері охорони здоров'я населення, відіграло важливу роль в остаточному утвердженні державної системи медико-санітарної допомоги, так званої «медичної поліції», покликаної зберігати, підтримувати, відновлювати стан здоров'я мешканців усіх провінцій імперії [613].

Найбільший внесок у розроблення концепції «медичної поліції» зробив Й. П. Франк – австрійський лікар, професор Віденського університету, засновник соціальної гігієни як самостійної галузі наукових знань. Своє міркування щодо організації медичної справи на теренах країни, питань охорони здоров'я населення, санітарії і гігієни вчений системно виклав на сторінках дев'ятитомної праці «Система досконалої медичної поліції». За задумом Й. П. Франка «медична поліція» як галузь державної діяльності мала відображати науково обґрунтований, законодавчо закріплений комплекс заходів щодо активної участі відповідних державних інститутів у житті людини з метою охорони та відновлення її здоров'я в інтересах загальної суспільної безпеки [585].

Запропонований Й. П. Франком комплекс медико-поліцейських заходів охоплював цілу низку завдань і напрямів діяльності: по-перше, забезпечення населення кваліфікованими лікарями через кардинальне реформування системи їх професійної підготовки; по-друге, це інтенсифікація науково-

дослідної медичної діяльності з метою виявлення шляхів боротьби з хворобами; по-третє, формування державної системи підтримки нужденних, соціально незахищених груп населення; по-четверте, здійснення конкретних заходів, спрямованих на формування умов для здорового життя, харчування і трудової діяльності і т. д. Уся його діяльність спрямовувалася, таким чином, на обґрунтування питань здоров'я і благополуччя населення як одного з ключових обов'язків держави та визначення ефективних підходів до його виконання [585].

У пошуках шляхів розв'язання широкого спектру проблем охорони здоров'я населення відомі австрійські громадські діячі, лікарі, вчені (Г. Венцель, Л. Гьоліс, Р. Каштлер, Й. П. Франк, А. Фрьоліх та ін.) особливо актуалізували питання високої дитячої захворюваності та смертності, можливостей їх мінімізації. У своїх працях вони ґрунтовно розкрили сприятливі і несприятливі чинники фізичного розвитку людини, особливості їхнього впливу на цей процес.

Автори висвітлили найчастіші причини вад фізичного розвитку, втрати здоров'я та смертності дітей, серед яких неправильний догляд, жорстокі фізичні покарання, погані гігієнічні умови життя і зростання дітей, незадовільне харчування, застарілі підходи до лікування поширених дитячих хвороб тощо [586; 601; 632; 591; 758]. Ці дані, за їх твердженнями, є результатом численних спостережень за життям дітей й, часто, їх сумних переживань. Причиною цього є, насамперед, необізнаність батьків, вихователів з фізіологією людського організму, закономірностями фізичного розвитку дитини, способами його підтримки. У зв'язку з цим австрійськими вченими були здійснені численні спроби спростування поширених стереотипів у догляді за дітьми, висвітлення причин дитячої захворюваності і смертності, роз'яснення природних закономірностей розвитку дитини, обґрунтування необхідних умов для її повноцінного зростання [586; 601; 632; 591; 758].

У своїх працях вони започаткували розроблення комплексного підходу

до збереження і підтримки здоров'я молодих поколінь, укладаючи різноманітні нормативні документи, вказівки щодо догляду за дітьми на основі аналізу даних дієтології, гігієни, медицини. На цих засадах вони створювали комплексні наукові концепції профілактики вад, патологій розвитку дітей і молоді. Дослідники подали важливі рекомендації щодо догляду за дитиною, організації сприятливих умов її розвитку, правил поведінки у загрозованих для здоров'я і життя дитини ситуаціях, як-от захворювання чи наслідки жорстокого поводження.

Особливе значення при цьому відводилося питанням повноцінного розгортання фізичних сил організму дитини, заходів, механізмів впливу на безперешкодний перебіг цього процесу. Важливим засобом фізичного розвитку та зміцнення здоров'я дітей відомі лікарі й державні діячі визначили гімнастику і фізичні вправи. У їхніх працях знаходимо аргументовані судження щодо гімнастики як лікувального і профілактичного засобу, докладні описи систем гімнастичних вправ, спрямованих на удосконалення функціональних можливостей людського організму в різні вікові періоди, чіткі методичні рекомендації щодо особливостей їх виконання тощо. Тут автори не обмежуються презентацією фізкультурних занять для удосконалення функціональних можливостей людського організму, як-от біг, ходьба чи плавання, а й представляють унікальний комплекс вправ для розвитку сенсорних органів дитини, її мовленнєвого апарату, профілактики проблем здоров'я тощо. Добір і рекомендацію гімнастичних вправ автори здійснюють залежно від їх ефективності в удосконаленні всього розмаїття фізичних можливостей дітей та попередженні найбільш поширених на той час проблем дитячого здоров'я [586; 601; 632; 591; 758].

Обґрунтування гімнастики і фізичної культури як невід'ємної складової системи шкільної освіти та необхідності спеціальної підготовки вчителів до фізичного виховання дітей і молоді на теренах Австрії здійснювалося, окрім медичних, і в межах педагогічних студій і пошуків. Зокрема ідея єдності фізичного, інтелектуального та морально-духовного виховання як

методологічного принципу шкільної освіти стала наскрізною в працях педагога Ф. Й. Кінські. Свої роздуми на цю тему він розпочинає зі з'ясування людської природи загалом та зазначає, що єство людини – це сукупність усіх її фізичних і душевних сил, що перебувають в діалектичній взаємозалежності, взаємодоповнюються і взаємозбагачуються [731]. З огляду на це, фізична і духовна сутність є двома рівноцінними об'єктами, на які має спрямовуватися виховання з метою досягнення досконалості в обох вимірах людського буття.

У контексті єдності та нероздільності фізичного і духовного розвитку людини, він уважав фізичне виховання інтегрованою складовою освітньо-виховного процесу. Лише у взаємозв'язку фізичного, розумового, морального, трудового виховання можливе повноцінне розгортання всіх потенційних сил, можливостей людської істоти. Кожен напрям виховання, маючи свої цілі і завдання, методи і засоби, безпосередньо чи опосередковано впливає на всі аспекти розвитку людини [709].

Так, фізичне виховання, передбачаючи передовсім підтримку фізичного розвитку дітей і молоді, сприяє формуванню інтелектуальних якостей, моральних рис та ін. З огляду на це у фізичному вихованні Ф. Й. Кінські вбачав основу формування людини, а чергування фізичних вправ з розумовими заняттями вважав найбільш раціональним способом взаємозбагачення тілесних і духовних сил людини. Свої педагогічні міркування він втілював безпосередньо в практиці навчального-виховного процесу в Терезіанській військовій академії у Вінер-Нойштадті, яку очолював протягом 1779–1805 років.

Схожі тези знаходимо в роботах іншого австрійського педагога Ф. М. Фірталера. «Коли ми говоримо про виховання, ми думаємо насамперед про послідовне і систематичне керівництво процесом розвитку розумових здібностей дитини, тобто про інтелектуальне виховання. Проте, в цьому контексті видається необхідним говорити і про фізичне виховання, тобто про підтримку фізичного розвитку дитини, оскільки сутність людської істоти

криється в єдності духу й тіла», – наголошує педагог [754, с. 17-18].

З огляду на це, мета освіти, зокрема шкільної, має полягати не у вибіркового культивуванні окремих здібностей дитини, а в підтримці її цілісного, різнобічного розвитку. Тіло людини Ф. М. Фірталер уважає органом її душі і розуму, що виконує подвійну функцію: з одного боку, воно надає матеріал для інтелектуальної діяльності, а з іншого – забезпечує вияв, реалізацію результатів розумової активності – думок, ідей тощо. Тому збалансованість різних напрямів виховання дитини він визначає запорукою повноцінного розгортання всіх її сил і можливостей.

Крізь призму таких міркувань він закликав до реформування тогочасної системи шкільництва та підготовки нового покоління вчителів, що виховуватимуть не лише «добрих читачів, писарів і рахівників», а насамперед фізично здорових, високоморальних особистостей. «Хто прагне виховувати людей, той має добре знати і розуміти людську природу й сутність в усій *багатоманітності* та єдності її форм» – ключова вимога педагога до нового вчителя [754, с. 24–25].

Свої ідеї він активно пропагував під час лекційних курсів у Зальцбурзькій вчительській семінарії, очільником якої був упродовж 1790–1806 років. Також Ф. М. Фірталер опублікував низку праць, зокрема «Елементи методики і педагогіки» (1791 р.), «Нариси зі шкільної педагогіки» (1794 р.), в яких висвітлив свої погляди щодо виховання молодого покоління, систематизував здобутки різних галузей науки, зокрема фізіології, психології, філософії тощо, та обґрунтував їх педагогічну цінність, схарактеризував ефективні методики навчально-виховної діяльності для озброєння майбутніх учителів ґрунтовними базовими знаннями та організаційно-методичними вміннями, необхідними для успішної педагогічної діяльності.

Конкретним поштовхом для розвитку теорії фізичного виховання, на думку Г. Штромаєра, була потреба в науковій підготовці вчительських кадрів. Відповідні теоретичні положення щодо фізичного розвитку та

виховання дітей і молоді слугували змістовою основою лекційних курсів [730, с. 318]. На території Австрії вперше такі курси були зорганізовані при школі в Св. Анни у Відні, що забезпечувала підготовку вчительських кадрів для народних шкіл. Зокрема протягом 1789–1838 років тут тричі на тиждень проводилися лекції з питань фізичного виховання для майбутніх вчителів усіх напрямів підготовки, під час яких висвітлювалися переважно фізіологічні та гігієнічні аспекти фізичного розвитку, а також розглядалися цілі і технології проведення гімнастичних вправ з дітьми.

Лекційні курси з проблем фізичного виховання читали переважно фахівці медичного профілю, зокрема у згаданій вище школі це завдання виконував професор Віденського університету Л. Новаг, автор фундаментальної праці «Про фізичне виховання людини» (1820–1823 рр.), перевиданої згодом під назвою «Основи фізичного виховання людини» (1843 р.), що відображала змістове підґрунтя курсу фізичного виховання дітей і молоді. Отож, зміст «науки про фізичне виховання», а, відповідно, і свою роботу вчений структурував у три частини – «Фізіологія людського організму», «Дієтетика» та «Гімнастика», що свідчить про спроби застосування комплексного підходу до розв'язання проблем повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді через просвіту в цих питаннях батьків, вихователів, вчителів, яким, власне, й адресувалася ця книга.

Тематика праці охоплює докладну характеристику будови організму людини, аналіз його функціональних можливостей, висвітлення особливостей розвитку в різні вікові періоди, обґрунтування впливу зовнішніх умов і чинників на розгортання фізичних сил тощо. Особливу увагу, в цьому контексті, науковець приділяє питанню ролі виховання на процес розвитку людини, визначенню його суті, цілей, завдань: «Тілесне (фізичне) виховання людини має своєю метою розвиток і вдосконалення задатків, сил людського організму; на момент народження ці сили перебувають в недосконалій, прихованій формі і розгортаються лише з плином часу; про їх пробудження піклується насамперед природа, однак їх

розгортання часто утруднюється несприятливими умовами й чинниками. Усувати перепони, що стоять на шляху розгортання фізичних задатків, сприяти гармонійному розвитку фізичних, розумових та духовних сил з урахуванням їх взаємозалежності, взаємозв'язку – це і є справа фізичного чи тілесного виховання» [685, с. 11–12].

Запорукою досягнення відповідних цілей Л. Новаг визначив ґрунтовну обізнаність батьків, вихователів, учителів з фізіологічними, біологічними закономірностями розвитку дітей, медико-гігієнічними нормами умов їх життєдіяльності, педагогічними засобами їх підтримування на шляху природного розгортання їх фізичних сил. Праця вченого, що склала змістові засади його лекцій з фізичного виховання дітей і молоді для майбутніх учителів, побудована на основі міждисциплінарного підходу до окресленої педагогічної проблеми. Різноманітні аспекти процесу фізичного виховання вчений викладає з різних наукових перспектив – медичної, біологічної, педагогічної, що давало змогу слухачам комплексно осмислити їх сутність, сформулювати різнобічне бачення проблеми чи завдання та обрати оптимальний підхід до його розв'язання.

Належний науковий рівень підготовки вчителів до фізкультурно-спортивної діяльності з дітьми на теренах Австрії забезпечувався завдяки зусиллям першого австрійського професора педагогіки В. Е. Мільде, що зробив вагомий внесок у теоретичне розроблення ідей, принципів фізичного виховання підростаючих поколінь та їх популяризації під час лекційних курсів з педагогіки серед студентів Віденського університету. Безпосереднім результатом його науково-педагогічної діяльності стала фундаментальна праця «Підручник із загальної педагогіки» (1811–1813 рр.), що до середини ХІХ століття була офіційно затвердженою навчальною виданням із систематизованим викладом педагогіки як науки для усіх закладів педагогічної освіти Австрії. Перший том праці охоплює широке коло питань у сфері фізичного та розумового виховання, другий – присвячено розгляду особливостей естетичного і морального виховання. Мету своєї наукової

діяльності науковець вбачав не у створенні чогось цілком нового, а в систематизації всіх наявних здобутків науки і практики та обґрунтуванні їх значення для розроблення сучасної освітньої теорії й організації навчально-виховного процесу.

У праці педагог обґрунтовує тісний взаємозв'язок розумового та фізичного розвитку, вказує на поширені небезпеки, спричинені його нехтуванням у процесі освітньої діяльності, та переконливо аргументує на користь цілеспрямованого, організованого фізичного виховання дітей і молоді [669]. Загалом ключові ідеї автора щодо виховання дітей і молоді можемо представити у низці тез:

- вихідна основа виховання – це ґрунтовне знання людської сутності і природи;
- індивідуальність дитини – наріжний камінь усього освітнього процесу;
- мета виховання – всебічний розвиток особистості кожного учня;
- розум і серце, тіло і душа дитини – абсолютно рівнозначні об'єкти виховання;
- виховання – це спонукування, спрямування і підготовка до неперервного самовдосконалення [669].

З огляду на такі міркування, В. Е. Мільде приділив увагу не лише питанням морального та інтелектуального виховання школярів, а й проблемі їх фізичного зростання і виховання. У розділі про фізичні задатки людини та їх розвиток учений продемонстрував ґрунтовну обізнаність із новітніми медичними, гігієнічними, валеологічними досягненнями у сфері людського онтогенезу, охорони здоров'я дітей і молоді та підтримки їх фізичного розвитку, знання яких, своєю чергою, вважав необхідною передумовою будь-якої виховної діяльності. Можливості і водночас межі фізичного виховання, підсумував дослідник в результаті своїх наукових пошуків, криються передовсім у природних задатках дитини, які є рушійною силою виховного процесу, а відтак – сутність фізичного виховання полягає в підтримці дитини

на шляху її природного розвитку [669].

Завдяки викладацькій діяльності В. Е. Мільде у Віденському університеті питання фізичного виховання школярів стали обов'язковим елементом змісту лекційних курсів з педагогіки, метою яких він визначав забезпечення майбутнім учителям інформації для роздумів і ґрунтовного осмислення систематизованого матеріалу з проблеми освіти і виховання молодого покоління. Заслугу В. Е. Мільде австрійські дослідники (Р. Мюльнер, Г. Штромаєр та ін.) вбачають передовсім у закладенні наукового підґрунтя для становлення організованої системи шкільного фізичного виховання в Австрії. Водночас безпосередній поштовх її становленню і розвитку, на їхню думку, дали революційні події 1848–1849 років, спрямовані на послаблення протиріч у різних сферах життєдіяльності суспільства загалом та відкриття нових перспектив у царині освіти молодого покоління зокрема [678; 729].

Стосовно вдосконалення системи фізичного виховання йдеться про низку ключових здобутків, і насамперед – це запровадження фізичної культури як навчального предмета в освітні програми австрійських шкіл. Варто зазначити, що перебіг цього процесу на теренах Австрії був досить нерівномірним і тривалим: у 1848–1849 роках фізична культура була включена як факультативна дисципліна в програму реальних шкіл, гімназій та вищих шкіл, у 1869 році вона стала невід'ємною складовою освітньої програми народних шкіл, на її освоєння відводилася 1–2 години на тиждень.

Незважаючи на це, закріплення фізичного виховання у навчальних планах і програмах австрійських освітніх установ спричинило гостру потребу в педагогічних кадрах відповідного профілю, для розв'язання якої уряд країни докладав чимало зусиль. Так, в 1848 році при Віденському університеті було засновано спеціальний інститут фізичного виховання (Universitätsturnanstalt), який очолив Р. Штефані – один із першопрохідців у сфері організації системи шкільного фізичного виховання дітей на теренах Німеччини, Чехії, Австрії, викладач гімнастики Терезіанської академії.

Спектр функцій і завдань новоствореного закладу був досить різноманітним:

- освіта фахівців з фізичного виховання молоді для всіх вищих шкіл Відня (Віденський університет, Політехнічний інститут, Академія образотворчого мистецтва);
- підготовка вчительських кадрів до здійснення організованого фізичного виховання учнів гімназій і реальних шкіл;
- контроль якості фізичного виховання дітей і молоді в освітніх установах різних рівнів, розвиток теорії фізичного виховання;
- консультативна допомога владним структурам з питань організації, розвитку фізичного виховання молодого покоління на регіональному і загальнодержавному рівні [729].

Заснування окремого інституту фізичного виховання з названими напрямками діяльності стало вихідним моментом започаткування державної системи підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання дітей і молоді в Австрії. Подальші кроки уряду країни спрямовувалися передовсім на створення нормативно-правової бази професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту. Зокрема в 1870 році Міністерство освіти та культури видало постанову про атестацію вчителів спорту. Метою цієї процедури було визначено перевірку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, зокрема рівня їх загальноосвітньої підготовки, знань у сфері анатомії, фізіології людського організму, обізнаності із загальними основами фізичної активності, історією її розвитку, її метою і завданнями у системі освіти, методами, засобами, способами організації фізичного виховання тощо [749].

Головною передумовою допущення до атестації було завершення навчання в інституті фізичного виховання, загальна тривалість якого становила 4 семестри. Програма підготовки передбачала, передовсім, активне практичне тренування і вправляння майбутніх учителів у різних видах спорту з одночасним поясненням техніки їх виконання, а також теоретичну підготовку у сфері історії фізичного виховання, його загальнонаукових засад

і технологічних аспектів. Невід'ємною складовою програми підготовки майбутніх учителів була також методика викладання фізичного виховання і спорту та педагогічна практика в освітніх закладах. Згодом, з огляду на необхідність збільшення обсягів підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та водночас обмеженість ресурсів і можливостей інституту фізичної культури, аналогічні курси були також запропоновані на філософському факультеті Інсбрукського та Грацького університетів [606; 678; 729].

Отже, здійснений аналіз дає підстави констатувати, що фізичне виховання дітей і молоді в Австрії та підготовка вчительських кадрів до його здійснення має давні традиції. Їх історичні витoki простежуються ще з часів Просвітництва, коли сформувався комплекс специфічних передумов для масштабної реалізації соціально-педагогічних заходів зі зміцнення здоров'я дітей, їх гармонійного фізичного розвитку. Спектр цих передумов є досить широким, сягаючи від політико-економічних реалій тогочасного життя монархії (індустріалізація, технологізація, урбанізація, демократизація життєдіяльності суспільства та, як наслідок, зміна життєвих стандартів населення) до нових медико-біологічних, соціально-гігієнічних, антрополого-педагогічних тощо тенденцій (посилення уваги до проблем охорони здоров'я населення, поширення освіти серед широких верств населення і т. д.).

Питання професійної підготовки вчителів фізичного виховання (спорту) стали об'єктом уваги австрійських науковців ще у XVIII столітті та розглядалися насамперед у контексті цілей, завдань фізичного розвитку дітей і молоді. Визначаючи цінність та сутність фізичного виховання, його функції у системі шкільної освіти, дослідники (Ф. Й. Кінські, В. Е. Мільде, Л. Новак, Ф. М. Фірталер, Й. П. Франк та ін.) вказували на необхідність належної підготовки вчительських кадрів цього профілю, яка б ґрунтувалася на новітніх досягненнях різних галузей науки (анатомії, фізіології, медицини, гігієни, психології, педагогіки тощо) та інтенсивній методико-технологічній практичній підготовці в різних видах фізкультурної і спортивної діяльності.

Розглядаючи завдання шкільного фізичного виховання педагога

окреслили широкий спектр вимог до вчителя фізичного виховання / спорту (знання і розуміння людської природи та законів людського онтогенезу, обізнаність зі сучасними завданнями, принципами, методами шкільної освіти, розуміння сутності, цілей фізичного виховання у системі шкільної освіти, усвідомлення функцій і технологій виконання фізичних вправ тощо) та визначили умови їх реалізації (створення інституційної мережі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, посилення її наукового характеру, тісний зв'язок теорії і практики навчання, відповідність потребам та завданням професійної діяльності і т. д.). Виходячи з практичних потреб шкільного фізичного виховання було закладено основи системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, зокрема у формі дворічних курсів.

2.2. Особливості австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту протягом першої половини ХХ століття

Межа ХІХ–ХХ століть – особливий період в історії Австрії загалом та її освіти зокрема. Попри складні внутрішньо- і зовнішньополітичні процеси, як-от революційні соціальні рухи, національні протести, політичні кризи, зовнішні конфлікти, війни тощо, що, зрештою, й призвело до розпаду однієї з наймогутніших імперій Європи, цей часовий відрізок вважається періодом розквіту австрійської педагогічної думки та розбудови системи шкільництва. У цей час, на тлі доленосних наукових відкриттів, нагромадження важливих знань про природу дитини, перед школою постала ціла низка якісно нових завдань.

Криза традиційної педагогіки, невідповідність існуючої шкільної практики актуалізувала пошуки якісно нових підходів до освіти та виховання дітей і молоді. У результаті австрійські педагоги (А. Айхгорн, З. Бернфельд, К. Бюлер, О. Гльокель, О. Шпіль, Р. Штайнер та ін.) спрямовують зусилля на ґрунтовне осмислення наявних прогалин системи шкільництва, розроблення

концепцій різнобічного, гармонійного виховання молодих поколінь. Спектр досліджуваних педагогами питань і проблем освіти вражає масштабністю, сягаючи від окреслення нових цілей всього розмаїття напрямів виховання та навчання до якісної професійної підготовки вчительських кадрів як запоруки їх досягнення [675].

Особливу увагу австрійські педагоги приділяли проблемам фізичного виховання дітей і молоді, питанням збереження, зміцнення їх здоров'я, а відтак і способам розбудови системи шкільної фізкультурної освіти, підготовки вчителів відповідного профілю. Дискусії навколо розвитку системи фізичного виховання молодого покоління загалом та вдосконалення процесу професійної підготовки кадрового забезпечення цієї сфери зокрема, набули особливого розвитку на першій всеавстрійській конференції з питань фізичного виховання (1910 р.), що була ініційована Міністерством культури та освіти. Тематика конференції мала широкий характер, сягаючи від обґрунтування доцільності систематичного шкільного і позашкільного фізичного виховання до окреслення проблем кадрового забезпечення [567].

Найбільш вагомими здобутками конференції стало визнання фізичного виховання обов'язковим елементом шкільної освіти та схвалення нової навчальної програми для гімназій і реальних шкіл. Остаточне ж утвердження фізичного виховання як обов'язкового навчального предмета в усіх типах начальних закладів країни відбулося лише в 1912 році на підставі відповідного розпорядження Міністерства культури та освіти. Причини такої тягlosti впровадження фізичного виховання як шкільної навчальної дисципліни (1848–1912 рр.) крилися передовсім у поступовому усвідомленні громадськістю значення, цінності цілеспрямованого фізичного виховання дітей і молоді, відсутності належної матеріально-технічної бази, обмеженій кількості кваліфікованих кадрів [675].

Поборником цілеспрямованого, організованого фізичного виховання дітей і молоді виявився відомий педагог, перший викладач теорії та історії фізичної культури Віденського університету Я. Павель. Школа як інститут

освіти, на його думку, має не лише забезпечувати освоєння певного обсягу знань, а й гарантувати повноцінну підготовку молодого покоління до активної життєдіяльності. Особливо це стосується фізичного виховання дітей і молоді, оскільки саме на шкільний вік припадає найбільш інтенсивний розвиток їх фізичних сил [691].

Фізичне виховання у системі шкільної освіти, за твердженнями педагога, уможливорює реалізацію цілої низки освітніх цілей і завдань, поміж них:

➤ здоров'язберігаючі – зміцнення дитячого організму, попередження вад фізичного розвитку тощо;

➤ естетичні – забезпечення гармонійного зростання, формування постави, виховання простоти і витонченості рухів та ін.;

➤ моральні – формування високих морально-вольових якостей, зокрема мужності, витривалості, готовності до праці тощо. У контексті всіх цих гігієнічних, етичних, естетичних функцій фізичне виховання сприяє становленню людини, як повноцінного члена суспільства, що характеризується вищим рівнем розвитку культури загалом і фізичної зокрема. Фізичне виховання має культивувати у школярів прагнення до фізичної активності та руху, розвивати потребу в фізичному вправлянні, неперервному самовдосконаленні [691].

Аналізуючи тогочасну практику професійної підготовки фахівців учений вказує на низку недоліків, серед яких недооцінювання фізичного виховання як напряму педагогічної освіти, невідповідність шкільного фізичного виховання тогочасним реаліям, неврахованість прогресивних ідей медико-біологічних, психологічних, педагогічних теорій і концепцій, відсутність системного характеру підготовки, її спрямованість на практичне вправляння у різних видах спорту та ін., що загалом унеможливорює формування комплексної здатності і готовності майбутніх учителів до раціонального розв'язання принципів питань організації фізичного виховання дітей і молоді [691].

Проаналізувавши сутність і специфіку професійної діяльності вчителя фізичного виховання, спектр його завдань та обов'язків, Я. Павель дійшов висновку про необхідність їх більш ґрунтовної науково-теоретичної і практичної підготовки та запропонував проект реформування тогочасної практики професійної освіти вчительських кадрів, що передбачав визнання фізичного виховання як окремого, самостійного напрямку професійної підготовки, а відтак – збільшення його обсягів і термінів, поглиблення і розширення змісту освіти, забезпечення її наукового характеру тощо [691, с. 78–79]. «Ключовий принцип якісної професійної підготовки вчителів фізичного виховання – тісний взаємозв'язок теорії, методики і практики» – резюмує дослідник [691, с. 178]. Цей принцип слугував своєрідним кредо для нього під час викладання лекційного курсу з теорії та історії фізичного виховання у Віденському університеті. У цьому контексті заслуги Я. Павеля полягають якраз у піднесенні тогочасної практики професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на досить високий науковий рівень.

Вагомий внесок у розв'язання питань теорії і практики фізичного виховання та професійної підготовки вчителів здійснив також австрійський лікар, педагог, професор Грацького університету Г. Шпітци. У праці «Фізичне виховання дітей» (1914 р.) вчений узагальнює результати своєї викладацької діяльності, зокрема лекційного курсу з питань фізичного виховання і спорту при згаданому університеті, що здійснювався за підтримки Міністерства культури та освіти й адресувався не лише студентам усіх факультетів, а й широкому колу освітян. Основною метою своєї роботи Г. Шпітци визначив наукове обґрунтування проблем фізичного виховання дітей і молоді та популяризацію в наукових, освітянських, громадських колах проблематики цієї сфери педагогічної діяльності. «Лише через науково обґрунтовану, підтриману державою, прийняту школою і суспільством систему фізичного виховання і спорту ми можемо здобути скарб, що криється у силі, міцності й здоров'ї народу» – стверджує науковець [726, с. 6].

Загалом у роботі системно розглянуто широкий спектр питань, серед них сутність і мета фізичного виховання загалом, закономірності фізичного зростання дитини у різні вікові періоди, родинна турбота про фізичний розвиток дитини, гігієнічні особливості шкільного навчання, організація фізичного виховання у школі, гендерні питання та специфіка фізичного виховання дітей із особливостями розвитку і т. д. Розмірковуючи над питаннями суті фізичного виховання, науковець визначає його метою сприяння розвитку природних фізичних сил дитини, вказуючи при цьому на обмеженість виховного впливу на процес фізіологічного зростання дитячого організму. «Насправді тілесне виховання відкриває можливості формування людського організму лише у певних межах, тобто на процес природного фізичного розвитку можна вплинути передовсім шляхом сприяння йому ... » [726, с. 13].

Охарактеризувавши деструктивні зовнішні чинники впливу на розвиток дитячого організму, як-от неправильний догляд у сім'ї, непосильні шкільні обов'язки, незадовільні гігієнічні умови життя і навчання, й наочно зобразивши розмаїття їх наслідків для здоров'я дитини, вчений уклав цінні рекомендації щодо шкільної гігієни, організації фізичного виховання у родині і школі. Зокрема, автор окреслив комплекс фізичних вправ та спортивних ігор для підтримки та попередження вад фізичного розвитку дітей відповідно до їх вікових можливостей, а також для корекції фізичних відхилень для дітей з особливими потребами. Запропоновані вказівки відображають виважений підхід до розв'язання означених проблем на основі поєднання медичних, валеологічних, педагогічних досягнень.

Відзначаючи різноманітність цілей фізичного виховання дітей і молоді, складність його організації й проведення, Г. Шпітци рішуче виступив за обов'язковість належної професійної підготовки вчителів. Цій проблемі він присвятив окремий розділ своєї праці, в якому висвітлив закордонний досвід організації професійної підготовки вчителів фізичного виховання / спорту, зокрема шведський, голандський, німецький, й на підставі порівняльного

аналізу, виділив недоліки відповідно австрійського досвіду. Так, процес підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту через спеціальні короткотермінові лекційні курси, за його твердженнями, не дають змоги забезпечити належний результат у цій справі, позаяк передбачають лише обмежений виклад наукових засад фізичного виховання, без освоєння методичних основ, технологічних аспектів. Відповідно професійна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту, на переконання Г. Шпітци, неодмінно має бути прирівняна за обсягом, формою, характером тощо до інших напрямів педагогічної освіти [726, с. 363].

Рекомендації науковця були взяті до уваги під час розроблення розпорядження Міністерства освіти і культури про професійну підготовку вчителів (1911 р.) та нової постанови про атестацію вчителів фізичного виховання (1913 р.), що стали вагомим здобутком на шляху розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту на теренах Австрії. Названі нормативні документи регламентували найважливіші аспекти професійної освіти майбутніх учителів. Їх положення і норми передбачали збільшення тривалості навчання до 8 семестрів, суттєве посилення науково-теоретичної складової професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, обов'язкове відвідування додаткових університетських лекційних курсів з педагогіки, психології, шкільної гігієни, а також освоєння другої спеціальності за вибором, наприклад іноземної мови, природознавства чи хімії.

Саме за такими нормами, згодом, упорядковано процес професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту при австрійських університетах. Так, зміст фахової підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту при Віденському університеті в той час охоплював досить широкий спектр навчальних предметів, серед них:

➤ теоретичні курси (основи анатомії та фізіології, фізичне виховання та гігієна фізичних вправ у різні вікові періоди, перша медична допомога, історія фізичної культури, теорія фізичного виховання, матеріально-технічна

база фізичного виховання, методика фізичного виховання), на їх освоєння відводилося 18 семестрово-тижневих годин;

➤ практичні дисципліни (гімнастичні вправи, атлетичні вправи, фехтування, плавання, розвивальні ігрові види), на їх вивчення було передбачено 50 семестрово-тижневих годин [750; 751].

Аналізуючи особливості розвитку теорії і практики професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії на початку ХХ століття, варто звернути увагу на дві ключові тенденції. Суть першої полягає в її швидкому утвердженні у системі вищої освіти, зокрема спеціальному структурному підрозділі Віденського університету з 1848 року. В інших країнах аналогічні установи були засновані дещо пізніше, наприклад інститут гімнастики при Гельсінському університеті (1882 р.) чи інститути фізичного виховання при університетах Берліна (1920 р.), Марбурга (1920 р.), Грайфсвальда (1925 р.), Мюнстера (1925 р.) тощо. Друга тенденція розвитку професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії відображається у намаганнях комбінувати спеціальність «фізичне виховання» з іншими педагогічними спеціальностями. Ці дві особливості стали вирішальними для подальшого розвитку системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в країні, інтенсивний перебіг якого, нажаль, суттєво сповільнило розгортання Першої світової війни. За час її перебігу було втрачено чимало здобутків і напрацювань, зокрема відбулося руйнування матеріальної бази, втрата кадрового потенціалу тощо.

Утім, визначений курс реформ залишився незмінним і в період повоєнного відновлення системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, насамперед завдяки зусиллям К. Гаульгофера – видатного теоретика фізичного виховання, референта Міністерства культури та освіти з питань шкільної фізкультурної освіти. Передовсім відзначено його заслуги в розробленні разом з М. Штрайхер нової концепції шкільного фізичного виховання, що насамперед акцентувала його гуманістичний, природовідповідний характер, ґрунтуючись на синтезі

новаторських ідей тогочасних медико-біологічних та антропологіо-педагогічних течій.

Цілком у дусі ідей реформаторської педагогіки і нового виховання, що ставили у центр процесу зростаючу людську особистість, науковці визначали сутність фізичного виховання як зорганізований за гуманістичними педагогічними принципами процес підтримки природного розвитку людини, при якому безпосереднім об'єктом виховного впливу виступає людський організм, проте загальною метою є людська особистість у всій повноті її потенціалу [593; 594].

Вихідним моментом процесу фізичного виховання вчені безкомпромісно вважали індивідуальні можливості і задатки дитини, природні закони її розвитку, на яких власне має ґрунтуватися система фізичних вправ. Науковці здійснили ґрунтовний аналіз широкого спектру таких вправ та, з огляду на їх функції і педагогічний потенціал, окреслили чотири основні групи, що варто реалізувати у процесі шкільного фізичного виховання дітей і молоді, зокрема загально-розвивальні, спортивно-змагальні, спортивно-мистецькі та компенсаторні. Таке розмаїття фізичних вправ, на їхню думку, співвідносно із багатоманітністю фізичних задатків школярів й уможлиблює реалізацію їх індивідуальних інтересів і запитів [593; 594].

Відтак, передовсім новітні здобутки гуманітарних, суспільних, природничих наук мають стати підґрунтям процесу фізичного виховання молодого покоління та основою професійної освіти педагогічних кадрів цього профілю. Ні система шкільного фізичного виховання, ні система професійної підготовки вчителів фізичного виховання, наголошував К. Гаульгофер, не можуть залишатися осторонь сучасних гуманітарних наукових течій; як діалектична єдність, вони мають підпорядковуватися однаковим принципам, положенням, що декларуються сучасними гуманістичними філософськими, психологічними, педагогічними теоріями і доктринами [592, с. 18–20].

Таким чином, концепція К. Гаульгофера та М. Штрайхер передбачала докорінні реформи шкільного фізичного виховання в Австрії, а відтак – підвищення якості професійної підготовки вчителів, зокрема інституційне утвердження в системі вищої освіти, збільшення її обсягів, розширення і поглиблення змісту, урізноманітнення методів, засобів, форм організації освітнього процесу тощо. Уже з 1920 року було розпочато впровадження нових навчальних програм з фізичного виховання в австрійських школах різних типів, що передбачали подвоєння навчального часу на освоєння дисципліни, урізноманітнення форм і видів шкільного фізичного виховання, проведення позашкільних спортивно-ігрових заходів і т.д.

Суттєвого оновлення, відповідно, зазнала і система професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Так, у 1926 році було видано міністерський указ, положення якого містили цілу низку новацій, зокрема заснування інститутів професійної освіти вчителів фізичного виховання / спорту при Віденському, Грацькому та Інсбрукському університетах, упровадження нових навчальних планів з обсягом підготовки 8 семестрів, удосконалення системи державної атестації їх випускників [729]. Новий навчальний план передбачав ґрунтовну науково-теоретичну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання, а також їх практичне вправляння у різних видах спорту.

Зміст професійної освіти вчителів фізичного виховання охоплював три цикли підготовки:

- загальнонауковий (основи анатомії, основи фізіології, біологія людини, гігієна тіловиховання, перша медична допомога) обсягом 14 семестрово-тижневих годин;
- фахово-теоретичний (теоретичні основи фізичного виховання, прикладні основи фізичного виховання, історія фізичного виховання, методика фізичного виховання, практичні фізичні вправи) обсягом 33 семестрово-тижневі години;
- фахово-практичний (спортивна гімнастика, легка атлетика,

командні спортивні ігри, плавання, фехтування, стрільба, ковзанярський спорт, лижні перегони) обсягом 35 семестрово-тижневих годин.

Новий навчальний план був спрямований на суттєве посилення науково-теоретичної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, академізацію процесу їх професійної освіти та утвердження фізичного виховання як окремого, рівноцінного іншим, напрямку підготовки. Розв'язанню цих завдань сприяла нова постанова Міністерства культури та освіти про атестацію педагогічних кадрів 1928 року, у якій «фізичне виховання» визнавалася рівноцінним усім іншим спеціальностям професійної педагогічної освіти. Особливістю цієї постанови стало остаточне закріплення ідеї комбінації спеціальностей професійної підготовки вчительських кадрів, відтак поряд із спеціальностями Німецька мова та іноземна мова, Французька та англійська мови, Математика та геометрія, Філософія та історія тощо, пропонувалися і такі спеціальності, як Фізичне виховання та німецька мова, Фізичне виховання та іноземна мова, Фізичне виховання та географія, Фізичне виховання та математика, Фізичне виховання та фізика [699].

Відповідно до положень цього нормативного документу атестація вчителів фізичного виховання, як і педагогічних кадрів усіх інших спеціальностей, охоплювала декілька етапів, зокрема підготовку і презентацію наукової роботи з метою підтвердження готовності до здійснення комплексних наукових досліджень, письмовий та усний іспит з фахових дисциплін задля виявлення рівня професійної компетентності фахівців з фізичного виховання і спорту та, так званий, педагогічний іспит, спрямований на з'ясування рівня їх обізнаності із теорією і методикою фізичного виховання та практичної готовності до спортивно-виховної діяльності з дітьми і молоддю.

Незважаючи на обтяжливі соціально-політичні, економічні умови, серед яких Перша світова війна, розпад Австро-угорської імперії, становлення нової держави Австрійської республіки, протягом першого тридцятиліття ХХ століття спільними зусиллями урядовців, учених, освітян у

країні вдалося зорганізувати процес ефективною на той час професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю. У результаті здійсненого дослідження можемо стверджувати, що ключовими особливостями становлення і розвитку системи педагогіки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії в цей час стала її структура організація винятково на рівні вищої, зокрема університетської освіти, законодавче утвердження фізичного виховання як окремої спеціальності вищої педагогічної освіти, орієнтованість освітнього процесу на новітні здобутки у сфері науки і техніки, спрямованість змісту, методів, технологій навчання на реальні потреби професійної практики, розроблення комплексної системи атестації майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Утім, у ході подальших історичних подій ці здобутки були значною мірою знівельовані.

Приєднання Австрії до Німецького Райху в березні 1938 року спричинило повну перебудову всіх сфер життя австрійського суспільства відповідно до норм і канонів тоталітарного нацистського режиму. Не стала винятком система освіти, зокрема фізкультурної. Відомо, що спорт і фізична культура розглядалися представниками націонал-соціалізму як один з стрижневих трансляторів відповідної ідеології та інструментів пропагандистської діяльності. Фізичне здоров'я нації, повноцінний розвиток фізичних сил молодих поколінь визначалися вирішальними передумовами реалізації цілей цього політичного режиму.

Дослідник генези німецької системи фізичного виховання дітей і молоді М. Крюгер стверджує, що збереження фізичного здоров'я молодих поколінь було стрижневим завданням освіти в нацистській Німеччині. Три моменти – почуття винятковості і переваги, належний стан здоров'я та ефективна військова підготовка – стали, за твердженнями вченого, орієнтирами німецької системи фізичного виховання і спорту в цей історичний період. Суть першого полягає в розумінні повноцінного фізичного розвитку індивіда зокрема та народу загалом, як основи розвитку

впевненості у собі та почуття національної цінності й унікальності, другий – передбачає збереження расової чистоти та якості нації через підтримку стану здоров'я громадян, зміст третього криється у визнанні вирішальної ролі військово-фізичної підготовки для виховання молодих поколінь з міцним здоров'ям, національним характером, сліпою довірою до лідера нації [648, с. 152–155].

Таким чином, система фізичного виховання і спорту у рамках ідеології націонал-соціалізму слугувала механізмом маніпулювання розумом і свідомістю молодих поколінь. Її засаднича мета – виховувати національну спільноту, в яку повинна була інтегруватися кожна молода людина та розвивати расову свідомість, оскільки лише міцний і здоровий організм може бути носієм расового потенціалу арійської нації. Таке бачення цінності фізичного розвитку дітей і молоді зумовило визнання фізично виховання, як абсолютно рівноцінного з усіма іншими шкільними навчальними дисциплінами та суттєве зростання часових обсягів його освоєння (з 2 до 5 годин на тиждень).

Відтак після аншлюсу перед австрійською системою фізичного виховання і спорту постала ціла низка викликів, серед них розроблення і впровадження нових навчальних планів, програм, урізноманітнення видів шкільної спортивної підготовки, мілітаризація фізичного виховання учнів, удосконалення матеріально-технічної бази фізкультурної освіти, організація позашкільного фізкультурного виховання тощо. Усі ці заходи передбачали тотальну перебудову австрійської системи фізичного виховання дітей і молоді за німецьким взірцем та спрямовувалися на надійне вкорінення в систему шкільництва країни німецького націонал-соціалістичного світогляду.

Практична реалізація усіх цих новацій зумовила нагальну потребу в новому поколінні вчителів фізичної культури, які б насамперед сповідували принципи націонал-соціалістичної ідеології та поділяли ідеї нової влади й уряду щодо освіти загалом і фізичного виховання зокрема. Відтак постала необхідність оновлення традиційної практики їх професійної підготовки,

якому передувало становлення і поширення ідей щодо професійного образу вчителя фізичної культури та нових реалій його педагогічної діяльності. Чималі заслуги в цьому питанні належать передовсім теоретикам освіти того часу, серед них Е. Крік, А. Боймлер, Е. Клінге та ін. Їх об'єднувало, насамперед, глибоке презирство до інтелектуальності та визнання фізичного виховання стрижневим компонентом шкільної освіти, спрямованим на фізичне і духовне зміцнення німецької нації.

Зокрема Е. Крік, засновник расової педагогіки як науки, вважав, що вся система освіти, процес навчання і виховання має бути підпорядкований пріоритетам національної політики держави. Відповідно зміст шкільної освіти він зводив до підготовки дітей і молоді до служби народу та державі, виховання у них гордості за приналежність до німецької нації, фізичної, духовної готовності до боротьби, самопожертви заради її загального блага. У цьому контексті він заявляв про гостру необхідність професійної підготовки «націонал-соціалістичного учителя», готового до самовідданої праці заради майбутнього німецького народу. Такий учитель, на його думку, має бути взірцем для наслідування та спрямовувати всю свою діяльність на розвиток фізичного потенціалу молодого покоління, формування рис характеру, морально-ціннісних орієнтирів, необхідних для зміцнення авторитету країни і народу в світовому масштабі.

Завдання вчителя – служити збереженню цілісності народу, формувати згуртовані команди, розвивати здатність до безумовного послуху, виховувати патріотичність, мужність, стійкість, тобто все те, що належить до «солдатського духу» – стверджував педагог [647, с. 19–20]. Місію вчителя загалом він вбачав у забезпеченні переваги німецької молоді над ідеологічними ворогами в плані фізичної сили й особистісних морально-вольових якостей та, таким чином, у зміцненні боєздатності громадян держави. Таке розширення спектру професійних обов'язків учителів фізичної культури, за його твердженнями, передбачає їх зведення в ранг «вихователів нації» та дає їм змогу нарешті зайняти гідне місце в ієрархії вчительських

кадрів.

Подібні висловлювання містяться і в працях австрійсько-німецького педагога А. Боймлера, автора «політичної педагогіки» та авторитетного у часи націонал-соціалізму теоретика у сфері фізичного виховання спорту. Завдання школи загалом він вбачав у вихованні дітей і молоді, як представників німецької народної спільноти, шляхом формування у них базових знань і навиків для участі в трудовому, культурному житті народу. Освіта, в його розумінні, – це засіб інтеграції зростаючої людини у спільноту, перетворення індивіда на повноцінного представника нації. При цьому він закликав до повалення культу інтелектуалізму й освіченості, що, начебто, дистанціюють молодь від реалій життєдіяльності суспільства і держави, та надавання пріоритету її фізичному вихованню, що забезпечує першооснову здоров'я, сили, могутності німецької нації.

Паралельно з окресленням нових завдань та цілей фізичного виховання дітей і молоді А. Боймлер своїми працями намагався вплинути на професійну самосвідомість учителів фізичної культури. Зокрема він зазначав: «Десятиліттями вчитель фізичної культури перебував у тіні гуманітарної школи. Проте сьогодні його професійна діяльність висувається на передній план, тепер він зможе правильно осмислити новий стан речей та стати політичним вихователем нації» [524, с. 154]. Учитель фізичної культури, за його висловлюваннями, має бути не просто технічним інструктором з різних видів спорту, який володіє певним спектром психомоторних умінь і навичок, а науково підготовленим фахівцем, здатним сприяти фізичному, світоглядному, моральному розвитку дітей та молоді. З огляду на це, А. Боймлер вказував на необхідність організації якісної професійної підготовки і перепідготовки вчителів фізичної культури у системі вищої освіти, як передумови успішної реалізації усіх цілей та завдань державної освітньої політики.

Неодноразово підкреслював цінність фізичного виховання у системі шкільної освіти німецько-австрійський педагог Е. Клінге. Передусім він

приділив увагу найважливішим функціям шкільної фізкультурної освіти, якими вважав, по-перше, підготовку до військової служби й обороноздатності, тобто оптимальний розвиток й досконале опанування всіх фізичних сил і якостей організму з огляду на подальшу війну, по-друге, формування працездатності нових поколінь, що трудитимуться в майбутньому на благо держави та народу, і по-третє, забезпечення «расової чистоти й якості» юних представників німецької нації, виховання почуття расової унікальності. Ці завдання він назвав пріоритетними цілями усієї системи шкільного навчання, зазначаючи, що часи «шкільного інтелектуалізму» нарешті залишилися позаду [644, с. 32]. Відповідно місія школи як соціального інституту полягає у вихованні здорових і фізично сильних представників нації.

Усі окреслені цілі й завдання, стверджував Е. Клінге, значно посилюють значимість професії учителя фізичної культури, суттєво розширюючи поле його професійної діяльності. Учитель цієї шкільної дисципліни повинен пробуджувати в учнів дух спільноти, виховувати войовничість, боєготовність, розвивати уявлення про виняткову цінність власної раси, заохочувати до боротьби і лідерства. Передумовою успішного виконання вчителем фізичної культури такого широкого спектру професійних обов'язків він проголосив його ґрунтовну обізнаність із засадничими положеннями націонал-соціалістичної ідеології та історичними, біологічними, філософськими основами фізичного розвитку, виховання дітей і молоді.

Саме такі ідеї були покладені в основу двох директив щодо фізичного виховання, ухвалених в 1937 та 1938 роках, що визначали норми фізкультурної освіти на всій території Німецького Райху, зокрема й в австрійських школах. Нормативні документи містили докладні стандарти та вимоги щодо організації фізичного виховання дітей і молоді й охоплювали низку розділів, наприклад «Принципи фізичного виховання у школі», «Мета і зміст фізичного виховання», «Структура й організація фізичного виховання у

школі» тощо. Насамперед, у них наголошувалося, що вихідною основою будь-якого виховання є націонал-соціалістичне світобачення, що визнає єдність народу, верховенство раси, мілітаризм держави, як чинники збереження і поступу німецької нації. Об'єктом націонал-соціалістичного виховання визначалася людська істота, як єдність тіла, душі, духу, а завданням – її належна підготовка до служіння народу і державі. У цьому контексті підкреслювалася особлива роль фізичного виховання, спрямованого на розвиток расового потенціалу молодих поколінь німецької нації, розгортання всіх фізичних якостей і сил та передачу системи ціннісних орієнтирів німецького народу [709; 710].

У результаті обґрунтування фізичного виховання як ключового пріоритету державної освітньої політики і фундаментальної складової націонал-соціалістичної освіти окремий розділ у директивах присвячено окресленню професійного образу учителя фізичної культури. Передовсім вказувалося на те, що вчительство – це певною мірою виконавчий орган, що забезпечує безпосереднє впровадження ідей, принципів національної освітньої політики, а тому є потужною культурною і політичною силою держави. При цьому особливо підкреслюється роль учителя фізичної культури, професійна діяльність якого передбачає здійснення цілого комплексу виховних впливів на учня, зокрема його фізичний стан, світогляд, характер тощо. Учитель фізичної культури повинен дбати про розвиток фізичних задатків вихованців, забезпечувати формування їх фізичної і моральної готовності до подальшої служби на благо народу і держави, спонукати до спортивної активності у позашкільний час, турбуватися про власний професійний розвиток й брати активну участь у діяльності професійних і громадських організацій тощо. В усіх своїх вчинках, словах, успіхах учитель фізичної культури має демонструвати дітям і молоді приклад поведінки представника німецької нації, громадянина держави, успішного фахівця і т. д. [709; 710].

Ставлячи перед учителями фізичної культури такі вимоги, уряд

Німецького Райху не міг не приділити належної уваги питанням їх професійної підготовки. Зокрема Міністерством освіти було ухвалено постанову про спорт і фізичне виховання у вищих навчальних закладах, яка визначала особливості спортивної підготовки молоді у системі вищої освіти та професійної підготовки кадрового забезпечення фізичного виховання для усіх типів освітніх закладів країни [707; 708].

Так, функція професійної освіти вчителів фізичної культури покладалася на Інститути фізичного виховання як обов'язкові структурні одиниці всіх університетів, підпорядковані, однак, безпосередньо Міністерству освіти. Передумовою допуску до навчання за спеціальністю Фізичне виховання було надання доказу арійського походження та фізичної сили, спритності, майстерності в певних видах спорту.

На навчання за цією спеціальністю мали зараховуватися передовсім студенти інших педагогічних спеціальностей, що продемонстрували ці якості у процесі фізкультурної і спортивної підготовки – обов'язкового компонента вищої освіти за усіма напрямками і спеціалізаціями. Навчальний план професійної освіти вчителів фізичної культури мав охоплювати теоретичну, методичну і практичну підготовку протягом 2 семестрів. Наріжним каменем професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури в Інститутах фізичного виховання Німецького Райху була визначена, передовсім, професійно-практична підготовка в різних видах спорту (плавання, веслування, бокс, гімнастика, футбол, гандбол, легка атлетика, теніс тощо), на яку відводилося близько 250 годин протягом кожного з навчальних семестрів [708, с. 180–181].

Професійно-теоретична підготовка спрямовувалася на освоєння загальнонаукових, зокрема філософських, біологічних тощо засад фізичного виховання дітей і молоді та вивчення педагогічних, дидактичних основ шкільної фізкультурної освіти (див. табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

**Зміст та обсяг професійно-теоретичної підготовки майбутніх учителів в
Інститутах фізичного виховання Німецького Райху**

<i>Компоненти теоретичної підготовки</i>		<i>Кількість годин (на тиждень протягом семестру)</i>
Семестр 1	Філософські, історичні та політичні аспекти фізичного виховання	2
	Анатомо-фізіологічні основи фізичного виховання	4
	Педагогічні та дидактичні основи фізичного виховання	2
Семестр 2	Основи теорії фізичного виховання	4
	Прикладна біологія (основи кінезіології, генетики, валеології)	2
	Основи спортивної і шкільної гігієни	2
Разом		16

Професійно-методична підготовка майбутніх учителів фізичної культури, відповідно до названої постанови, має спрямовуватися на освоєння методики і технології проведення занять з фізичної культури на різних рівнях системи шкільної освіти й оволодіння спеціальними методиками викладання різних видів спорту (див. табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

**Зміст та обсяг професійно-методичної підготовки майбутніх учителів в
Інститутах фізичного виховання Німецького Райху**

<i>Компоненти методичної підготовки</i>		<i>Кількість годин (на тиждень протягом семестру)</i>
Семестр 1	Зміст і завдання фізичного виховання у різних вікових групах	4
	Методика проведення шкільних занять з фізичного виховання	2
	Методика викладання зимових видів спорту	2
Семестр 2	Організація фізичного виховання у різних вікових групах	4
	Методика проведення шкільних занять з фізичного виховання	2
	Методика викладання літніх видів спорту	2
Разом		16

Невід'ємною складовою процесу професійної підготовки вчительських кадрів в Інститутах фізичного виховання була участь у зимових і літніх спортивних таборах, в яких студенти вправлялися у різних видах спорту, брали участь у змаганнях, екскурсіях, мандрівках, відвідували лекції і доповіді з історії, культури австрійського й німецького народів, історії освіти і виховання, ідеології і політики тогочасного суспільства тощо. Під час літнього табору власне передбачалася і державна атестація майбутніх учителів. Її організація охоплювала два етапи: перший спрямовувався на загальне повторення усього теоретичного матеріалу та практичну перевірку спортивної майстерності студентів, другий – на контроль рівня знань та вмінь студентів у сфері теорії і методики викладання фізичного виховання. Загалом формами державної атестації визначалися письмовий іспит з теоретичних основ фізичного виховання, підготовка кваліфікаційної роботи в межах проблематики фізичного виховання, участь у змаганнях з різних видів спорту, проведення пробних занять з фізичного виховання [708, с. 181–182].

Нормативні документи, що регламентували діяльність усіх Інститутів фізичного виховання Німецького Райху, зокрема й тих, що функціонували при Віденському, Грацькому та Інсбрукському університетах, також чітко окреслювали вимогу запровадження курсів підвищення кваліфікації вчителів. Мета курсів полягала в забезпеченні можливостей для неперервного вдосконалення професійної компетентності вчителів відповідно до розвитку теорії і методики фізичного виховання та обміну досвідом між ними. Програма цих курсів повинна охоплювати теоретичні та практичні заняття, демонстрації, навчальні екскурсії. Зміст курсів повинен бути орієнтованим на безпосередні проблеми і питання професійної діяльності вчителя фізичної культури, наприклад ідеї і принципи фізичного виховання в контексті загальної націонал-соціалістичної освіти, біологію та гігієну фізичних вправ, організацію фізичного виховання у шкільних і позашкільних установах тощо. Практичні заняття слугували доповненню, розширенню та поглибленню професійних знань, вмінь учителів [708, с. 182]. Такі курси, спрямовані

загалом на перевірку й удосконалення професійної компетентності, вчителі зобов'язувалися проходити кожні 3–4 роки.

Перші повоєнні десятиліття стали важким етапом в історії функціонування систем шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії. Результатом надмірної уваги до цих питань у часи націонал-соціалістичного режиму, їх піднесення до пріоритетів державної політики стала дискредитація самої ідеї фізичного виховання. У пам'яті громадськості та наукової спільноти ще зовсім свіжими були подробиці використання фізичного виховання і спорту, як інструментів поширення, реалізації націонал-соціалістичної ідеології та зловживання цими сферами заради досягнення політичних цілей режиму – підготовка до боротьби, збереження расового потенціалу, утвердження відповідного світогляду тощо. Осмислення цих питань породило певний скептицизм австрійського суспільства до питань організації шкільної фізкультурної освіти, а, відповідно, і до підготовки фахівців цього профілю. Такий стан справ у галузі фізичного виховання дітей і молоді та підготовки вчителів до його здійснення в Австрії у повоєнні роки, науковці (Г. Гроль, Р. Мюльнер, Г. Штромаєр та ін.) вважають високою платою за переоцінку ролі фізичного виховання і спорту в житті держави і громадськості, політизацію цих сфер життя, зловживання ними у виховних цілях, починаючи з 1938 року і до завершення війни [605; 678; 730].

Отож, перше п'ятиліття після Другої світової війни в історії розвитку шкільного фізичного виховання і спорту, професійної освіти за цим напрямом в Австрії пройшло під знаком переосмислення ролі та значення фізичної активності і спорту у житті людини й суспільства, подолання критично-недовірливого ставлення громадськості до цих сфер діяльності, відродження минулих надбань, традицій, у рамках яких фізичне виховання слугувало насамперед механізмом підтримки дитини на шляху її природного розвитку, засобом повноцінного розгортання фізичних сил, інструментом збереження і зміцнення її здоров'я.

У такому контексті відбувалося відновлення практики шкільного фізичного виховання до 1938 року, а також денацифікація професійної підготовки педагогічних кадрів відповідного профілю у відновлених інститутах фізичного виховання при Грацькому, Інсбрукському та Віденському університетах з опертям на відповідні здобутки часів до становлення авторитарного політичного режиму на теренах країни.

Таким чином, протягом першої половини ХХ століття історія розвитку системи фізичного виховання і спорту, професійної підготовки кадрового забезпечення цієї сфери відображає динамічні суперечливі зміни. На цей час припадає ціла низка і прогресивних, і регресивних подій, серед них:

- остаточне утвердження фізичного виховання як обов'язкової навчальної дисципліни та виокремлення фізичного виховання в самостійний напрям вищої педагогічної освіти,
- розроблення перших нормативних документів у сфері фізичного виховання і спорту, підготовки вчительських кадрів цього профілю у перші десятиліття ХХ століття;
- піднесення тіловиховання, спорту, фізичного виховання дітей і молоді та фізкультурної освіти до пріоритетів державної політики, їх використання як інструментів реалізації ідеології націонал-соціалістичного режиму;
- занепад системи фізичного виховання, скептичне ставлення до шкільної фізкультурної освіти та фахівців з фізичного виховання і спорту у перші повоєнні роки;
- обґрунтування цінності та значення фізичного виховання дітей і молоді в нових умовах життя та поступове відновлення історичних традицій шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в повоєнні роки.

Такий позитивний і негативний досвід став основою подальшої розбудови системи фізичного виховання і спорту на теренах Австрії та професійної освіти кадрового забезпечення цієї сфери, сприяючи новим досягненням та застерігаючи від помилок минулого.

2.3. Трансформація системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом другої половини ХХ століття

Друга половина ХХ століття в історії розвитку спорту, тіловиховання, фізичного виховання дітей і молоді, професійної підготовки кадрів цієї сфери на теренах Австрії позначена цілою низкою важливих здобутків. Ліквідація наслідків використання фізичного виховання і спорту, як пропагандистських інструментів у часи націонал-соціалізму, викорінення відповідних ідеологічних постулатів, обґрунтування аполітичного характеру цих сфер людської життєдіяльності відкрили широкі перспективи для осмислення важливої ролі фізичного виховання і спорту в житті людини та суспільства, усвідомлення їх функцій, завдань, серед яких, передовсім, фізичне вдосконалення людини, єднання людей на основі спільних зацікавлень, поглиблення інтеграції навколо соціально значимих цінностей тощо. Закономірним результатом цих процесів стало законодавче закріплення права кожної людини на повноцінний фізичний розвиток і самореалізацію, розширення масштабів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, розбудова спортивної та фізкультурної інфраструктури, розгортання науково-дослідної діяльності з питань науки про спорт і фізичного виховання і т. д.

На тлі цих тенденцій відбувалося якісне оновлення теорії і практики шкільної фізкультурної освіти. У затверджених 1955 року навчальних планах для австрійських шкіл відображено нові підходи до обґрунтування цілей шкільного фізичного виховання, засадничих принципів його здійснення, методів і форм організації тощо. Так, загальною метою шкільної фізкультурної освіти визначається забезпечення оптимальних умов та можливостей для розвитку фізичних сил дитини, збереження і зміцнення здоров'я, реалізації її особистісного потенціалу, соціальної адаптації. У цьому контексті деталізується низка здоров'язберігаючих, особистісно-розвивальних, соціальних завдань фізичного виховання і спорту в системі

шкільної освіти. Далі окреслюються ключові принципи побудови виховного процесу, як-от опертя на вікові й індивідуальні можливості школярів, систематичність і послідовність організації фізкультурних занять, відкритість щодо новацій у сфері фізичного виховання і спорту тощо. Також окреслено обсяги та зміст навчання предмету на всіх ланках системи шкільництва [698].

Усі названі вище процеси та явища цілком закономірно наклали свій відбиток на теорію і на практику професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії. Осередками професійної освіти кадрів цього профілю в перші повоєнні десятиліття стали інститути фізичного виховання при Віденському, Грацькому, Інсбрукському та Зальцбургському університетах, що одночасно були структурними одиницями різних організацій – філософських факультетів із підпорядкуванням відповідним університетам та федеральних установ з фізичного виховання з прямим підпорядкуванням Міністерству освіти. Уважалося, що такий підхід забезпечуватиме тісний взаємозв'язок науки й освіти, а відтак інтенсифікацію наукових досліджень у сфері теорії і практики фізичного виховання та організацію професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на наукових засадах. Отож, професійно-освітня діяльність та науково-дослідна робота визначалися пріоритетними функціями австрійських інститутів фізичного виховання.

Освітня діяльність цих установ у перші повоєнні десятиліття здійснювалася на основі нових навчальних планів, затверджених у 1946 році та укладених з урахуванням кращих традицій підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту донацистського періоду, новітніх науково-технічних досягнень. Навчальні плани передбачали чотирирічний термін навчання, наявність теоретичної та практичної складової, широкий спектр нормативних і факультативних навчальних курсів тощо. Так, науково-теоретична підготовка охоплювала вивчення медико-біологічних основ функціонування людського організму на різних етапах онтогенезу, педагогічних, дидактико-методичних, технологічних основ фізичного

виховання, як системи заходів з підтримання природного фізичного розвитку дитини, історії розвитку фізичного виховання і спорту як галузей людської життєдіяльності [752]. Специфіка цього компонента професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту в інститутах фізичного виховання при Віденському, Грацькому, Інсбрукському та Зальцбурзькому університетах відображена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Зміст та обсяг науково-теоретичної підготовки майбутніх в інститутах фізичного виховання (відповідно до навчальних планів 1946/1947 н. р.)

Назва навчальної дисципліни	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Основи функціональної анатомії людини	3	2	–	–	–	–	–	–
Основи фізіології людини	–	–	3	2	–	–	–	–
Фізичний розвиток дитини: норми і відхилення	–	–	2	–	–	–	–	–
Мова професійного спілкування	–	–	2	–	–	–	–	–
Система фізичного виховання та її теоретичні основи	2	2	–	–	–	–	–	–
Структура та організація фізичного виховання	–	–	2	1	–	–	–	–
Історія фізичного виховання	2	–	–	–	–	–	–	–
Методика фізичного виховання	–	–	–	–	2	–	–	–
Гігієна фізичного виховання	–	–	–	–	2	–	–	–
Перша медична допомога	–	–	–	2	–	–	–	–
Матеріальна база та інвентар фізичного виховання	–	–	–	–	–	–	1	–
Фізичне виховання і спорт: загальна характеристика	–	–	–	3	3	–	–	–
Теорія фізичного виховання і спорту	–	–	–	–	–	3	3	3
Історія фізичного виховання і спорту	–	–	–	–	–	–	2	–

Наведений у таблиці спектр навчальних дисциплін забезпечував досить ґрунтовну науково-теоретичну, методичну, організаційно-технологічну підготовку фахівців в інститутах фізичного виховання при Віденському, Грацькому, Інсбрукському та Зальцбурзькому університетах. Орієнтованість змісту цих курсів передовсім на специфіку професійної діяльності фахівця з

фізичного виховання і спорту, збалансовані обсяги та послідовність вивчення забезпечували глибоке теоретичне осмислення студентами основ фізичного виховання дітей і молоді та поступове освоєння впорядкованої системи професійних знань, необхідних для успішної реалізації їх подальших завдань й обов'язків.

Невід'ємним компонентом професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в австрійських інститутах фізичного виховання проголошувалася також різнобічна практична підготовка, спрямована на набуття, вдосконалення методично-технічної майстерності в різних видах спорту та їх навчання. У процесі організації професійно-практичної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, згідно навчальних планів, пріоритет слід надавати тим видам спорту і фізичних вправ, що практикуються у рамках шкільної фізкультурної освіти [752]. Окрім того, пропонувалися вибіркові курси з метою реалізації індивідуальних здібностей і нахилів студентів. Деталі змісту й обсягів цього виду професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Зміст та обсяг професійно-практичної підготовки
майбутніх фахівців в Інститутах фізичного виховання
(відповідно до навчального плану 1946/1947 н. р.)**

Назва навчального курсу	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
<i>Нормативні практичні курси</i>								
Гімнастика	4	–	4	–	2	–	–	–
Легка атлетика	–	3	–	3	–	2	–	–
Спортивні ігри на відкритому повітрі	–	3	–	3	–	2	–	–
Плавання	–	3	–	3	–	2	–	–
Фехтування	2	–	–	–	–	–	–	–
Беззбройна самооборона (чол.)	2	–	–	–	–	–	–	–
Художня гімнастика (жін.)	–	2	–	–	–	–	–	–
Методи і прийоми навчання фізичних вправ	–	–	–	–	3	3	3	3
<i>Варіативні практичні курси</i>								
Ковзанярський спорт	16–24 год.							
Лижний спорт								
Пішохідний туризм								
Альпінізм								
Народні танці								

Подальші кроки на шляху реформування професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії в перші десятиліття другої половини ХХ століття здійснювалися, насамперед, під знаком боротьби за визнання академічного характеру «науки про фізичне виховання», зміцнення наукового підґрунтя процесу професійної освіти за напрямом Фізичне виховання та визнання його абсолютної рівноцінності іншим напрямам університетської освіти.

Відтак австрійські вчені (Н. Грель, Р. Майстер, В. Маріеллі, та ін.) доклали чималих зусиль для утвердження теорії фізичного виховання як самостійної галузі наукових знань та розвитку «науки про фізичне виховання» як науково-теоретичної бази університетської підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Пріоритетами дослідницької діяльності в цьому напрямі були різноманітні біологічні, дидактичні, методичні, історичні аспекти фізичного виховання і спорту [730].

Генеza «науки про фізичне виховання» при інститутах фізичного виховання австрійських університетів пов'язується передовсім з іменами таких вчених, Г. Гроль, Л. Прокоп, Й. Рекля, Ф. Фетц та ін., що здійснили вагомий внесок у теоретичне розроблення широкого спектру проблем та питань із теорії і методики фізичного виховання молодих поколінь, а відтак в утвердження «науки про фізичне виховання» як окремої академічної наукової галузі. Запорукою успіху в цьому процесі стали підготовка і видання цілої низки кваліфікаційних праць у рамках цієї сфери наукових знань, зокрема Л. Прокопа «Фізіологія фізичного виховання і спорту» (1953 р.), Й. Реклі «Теорія та історія фізичного виховання» (1957 р.), Г. Гроля «Педагогіка фізичного виховання» (1957 р.), Ф. Фетца «Теорія фізичного виховання» (1960 р.) та ін. Названі дослідження дали могутній поштовх до легітимації «науки про фізичне виховання» як самостійної академічної наукової дисципліни та створення кафедр, професорських посад за відповідною спеціальністю [730].

У своїх дослідженнях учені запропонували різноманітні термінологічні

роз'яснення в сфері теорії і методики фізичного виховання, міркування щодо проблемного поля цієї наукової галузі, її структури й побудови загалом. Так, науковці визначали здебільшого чотири пріоритетні складові «науки про фізичне виховання», зокрема:

1) історію фізичного виховання, метою якої окреслювалося з'ясування генези системи фізичного виховання в історичній ретроспективі;

2) теорію фізичного виховання, завданням якої є розкриття загальнонаукових засад процесу фізичного виховання;

3) дидактику фізичного виховання, сутність якого полягає у висвітленні цілей, змісту, закономірностей, принципів процесу фізичного виховання;

4) методику фізичного виховання, що повинна розкривати методи, форми організації, прийоми здійснення фізичного виховання [578; 605].

Розвиток «науки про фізичне виховання», потреби вдосконалення теорії і практики шкільної фізкультурної освіти відповідно до нових наукових досягнень поставили на порядок денний питання про професійну підготовку фахівців цієї сфери педагогічної діяльності. У контексті своїх наукових пошуків з історії, теорії і методики фізичного виховання, практичної педагогічної діяльності в інститутах фізичного виховання згадувані вище науковці неодноразово звертали увагу на проблеми та перспективи професійної освіти за напрямом «Фізичне виховання», вказували на необхідність її подальшої розбудови відповідно до актуальних завдань фізкультурно-спортивної підготовки молодих поколінь, нових досягнень «науки про фізичне виховання» як міждисциплінарної галузі академічних знань.

Відтак уже в 1969/1970 н. р. затверджено нові плани навчально-виховної роботи інститутів фізичного виховання, що передбачали помітні зміни в обсязі, змісті, організації процесу професійної освіти за напрямом Фізичне виховання [729].

У передмові до них висвітлюються ключові фактори розвитку системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, серед них

передовсім прогрес науки і техніки у сфері спорту, тіловиховання, нові пріоритети шкільної фізкультурно-спортивної освіти, зміни професійного образу вчителя, трансформація спектру його обов'язків та завдань та ін. Також у передмові обґрунтовуються засадничі положення реформування професійної освіти за спеціальністю Фізичне виховання, розкриваються методологічні принципи її організації, серед яких нерозривність теорії і практики, орієнтованість змісту підготовки на реалії професійної практики, збалансованість філософсько-соціологічного, медико-біологічного, психолого-педагогічного, дидактико-методичного та ін. аспектів теоретичної складової підготовки, опертя практичної підготовки на індивідуальні можливості і запити майбутніх учителів фізичного виховання / спорту.

Особливості теоретичної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту у профільних інститутах австрійських університетів відображені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

**Зміст та обсяг професійно-теоретичної підготовки
майбутніх фахівців в інститутах фізичного виховання
(відповідно до навчальних планів 1969/1970 н. р.)**

Назва навчальної дисципліни	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Основи функціональної анатомії людини	2	2	—	—	—	—	—	—
Основи фізіології людини	—	—	2	2	—	—	—	—
Біомеханіка фізичних вправ	—	—	—	—	2	—	—	—
Невідкладна медична допомога					2			
Біологічні передумови фізичного виховання	—	—	—	—	2	—	—	—
Загальнонаукові засади фізичного виховання	—	—	2	3	—	—	—	—
Педагогічні основи фізичного виховання	—	—	—	—	—	3	—	—
Історія фізичного виховання	2	—	—	—	—	—	—	—
Гігієна фізичного виховання	—	—	—	—		2	—	—
Дидактика і методика фізичного виховання	2	2	2	2	—	—	—	—
Спеціальна методика фізичного виховання	—	2	1	—	—	—	—	—
Основи адаптивного фізичного виховання	—	—	—	—	—	—	2	—
Методи і прийоми навчання фізичних вправ	—	—	—	—	—	—	3	—

Навчальні плани передбачали також суттєві зміни в практичній складовій процесу професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту. Передовсім це впровадження нового навчального курсу Загальна фізкультурно-спортивна підготовка, а також освоєння певного виду спорту, як курсу за вибором у нерозривній єдності його складових, починаючи з історії і теорії, продовжуючи технікою виконання й завершуючи методикою його навчання. Новації в практичній підготовці фахівців з фізичного виховання і спорту помітні і на прикладі реструктуризації групи вправ під назвою Спортивні ігри на відкритому повітрі в окремі курси, як-от футбол, волейбол тощо. Окрім того, передбачалося доповнення системи практичної фізкультурно-спортивної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту новими видами навчальних курсів, серед них зокрема теніс й настільний теніс.

Отож, найбільш помітними досягненнями у модернізації процесу професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в перші повоєнні десятиліття можемо вважати денацифікацію навчальних планів та ліквідацію ідеологічних нашарувань, деполітизацію освітніх та дослідницьких процесів, переорієнтацію на кращі ідеї, традиції професійної освіти донацистського періоду, а також закладення міцного підґрунтя для неперервного вдосконалення системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту відповідно до динамічного поступу у сфері науки, технологій, професійної практики. Цей період розбудови системи професійної освіти вчительських кадрів з фізичного виховання / спорту характеризується численними спробами збалансування різних компонентів освітнього процесу – теорії і практики, нормативної і варіативної складової, різних циклів підготовки та намаганнями вивести цей процес на якісно новий рівень відповідно до актуальних тенденцій у науці, техніці, освіті й інших сферах суспільного життя.

Наступні десятиліття в історії розвитку теорії і практики професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту позначені подальшими

реформами системи шкільного фізичного виховання, новаціями у сфері теорії і методики шкільної фізкультурно-спортивної освіти та змінами в системі професійної підготовки кадрового забезпечення цієї сфери педагогічної діяльності. 70-ті роки ХХ століття – це насамперед період активного переосмислення наявних здобутків в окреслених галузях, визначення наявних прогалин і шляхів їх ліквідації. У цей час відбувається ціла низка регіональних, загальнодержавних, міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів з питань історії, теорії, методики, практики фізичного виховання, термінології, методології, проблематики педагогіки фізичного виховання і спорту, кадрового забезпечення цієї сфери діяльності та його професійної підготовки.

Так, протягом 70-х років у різних містах Західної Європи відбулася серія конгресів під назвою «Спорт у школі – Спорт для життя», активними учасниками яких були й відомі австрійські вчені Г. Андрес, Г. Гроль, Ш. Грьосінг, Ф. Фетц та ін.

Учені пропонували цінні ідеї та рекомендації щодо розмаїття проблем фізичного виховання дітей і молоді в рамках низки секцій, зокрема:

1) «Цілі та завдання шкільного фізичного виховання», тематика якої охоплювала питання ролі і значення спорту, фізичного виховання в сучасному суспільстві, системі освіти дітей та молоді, їх функцій з антропологічної, медичної, соціально-психологічної перспективи, мети, завдань фізкультурно-спортивної підготовки на різних ланках системи шкільної освіти, фізичних, соціальних, особистісних компетенцій і якостей як ціннісних орієнтирів шкільного фізичного виховання та ін.

2) «Реалізація цілей шкільного фізичного виховання», що спрямовувалася на розгляд проблем змісту шкільної фізкультурно-спортивної освіти, співвідношення його інваріантної та варіативної складових, обґрунтування переліку навчальних курсів й обсягів їх освоєння, висвітлення специфіки фізичного виховання у гетерогенних групах з огляду на різний вік, стать, рівень фізичної підготовленості і т. д.

3) «Організація шкільного фізичного виховання», в межах якої висвітлювалися питання методики і технології проведення занять на різних етапах шкільного навчання, викладання окремих видів спорту в рамках шкільної освіти, зокрема легкої атлетики, гімнастики, спортивної гімнастики, футболу, баскетболу, волейболу, плавання тощо.

4) «Система позашкільного фізичного виховання», що охоплювала висвітлення цільових, змістових, методичних, організаційних аспектів позашкільної фізкультурно-спортивної підготовки дітей і молоді, її взаємозв'язку та наступності зі системою шкільного фізичного виховання, організації дитячих спортивних змагань і т. д.

5) «Фізичне виховання у різних країнах світу», яка передбачала взаємообмін досвідом побудови системи шкільного й позашкільного фізичного виховання дітей і молоді між фахівцями з різних країн світу, ознайомлення з кращими здобутками в цій сфері, окреслення перспектив подальшого розвитку фізкультурно-спортивної підготовки молодих поколінь на міжнародному рівні тощо [727].

Розвиток системи фізкультурно-спортивної освіти дітей і молоді на теренах Австрії супроводжувався значним поступом у сфері «науки про фізичне виховання», переосмисленої й обґрунтованої під назвою «спортивна педагогіка». Австрійські науковці (Ш. Грьосінг, С. Редль, Г. Штрмаєр та ін.) презентували її передовсім як міждисциплінарну галузь, що, перебуваючи на стику педагогічних (загальна педагогіка, шкільна педагогіка, корекційна педагогіка і т. д.) і спортивних (спортивна медицина, спортивна психологія, спортивна соціологія, біомеханіка і т. д.) наук, охоплює цілу низку субдисциплін, спрямованих на розв'язання широкого розмаїття проблем теорії та практики виховання засобами фізичної активності й спорту:

➤ метатеорія спортивної педагогіки (концепція, методологія, об'єкт, предмет, функції, проблемне поле тощо);

➤ історія та історіографія спортивної педагогіки (історія фізичного виховання і спорту, історія та історіографія фізичного виховання);

- спортивна дидактика і методика (принципи, закономірності, мета і зміст, методи і технології, форми і засоби фізкультурно-спортивної освіти);
- позашкільна спортивна педагогіка (сімейна спортивна педагогіка, корекційна спортивна педагогіка, педагогіка дозвілля та спорт тощо);
- порівняльна спортивна педагогіка (системи фізкультурно-спортивної освіти в різних країнах і регіонах світу, міжнародні тенденції їх розвитку) [610].

Крізь призму цілей шкільного фізичного виховання і спорту, наукових ідей щодо його побудови й організації розглядалися проблеми та перспективи професійної підготовки фахівців, як запоруки їх успішного досягнення. Динамічний характер шкільної фізкультурно-спортивної освіти, науково-дослідницької діяльності у рамках педагогіки спорту й суміжних наук спричинили низку важливих суперечностей, передовсім між кількісним і якісним зростанням завдань фізичного виховання та застарілою практикою шкільної фізкультурної освіти, між новими вимогами до професійної майстерності вчителя та недостатнім рівнем їх кваліфікованості, між посиленням об'єктивної значимості професії вчителів та фактичною недооцінкою його праці з боку суспільства. З огляду на ці суперечності, австрійські вчені спрямували чималі зусилля на осмислення перспектив подальшого вдосконалення теорії та практики професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту.

Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробив директор інституту фізичного виховання Віденського університету Г. Гроль, проаналізувавши історію розвитку системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, розкривши тогочасний стан справ у цій сфері, оцінивши відповідні досягнення, здобутки та окресливши можливості і напрями подальших реформ.

Учений зазначає, що склад професійних завдань фахівців з фізичного виховання і спорту неперервно оновлюється, модифікується, що вимагає розстановки нових акцентів в традиційній навчально-виховній діяльності

педагога, реалізації нових функцій професійної діяльності, серед них сприяння особистісному становленню кожного учня, а не просто викладання предмету, спільне з учнем проектування індивідуальної освітньо-виховної траєкторії, участі в управлінні освітою, що вимагає від учителя активної особистісної позиції у розв'язанні численних питань та проблем сфери освіти, виховання, постійного самовдосконалення, ґрунтованого на професійній рефлексії [606].

Професійна діяльність учителя фізичного виховання, на думку науковця, повинна являти собою синтез методичної, тактико-технічної та спеціальної складових, підпорядкованих реальним, стратегічним цілям освіти загалом та перспективним, поточним завданням фізичного виховання, як її невід'ємного компонента зокрема. У зв'язку з цим учитель фізичного виховання має бути готовим до змін, що відбуваються під впливом соціального, культурного, наукового, технічного прогресу в світі, до систематичної роботи над собою, підвищення рівня своєї спортивно-педагогічної майстерності та пошуку гнучких технологій навчання, ефективних методів, прийомів і форм організації фізичного виховання молодих поколінь [606].

Суперечності між такими запитами практики і невідповідним їм станом підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання, за твердженнями Г. Гроля, можуть бути вирішені шляхом формування професійної компетентності вчителя, змістовними компонентами якої будуть здатність до аналізу і самоаналізу, творче мислення, нестандартний підхід до здійснення своєї діяльності.

Методологічною основою формування такої компетентності вчителя фізичного виховання / спорту він визначає опору на індивідуальні запити, інтереси, можливості, спрямованість на цілісний розвиток його особистості в єдності загальної, професійної і фізичної культури, збалансований характер педагогічних впливів на фізичну, інтелектуальну, мотиваційну, комунікативну тощо сфери його особистості і т. д.

У рамках дискусії щодо підвищення якості освіти фахівців з фізичного виховання і спорту серед австрійських науковців значного поширення набула ідея посилення педагогічної спрямованості професійної підготовки кадрів цього профілю. Зокрема необхідність *педагогізації* професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту неодноразово акцентується у працях очільника інституту фізичного виховання Зальцбурзького університету Е. Нідермана. Учений стверджував, що діяльність учителя фізичного виховання поліфункціональна, тому йому необхідні знання як з предметів спеціальності, що забезпечує лише вузьку специфічну діяльність, так і загальнопрофесійні знання, що допомагають реагувати на динамічні зміни в сфері освіти. Водночас, практика науково-педагогічної, дидактико-методичної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту спрямована передовсім на розгляд ключових питань теорії фізичного виховання, дидактики і методики викладання різних видів спорту. Вона забезпечує формування важливих професійних знань і навичок, однак далеко не усіх, а передовсім здатності *педагогічно мислити*, що передбачає наявність аналітичних, прогностичних, проєктивних, рефлексивних вмінь [682].

Усе це, на його думку, суттєво обмежує можливості педагогічних кадрів у подальшому розв'язанні комплексних професійних завдань з фізичного виховання дітей і молоді, як-от формування гармонійної, цілісної особистості чи навчання здоровому способу життя, що потребують не лише знання теорії і методики навчання, а й вимагають розуміння основ педагогічної науки загалом та тенденцій сучасної реальності, зокрема цінностей і пріоритетів освіти, функцій і завдань школи, закономірностей і принципів навчально-виховного процесу і т. д.

Окрім незбалансованості обсягів різних циклів змісту професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, її недоліком автор вважає і недостатній рівень інтеграції всіх її складових, наслідком чого є певна розділеність медико-біологічних, психологічних, педагогічних знань студентів, недостатність уявлень про взаємозв'язок теорії та практики,

неспроможність застосування знань й умінь в умовах реальної професійної діяльності тощо. Відтак він рекомендує інтегрувати всі складові професійної освіти з фізичного виховання і спорту навколо особистості майбутнього вчителя та його професійної компетентності, як комплексної готовності до виховання фізичної культури молодих поколінь [682].

Необхідність зміни акцентів у процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту відстоював також декан гуманітарного факультету Інсбрукського університету Ф. Фетц. Його концепція реформи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту ґрунтувалася на ідеї збалансування і тісної інтеграції всіх її компонентів, а також єдності освіти, науки, досліджень. У дисбалансах складових професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, на його думку, криється небезпека обмеження можливостей для формування важливих професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя, емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення, набуття нових знань з метою збагачення педагогічного кругозору відповідно до тенденцій розвитку науки та освіти [579].

Учений наголошує, що професія педагога з фізичного виховання / спорту має цілу низку специфічних особливостей, що вирізняють її в системі споріднених фізкультурно-спортивних професій. Йдеться не просто про організацію тренувальної діяльності в рамках певного виду спорту, а про здійснення комплексного навчально-виховного процесу, що сприяє гармонійному розвитку особистості школярів та передбачає розгортання усіх її фізичних сил і якостей, збереження, зміцнення здоров'я, підготовку до активного подальшого життя. З огляду на це, успіх професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту залежить не стільки від блискучих досягнень у певних видах спорту, скільки від належної педагогічної і методичної підготовки [579].

У ході таких міркувань дослідник констатує, що напрями реформи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту

мають визначатися з огляду на поточні і перспективні вимоги суспільства до їх професійної діяльності, обов'язків, завдань, способів їх здійснення. Єдиний вірний шлях до якісної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, на його думку, пролягає через поступальні неперервні зміни з урахуванням динаміки функцій вчителя фізичного виховання / спорту, оновлення змісту фізкультурно-спортивної освіти молодих поколінь, розроблення, впровадження нових методів і технологій фізичного виховання, удосконалення матеріально-технічних засобів його здійснення і т. д.

Отож, в межах дискусій щодо перспектив удосконалення професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту дослідники вказали на низку її прогалин, серед них розмежованість різних компонентів підготовки, розбалансованість змісту, диспропорції різних груп навчальних курсів, застарілість методичного і технічного забезпечення, неефективна структура, організація, та як результат їх впливу – непідготовленість кадрів з фізичного виховання і спорту до широкого розмаїття завдань професійної діяльності у реальних умовах. На підставі численних досліджень вони запропонували цілу низку цінних ідей щодо вдосконалення професійної освіти вчителів фізичного виховання / спорту з урахуванням новітніх тенденцій у сфері шкільництва, науки, техніки та досягнень і запитів теорії і практики фізкультурної освіти, що були покладені в основу масштабної реформи системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту на теренах Австрії протягом 70-х рр. ХХ ст.

У рамках цієї реформи важливим є, насамперед, упровадження ступеневої системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, складовими якої є середня професійна, вища та післядипломна освіта. Так, у 1974 році було ухвалено закон про школи для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, що визначав ключові положення середньої професійної освіти за відповідним напрямом. Зокрема, закон визначив систему спеціальностей та кваліфікацій середньої професійної освіти з фізичного виховання і спорту, наприклад учитель

фізичного виховання (початкова школа), учитель спорту (середня школа), тренер з різних видів спорту, інструктор з різних видів спорту, відповідно до потреб суспільства і системи освіти у сфері фізичного виховання, спорту, здоров'я [537].

Закон має рамковий характер, тобто визначає найбільш загальні принципи функціонування та організації школи для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту. Завданням цих освітніх установ відповідно до параграфу 1 визначено професійну підготовку здорових, відповідальних, відданих своєму професійному обов'язку фахівців з фізичного виховання та вчителів спорту, формування в них професійно-особистісних установок, знань, вмінь для виконання професійних завдань та прагнення до неперервного професійного й особистісного самовдосконалення, самоосвіти. На досягнення цієї мети відводилося 4 навчальні семестри та рекомендований широкий перелік навчальних дисциплін [537].

Більш докладно питання змісту й організації професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту висвітлювалися у спеціальних розпорядженнях, розроблення яких відповідно до параграфу 3 закону про школи для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту була визначена обов'язком профільного міністерства.

Так, у 1975 році Міністерство освіти і мистецтва видало свою першу постанову про навчальні плани для професійної підготовки вчителів фізичного виховання / спорту [746], у якій в конкретизованій формі подані вимоги, норми, стандарти щодо змісту й обсягів професійної освіти вчителів фізичного виховання / спорту, встановлено принципи організації освітнього процесу, запропоновано рекомендації щодо забезпечення якості професійної підготовки фахівців цього профілю.

Аналіз положень нормативного документу засвідчує, що зміст професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту охоплював освоєння широкого діапазону навчальних дисциплін,

інтегрованих у різні цикли підготовки. Розглянемо докладніше кожен цикл підготовки.

I. Соціально-гуманітарна підготовка. Зміст цього циклу підготовки полягав у формуванні широкого загального світогляду майбутніх вчителів фізичного виховання / спорту. У рамках цього циклу передбачено вивчення релігії (католицизму або протестантизму) з метою осмислення проблемних питань людського буття та відповідей релігійних вчень щодо їх розв'язання, прийняття християнських цінностей, як основи власної життєдіяльності, усвідомлення можливостей і небезпек спорту з точки зору християнського образу людини. Відповідно до таких завдань матеріал курсу структуровано в розділи, як-от сенс життя християнина, основи християнського світогляду і моралі, релігія в повсякденному житті, історія церкви, релігія і політика, релігія і спорт та ін. Вагоме значення в межах цього циклу підготовки відводилося вивченню політології задля осмислення майбутніми вчителями фізичного виховання / спорту норм і особливостей політичного та суспільного життя австрійського народу і республіки, формування активної життєвої позиції, мотивації до відповідального виконання своїх громадянських, професійних обов'язків, осмислення державної політики Австрії у сфері фізичного виховання і спорту. З урахуванням такої постановки цілей матеріал дисципліни охоплював такі теми, як особливості австрійського державного устрою, права та обов'язки громадянина, політика держави у сфері фізичного виховання і спорту, управління сферою спорту тощо. Соціально-гуманітарний цикл підготовки забезпечував також вивчення економіки з метою розвитку математичного й економічного мислення та розуміння економічних процесів, формування знань про організацію та управління підприємницькими об'єктами, як-от спортивний комплекс чи клуб та ін. Проблематика курсу з економіки містила питання управління підприємством, укладання договорів, ведення бухгалтерського обліку, страхування, обчислення біомеханічних завдань і т. д.

Невід'ємною складовою цього циклу підготовки було також вивчення

німецької мови, що передбачало забезпечення належного рівня володіння мовою передовсім з огляду на потреби подальшого професійного життя. Відповідно матеріал курсу охоплював такі розділи, як мова і стиль, літературна німецька мова та її варіанти, проблеми правопису німецької мови, фахова мова спорту та ін.

Важливе значення відводилося й освоєнню іноземної мови, зокрема англійської, задля формування здатності до міжнародної професійно-орієнтованої комунікації. Задля цього навчальний матеріал курсу охоплював питання фонетики, граматики, лексики англійської мови, з посиленням акцентом на галузеву тематику фізичного виховання і спорту для використання у подальшій професійній діяльності [746, с. 932–934].

II. Природничо-наукова підготовка. Її сутність полягала в наданні майбутнім учителям фізичного виховання / спорту комплексу теоретичних знань про людину як біологічну систему та предмет їх подальшої педагогічної діяльності. Так, курс функціональної анатомії, спрямований на пізнання будови людського тіла на усіх рівнях, містив розділи про будову органів, тканин, систем організму, фізіологічні і біохімічні механізми їх функціонування у нормі, при патології та під час фізичних навантажень.

Особлива увага в рамках цього навчального предмету приділена функціональній анатомії опорно-рухового апарату й основам динамічної анатомії. Курс фізіології й охорони здоров'я, своєю чергою, передбачав освоєння механізмів і закономірностей всіх виявів життєдіяльності людського організму, його взаємодії з довкіллям, поведінки в різних умовах існування, а також на різних стадіях росту й розвитку. Зміст курсу охоплював широке коло питань, серед них фізіологічна характеристика станів організму при спортивній діяльності, фізіологічні основи формування рухових навичок, розвитку фізичних якостей тощо.

Природничо-наукова підготовка майбутніх вчителів фізичного виховання / спорту реалізувалася й через вивчення курсу біомеханіки, для

осмислення фізичної сутності рухової активності людини та складності управління нею. Тематика курсу зосереджена навколо питань про тіло людини як біомеханічну систему, біомеханічну характеристику рухових дій, біомеханічні основи спортивної та фізкультурної діяльності і т. д.

Логічним доповнення цього циклу підготовки був також курс із невідкладної медичної допомоги, спрямований на формування знань, умінь і навичок розпізнавання небезпечних для життя та здоров'я станів людини, освоєння схем послідовності дій для надання відповідної допомоги [746, с. 934–935].

III. Спеціально-теоретична підготовка. Сутність цього циклу полягала в освоєнні майбутніми вчителями фізичного виховання / спорту основ спортивних та психолого-педагогічних наук з метою формування їх фахової компетентності. Так, курс історії фізичного виховання і спорту передбачав ознайомлення з теоріями походження цих видів людської діяльності, тенденціями їх розвитку в історичній ретроспективі у локальному, регіональному і світовому масштабі, розвиток на цій основі професійної самосвідомості, формування здатності до критичного мислення, наукового аналізу закономірностей історичного розвитку фізичного виховання та спорту. Зміст курсу містив низку розділів, наприклад, світова історія фізичного виховання і спорту, історія міжнародного олімпійського руху, історія фізичного виховання і спорту в Австрії, історія фізичного виховання та спорту у системі освіти тощо.

Дисципліна Фізкультурно-спортивний інвентар спрямовувалася на ознайомлення зі спорудами та обладнанням для занять фізичними вправами і спортом, основами організації їх проектування і будівництва, а також вимогами та нормами їх раціональної експлуатації. Проблематика курсу сягала від загальної інформації щодо матеріально-технічної бази фізичного виховання і спорту, класифікації спортивно-фізкультурних споруд та об'єктів, до докладної характеристики засобів й обладнання для окремих

видів спорту, правил їх використання.

У рамках предмету Теорія і методика спортивного тренування передбачено формування знань, вмінь і навичок організації, проведення тренувальної діяльності. Зміст та структура навчального курсу спрямовані, по-перше, на осмислення фундаментальних теоретичних положень спортивного тренування, по-друге, – на пізнання організаційно-методичних основ спортивно-тренувальної діяльності, по-третє, – на вивчення механізмів контролю результатів та якості спортивного тренування, по-четверте, – на усвідомлення специфіки організації спортивних змагань.

Невід'ємною складовою спеціально-теоретичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту був також так званий «спортологічний семінар», що вирізнявся міждисциплінарним характером, інтегрованим змістом з опертям на дані різних спортивні дисциплін (історія фізичного виховання і спорту, соціологія спорту, психологія спорту і т. д.). Курс слугував для формування здатності до критичного мислення педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту й передбачав активне опрацювання низки дискусійних, проблемних питань, наприклад обґрунтування ціннісної основи і смислу різних видів спорту, оцінка суперечливих сторінок історії спорту, аналіз актуальних спортивних подій тощо.

У межах курсу з психології і педагогіки передбачалося ознайомлення з широким спектром психолого-педагогічних теорій і концепцій, закономірностями освітньо-виховного процесу, основами педагогічної діяльності з метою формування педагогічної скерованості мислення майбутніх учителів фізичного виховання / спорту. Зміст курсу містив розділи про загальні закономірності розвитку особистості, теорію освіти і виховання, сутність, принципи, компоненти виховного процесу тощо.

Логічним доповнення цього курсу вважалася дисципліна Дидактика і методика, що давала змогу досягнути специфіку педагогічного процесу у сфері фізичного виховання і спорту. Так, її зміст спрямовувався на висвітлення теорій і концепцій фізичного виховання, цілей і змісту, методів і

форм навчання, особливостей контролю й оцінки результатів школярів і т. д. Названі курси давали змогу сформувати професійне мислення, оволодіти практичними вміннями і навичками, необхідними для ефективної роботи в умовах організації фізкультурно-спортивної роботи в освітніх закладах [746, с. 935-936].

IV. Професійно-практична підготовка. Цей цикл передбачав самостійний розвиток і формування професійних умінь, особистісних та професійно-важливих якостей майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту, а також створення умов для самоаналізу, самовдосконалення професійної діяльності. Його метою було набуття практичного рухового досвіду та організації фізкультурно-спортивної освіти молодих поколінь. Відповідно, в рамках професійно-практичної підготовки виокремлювалося дві складові, зокрема функціональну, що забезпечувала практикування і тренування з різних видів спорту, та фахову, яка уможлилювала формування практичних умінь і навичок організації проведення оздоровчо-масових занять з дітьми.

Функціонально-практична підготовка майбутніх учителів фізичного виховання / спорту здійснювалася у процесі освоєння ігрових видів спорту (футболу, баскетболу, гандболу, волейболу, тенісу), а також тренувальної діяльності з плавання, стрибків у воду, стрибків на батуті, гімнастики, спортивної акробатики, легкої атлетики.

Фахово-практична підготовка реалізувалася в межах так званих «практико-методичних вправ» (загальні фізичні вправи; легка атлетика; плавання, стрибки у воду; ігри з м'ячем), спрямованих на демонстрацію фізичних вправ та організацію їх виконання групою осіб. Компоненти практичної підготовки, часто переплітаючись і реалізуючись одночасно, забезпечували апробацію набутих теоретичних знань в максимально наближених до професійної діяльності умовах [746, с. 936–939].

V. Вибіркова підготовка. Вибіркові навчальні дисципліни спеціально-теоретичної та практичної підготовки слугували забезпеченню можливостей для здійснення поглибленого навчання за спеціальностями та спеціалізаціями, що визначають характер майбутньої діяльності, уможлилювали реалізацію індивідуальних інтересів, запитів майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, дозволяли здійснювати впровадження спеціалізацій у межах базової спеціальності.

Цей цикл спрямовувався на поглиблену підготовку майбутніх учителів в рамках вільно обраного ними виду спорту. Зокрема, передбачалася теоретична підготовка з метою опанування науковими основами певного виду спорту у процесі вивчення низки дисциплін, як-от Спеціальна теорія і методика спортивного тренування, Спеціальна біомеханіка, Спеціальна дидактика і методика та практична підготовка (Спеціальні практико-методичні вправи), як основа набуття досвіду проведення навчальних занять із обраного виду спорту [746, с. 939].

Названі цикли професійної освіти були важливими для формування професійної компетентності вчителя фізичного виховання / спорту, як комплексної системи професійних знань, умінь, навичок, якостей, що є основою його успішної самореалізації на професійній ниві.

Так, гуманітарна підготовка орієнтувала майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту на формування власного ціннісного ставлення до визначальних процесів та явищ у різних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема, у галузі фізичного виховання і спорту; природничо-наукова підготовка, відображаючи наукову картину світу, забезпечувала формування наукового світогляду та пізнання наукових підходів до розв'язання соціальних і професійних проблем; спеціально-професійна підготовка озброювала готовністю до виконання широкого спектру професійних обов'язків т. д. [746]. Деталі циклів теоретичної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту розкрито у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Зміст та обсяг професійно-теоретичної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах (відповідно до постанови Міністерства освіти і мистецтва 1974 року)

Назва навчальної дисципліни	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)			
	I	II	III	IV
<i>Інваріантний компонент</i>				
Релігія	1	1	1	1
Німецька мова	2	2	–	–
Англійська мова	2	2	2	2
Політична освіта	1	–	–	–
Біологія	1	–	–	–
Економіка	1	1	–	–
Історія фізичного виховання і спорту	2	–	–	–
Фізкультурний і спортивний інвентар	2	–	–	–
Функціональна анатомія	2	–	–	–
Фізіологія та охорона здоров'я	–	2	1	–
Перша медична допомога	–	2	–	–
Педагогіка і психологія	2	1	–	–
Дидактика і методика	–	2	–	–
Біомеханіка людини	–	–	2	1
Теорія і методика спортивного тренування	2	2	2	–
Наука про спорт	2	2	2	2
<i>Варіативний компонент</i>				
Спеціальна теорія і методика спортивного тренування	–	–	–	1
Спеціальна біомеханіка	–	–	–	1
Спеціальна дидактика і методика	–	–	–	1
Спеціальні практико-методичні вправи	–	–	3	5

Інтегрованою складовою професійної освіти вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту визначено також практичну підготовку, специфіка якої зумовлена особливостями подальшої професійної діяльності вчителя, а відтак вимагає, з одного боку, належної функціонально-технічної підготовки до виконання фізичних вправ чи занять певними видами спорту, а з іншого – ґрунтовної методичної підготовки до організації занять з фізичного виховання і спорту. Як невід'ємний компонент професійної освіти вчителів вона дає змогу практично спробувати свої сили в обраній професії,

навчитися застосовувати у професійній діяльності знання, одержані в процесі теоретичної підготовки [746]. Особливості практичної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту відповідно до постанови Міністерства освіти і мистецтва 1974 року представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Зміст та обсяг професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах (відповідно до постанови Міністерства освіти і мистецтва 1974 року)

Назва навчального курсу	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)			
	I	II	III	IV
Баскетбол	2	–	–	–
Футбол	–	2	–	–
Гандбол	–	2	–	–
Волейбол	2	–	–	–
Теніс	–	2	–	–
Легка атлетика	2	–	–	–
Плавання	2	4	–	–
Стрибки у воду	2	–	–	–
Спортивна гімнастика (ж/ч)	2/4	2	2/4	–
Гімнастика (ж/ч)	2/2	2/0	2/0	2/0
Лижний спорт	–	1	–	1
Масаж	1	–	–	–
Стрибки на батуті	2	–	–	–
Формування і корекція постави	–	–	2	–
Тренування фізичних якостей	–	–	2	–
Методи і прийоми навчання загальних фізичних вправ	4	–	4	4
Методи і прийоми навчання фізичних вправ I (легка атлетика)	–	–	–	2
Методи і прийоми навчання фізичних вправ II (плавання і стрибки у воду)	–	–	2	2
Методи і прийоми навчання фізичних вправ III (ігри)	–	–	2	2

Після завершення навчання за відповідним планом перед учителями фізичної культури / спорту відкривалися досить широкі перспективи професійної самореалізації у різних сферах, як-от система дошкільного виховання, спеціальної освіти, позашкільної освіти, соціальної роботи з дітьми і молоддю тощо. Натомість для отримання права на

працевлаштування в системі шкільної освіти, зокрема початкових школах чи школах першого ступеня, передбачалася додаткова професійна підготовка протягом ще двох навчальних семестрів у формі спеціальних навчальних курсів, необхідність проходження яких зумовлювалася специфічними вимогами і запитами шкільної освітньої практики. Зокрема, в рамках курсу зі законодавства та організації австрійської системи шкільництва (2 години на тиждень протягом семестру) передбачалося засвоєння знань про правові засади функціонування австрійської школи, її структуру та організацію, права та обов'язки вчителя. Зміст курсу спрямовувався на вивчення й аналіз чинних нормативних документів у сфері освіти і виховання. Також майбутнім учителям фізичного виховання / спорту пропонувався курс спеціальної педагогіки (2 години на тиждень протягом двох семестрів), у рамках якого розглядалися актуальні проблеми освіти, її зв'язку із суспільством, вимоги до організації шкільної справи, шляхи її подальшого удосконалення тощо. Проблематика і тематика курсу зосереджувалися навколо питань про актуальні тенденції у сфері освіти молодих поколінь, поточні та перспективні цілі навчання і виховання, інноваційні технології їх організації і т. д. Курс із методики навчання фізичного виховання (2 години на тиждень протягом семестру), своєю чергою, слугував озброєнню майбутніх учителів фізичного виховання / спорту дидактико-методичними підходами до викладання фізичного виховання у школі. Його змістове наповнення складало теми стосовно завдань і принципів навчання фізичного виховання, структури, планування педагогічного процесу, системи контролю вмінь і навичок учнів, нормативів фізичної підготовленості учнів, організації шкільних фізкультурних змагань і т. д. Проблемні, дискусійні питання теорії і методики викладання фізичного виховання розглядалися в рамках так званого «фахового дидактико-методичного семінару» (3 години на тиждень протягом семестру). У межах практичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту також було передбачено «спеціальні практико-методичні вправи» (3 години на тиждень протягом двох семестрів),

спрямовані на набуття практичного досвіду організації занять [746, с. 941].

Окрім цілей, змісту й обсягів, проаналізовані нормативні документи визначили пріоритети професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в середніх профільних школах, принципи її організації:

1. Орієнтованості освіти на об'єктивні реалії галузі фізичного виховання і спорту, розмаїття професійних завдань фахівців цієї сфери;

2. Науковості змісту і методів освіти, їх взаємозв'язок з сучасними науковими знаннями, технічними досягненнями;

3. Комплексності і міждисциплінарності як основи формування інтегрованої системи професійних знань, умінь та навичок;

4. Зв'язок теоретичного і практичного компонентів, наявність кожного з них протягом усього періоду професійної підготовки;

5. Послідовність і поетапність освіти, забезпечення передовсім базової підготовки та подальшої спеціалізації на її основі [746].

Отже, 70-ті роки ХХ століття в історії розвитку австрійської системи професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту позначені низкою докорінних реформ. Передовсім йдеться про її структурну розбудову, що відображається в заснуванні середньої ланки системи та відкритті шкіл для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту. Лише за десятиліття було ухвалено нормативну базу їх функціонування, в якій чітко окреслювалося місце цього типу освітніх установ у системі освіти Австрії, їх функції і завдання; затверджено навчальні плани і програми, що вирізнялися орієнтованістю на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, опертям на новітні досягнення науки і техніки, практичною спрямованістю процесу професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту і т. д.; створено належну матеріально-технічну базу для ефективної діяльності шкіл тощо.

На 70-ті роки припадає радикальна реформація і вищої освіти фахівців з фізичного виховання та спорту, вчительських кадрів цього профілю для

шкіл другого ступеня. Зокрема було ухвалено її нову нормативну базу – Закон про професійну освіту за гуманітарними і природничо-науковими напрямами (1971 р.) та постанову про організацію професійної підготовки за напрямом «Спортивні науки і фізичне виховання» (1974 р.). Проблематика першого нормативного документу спрямована на впорядкування напрямів і спеціальностей підготовки фахівців гуманітарного та природничого профілю, визначення можливостей їх поєднання і комбінації, уніфікації тривалості, структури педагогічного процесу в рамках професійної підготовки за різними напрямами та спеціальностями, удосконалення системи атестації майбутніх фахівців гуманітарної і природничої сфери. Так, законом встановлено 44 напрями та 52 спеціальності вищої освіти в сфері гуманітарних і природничих наук, серед яких і напрям «Спортивні науки і фізичне виховання» зі спеціальностями «Спортивні науки» та «Фізичне виховання»; затверджено загальну тривалість вищої освіти за гуманітарними і природничо-науковими напрямами – не менше 8 і не більше 10 семестрів; ухвалено двоетапну структуру педагогічного процесу за всіма напрямами і спеціальностями – базова та спеціальна підготовка; уніфіковано систему атестації майбутніх фахівців гуманітарного і природничо-наукового профілю шляхом упровадження комплексних дипломних іспитів після кожного з етапів підготовки.

Окремий розділ у нормативному документі відводиться загальним питанням вищої педагогічної освіти. Так, наголошується доцільність реалізації власне педагогічної підготовки на другому етапі освіти, з огляду на важливість спрямування першого етапу на освоєння предметів викладання. Її сутність визначена як доповнення фахової (предметної) підготовки з метою формування педагогічної компетентності в рамках відповідних предметів. Складовими педагогічної освіти, закон встановлює, загальну педагогічну, фахово-дидактичну та практичну підготовку. Важливість останньої підкреслена визначенням її обов'язкового мінімального обсягу – 12 тижнів [536].

Більш докладно всі ці встановлені законом аспекти врегульовані у розпорядженнях та постановах профільного міністерства щодо організації вищої освіти за кожним із 44 напрямів підготовки, в т. ч. і за напрямом «Спортивні науки і фізичне виховання» (1974 р.) [748]. Так, місцем реалізації цього напрямку освіти документ визначає філософські факультети австрійських університетів (§ 1). Наріжним каменем організації освіти за спеціальністю «Фізичне виховання» встановлено єдність педагогічної та фізкультурно-спортивної підготовки з огляду на завдання шкільного та позашкільного фізичного виховання дітей і молоді, можливість її комбінації з іншою спеціальністю (§ 2). Структура професійної освіти кваліфікованих кадрів з фізичного виховання містить два етапи – базової підготовки (4 семестри) і поглибленої (спеціальної) підготовки (5 семестрів) (§ 3).

Розглянемо докладніше особливості організації названих етапів професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії відповідно до положень чинних на той час нормативних документів. Так, базова підготовка спрямована на формування загальної педагогічної культури і професійної компетентності фахівців з фізичного виховання і спорту. Цей етап передбачає попередження вузької спеціалізації, забезпечення становлення особистості педагога, розвиток його наукового світогляду, життєве і професійне самовизначення. Тут йдеться про загальнонаукову і загальнопедагогічну підготовку до виконання основних функцій педагога – навчання і виховання, захист та збереження здоров'я дітей і молоді. Блок дисциплін базової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання охоплює низку природничих, педагогічних, спортивних дисциплін, зокрема біологічні основи фізичного виховання (анатомія, фізіологія, гігієна), історія фізичного виховання, теорія фізичного виховання, методика і техніка фізичних вправ, біомеханіка фізичних вправ та ін., що забезпечують формування базових професійних компетенцій майбутніх учителів, знайомство з історичними, теоретичними аспектами їх професійної діяльності, набуття фундаментальних наукових знань щодо фізичного

виховання і спорту як сфери людської життєдіяльності.

Спеціальна підготовка спрямована на більш глибоке освоєння майбутніми фахівцями з фізичного виховання і спорту теоретичних, методичних, практичних основ обраної спеціальності. Вона слугує їх озброєнню тогочасними методами фізичного виховання людини, набуттю знань і розвитку навичок здорового способу життя, формуванню здатності виконувати освітню і спортивно-виховну діяльність на високому професійному рівні.

З огляду на це, етап спеціальної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту передбачає засвоєння ґрунтовних знань з педагогіки фізичного виховання і спорту, теорії спортивного тренування, біомеханіки людини, методики викладання фізичного виховання і різних видів спорту, а також формування вмінь та навичок організації освітнього процесу в рамках шкільної освіти.

У ході спеціальної підготовки майбутні вчителі вивчають проблематику сучасного фізичного виховання, спорту, формують власні педагогічні позиції щодо процесу фізкультурної освіти, розвивають уміння проектування та організації освітнього-виховного процесу в рамках названих шкільних дисциплін, набувають досвіду впровадження засвоєних дидактичних, методичних знань і вмінь в максимально наближених до реальності умовах подальшої професійної діяльності.

Загальний обсяг першого етапу підготовки фахівців з фізичного виховання – 72 семестрово-тижневі години, другого – 45 семестрово-тижневих годин (§ 4–8). Наскрізними елементами кожного з названих етапів професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту є теоретична і практична складові, представлені в інваріантному й у варіативному компоненті змісту освітнього процесу, що демонструє таблиця 2.8.

**Зміст та обсяг вищої освіти за напрямом «Спортивні науки і фізичне виховання» спеціальністю «Фізичне виховання»
(відповідно до постанови Міністерства освіти і мистецтва 1974 року)**

<i>Назва навчальної дисципліни</i>	<i>Кількість години (семестрово-тижневих)</i>
<i>Етап базової підготовки (1-4 семестри)</i>	
<i>Інваріантний компонент</i>	
Теорія фізичного виховання	2–4
Біологічні основи фізичного виховання (анатомія, фізіологія, гігієна)	8–10
Біомеханіка фізичних вправ	4
Методика і техніка фізичних вправ	2
Історія фізичного виховання	2
Практична підготовка з видів шкільного спорту і фізкультурних вправ	28–32
<i>Варіативний компонент</i>	
Курс за вибором (біологія, біомеханіка, теорія фізичної культури, історія спорту)	8–10
Практична підготовка з одного з видів шкільного спорту і фізкультурних вправ за вибором (плавання, легка атлетика, лижний спорт, гімнастика, художня гімнастика, теніс, спортивні ігри)	4–8
<i>Етап спеціальної підготовки (5-9 семестри)</i>	
<i>Інваріантний компонент</i>	
Невідкладна медична допомога	2
Дидактика фізичної культури і спорту	4–6
Теорія і методика спортивного тренування	2
Біомеханіка людини	2–4
Методика й організація занять з фізичного виховання	12
Методика викладання окремих видів спорту	8
Практична підготовка з видів шкільного спорту і фізкультурних вправ	4–10
<i>Варіативний компонент</i>	
Курс за вибором (спортивна психологія, спортивна соціологія, історія фізичної культури, основи адаптивного фізичного виховання)	8
Практична підготовка з одного з видів шкільного спорту і фізкультурних вправ за вибором (плавання, легка атлетика, лижний спорт, гімнастика, художня гімнастика, теніс, спортивні ігри)	6

Завершальним етап базової та спеціальної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту визначено складення комплексного дипломного іспиту. Перший дипломний іспит спрямувався на визначення

рівня знань, умінь, навичок студентів із дисциплін базової підготовки, зокрема анатомії та фізіології людини, теорії і методики фізичного виховання, історії фізичного виховання. Другий дипломний іспит передбачав контроль успішності студентів із дисциплін спеціальної підготовки, зокрема біомеханіки, дидактики фізичного виховання і спорту, методики викладання фізичного виховання і спорту та курсу за вибором студента. Складовою другого дипломного іспиту визначено також підготовку кваліфікаційної (дипломної) роботи, якщо «Фізичне виховання» обране як перша спеціальність (§ 9–11) [748].

Така практика побудови й організації системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту збереглася і в наступні десятиліття, позначені водночас ґрунтовним осмисленням її перших результатів, усвідомленням неефективності деяких підходів, активізацією дискусій щодо можливостей усунення її недоліків та підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів цього профілю, як на рівні середньої професійної, так і на рівні вищої освіти. Аналізуючи стан підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, дані проведених емпіричних досліджень, австрійські науковці вказали насамперед на проблеми професійної соціалізації та адаптації вчителів-початківців, а відтак дошукувалися їх причини насамперед у недоліках професійної підготовки.

Так, професор Зальцбурзького університету Ш. Грьосінг головним чинником труднощів професійної самореалізації вчителя фізичного виховання / спорту вважав недостатнє спрямування теорії і практики його професійної підготовки на особливості поля професійної діяльності педагогічних кадрів цього профілю. Професійна діяльність вчителя розглядається як процес вирішення великої кількості педагогічних завдань, які постійно виникають і відрізняються одне від одного своїм змістом та складністю. Це вимагає комплексної інтегрованої системи психолого-педагогічних, суспільно-політичних, спеціальних знань, професійних та особистісних якостей, професійного мислення, що слугують основою

здатності спостерігати й аналізувати педагогічний процес, бачити причинно-наслідкові зв'язки, точно формулювати, ефективно розв'язувати педагогічні завдання. Водночас існуюча система професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту не достатньою мірою забезпечує їх формування – вважає науковець. Попри загальне визнання важливості різнобічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, пріоритетами цього процесу надалі залишається передовсім природнича (медико-біологічна) та спортивно-технічна підготовка [608; 609].

Отож, основна причина труднощів успішної професійної адаптації вчителів, за твердженнями дослідника, криється у розбалансованості та дезінтегрованості різних циклів їх професійної підготовки, що унеможливорює повноцінне формування професійної компетентності вчителя фізичного виховання / спорту, як комплексної інтегральної якості, що є основою успішного старту в професійну діяльність та конструктивного розв'язання професійних проблем. З огляду на це, він рекомендує посилення психолого-педагогічної і дидактико-методичної складової змісту професійної освіти вчительських кадрів відповідно до реалій їх подальшої професійної діяльності. Таким чином, на його думку, можна забезпечити формування в майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту широкого спектру концептуальних уявлень про систему шкільної і позашкільної спортивно-фізкультурної освіти, усвідомлення її цілей, завдань, змісту, розвиток вмінь та навичок її ефективної реалізації в типових і нестандартних ситуаціях. Належна підготовленість майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту в рамках різних циклів, а особливо психолого-педагогічного і фахово-методичного, є, на його думку, важливою передумовою уникнення шоку вчителів-початківців від зіткнення з професійною реальністю та багатьох помилок на перших кроках професійного життя [608; 609].

Із недоліками професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту дітей і молоді пов'язує проблеми їх професійної адаптації професор Інсбрукського університету А. Готц. Водночас, він звертає увагу, передовсім,

на прогалини організації педагогічної практики, як компонента професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту. На його думку, без системи педагогічних практик неможливо забезпечити високий рівень підготовленості вчителя фізичного виховання / спорту до подальшої професійної діяльності, тобто до педагогічної праці, в основі якої лежать не лише теоретичні знання, але і практичні уміння здійснювати предметні професійно-педагогічні дії. Педагогічна практика, зазначає науковець, відкриває особливі можливості для професійного становлення вчителя фізичного виховання / спорту, адже завдяки своїй специфіці вона найбільш тісно вплетена в професійну дійсність та служить сполучною ланкою між теоретичною підготовкою і його подальшою самостійною діяльністю в освітній сфері [625].

Як одна із складових процесу професійної освіти вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту, педагогічно-практична підготовка забезпечує найкращі можливості для апробації набутих знань, умінь, навичок та усвідомлення рівня висланої компетентності, занурюючи майбутніх педагогів цього профілю в реальні умови їх подальшої професійної діяльності. Водночас її цінність як інструмента професіоналізації майбутніх педагогів є, на думку А. Готца, ще недостатньо осмислена, що підтверджується її недостатньо якісною організацією та доволі незначними обсягами. Аналізуючи стан практичної складової процесу підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, дослідник вказує на її спрямованість передовсім на функціональну, спортивно-технічну підготовку, що інтенсивно розгортається внаслідок швидкого урізноманітнення видів шкільного і позашкільного спорту. Водночас спостерігається певною мірою нехтування педагогічно-практичною підготовкою, яка б уможливила набуття досвіду навчання цих видів спорту в реальних умовах професійної діяльності. Відтак, автор закликає до переосмислення педагогічної практики, як поліфункціонального явища в рамках професіоналізації особистості вчителя фізичного виховання / спорту,

збільшення її обсягів та урізноманітнення форм з огляду на широкий спектр можливих функцій [625].

Відірваність від реальності, від безпосереднього середовища професійної діяльності, тобто школи, вважає ключовою проблемою професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту професор Зальцбургського університету Г. Альтенбергер. Незважаючи на певні зрушення в змістових і структурно-організаційних аспектах професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, за його твердженнями, загальноприйнятою досі є наукова парадигма процесу їх підготовки, спрямована на формування комплексу знань, умінь, навичок, що забезпечують цілеспрямовану педагогічну діяльність у стандартних ситуаціях. Водночас практика професійної діяльності вчителя цього профілю вирізняється якраз динамічним характером змін. Завдання і форми вияву шкільної фізкультурно-спортивної освіти вирізняються небаченим досі розмаїттям. Йдеться не лише про ознайомлення дітей і молоді з реальним світом спорту та формування здатності до орієнтації в ньому з урахуванням його стрімкої експансії в умовах сьогодення, а й про широкий спектр завдань зі зміцнення здоров'я, виховання особистості, її підготовки до життя засобами фізичного виховання і спорту – зазначає вчений [518; 520].

Отож, мінливість умов, завдань професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, за його словами, вимагає зміни пріоритетів їх підготовки та впровадження нових підходів до її здійснення. Основою системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту він вважає широту міждисциплінарних системно-інтеграційних знань про людину, суспільство, природу, а також високий рівень загально- і спеціально-професійних знань, що забезпечують діяльність у проблемних ситуаціях, динамічних умовах подальшої професійної діяльності. Задля цього її пріоритетом мають бути практичні форми діяльності, майстерне опанування сучасними методами пізнавальної, професійної, комунікативної діяльності. Також дослідник відстоює ідею тіснішої інтеграції різних компонентів

професійної освіти майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, що б забезпечило формування у них системного бачення майбутньої професійної діяльності, цілісного уявлення про характер педагогічної праці, розвиток мотивації до її здійснення [518; 520].

Аналіз реального стану професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту на рівні середньої професійної і вищої освіти, визначення прогалин і недоліків у її теорії і практиці суттєво інтенсифікували реформаційні та модернізаційні процеси на всіх ланках системи. Особливі зусилля спрямовувалися на:

1) структурно-організаційну перебудову задля зміцнення зв'язків між закладами професійної фізкультурно-спортивної освіти, впорядкування їх мережі відповідно до вимог суспільства й ринку праці;

2) переорієнтацію освітнього процесу на кінцеві цілі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту відповідно до поточних і перспективних норм, завдань цього напрямку педагогічної діяльності;

3) упровадження компетентнісного та міжпредметного підходів в теорію і практику навчально-виховного процесу;

4) збалансування циклів професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, її інваріантної та варіативної частини;

5) активне впровадження інноваційних технологій в освітній процес, удосконалення його форм і методів.

Відтак, уже в 1992 році ухвалено нову постанову про навчальні плани для професійної підготовки вчителів фізичного виховання / спорту [747]. Нормативний документ визначає якісно нові вимоги до професійної компетентності вчителя фізичного виховання / спорту. Так, майбутній вчитель спорту має бути готовим не лише до забезпечення загальної спортивної підготовки школярів та, на її основі, поглибленої підготовки, принаймні, в одному виді спорту, а бути здатним зорганізувати спортивну підготовку осіб різних вікових категорій у позашкільних умовах та в час дозвілля. З цією метою документ передбачає перестановку акцентів у теорії і

практиці освітнього процесу в середніх професійних школах відповідного профілю. Зокрема встановлено вимогу скорочення на половину навчального часу, відведеного на вивчення фізкультурно-спортивних дисциплін (історія фізичного виховання і спорту, фізкультурно-спортивний інвентар та ін.) та, відповідно, збільшено обсяги освоєння предметів психолого-педагогічного циклу (загальна педагогіка, педагогіка здоров'я, психологія спорту тощо), удосконалення функціонально-практичної підготовки шляхом виключення з навчального плану тих видів спорту, що рідко або й взагалі вже не практикуються в рамках шкільної фізкультурно-спортивної освіти, та включення нових курсів, посилення спортивно-методичної підготовки шляхом залучення майбутніх фахівців до активної організації фізкультурно-спортивних занять з різними категоріями дітей і молоді в шкільний, та у позашкільний час тощо [747].

Низку змін і доповнень було внесено в нормативну базу вищої освіти за напрямом «Спортивні науки і фізичне виховання» спеціальністю «Фізичне виховання» [535]. Основними новаціями освітнього процесу за цією спеціальністю підготовки стали:

- 1) тісніша інтеграція спеціальностей підготовки «Спортивні науки» та «Фізичне виховання»;
- 2) посилення зв'язку між професійною освітою, науково-дослідницькою і практичною діяльністю;
- 3) перерозподіл навчального часу з метою забезпечення більш раціонального співвідношення обов'язкових і вибіркових курсів;
- 4) реорганізація навчальних курсів та дисциплін на основі міждисциплінарного підходу навколо широкого спектру проблем та обов'язків фахівця з фізичного виховання і спорту;
- 5) інтеграція загальнонаукової, теоретичної і професійно-практичної підготовки;
- 6) збільшення обсягів самостійної роботи студентів та їх практичної підготовки та ін. [535].

Таким чином, друга половина XX століття в історії розвитку системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії позначена цілою низкою цінних здобутків. За цей час вдалося створити гнучку, різнорівневу систему професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту, розвинути широку мережу освітніх закладів цього профілю, розробити ефективну нормативну базу їх функціонування і реформування. Так, система професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту охоплює середню професійну освіту (4 семестри), спрямовану на ґрунтовну загальноосвітню і фахову (науково-теоретичну та практичну) підготовку майбутніх учителів фізичного виховання / спорту в профільних середніх професійних школах, та вищу освіту (9 семестрів), яка забезпечує фундаментальну загальнонаукову і фахову підготовку висококваліфікованих фахівців з фізичного виховання і спорту, молодого покоління науковців у відповідній сфері й реалізується на базі університету чи вищої педагогічної школи.

Здійсненне дослідження визначає, що станом на кінець XX століття процес професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії на обох ланках системи орієнтований на нерозривний зв'язок науки та практики, якісні зміни в системі шкільної і позашкільної фізкультурно-спортивної освіти шляхом підготовки фахівців нової формації, які володіють інтегрованими міжгалузевими знаннями з фізичного виховання і спорту, прогресивними технологіями фізкультурно-спортивної підготовки, здатні прогнозувати професійні явища й події та швидко адаптуватися до змін середовища їх професійної діяльності.

Висновки до другого розділу

У другому розділі розглянуто передумови становлення та витoki системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Проведений нами аналіз засвідчив, що підготовка вчительських

кадрів до проведення організованої рухової активності в Австрії має давні традиції. Комплекс специфічних передумов для масштабної реалізації соціально-педагогічних заходів зі зміцнення здоров'я дітей та їх гармонійного фізичного розвитку почав формуватися ще в епоху Просвітництва. Ці передумови є досить широким і охоплюють, як політико-економічні реалії (індустріалізація, технологізація, урбанізація, демократизація життєдіяльності суспільства, зміна життєвих стандартів населення), так і нові медико-біологічні, соціально-гігієнічні, антрополого-педагогічні (посилення уваги до проблем охорони здоров'я населення, поширення освіти серед широких верств населення тощо).

Зазначимо, що вивчення професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Австрії започаткували такі вчені як Ф. Й. Кінські, В. Е. Мільде, Л. Новаг, Ф. М. Фірталер, Й. П. Франк ще у XVIII столітті. Вони розглядали, насамперед, цілі, завдання та функції фізичного виховання дітей і молоді; вказували на необхідність належної підготовки вчительських кадрів цього профілю, яка повинна базуватися на прогресивних досягненнях анатомії, фізіології, медицини, гігієни, психології, педагогіки; відзначали важливість методичної, технічної та практичної підготовки у різних видах спорту. Було окреслено вимоги до вчителя фізичного виховання, наголошено на важливості знань і розуміння людської природи та законів людського онтогенезу, завдань, принципів, методів шкільної освіти, розуміння сутності та цілей фізичного виховання у системі шкільної освіти, усвідомлення функцій, технології виконання фізичних вправ та умов їх реалізації через створення мережі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання, посилення її наукового характеру, тісний зв'язок теорії і практики навчання, відповідність потребам, завданням практичної професійної діяльності. Започаткування дворічних вчительських курсів стало основою системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.

Наступна історична епоха, період націонал-соціалізму, характеризується впливом тоталітарного нацистського режиму на всі сфери

суспільства. Система фізичного виховання і спорту слугувала механізмом маніпулювання свідомістю людей. Мілітаризація суспільства зумовила мілітаризацію процесу фізичного виховання. Фізичне виховання зайняло домінуючу роль у шкільній освіті. Основна функція шкільної фізкультурної освіти полягала у підготовці до військової служби та вихованні почуття «расової чистоти та якості». Велику увагу приділяли ідейній підготовці вчителів. У цей час було запроваджено курси підвищення кваліфікації вчителів фізичного виховання, мета яких полягала в удосконаленні професійної компетентності відповідно до розвитку теорії і методики фізичного виховання та обміну досвідом між ними. Практичні заняття були спрямовані на розширення, поглиблення професійних знань і вмінь учителів. Зазначимо, що цей час був важким етапом в історії функціонування системи шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки кадрів в Австрії. Результатом надмірної уваги до цих питань у часи націонал-соціалістичного режиму та їх піднесення до пріоритетів державної політики стала дискредитація самої ідеї фізичного виховання. Науковці Г. Гроль, Р. Мюльнер, Г. Штромаєр та ін. вважають це високою платою за переоцінку ролі фізичного виховання і спорту в житті держави та громадськості, політизацію цих сфер життя, зловживання ними у виховних цілях, оскільки осмислення цих питань породило певний скептицизм австрійського суспільства щодо організації шкільної фізкультурної освіти, а відповідно і до підготовки фахівців цього профілю. Такий стан справ у галузі фізичного виховання дітей і молоді та підготовки вчителів до його здійснення в Австрії тривав починаючи з 1938 року і до завершення Другої світової війни.

Перші роки після Другої світової війни в історії розвитку шкільного фізичного виховання і спорту, професійної освіти за цим напрямом в Австрії пройшли під знаком переосмислення ролі, значення тіловиховання, спорту в житті людини і суспільства, подолання критично-недовірливого ставлення громадськості до цих сфер діяльності, відродження минулих надбань, традицій, у рамках яких фізичне виховання слугувало, насамперед,

механізмом підтримки дитини на шляху її природного розвитку, засобом повноцінного розгортання її фізичних сил, інструментом збереження, зміцнення її здоров'я. Відбувалося відновлення практики шкільного фізичного виховання періоду до 1938 року, а також денацифікація професійної підготовки педагогічних кадрів відповідного профілю.

Отже, у першій половині ХХ століття система шкільного фізичного виховання і професійної підготовки кадрів цієї сфери зазнала багато суперечливих змін. У цей час фізичне виховання стало обов'язковою навчальною дисципліною та виділився окремий напрям вищої педагогічної освіти – фізичне виховання. Були розроблені перші нормативних документів у сфері фізичного виховання і підготовки вчительських кадрів цього профілю.

Основними характерними рисами цього періоду стало піднесення спорту, фізичного виховання дітей і молоді та фізкультурної освіти до пріоритетів державної політики, їх використання як інструментів реалізації ідеології націонал-соціалістичного режиму; занепад системи фізичного виховання, скептичне ставлення до шкільної фізкультурної освіти та фахівців з фізичного виховання у перші повоєнні роки; обґрунтування цінності, значення фізичного виховання дітей і молоді в нових умовах життя та поступове відновлення історичних традицій шкільної фізкультурної освіти, професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в повоєнні роки. Такий позитивний і негативний досвід став основою подальшої розбудови системи фізичного виховання і спорту на теренах Австрії та професійної освіти кадрового забезпечення цієї сфери.

Процес професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії у повоєнний період реалізувався у спеціально створених інститутах фізичного виховання при Віденському, Грацькому, Інсбрукському та Зальцбургському університетах і ґрунтувався на низці ключових ідей, зокрема: єдності, взаємозв'язку різних циклів підготовки – теоретичної, методичної, спортивно-технічної тощо – як основи

формування комплексної професійної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту; логічності, послідовності структурування і групування навчальних курсів задля забезпечення поступального розвитку цілісної системи знань, умінь, навичок фахівця з фізичного виховання і спорту; орієнтованості змісту професійної підготовки вчительських кадрів на реалії, вимоги системи шкільного фізичного виховання дітей і молоді; врахування індивідуальних запитів, потенціалу студентів інститутів фізичного виховання через пропозицію комплексу вибіркового навчальних курсів тощо.

70-ті роки ХХ століття в історії розвитку австрійської системи професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту позначені низкою докорінних реформ. Передовсім йдеться про її структурну розбудову, що відображається в заснуванні середньої ланки системи та відкритті шкіл для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту. Лише за десятиліття було ухвалено нормативну базу їх функціонування, в якій чітко окреслювалося місце цього типу освітніх установ у системі освіти Австрії, їх функції, завдання; затверджено навчальні плани, програми, що вирізнялися орієнтованістю на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, на новітні досягнення науки і техніки, практичною спрямованістю процесу професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту. Було створено належну матеріально-технічну базу для ефективної діяльності шкіл. Якісна навчально-виховна робота цих освітніх установ суттєво сприяла задоволенню потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях із фізичного виховання дітей і молоді в умовах стрімкого розгортання шкільної та позашкільної фізкультурно-спортивної освіти. Отже, друга половина ХХ століття в історії розвитку системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії позначена цілою низкою цінних здобутків. За цей час удалося створити гнучку, різнорівневу систему професійної освіти кадрів з фізичного

виховання і спорту, розвинути широку мережу освітніх закладів цього профілю, розробити ефективну нормативну базу їх функціонування і реформування. Система професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту охоплює середню професійну освіту, спрямовану на ґрунтовну загальноосвітню і фахову підготовку майбутніх вчителів фізичного виховання / спорту у профільних середніх професійних школах та вищу освіту, яка забезпечує фундаментальну загальнонаукову та фахову підготовку висококваліфікованих фахівців з фізичного виховання і спорту, молодого покоління науковців у відповідній сфері й реалізується на базі університету чи вищої педагогічної школи.

Професійну підготовку педагогічних кадрів до спортивно-виховної роботи з дітьми і молоддю започатковано в Австрії у формі спеціально організованих лекційних курсів із проблем фізичного виховання для майбутніх учителів (1789–1847 рр.). З 1848 до 1912 р. відбувалася інституціоналізація професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, пов'язана зі заснуванням перших закладів для професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного спрямування, зокрема інститутів фізичного виховання при університетах.

Базуючись на хронологічних, історико-соціальних, освітньо-організаційних та змістових критеріях, нами визначені ключові періоди розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, а саме:

- 1789–1847 рр. – період започаткування професійної підготовки педагогічних кадрів до спортивно-виховної роботи з дітьми і молоддю, пов'язаний із організацією спеціальних лекційних курсів з проблем фізичного виховання для майбутніх учителів;
- 1848–1912 рр. – період інституціоналізації професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із заснуванням перших закладів для професійної підготовки педагогічних

кадрів фізкультурно-спортивного спрямування, зокрема інститутів фізичного виховання при університетах;

- 1913–1937 рр. – період нормативно-правового врегулювання системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний із розробленням та ухваленням законодавчої бази освіти та атестації фахівців з фізичного виховання і спорту;
- 1938–1945 рр. – період націонал-соціалістичної ідеологізації професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із реорганізацією профільних інститутів при університетах відповідно до законодавства Німецького Райху в цій сфері;
- 1945–1973 рр. – період денацифікації та відбудови системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із відновленням діяльності інститутів фізичного виховання при австрійських університетах з опертям на кращі історичні традиції у цій царині;
- 1974–1991 рр. – період структурно-організаційної перебудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний з упровадженням ступеневої системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;
- 1992–2013 рр. – період неперервної модернізації ступеневої системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, що передбачає оновлення її складових відповідно до динамічних вимог суспільства, розвитку науки, техніки, спорту, освіти.

Основні положення другого розділу дисертації відображені у публікаціях [121; 397; 391; 398; 401; 714].

РОЗДІЛ 3

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ Й КОНЦЕПЦІЇ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ

3.1 Методологічні підходи у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії

Останнім часом спостерігаємо велику кількість педагогічних досліджень системи підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту, проте впровадження їх результатів не повною мірою задовольняє потреби держави, суспільства, особистості. Так, непродуктивним виявляється часто несистемне використання інноваційних концепцій, стихійне застосування різноманітних технологій. З огляду на це, назріває необхідність розроблення і впровадження комплексної системи заходів, яка б забезпечила послідовне оновлення всіх складових процесу професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в сучасних умовах.

Дієвим інструментом здобуття нових ідей, продукування новаторських концепцій розбудови професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту є порівняльно-педагогічні дослідження. Вони дають змогу вийти за межі своєї педагогічної традиції, подивитися цілком з іншої перспективи на власні педагогічні теорії й освітні практики, що має неоціненне значення для кращого усвідомлення наявних у них прогалин і розроблення механізмів розв'язання відповідних науково-практичних проблем. Охопивши увагою аналогічні науково-прикладні проблеми та явища, які відбуваються за кордоном, зокрема в Австрії, маємо змогу знайти резерви в підвищенні якості, ефективності вітчизняної освіти.

Дослідження австрійської системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю здійснюється на основі низки засадничих принципів. Пріоритетне місце серед них цілком очевидно займає принцип об'єктивності, в основі якого – відмова від будь-яких упереджень, стереотипів, крайнощів в оцінках і виявах симпатій та антипатій, ідеологічних ярликів, а натомість опертя на факти, їх наукове пояснення. Недотримання принципу об'єктивності в порівняльних педагогічних дослідженнях знаходить відображення переважно у надмірному вихвалянні закордонного педагогічного досвіду, намаганнях бездумного наслідування таких освітніх взірців [631]. Утім ключовим орієнтиром у процесі вивчення закордонних педагогічних надбань, у нашому випадку австрійських здобутків у сфері розбудови системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, має бути не новизна чи нестандартність педагогічних рішень, а їхні конкретні наслідки і результати.

Специфіка обраного нами предмету дослідження – теорія і практика підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.) – вимагає опори на принцип міждисциплінарності. Комплексне дослідження цього явища, його цілісне представлення можна здійснити лише на основі синтезу педагогічних, психологічних, соціологічних знань та інформації. Австрійський досвід професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту дітей та молоді не можливо дослідити в рамках якоїсь однієї наукової галузі. Як міждисциплінарна наукова проблема він передбачає розроблення історичних, філософських, соціологічних, психологічних, медичних питань, пов'язаних із традиційними проблемами охорони здоров'я дітей і молоді, їхнього гармонійного фізичного розвитку і виховання та професійною підготовкою фахівців цього профілю.

Для осмислення австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю ми використовували принцип історичності. Він дає змогу досягнути витоків

австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, з'ясувати тенденції його розвитку в історичній ретроспективі, об'єктивно оцінити їх вплив на реалії сьогодення і перспективи майбутнього. Тож принцип історизму актуалізує необхідність вивчення предмета нашого дослідження у нерозривній єдності його часових станів – минулого, сучасного і майбутнього, при чому минуле, у цьому випадку, постає як своєрідний ключ до розуміння сучасного та прогнозування майбутнього. Принцип історизму, в рамках нашого дослідження, відкриває перспективи для з'ясування передумов виникнення австрійської системи підготовки фахівців, виявлення закономірностей її генези, визначення ключових періодів історії її розвитку.

Загальновідомим є той факт, що будь-яке освітнє явище тісно переплетене з іншими явищами, а, відповідно, його ізольоване дослідження, розгляд без урахування існуючих взаємозв'язків неминуче призводить до неповних, побіжних, помилкових висновків [634; 635]. Зазначене безсумнівно стосується і системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, яка є складною, динамічною, нерозривно пов'язаною з багатьма політичними, соціальними, економічними, культурними факторами. Виявлення і врахування цих взаємозалежностей, взаємозв'язків, зовнішніх чинників уможлиблює створення більш повної об'єктивної картини досліджуваної проблеми. Тому, вагомого значення у процесі вивчення австрійського досвіду професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю набуває принцип комплексності, який передбачає необхідність виявлення й усвідомлення закономірних залежностей австрійської системи професійної освіти фахівців цього профілю від політичних, соціальних, культурних впливів.

Виняткову методологічну цінність має принцип системності. Він покликаний розглядати професійну підготовку фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, як системне явище з позицій структурності, ієрархічності, цілеспрямованості й цілісності. Вивчення австрійського досвіду підготовки

педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю як системи дає змогу виявити, дослідити всі її структурні складові, що сукупно являють собою не конгломерат окремих компонентів, а взаємозалежних взаємодіючих елементів цілого. Відтак принцип системності у рамках нашого дослідження дає змогу не лише з'ясувати і вивчити структуру та організацію австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, розкрити всю сукупність її складових елементів, а й встановити характер та механізми їхньої взаємодії, взаємозв'язків, взаємозалежностей.

У процесі пізнання австрійської системи професійної освіти кадрів із фізичного виховання і спорту дітей і молоді ми використовували принцип суперечливості педагогічного досвіду, який виявляє наявність елементів загального й особливого, типового й одиничного, позитивного й негативного. Очевидно, що запозичення будь-якого закордонного педагогічного досвіду загалом, та безпосередньо австрійського, у галузі професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю зокрема, при всій його привабливості та легкості в уявному експериментуванні, в реальному житті є складним завданням. Неприйнятним є недооцінювання австрійських надбань у галузі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, проте недоцільним є і його бездумне копіювання у намаганнях знайти легкі рішення складних і своєрідних вітчизняних проблем. Тож урахування принципу суперечливості педагогічного досвіду орієнтує на відмову від крайнощів у дослідженні і запозиченні закордонних, зокрема австрійських, здобутків у розбудові системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту дітей і молоді.

Окреслені методологічні орієнтири передбачають застосування відповідних дослідницьких підходів і методів, що дають змогу здійснити багатопланове, багаторівневе вивчення австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Серед підходів, які часто використовують австрійські вчені, важливе місце займає історичний. Він є провідним у методології наукових студій

В. Брецінки (Brezinka) [534], Р. Мюльнера (Müllner) [678], В. Реклі (Recla W.) [706], Г. Штромасра (Strohmeyer) [729; 730] та ін. Його активне застосування дослідниками у процесі вивчення австрійської системи фізкультурно-спортивної освіти вважаємо цілком логічним і доцільним, адже важко міркувати про її сучасний стан, особливості, тенденції, не беручи до уваги витоки її становлення, процеси розбудови в історичній ретроспективі, у результаті яких ця система постала у своєму сучасному вигляді. Важливість застосування історичного підходу до вивчення системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на теренах Австрії зумовлена тим, що вона відображає давні історичні традиції в питаннях цілей, змісту, форм професійної освіти педагогічних кадрів цього профілю.

У дослідженнях названих учених знаходимо незаперечні аргументи щодо доцільності розгляду австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в історичному розрізі, у процесі її зародження і розвитку. Навіть ті явища, процеси, тенденції, що є характерними для сучасної австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, на їхню думку, можуть і повинні аналізуватися в історичному контексті з метою виявлення передумов їхнього виникнення й розвитку.

Тож цінність і важливість історичного підходу цілком очевидна. Необхідність його застосування закладена в саму проблему і тему дослідження. Завдяки цьому підходу маємо можливість розглянути досліджуваний об'єкт в конкретно-історичних умовах, відстежити наступність в його розвитку, з'ясувати роль та вплив історичного досвіду на сьогоdnішній день. Без його застосування неможливо сформувати цілісне бачення системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, яка і надалі опирається на давні традиції, багатий досвід у цій царині, результати аналізу причинно-наслідкових зв'язків у ході трансформаційних змін на різних етапах історичного розвитку.

Особливо важливим є використання історичного підходу для складання періодизації розвитку австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю. Тож історичний підхід слугує надійною методологічною основою для реконструкції процесу розбудови австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в історичній ретроспективі, представлення реформаційних, модернізаційних процесів у цій сфері у хронологічному порядку із дотриманням логіки «передумови розвитку – напрями вдосконалення – результати реформування».

Очевидно, що дослідження австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту дітей і молоді передбачає інтеграцію знань і досягнень із різних галузей науки, що не можливо здійснити без застосування міждисциплінарного підходу, який є одним із ключових у наукових студіях Г. Гайнтеля (G. Heintel) [619], К. Кляйнера (K. Kleiner) [639; 640; 641; 643; 642], Х. Кралера (C. Kraler) [646], М. Шратца (M. Schratz) [719] та ін.

Використання міждисциплінарного підходу у процесі вивчення теорії і практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту дає змогу розв'язувати комплексні проблеми з багатьох сфер життєдіяльності суспільства (охорона здоров'я, культура, освіта), шляхом синтезу даних різних наукових галузей (педагогіки, філософії, культурології, валеології, психології), і таким чином, скласти цілісну картину предмету дослідження. Він дозволяє простежити єдність і взаємозв'язок власне педагогічної складової професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії (цілі, зміст, принципи, методи, форми організації і т. д.) з іншими гуманітарними, природничими, медичко-біологічними науками та суспільними явищами, як от політикою, культурою, охороною здоров'я тощо.

За допомогою міждисциплінарного підходу синтез знань та інформації відбувається на двох рівнях: внутрішньодисциплінарному – в рамках

педагогічної науки, наприклад, про цільові, змістові, структурно-організаційні засади професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту на теренах Австрії; міжпредметному – у межах суміжних наук, як-от історія, соціологія, культурологія, політологія, економіка, релігієзнавство тощо.

У рамках дослідження міждисциплінарний підхід дає змогу комплексно розглянути систему професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом ХХ – початку ХХІ століття шляхом звернення до різних наукових сфер. Зібрана таким чином інформація забезпечує можливість для виявлення нових характеристик, ознак предмета дослідження, які неможливо виявити у межах якоїсь виокремленої галузі знань. Міждисциплінарний підхід стає своєрідним ключем для формування цілісного знання про систему професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії.

Одним із найбільш значимих методологічних підходів вивчення складних, багатокомпонентних, багаторівневих об'єктів дійсності є системний підхід. Специфіка застосування системного підходу до вивчення професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії відображена у наукових розвідках Г. Альтенбергера (H. Altenberger) [519; 520], К. Граєра (K. Greier) [604], Ш. Грьосінга (St. Gröbinger) [608; 609], М. Шратц (M. Schratz) [719] та ін., в яких вона представлена як складна система із багатьма взаємопов'язаними, взаємозалежними компонентами.

Системний підхід виходить за межі однобічних аналітичних лінійно-наслідкових методів дослідження, а, натомість, акцентує увагу на аналізі загальних, цілісних властивостей об'єкта, виявленні його структури, внутрішній організації, закономірностях. Залучення системного підходу до методології досліджень зумовлене фокусуванням уваги на важливості розкриття побудови процесу професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту як системи, виявлення її складових і пояснення їх

функцій, осмислення змісту цього комплексного явища. Він передбачає з'ясування структури цієї системи, встановлення зв'язків між її компонентами, виявлення внутрішніх суперечностей.

Проаналізувавши праці австрійських науковців Г. Альтенбергера (H. Altenberger) [519; 520], К. Граєра (K. Greier) [604], Ш. Грьосінга (St. Gröbinger) [608; 609], М. Шратц (M. Schratz) [719] можемо виділити особливості використання системного підходу у процесі досліджень професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту:

- 1) обґрунтування системи, як цілісної, комплексної, багаторівневої;
- 2) установлення її складових компонентів;
- 3) розгляд кожного її елемента (особливості, функціонування);
- 4) вивчення зв'язків і залежностей між визначеними елементами;
- 5) з'ясування принципів організації та функціонування;
- 6) розгляд динаміки та напрямів розвитку.

Відтак професійна освіта педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії має презентуватися як система, що охоплює цілу низку компонентів – цільових, змістових, методичних, організаційних, матеріально-технічних, які тісно взаємопов'язані між собою, що зрештою і забезпечує функціонування, розвиток цієї системи. Таким чином системний підхід забезпечує можливість усебічного й якісного дослідження професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту як складноорганізованої системи в її цілісності і у взаємозв'язку всіх її складових компонентів.

Основоположне місце у методології досліджень займає компаративний підхід. Він передбачає зіставлення і порівняння вітчизняних та закордонних реалій у сфері професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, дає змогу усвідомити спільні для різних країн проблеми, виявити найбільш ефективні способи їх розв'язання, розробити стратегічний план модернізації системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю з урахуванням міжнародних стандартів. Проаналізувавши праці австрійських учених, зазначимо, що Ф. Едер (F. Eder)

[570; 571], Р. Мюльнер (R. Müllner) [678], Г. Рекля (H. Recla) [705] приділяли особливу увагу компаративному підходу до дослідження проблем професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту.

Названі науковці вважають, що система заходів щодо забезпечення якості професійної освіти залежить від рівня розвитку економіки, культури, освітніх традицій кожної країни світу, і це зумовлює унікальність, своєрідність відповідного педагогічного досвіду кожної з них. Водночас виявлення подібного і відмінного у досвіді професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю різних країн забезпечує можливість визначення ефективних механізмів, дієвих інструментів неперервного вдосконалення теорії та практики галузі. Тому австрійські науковці активно вивчають закордонний досвід побудови системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, аналізують відповідні переваги і недоліки, вивчають можливості екстраполяції здобутків, запобігання невдач.

Компаративне педагогічне дослідження – одна з найбільш конструктивних, ефективних дослідницьких стратегій сучасності, що дає змогу не лише оперувати широким обсягом інформації про різноманітність теоретико-методологічних підходів до вивчення безлічі освітніх проблем, а й аналізувати педагогічні явища системного рівня, як-от професійна підготовка кадрів з фізичного виховання і спорту. Окрім нагромадження, поширення нових знань в названій царині, наукові студії цього напрямку передбачають і доведення результатів дослідження відповідного позитивного зарубіжного досвіду до рівня його практичного застосування у вітчизняній практиці [569; 624]. Аналіз та оцінка системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності Австрії слугують основою для виокремлення найбільш значущих досягнень, а також для з'ясування проблем і прогалин та надання рекомендацій щодо їх вирішення.

У межах дослідження використання компаративного підходу обґрунтоване необхідністю виявлення, наукового осмислення,

характеристики фактів, явищ, процесів, властивих австрійській системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в порівняльному плані з аналогічними феноменами, об'єктивної оцінки подібностей та відмінностей, виявлення їх причин, наслідків, переваг і недоліків. Прогнозованим результатом такого порівняльного дослідження австрійського та українського досвіду розбудови системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю вважаємо оригінальні ідеї і бачення щодо вдосконалення вітчизняної теорії та практики у цій сфері шляхом використання австрійських надбань з урахуванням українських реалій.

Варто зазначити, що здійснення такого порівняльно-педагогічного дослідження передбачає ґрунтовне осмислення досліджуваного об'єкта в сукупності всіх його ознак, характеристик. Тобто вивчаючи австрійський досвід професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, зіставляючи його з відповідним українським досвідом з метою його збагачення за рахунок оригінальних австрійських здобутків, необхідно цілісно, опираючись на систематизовані фактологічні матеріали у сфері освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю виявити, проаналізувати спільні, схожі, тотожні явища і тенденції, зацентувати увагу на унікальних національних особливостях, визначити елементи, що потребують кардинальних змін. Такий алгоритм дій дає змогу уникнути формального і поверхневого співставлення австрійської та української системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту для виявлення подібностей і відмінностей та забезпечує можливість системного, різнобічного, ґрунтового осмислення, розуміння загального й унікального, позитивного і негативного у відповідному педагогічному досвіді обох країн.

Сучасні компаративні студії ґрунтуються на ідеї, що науковий пошук має спрямовуватися на нову інтерпретацію, реконструкцію або прогностику. У зв'язку з цим чільне місце в методології дослідження відведено

прогностичному підходу, що забезпечує можливість наукового обґрунтування і розроблення можливих сценаріїв розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на основі осмислення вітчизняних реалій у цій сфері та закордонного, зокрема австрійського, досвіду.

Прогностичний підхід є відображенням специфічної наукової діяльності, яка охоплює цілий комплекс дослідницьких дій, спрямованих на визначення можливих перетворень у галузі освіти, з'ясування тенденцій розвитку педагогічної реальності, окреслення перспектив освітньої сфери. Результатом такої науково-пошукової роботи є прогноз як своєрідна модель можливих майбутніх подій, явищ, процесів у сфері освіти. Тож педагогічне прогнозування – це спеціальне наукове дослідження конкретних перспектив, тенденцій розвитку освітньої галузі з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, окреслення їх ймовірних наслідків і результатів [720].

Водночас у компаративних педагогічних студіях можливості прогностичного підходу виявляються особливо виразно. Наукові пошуки такого характеру базуються на ґрунтовному аналізі закордонного досвіду, дають змогу створювати ефективні програми, проекти розвитку освіти як у короткотерміновій, так і в довготерміновій перспективі [622].

У працях Г. Гайнтеля (G. Heintel) [619], К. Кляйнера (K. Kleiner) [639; 640; 641; 643; 642], Х. Кралера (C. Kraler) [646], К. Граєра (K. Greier) [604], Д. Фішера (D. Fischer) [581], М. Шратц (M. Schratz) [719] та ін. бачимо численні спроби і намагання визначити стратегічні напрями розвитку австрійської системи освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в контексті світових тенденцій із застосуванням прогностичного підходу. Зважаючи на соціальні, політичні, культурні процеси в країні та світі, аналізуючи поточні перспективні проблеми фізичного розвитку та виховання дітей та молоді, об'єктивно оцінюючи стан кадрового забезпечення цієї сфери педагогічної діяльності, узагальнюючи власний і закордонний досвід щодо їх подолання, австрійські науковці вказують на

необхідність змін у системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, розробляють рекомендації щодо підвищення її якості відповідно до сучасних викликів.

На підставі зазначеного вище можемо констатувати, що прогностичний підхід слугує методологічною основою окреслення перспектив розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в контексті відповідного австрійського досвіду. Цей підхід дає можливість намітити шляхи розбудови теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, передбачити можливі кінцеві результати реформ і модернізаційних заходів. Відтак прогностичний підхід – це своєрідна методологічна платформа для окреслення можливих варіантів творчого використання надбань у сфері професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту.

Отже, сутність професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю полягає в підготовці висококваліфікованих фахівців для усіх ланок системи фізичного виховання дітей і молоді, всіх напрямів спортивно-розвивальної і фізкультурно-виховної діяльності з цією віковою категорією з урахуванням реальних запитів на їхні послуги, у формуванні їх здатності забезпечити якісний педагогічний супровід усього розмаїття фізкультурно-спортивних програм для дітей і молоді як у шкільних, так і в позашкільних закладах.

Сучасні реалії фізкультурно-спортивної роботи з дітьми і молоддю вимагають від фахівців цієї сфери здатності до інтенсивного освоєння наукоємних технологій фізичного виховання і спорту, їм необхідні глибокі знання щодо ефективних шляхів, способів розвитку фізичного потенціалу людини, розроблення відповідних віковим індивідуальним потребам і можливостям програм фізичного й спортивного вдосконалення, а також організації інфраструктури їх повноцінної реалізації. Для забезпечення цих умінь, навичок, якостей система професійної підготовки фахівця фізичного виховання і спорту має бути цілісною, комплексною, динамічною.

Таким чином у дослідженнях системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності австрійські науковці опираються на принципи об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Основними методологічними підходами стали історичний, системний, міждисциплінарний, компаративний та прогностичний. Уважаємо, що поєднання підібраних принципів, підходів до вивчення австрійського досвіду професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю забезпечило належну методологічно-інструментальну базу та сприяло отриманню ними об'єктивних наукових знань.

3.2. Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії

В останні десятиліття система професійної підготовки педагогічних кадрів у галузі фізичного виховання і спорту в усьому світі зазнає суттєвих змін, які зумовлені масштабними політичними, культурними, соціальними трансформаціями, спрямованими на підвищення якості життя, покращення умов життєдіяльності, зміцнення фізичних сил і збереження здоров'я людини як запоруки її життєздатності у сучасному непередбачуваному, часто загрозливому світі. З огляду на це, початок XXI століття і в Україні, і в Австрії позначений активним осмисленням наявних здобутків у сфері професійної підготовки фахівців цього профілю, на які покладається обов'язок повноцінної фізичної підготовки молодих поколінь до активного життя в умовах невизначеності, нестабільності середовища буття.

Означені процеси і тенденції є цілком закономірними й не викликають подиву, адже піднесення ролі та значення спорту, фізичного виховання у сучасному суспільстві, їх утвердження як важливих чинників фізичного розвитку, зміцнення здоров'я молодих поколінь та їх адаптації до сучасних реалій, умов життя суттєво підвищують очікування, сподівання щодо

кваліфікації кадрів з фізичного виховання і спорту та якості їх професійної підготовки.

У такому випадку знайомство з австрійським досвідом розбудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту на сучасному етапі, як уже неодноразово зазначалося, дає змогу відкрити нові горизонти для розвитку вітчизняної теорії і практики педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними напрямками та спеціальностями.

Функціонування та розвиток системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії у перші десятиліття ХХІ століття супроводжується гострими проте плідними дискусіями щодо її якості й ефективності, що переконливо доводять численні диспути щодо історичних традицій організації освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, сучасних напрацювань у цій царині та перспектив її подальшого вдосконалення. Актуальні проблеми професійної підготовки стали об'єктом пильної уваги цілої плеяди австрійських вчених, які, аналізуючи найрізноманітніші аспекти системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту, здійснюють вагомий внесок у її розбудову, підвищення результативності, функціонування.

Так, дослідники (Г. Альтенбергер, К. Граєр, М. Шратц та ін.) акцентують увагу на структурно-організаційних особливостях австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту. Здійснюючи аналіз усіх ланок та компонентів цієї системи, характеризуючи їх функції, завдання, вивчаючи специфіку побудови й організації, вони вказують на низку проблемних аспектів, в успішному розв'язанні яких закладено значні можливості для підвищення ефективності, якості процесу професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту [519; 604; 719].

По-перше, це недостатня інтегрованість різних рівнів і ланок системи професійної освіти майбутніх вчителів фізичного виховання / спорту, що не

дає змоги оптимально втілити в життя ідею неперервної, поступальної професіоналізації педагогічних кадрів цього профілю, яка, з одного боку, актуалізується потребами й закономірностями життя та розвитку сучасного суспільства, коли неперервна освіта стає важливим фактором самореалізації, успішної життєдіяльності, а з іншого – відповідає специфіці освітньої практики сьогодення, ролі педагога в навчальному процесі, які передбачають постійне збагачення його професійних та особистісних якостей відповідно до динамічних змін в усіх сферах суспільного буття.

По-друге, вчені вказують на низьку мобільність австрійської системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту щодо сучасних запитів суспільства до освіти молодих поколінь та кадрового забезпечення цієї сфери, наслідком чого є неповна відповідність елементів системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту сучасним світовим стандартам щодо професіоналізму педагогічних кадрів, актуальним потребам шкільної і позашкільної фізкультурно-спортивної роботи з дітьми і молоддю [519; 604; 719].

По-третє, дослідники наголошують на недостатній відкритості австрійської системи професійної освіти кадрів у галузі до інновацій у сфері фізичного виховання і спорту, новітніх тенденцій їх розвитку, сучасних можливостей у розв'язанні надзвичайно широкого спектру соціальних проблем, що обмежує здатність системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю оперативно реагувати на динамічні зміни на ринку праці, які відкривають нові перспективи, розширюють сфери професійної самореалізації майбутніх фахівців цього напрямку.

Автори акцентують увагу на недостатній інноваційній спрямованості системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, застарілій системі галузей та напрямів підготовки фахівців цієї сфери та відсутності нових експериментальних профілів, спеціальностей відповідно до поточних і перспективних запитів суспільства щодо виховання, розвитку, оздоровлення дітей і молоді, ускладнення та розширення спектру завдань

системи шкільної, позашкільної фізкультурно-спортивної роботи з молодими поколіннями. Отож, вчені закликають до комплексної реформи системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, оновлення всіх її елементів з огляду на сучасні трансформації у суспільстві, науці, освіті [519; 604; 719].

Розглядаючи проблеми теорії і практики професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, австрійські вчені (Ф. Едер, К. Кляйнер, М. Шратц та ін.) звертають особливу увагу на питання цілепокладання у цій сфері, з огляду на те, що, власне, мета в реальному освітньому процесі і є визначальним чинником, стрижнем, навколо якого всі інші елементи – завдання, зміст, принципи, методики, технології і т. д. – інтегруються в єдину систему. Безпосереднім об'єктом їхнього зацікавлення постає проблема професійної компетентності спортивного педагога як ключового цільового орієнтиру процесу професійної підготовки кадрів цього профілю. Учені вказують на залежність ефективності системи освіти, насамперед, від якості кадрового забезпечення галузі, адже саме педагог є гарантом досягнення цілей, завдань виховання і навчання. Усвідомлення того факту суттєво актуалізує проблему професійної компетентності сучасного педагога, як його здатності виховувати гармонійно розвинену, конкурентоспроможну особистість у теперішньому, динамічно мінливому світі [604; 639; 640; 643; 642; 719].

Виходячи з такого загального формулювання поняття професійної компетентності, науковці ведуть жваві дискусії щодо її компонентів та їх цінності і важливості в системі професійних знань, умінь, навичок, особистісних рис, індивідуальних якостей тощо. Так, вчені розкритикували вже традиційні підходи до тлумачення професійної компетентності спортивного педагога як системи фахових теоретичних знань і практичних професійних вмінь через їх вузькість, однобічність, нераціональну ієрархію. На їхню думку, професійна компетентність учителя фізичного виховання / спорту в сучасних умовах не може обмежуватися знаннями змісту предмету

викладання, теорії і практики фізичного виховання, функціональними вміннями й технічними навичками виконання різних фізичних вправ. Результатом підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту з опорою на такі підходи є здебільшого здатність до професійної діяльності за заданими наперед взірцями, стандартними алгоритмами дій у типових ситуації професійної практики [604; 639; 640; 643; 642; 719].

Водночас з урахуванням динамізму сучасного світу, науки, освіти професійна компетентність учителя фізичного виховання / спорту має розглядатися не лише, як сукупність фахових і функціональних характеристик, а, передовсім, як інтегральна риса його особистості, в основі якої – синтез психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, вмінь, навичок, емоційно-вольових якостей, що створює передумови для ефективної освітньої діяльності в режимі підвищеної відповідальності за життя і здоров'я вихованців з огляду на специфіку спорту і фізичного виховання як навчальних дисциплін. З цього погляду дослідники ототожнюють процес формування професійної компетентності вчителя фізичного виховання / спорту, насамперед, із розвитком активної особистості, творчої індивідуальності, сприйнятливої до педагогічних інновацій, здатної швидко адаптуватися до змін на педагогічній ниві, готової до неперервного професійного самовдосконалення і культурно-особистісного зростання [604; 639; 640; 643; 642; 719].

Роздуми над цільовими аспектами професійної підготовки кадрового забезпечення галузі цілком закономірно спричинили переосмислення і перегляд змістових основ цього процесу. Стійкий науковий інтерес до цієї проблеми спостерігаємо у працях австрійських авторів (Г. Альтенбергер, Ф. Едер, Х. Кралер, М. Шратц та ін.), в яких міститься докладна характеристика змісту професійної освіти педагогів у галузі фізичного виховання і спорту та окреслюються напрями його модернізації. Учені презентують зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту як широкий масив навчальної інформації, освоєння якого

має забезпечувати формування професіоналізму і загальної культури, широкої орієнтації в підходах, постановці і розв'язанні завдань і проблем професійної діяльності. Цей компонент втілюється у системі навчальних курсів і дисциплін, інтегрованих у різні цикли підготовки, зумовлені специфікою професійної діяльності фахівців і фізкультурно-спортивної роботи з дітьми і молоддю [519; 570; 646; 719].

Проаналізувавши навчальні плани і програми підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, помітивши певні прогалини і недоліки у змісті освітнього процесу, як-от недостатня спрямованість на мінливі реалії професійної практики, дисбаланси циклів підготовки, фрагментарна подача окремих навчальних курсів тощо, вчені вказали на доцільність розроблення нових моделей змісту освіти педагогічних кадрів, які б відображали збалансовану, логічно структуровану, інтегровану систему навчальної інформації, що, своєю чергою, уможливила б формування широкого загального кругозору, наукового світогляду майбутнього педагога, комплексу міждисциплінарних знань про суспільство і людину, а також високий рівень загально- і спеціально-професійних знань та вмінь, необхідних для успішної життєдіяльності і професійної самореалізації в сучасних умовах невизначеності, мінливості буття і професійного світу [519; 570; 646; 719].

Існуюча система змісту підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, оснований на освоєнні сукупності послідовних і взаємодоповнюючих один одного навчальних курсів та спрямована на накопичення знань, не повною мірою забезпечує запити суспільства щодо якості освіти педагогічних кадрів та відповідає на виклики сьогодення, серед яких надзвичайно стрімке накопичення нової інформації, відмова від універсалізму та енциклопедизму освіти загалом, міждисциплінарний характер завдань фізичного виховання тощо. Тож дослідники актуалізують нові підходи до проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, які б давали змогу ретельно

класифікувати, верифікувати новий інформаційний матеріал, структурувати, систематизувати його навколо розмаїття комплексних проблем і завдань професійної діяльності, забезпечувати здатність майбутніх педагогів до орієнтації у неперервному потоці навчальної та наукової інформації [519; 570; 646; 719].

Закономірно і передбачувано, що вивчаючи поточний стан та перспективи модернізації системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, австрійські науковці (Ф. Едер, К. Граєр, К. Кляйнер та ін.) не оминули увагою й організаційно-технологічні моменти професійної підготовки фахівців, адже розроблення нових цілей та змісту цього процесу неодмінно передбачає пошуки нових організаційних форм, технологій навчання. Учені доволі критично оцінюють традиційні методичні і технологічні підходи до побудови процесу професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, відзначаючи насамперед їх директивний характер, ототожнення навчального процесу із передачею знань, обмеженість активності та ініціативи майбутніх учителів фізичного виховання / спорту тощо. Таким чином, традиційна підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту, орієнтована на, більшою мірою, пасивне засвоєння знань, умінь і навичок у відповідній галузі діяльності, все більше відстає від вимог сучасності [571; 604; 640; 643].

Унаслідок цього назріває необхідність інтенсивнішого впровадження нових, більш продуктивних методик і технологій професійної підготовки майбутнього педагога, які дають змогу зорганізувати освітній процес з урахуванням професійної спрямованості, а також з орієнтацією на особистість майбутнього вчителя, його інтереси, здібності, можливості. Сучасні інноваційні педагогічні технології створюють передумови для активної особистісної позиції майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту та повною мірою реалізувати себе як суб'єкта навчального процесу. Відповідно ці методики і технології відкривають широкі перспективи для диференціації та індивідуалізації процесу професійної підготовки

педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, що є загальними пріоритетними тенденціями освіти XXI століття [571; 604; 640; 643].

Специфіка професії спортивного педагога та його професійної підготовки, за твердженнями вчених, передбачає можливості для впровадження надзвичайно широкої палітри сучасних інноваційних методик і технологій організації освітнього процесу, зокрема тут вони вказують на різноманітні ігрові технології, інтерактивні моделі навчання, проектні методики, технології проблемно-пошукового навчання і т. д. Інтенсивне застосування інноваційних дидактичних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту не лише забезпечує краще освоєння навчального матеріалу, а й сприяє розвитку в них відкритості до новацій, здатності мислити і діяти на випередження. Водночас, науковці зауважують, що консервативність професійної освіти фахівців виховання часто стає на заваді масштабної практичної реалізації новітніх методів і технологій навчання [571; 604; 640; 643].

Тож, як бачимо, у своїх дослідженнях австрійські вчені торкаються всіх ключових аспектів професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту – її структури та організації, мети і завдань, змісту, принципів тощо. Їх ідеї дали могутній поштовх реформаційним процесам у системі професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, насамперед, відіграючи вагомую роль у ході розроблення її нової концептуальної бази, що визначає єдині підходи і принципи професійної підготовки кадрів цього профілю.

Вихідною позицією сучасної концепції професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту є спрямованість цього процесу на формування професійно-педагогічної майстерності як системи взаємопов'язаних загальнолюдських орієнтирів особистості педагога, його професійно-ціннісних якостей, професійно-педагогічного мислення, культури, поведінки тощо. Вона не транслюється, не передається у готовій формі майбутнім педагогам, а формується у процесі рефлексії і

трансформації їх особистого навчально-пізнавального досвіду. З огляду на це, в концепції пропонується ціла низка нових методологічних підходів до професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, які відповідають вказаному пріоритету освіти фахівців цього профілю та уможливають досягнення відповідної мети. Представимо основні положення та аргументи щодо методологічних підходів і принципів розбудови й організації професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, наведені у відповідних концепціях і рекомендаційних матеріалах австрійських професійно-педагогічних організацій та профільних державних структур [690; 651].

Вагоме місце в них відводиться культурологічному підходу до професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, що дає змогу розглядати проблеми освіти фахівців відповідного профілю в загальнокультурному контексті як становлення особистості майбутнього педагога із високим рівнем загальної і професійної культури на основі активного освоєння, осмислення, прийняття суспільних і професійних цінностей, наукових ідей та теорій, спортивно-дидактичних концепцій, технологій. Таким чином, у контексті професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, культурологічний підхід, через сукупність відповідних методологічних прийомів, забезпечує аналіз феноменів спорту, фізичного виховання, фізкультурно-спортивної підготовки і т. д. через систему культурологічних понять, як-от культурні норми, культурні цінності, культурні ідеали тощо, збагачуючи при цьому уявлення про ціннісні засади цих явищ, та на основі цього виводить процес підготовки фахівців цих галузей за межі його традиційних інформаційно-знаннєвого та спортивно-функціонального пріоритетів, розширює його цілі, сутність, зміст.

Культурологічний підхід забезпечує формування загальної і професійної культури спортивних педагогів у процесі їх послідовного, неперервного знайомлення зі змістом відповідних культурних сфер – культури життєдіяльності і міжособистісної комунікації, гігієни, культури

здоров'я, культура педагогічної взаємодії і т. д., засвоєння системи відповідних знань, умінь, навичок та формування установок на збереження і примноження вироблених людством у ході свого розвитку цінностей і норм, зокрема у сфері спорту, фізичного виховання молодих поколінь. Усе це сприяє розвитку культурно-ціннісної свідомості майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту, формуванню системи його особистісних і професійних культурно-ціннісних орієнтацій, що виявляються у відповідному ставленні до професійного життя і діяльності [690; 651].

Стратегію ефективної професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на початку XXI століття мають складати розвиток особистості і суб'єктності майбутніх педагогів, здатних не лише розв'язувати стандартні професійні завдання й реалізувати традиційні технології спортивно-фізкультурної роботи з дітьми і молоддю, а й виходити за межі шаблонної професійної діяльності, ініціювати, реалізувати інноваційні процеси у своїй професійній сфері. У зв'язку з цим своєрідним методологічним імперативом у професійній підготовці кадрів з фізичного виховання і спорту постає особистісно орієнтований підхід, в основі якого – ідея про унікальність, неповторність кожної особистості, становлення якої передбачає творчий пошук різних варіантів її розвитку і формування, відповідних її індивідуальним задаткам і можливостям. У контексті особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, майбутній педагог – це насамперед особистість, яка має певну життєву історію, є носієм певного соціокультурного досвіду, володіє властивостями суб'єктності й індивідуальної самобутності, а щонайважливіше перебуває в процесі розвитку, пошуку смислів, способів самовираження, шляхів самореалізації.

Відповідно, впровадження ідей особистісно орієнтованого підходу до професійної освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту передбачає створення сприятливих умов для повноцінного розкриття особистісного потенціалу, набуття суб'єктивного досвіду життя і діяльності,

тобто умов, що забезпечують розширення меж свободи майбутнього педагога в його життєтворчості, особистісному і професійному становленні, самовизначенні і самореалізації. Таким чином, особистісно орієнтований підхід до освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, визнаючи пріоритет розкриття особистісного потенціалу майбутнього педагога цього профілю, ставлення до нього як до активного суб'єкта життєдіяльності та професійного становлення, дає змогу ліквідувати вузькість цілей і змісту, усталену методичну рецептурність процесу його підготовки [690; 651].

Сучасні вимоги до професійної підготовки вчителя фізичного виховання / спорту, відповідно до схвалених концептуальних положень, мають неодмінно визначаються в контексті компетентнісного підходу і розкриватися винятково через неподільну єдність загальнокультурного, соціально-морального, професійного розвитку його особистості. Орієнтиром для професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя є компетентність, як комплексна характеристика його особистості, що охоплює не лише когнітивну і операційно-технологічну, а й мотиваційну, соціальну, поведінкову складові. Вона відображається у комплексі особистісних і професійних якостей, що характеризують людину, яка обрала професію вчителя фізичного виховання / спорту, та, своєю чергою, передбачає володіння цінностями цієї важливої складової загальної культури людства і способами передавання молодим поколінням. Відтак ідеться про становлення суб'єкта діяльності, здатного до раціонального застосування знань, умінь, досвіду тощо у розв'язанні складних суперечностей, проблемних ситуацій, комплексних завдань в професійному, соціальному, особистісному контексті.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в діяльнісному вимірі, тобто він виражається не в сумі й обсязі засвоєної інформації, а в здатності діяти в розмаїтті ситуацій професійної практики. У зв'язку з цим він здійснює вирішальний вплив на визначення освітніх цілей, вибір змісту

навчання, організацію освітнього процесу, оцінку результатів, а відтак передбачає сутнісні зміни на всіх ланках системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, її докорінну модернізацію. Суть цих змін виявляється в орієнтованості на динамічні реалії професійної практики, міжпредметних змістових структурах, нових функціях і ролях суб'єктів освітнього процесу і т. д. Завдяки цьому компетентнісний підхід відповідає сучасним вимогам, мінливим професійним межах і динаміці професій у сфері фізичного виховання і спорту [690; 651].

Виходячи із закономірності про те, що будь-яка якість чи властивість особистості, у тому числі і її професіоналізм, формується і виявляється у процесі активної діяльності, вагоме місце серед методологічних підходів до професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в австрійській концепції відводиться діяльнісному підходу. Його сутність криється у тому, що освоєння змісту навчання здійснюється не шляхом прямої трансляції навчальної інформації і моделей поведінки майбутнім учителям, а в процесі їх власної активної діяльності, спрямованої на феномени суспільного життя та явища професійного світу. Відповідно процес професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на основі діяльнісного підходу передбачає таку побудову освітнього процесу, в якій основна роль відводиться активній, різнобічній, у максимальній мірі самостійній пізнавальній і спортивно-тренувальній діяльності майбутнього педагога фізкультурно-спортивного профілю. Усі елементи системи професійної освіти майбутніх педагогів, відповідно до засадничих ідей цього підходу, спрямовуються на організацію інтенсивної, щораз складнішої діяльності, яка з кожним наступним кроком передбачає нові елементи, що забезпечують розв'язання певних життєво і професійно важливих завдань.

Діяльнісний підхід до професійної підготовки майбутнього педагога спорту забезпечує йому позицію активного суб'єкта процесу власного особистісного і професійного становлення, ініціює його активне ставлення до навколишньої реальності, на основі чого він освоює світ, науку і культуру,

способи їх пізнання і перетворення, формує, вдосконалює особистісні та професійні якості. Завдяки такій спрямованості діяльнісний підхід в концептуальній базі освіти фахівців з фізичного виховання в Австрії постає як актуальний орієнтир їх професійної підготовки, який обумовлює організацію освітнього процесу в контексті варіативності його змісту, посилення зв'язку з практикою, пошуку і самовизначення особистості майбутнього педагога, спрямованих на розкриття її сутнісних сил, задоволення її духовних, розумових, фізичних потреб шляхом включення в різноманітні види діяльності [690; 651].

Логічним доповнення названих методологічних підходів до професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту є практико-орієнтований підхід, що передбачає, загалом, формування професіоналізму майбутніх учителів фізичного виховання / спорту відповідно до реалій професії та в максимально наближених до професійної діяльності умовах. Освоєння професії спортивного педагога, що вирізняється особливою багатофункціональністю, нестандартністю завдань навчально-виховної роботи, значною непередбачуваністю ситуацій професійно-педагогічної діяльності вимагає якомога ранішого знайомства зі специфікою професійного середовища та вимогами до освітньої, виховної, розвивальної, оздоровчої тощо роботи з дітьми і молоддю засобами фізичної активності. З перших моментів професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, важливо забезпечити умови для усвідомлення суті, значущості і складності професії спортивного педагога, а також інтелектуальних, фізичних, особистісних якостей, необхідних для успішної самореалізації на цій професійній ниві.

Це передбачає посилення практичної спрямованості змісту та організації процесу професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, що можливе за умови реалізації практико-орієнтованого підходу. Він дає змогу майбутнім педагогам усвідомити практичну значимість освоюваного навчального матеріалу, зрозуміти перспективи

обраного фаху, побачити взірці справжньої педагогічної творчості і майстерності, уявити можливі труднощі професійної діяльності фахівця відповідно профілю. Організація процесу професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту створює широке поле для апробації всього обсягу теоретичних знань і вмінь майбутніх вчителів, перевірки правильності їхніх професійних уявлень, об'єктивної оцінки їхніх можливостей, окреслення перспективного подальшого професійного й особистісного самовдосконалення, а головне – набуття цінного досвіду практичної професійної діяльності [690; 651].

Отож, сучасна концептуальна база професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасних світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців з фізичного виховання і спорту. Вона інтегрує положення та ідеї цілої низки новітніх методологічних підходів до освіти – культурологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого, які втілюють у собі фундаментальні принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та слугують основою її неперервної модернізації і забезпечення високого рівня якості.

3.3. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії

Модернізація австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту саме на таких концептуальних засадах забезпечується цілеспрямованою підтримкою держави, послідовною освітньою політикою, продуманими реформами. Зокрема, розглянуті концептуальні положення і підходи склали підґрунтя сучасної нормативної

бази системи професійної освіти педагогічних кадрів із фізичного виховання та спорту в Австрії. Усі типи навчальних закладів, що забезпечують професійну підготовку педагогічних кадрів цього напрямку, в своїй діяльності спираються на положення низки нормативних актів, що відображають норми і особливості функціонування названих освітніх установ, серед них:

1) Закон «Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і вчителів спорту», що регламентує процес освіти кадрів цього профілю у системі середньої професійної освіти, тобто в так званих академіях спорту;

2) Закон «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрямів підготовки», що встановлює норми підготовки відповідних кадрів у системі вищої професійної освіти;

3) Закон «Про організацію університетів та напрямів підготовки», що визначає стандарти університетської освіти за відповідним напрямом і спеціальністю [595; 596; 598].

Названі правові документи визначають норми функціонування освітніх установ, що забезпечують професійну підготовку педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту, мають рамковий характер та окреслюють загальні стандарти та принципи навчального процесу на різних ланках системи освіти. Зокрема вони затверджують:

➤ основні положення діяльності освітніх закладів відповідного типу, їх правовий статус, роль і місце у системі освіти, завдання, напрями діяльності і т. д.;

➤ систему управління навчальним закладом, склад керівництва та його виборів, статус і функції різних органів управління тощо;

➤ правила, норми організації професійної підготовки висококваліфікованих кадрів, зокрема напрями та спеціальності підготовки кадрів, цілі навчання, умови освітнього процесу, його планування і терміни, проведення атестації, освітні ступені й кваліфікації випускників тощо;

➤ права та обов'язки студентів, зокрема права на освіту й навчання,

вибір спеціальностей, форм навчання, правила прийому і відрахування, студентського самоврядування та ін.;

➤ посадові обов'язки та права працівників освітніх закладів, зокрема щодо їх статусу, навчального навантаження, умов праці, кар'єрного росту і т. д.;

➤ бюджет і механізми контролю за використанням засобів, зокрема питання формування і витрат бюджету, господарської діяльності, менеджменту персоналу тощо.

Розглянемо докладніше положення названих вище законів щодо професійної підготовки майбутніх педагогів у сфері фізичного виховання і спорту. Їх перші параграфи присвячені переважно окресленню функцій відповідних освітніх установ, визначенню їхніх цілей і завдань та формулюванню загальної мети їх діяльності. Так, йдеться про професійну підготовку кваліфікованих фахівців відповідно до потреб особистості в інтелектуальному, культурному, професійному розвитку та вимог сучасного професійного світу, про формування громадянської позиції і світогляду, готовності до активної життєдіяльності в умовах сучасної цивілізації і демократії, про збереження і примноження наукових, культурних цінностей суспільства і людства загалом тощо.

Наприклад, Закон «Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і вчителів спорту» метою діяльності академій спорту визначає професійну підготовку здорових, відповідальних, відданих своїм професійним обов'язкам спеціалістів у сфері фізичного виховання і спорту, вчителів фізичного виховання / спорту, які на основі професійної свідомості, професійних знань, вмінь здатні ефективно виконувати завдання й обов'язки відповідно до обраної професії, готові до неперервного професійного розвитку. Згідно Закону «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрямів підготовки», мета вищих педагогічних шкіл – це професійна підготовка всього розмаїття педагогічних кадрів, в тому числі і фізкультурно-спортивного профілю, з опертям на сучасні реалії освіти як сфери

професійної діяльності та вимог педагогічної професії. У Законі «Про організацію університетів та напрямів підготовки» стосовно навчальної діяльності вказується, насамперед, на виховання нового покоління висококваліфікованих наукових кадрів, зокрема і в галузі фізичного виховання і спорту, здатних ефективно розв'язувати різноманітні комплексні проблеми в умовах мінливості сучасного життя, на основі тісного зв'язку науки та освіти [595; 596; 598].

Аналіз подальших положень документів дає підстави стверджувати, що Закон «Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і вчителів спорту» акцентує увагу, насамперед, на ідейних передумовах формування і розвитку професійних компетенцій майбутнього педагога, необхідних для діяльності за обраною професією у відповідній галузі, забезпечення його конкурентоздатності на ринку праці та мобільності, перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Своєю чергою, Закон «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрямів підготовки» передбачає розвиток педагогічного мислення, загальної і професійної культури вчительських кадрів на основі максимальної особистісної орієнтації та навчальної автономії майбутніх педагогів, відкритості розмаїттю педагогічних концепцій і теорій, тісної інтеграції науково-предметної та загальнопедагогічної підготовки. Зрештою, Закон «Про організацію університетів та напрямів підготовки» серед методологічних орієнтирів побудови навчального процесу, зокрема й у рамках так званих педагогічних студій, на перше місце ставить взаємозв'язок науки, досліджень, освіти як основи досконалого освоєння студентами універсальних навиків науково-дослідної діяльності, формування широкого наукового світогляду, розвитку нестандартного науково-професійного мислення [595; 596; 598].

У наведених формулюваннях чітко простежується специфіка діяльності різних типів навчальних закладів, що, забезпечуючи освіту фахівців галузі фізичного виховання і спорту, все ж дещо по-різному розставляють акценти їх підготовки. Особливо впадає у вічі бінарність професійної підготовки

фахівців з фізичного виховання на рівні вищої освіти, що виявляється в існуванні традиційного університетського сектору, пріоритет якого – ґрунтовна академічна (науково-дослідна) підготовка, та окремого неуніверситетського сектору, головна ідея якого – чітка професійно-практична спрямованість освіти. Втім, аналіз подальших положень нормативних актів, що регламентують діяльність обох секторів вищої освіти, дає змогу простежити тенденцію до їх наближення шляхом академізації освітнього процесу у вищих педагогічних школах та його професіоналізації в класичних університетах. Насамперед це переконливо доводять параграфи названих законів, що визначають ключові принципи діяльності відповідних освітніх установ та дидактичні засади їх освітньої діяльності. Йдеться, наприклад, про такі, єдині для усіх типів закладів вищої освіти, ключові орієнтири в їх діяльності, як:

- рівність можливостей та умов доступу до освіти;
- академічна свобода учасників освітнього процесу;
- відповідність світовим освітнім стандартам і тенденціям;
- спрямованість на особливості професійної практики;
- опертя на актуальні наукові досягнення;
- органічна єдність освітньої, наукової та інноваційної діяльності

тощо.

Значну увагу в контексті завдань нашого дослідження привертають положення нормативних документів щодо навчальних планів, які розкривають деталі організації освітнього процесу в різних типах навчальних установ, що забезпечують підготовку фахівців фізичного виховання і спорту. Зокрема всі три закони встановлюють лише структурні елементи навчальних планів для підготовки фахівців, серед них:

- компетентнісно-кваліфікаційний профіль випускника;
- перелік навчальних курсів;
- освітні цілі навчальних предметів;
- обсяги вивчення навчальних дисциплін;

- дидактичні вимоги щодо організації навчального процесу;
- інструменти оцінювання і контролю успішності [595; 596; 598].

Здійснений аналіз правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії дає підстави для висновку про виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів із стандартизації освіти за цим напрямом і спеціальністю та водночас ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ. Передбачаючи регламентацію ключових елементів і параметрів системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, як-от її структури, організації, принципів функціонування, типи навчальних закладів тощо, чинна нормативна база залишає широкий простір для диференціації професійної освіти кадрів цього профілю, її маневреності відповідно до інноваційних освітніх тенденцій, адаптації до змін на ринку праці.

На підставі аналізу нормативних документів, що встановлюють загальні норми професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії можемо представити низку її ключових структурно-організаційних особливостей (див. табл. 3.1.).

Стосовно кількісної характеристики австрійської системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, можемо зазначити, що на сьогодні вона представлена досить широкою мережею навчальних закладів, серед них:

- 4 академії спорту в містах Відень, Грац, Інсбрук та Лінц;
- 14 вищих педагогічних шкіл в містах Айзенштадт, Баден, Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук, Клягенфурт, Кремс, Лінц, Фельдкірх;
- 4 університети в містах Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук.

**Структура та організація професійної підготовки педагогічних кадрів
з фізичного виховання і спорту в Австрії (поч. ХХІ ст.)**

<i>Тип освітньої установи</i>	<i>Тривалість навчання</i>	<i>Професія та кваліфікація</i>	<i>Перспективи працевлаштування</i>
академії спорту	4 семестри (120 кредитів ЄКТС)	учитель спорту	спеціальні школи, заклади дошкільного виховання, сфера позашкільної освіти і виховання, інститути соціальної роботи з дітьми і молоддю, заклади спортивно-оздоровчої та реабілітаційної діяльності
	6 семестрів (180 кредитів ЄКТС)	учитель фізичного виховання і спорту	початкові школи, середні загальноосвітні школи першого ступеня
вищі педагогічні школи, університети	6-8 семестрів (180-240 кредитів ЄКТС)	бакалавр освіти / вчитель фізичного виховання і спорту	спеціальні школи, заклади дошкільного виховання, сфера позашкільної освіти і виховання, інститути соціальної роботи з дітьми і молоддю, заклади спортивно-оздоровчої та реабілітаційної діяльності
	2-4 семестри (60-120 кредитів ЄКТС)	магістр освіти/ вчитель фізичного виховання і спорту	середні загальноосвітні школи II ступеня, середні професійні навчальні заклади

Якісними характеристиками системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту в Австрії за результатами наших досліджень постають:

- комплексність і різноманітність, що виявляються в конгломераті взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів та варіативності освітніх програм;
- цілісність і неперервність, що відображаються у взаємозв'язках усіх її ланок, послідовності етапів, наступності рівнів підготовки;

➤ демократичність і гуманістичність, що виявляються в ідеях соціальної рівності, свободи, різнобічного розвитку особистості майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту;

➤ відкритість і динамічність, що простежуються у її неперервній еволюції відповідно до розвитку науки, техніки, спорту, освіти, запитів держави та суспільства.

Названі параметри, як кількісні, так і якісні, безпосередньо позначаються на ефективності австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, забезпечуючи відповідність якості кадрового забезпечення галузі шкільного та позашкільного фізичного виховання, спортивно-розвивальної, фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми і молоддю сучасним запитам суспільства й держави. Така інституційна різноманітність та організація відповідно до сучасних стандартів педагогічної освіти, що орієнтують на відкритість, флективність, мобільність процесу підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, слугують надійним підґрунтям для подальшого розвитку системи професійної освіти та цінним джерелом ідей щодо перспектив модернізації теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні.

3.4. Тенденції розвитку австрійської системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в умовах сьогодення

На сучасному етапі Австрія є членом ряду європейських урядових та неурядових організацій, діяльність яких присвячена фізичному вихованню і спорту та підготовці фахівців цього профілю. Детальніше зупинимося на двох, на нашу думку, найважливіших. Перша з них, це Міжнародна рада з фізичного виховання і наук про спорт (ICSSPE) [629]. Її метою є розвиток та підтримка спортивних дисциплін, науки про спорт та фізичне виховання. Австрія, як повноправний член, враховує і бере до уваги її цінності та

стратегії як от інклюзія, співпраця і рівність. Через участь у її роботі австрійські фахівці фізичного виховання і спорту є залученими до співпраці з провідними європейськими науковцями, мають можливість інтегрувати результати новітніх наукових досліджень, отримувати підтримку для провадження власних розвідок, обмінюватися науково обґрунтованими знаннями про фізичне виховання, спорт, фізичну активність, підготовку фахівців цього профілю.

Асоціація австрійських вчителів фізичного виховання і спорту (VDLÖ) створена з метою інтеграції фахівців цього напрямку, які займаються викладацькою діяльністю. Вона налічує близько двох тисяч представників усіх федеральних земель і повноправним членом Європейської асоціації фізичного виховання (EUPEA) [575; 628]. При ній діє консультативна рада з питань шкільної, позашкільної, неперервної фізкультурної освіти.

Загальна мета асоціації – поширення та пропагування фізичного виховання як невід’ємного атрибута системи шкільної освіти та фізичної підготовки дітей і молоді. Для її досягнення проводяться симпозиуми та конференції щодо важливості фізичного виховання і спорту, досліджується і вивчається стан фізичного виховання і спорту в різних країнах (у тому числі в Австрії), наголошується на рівні Міністерств освіти вагомості належної уваги до фізичного виховання як невід’ємного компонента усіх навчальних програм; здійснюється співпраця з країнами Євросоюзу.

Важливими завданнями VDLÖ є збільшення кількості годин фізичного виховання (мінімально 1 год. на день) через спеціально організовані кампанії, обов’язкова наявність фізичного виховання на усіх рівнях освіти, пропагування фізичного виховання через обмін досвідом, знаннями, результатами наукових досліджень.

Для цього асоціація пропонує низку високоякісних сучасних навчальних курсів, до прикладу зі скелелазіння у приміщенні, інтенсивного тенісу, мініпоходів, спортивного альпінізму, вітрильного спорту, гольфу, а також підвищення кваліфікації фахівців з перелічених видів рухової

активності. Асоціація австрійських вчителів фізичного виховання і спорту (VDLÖ) є членом Європейської асоціації фізичного виховання (EUPEA).

Сучасну ситуацію щодо підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Європейському союзі найкраще характеризує слово «різноманітна». Це означає, що у деяких країнах спостерігається позитивна стабільна політика, ефективні ініціативи, а в інших – недостатність чи відсутність таких. Частина держав приймає законодавчі акти щодо забезпечення якісної фізкультурної освіти, хоча часом виникають труднощі з їх практичним впровадженням. Окрім того, перепоною на шляху оновлення та модернізації освітнього процесу є недостатнє фінансування та брак кваліфікованих кадрів. Проблемою є також зниження кількості годин у шкільних програмах, які відводяться на організовану рухову активність учнів. Також не завжди у повній мірі усвідомлюється роль і значення фізичного виховання у системі загальної освіти [547].

Кожна країна Європейського союзу має свою культурну ідентичність, а кожен громадянин, незалежно від здібностей, статі, етнічного чи культурного походження, має право на заняття організованою руховою активністю, які сприяють: повноцінному зростанню та гармонійному розвитку особистості; формуванню навичок ведення здорового способу життя; позитивній самооцінці в контексті фізичної активності, соціалізації, вмінню вирішувати проблеми та співпрацювати з іншими через заняття спортом та фізичними вправами; індивідуальному розвитку незалежного та відповідального учасника; моральних та духовних цінностей, естетичній усвідомленості, мотивації до фізичної активності впродовж усього життя.

У більшості країн навчальні програми фізичного виховання і спорту затверджуються на рівні уряду. У деяких країнах програми розробляються на регіональному рівні з урахуванням національних та місцевих особливостей. На території Євросоюзу адміністративна відповідальність за надання послуг у сфері фізичного виховання і спорту часто покладається на органи місцевого самоврядування або навіть школи. У системі загальної освіти всі країни

мають певні юридичні вимоги, приписи та орієнтири щодо фізичного виховання як для хлопців, так і для дівчат принаймні впродовж певної частини шкільних років. Фізичне виховання займає чільне місце в навчальній програмі поряд з такими основними предметами як рідна мова (включаючи літературу) та математика. Протягом останнього десятиліття більшість країн ЄС провели освітні реформи, згідно яких фізичне виховання залишається обов'язковим предметом у школах усіх країн.

Питання розподілу часу, як правило, ускладнюється локалізованим контролем розкладу навчальних програм та практикою пропонування факультативів, які надають можливості для додаткового залучення до занять організованою фізичною активністю. Таке навчання може відрізнитися в різних країнах, і не всі учні користуються таким додатковим забезпеченням. Факультативи можуть бути включені до загального розподілу часу у навчальному плані тому не можуть точно відображати фактично призначений або очікуваний обсяг навантаження.

В Австрії існує стандартна кількість уроків, але автономія шкіл, згідно національного Закону 283/2003, передбачає різні варіанти: стандартний розподіл 3 – 4 уроки у середній школі, 1 – 2 у початковій школі [607, с. 71].

Розглянемо детальніше особливості викладання фізичного виховання і спорту в австрійських закладах освіти різних типів в умовах сьогодення.

Фізичне виховання і спорт в австрійській початковій школі проводиться для цілого класу (хлопці і дівчата разом) вчителем початкової школи. Такий підхід забезпечує щоденну рухову активність для учнів у межах навчальної програми. Упродовж перших чотирьох років навчання здійснюється спільно для усіх учнів, у тому числі й тих, хто має фізичні чи ментальні особливості розвитку. Для цієї категорії дітей передбачено наявність ще одного кваліфікованого вчителя фізичного виховання і спорту [694].

З п'ятого класу і далі фізичне виховання і спорт базується на гендерному підході. У дівчаток заняття проводить вчителька, а у хлопчиків –

вчитель. Зазначимо, що існують можливості проведення спільних занять для дітей різної статті, до прикладу, плаванням чи зимовими видами спорту.

Для дітей з особливими освітніми потребами існує декілька варіантів проведення уроків. За рішенням педагогічної ради школи такі учні можуть займатися за програмою середньої школи спільно зі своїми однолітками, за програмою спеціалізованої школи, з дітьми з інших класів, або вибирати заняття адаптивним спортом упродовж усього періоду навчання.

У деяких школах Австрії, зокрема професійних, фізичне виховання і спорт відноситься до вибіркового предметів. Якщо достатня кількість учнів обрала цей предмет, уроки для них є обов'язковими і передбачають оцінювання. Окрім того, учням пропонується факультативний курс фізичного виховання і спорту, це здебільшого спортивні ігри, танці, веслування, скелелазіння. Його мета – поглиблення, доповнення та розширення змісту предмету. Реєстрація на ці заняття є добровільною, бажаючі повинні відвідувати їх, однак оцінювання не здійснюється.

Діюча в Австрії автономія шкіл дозволяє кожній школі вибирати власну спеціалізацію, однією з яких може бути фізичне виховання і спорт. Такі навчальні заклади середньої освіти мають додаткові заняття з фізичного виховання і спорту, а також додаткові спортивно-орієнтовані предмети, які забезпечують спеціалізовану фізкультурну освіту учнів. Для навчання в такій школі проводиться конкурсний відбір претендентів та обов'язковий їхній медичний огляд. Вчителі фізичного виховання і спорту у даних закладах, як правило, окрім відповідного диплома, мають особисті спортивні досягнення.

На сьогодні в Австрії функціонує також 107 загальних середніх шкіл спортивного спрямування та нових середніх шкіл спортивного профілю. Основна особливість таких шкіл наявність додаткових 3–4 спортивно-орієнтованих уроків на тиждень. Окрім того, тут передбачені елективні курси, участь у великій кількості змагань, шкільних спортивних заходах (як от зимові та літні тижні спорту). Мета діяльності таких шкіл полягає у відборі юних спортивних талантів та формування в учнів навичок ведення

здорового способу життя і систематичних занять організованою руховою активністю у майбутньому [694].

В Австрії великою популярністю користується лижний спорт. Зважаючи на це, в країні функціонують загальні середні школи/ нові загальні середні школи лижного профілю. Такі навчальні заклади мають на меті розвиток технічних навиків з лижних перегонів, які дозволяють учням брати участь у змаганнях з цього виду спорту (під егідою Австрійської федерації лижного спорту). Підготовка кваліфікованих лижників вимагає цілеспрямованого розвитку базових рухових умінь та навичок. Учням викладають біомеханіку, теорію і методику спортивного тренування лижників. Загальна кількість профільних занять з фізичного виховання і спорту для учнів 5-8 класів становить 12 уроків на тиждень. При цьому, акцент у навчанні робиться не лише на підготовку спортсменів високої кваліфікації, але й на подальшу професійну орієнтацію, пов'язану з викладанням лижного спорту (тренер, спортивний інструктор).

Популярність лижного спорту зумовила появу в Австрії не лише середніх шкіл/ нових загальних середніх шкіл лижного профілю, а й таких коледжів. Особливість діяльності таких коледжів полягає у наявності спеціально організованих навчальних занять для учнів-спортсменів, які багато часу проводять на тренуваннях та змаганнях з лижного спорту. Для забезпечення якісної середньої освіти таких учнів розробляється індивідуальний план навчання. Спеціальні програми для спортсменів високого рівня кваліфікації пропонують спортивні коледжі в містах Stams, Schladming, Bad Hofgastein & Waidhofen/Ybbs.

Через співпрацю з Австрійською лижної федерацією найкращі спортсмени мають можливість виступати в основному складі найкращих команд, брати участь у навчально-тренувальних зборах та змаганнях. Таким чином, відмінною рисою навчальних закладів цього типу є одночасне здобуття документу про загальну середню освіту та досягнення високого рівня спортивної майстерності [694].

Особливим типом нових середніх профільних спортивних шкіл в Австрії є спортивні гімназії. Такі навчальні заклади поступаються спортивним коледжам за рівнем спортивної підготовки своїх учнів. Кількість уроків фізичного виховання і спорту у них становить 7–8 годин на тиждень у кожному класі. Обов'язковим предметом є теорія спорту, пропонується також низка елективних курсів, проводяться літні та зимові спортивні тижні. Учні гімназій здебільшого не орієнтовані на високі спортивні досягнення, проте активно приймають участь у молодіжних змаганнях та змаганнях професійних асоціацій. Освітній процес в гімназіях передбачає наявність випускного комплексного іспиту з основ фізкультурної освіти (включно з теорією спорту) та проведення тестувань фізичної підготовленості учнів.

В Австрії, в рамках пілотного проекту, також функціонують середні школи для юних спортсменів високої кваліфікації з різних видів спорту. Перепусткою у такі навчальні заклади є вагомі спортивні здобутки, успіхи на міжнародній арені, документ про попередню освіту, відсутність медичних протипоказів. Вони дають можливість поєднувати навчання з інтенсивними тренувальними навантаженнями через гнучку організацію навчального процесу та один додатковий академічний рік. Навчально-тренувальні збори для учнів організуються та фінансуються федераціями з відповідних видів спорту. Предмет теорія спорту є обов'язковим і включений до випускного іспиту [694]. Шкільний спорт є невід'ємним атрибутом процесу фізичного виховання в Австрії у всіх типах шкіл. Він покликаний підвищити обсяги рухової активності дітей та молоді з метою їх гармонійного фізичного розвитку, сприяти залученню до систематичних занять організованою руховою активністю, пропагувати навички та популяризувати здоровий спосіб життя, стимулювати активний відпочинок. Особливістю шкільного спорту в країні є його диференційованість для учнів різних типів шкіл, починаючи від загальних і завершуючи профільними спортивними закладами. Також варто відзначити його позитивний вплив на підростаюче

покоління, можливість вибору видів спортивних занять та подальше удосконалення в обраних видах спорту.

Відзначимо також важливість шкільного спорту у формуванні особистісних якостей дітей та молоді засобами організованої рухової активності. Розгалужена система шкільних змагань базується на дотриманні низки засад: добровільна участь; важливість участі у змаганнях, а не перемоги за будь-яку ціну; відбір учасників відповідно до рівня їх фізичної та технічної підготовленості; вагомість командного духу; залучення якомога більшої кількості учасників; активна участь учнів в організації та підготовці змагань на основі практико-орієнтованого підходу; соціальна користь від участі; творчий підхід, ініціативність та можливість самореалізації [694].

Таким чином, шкільні спортивні заходи організовуються та проводяться з дотриманням таких методологічних підходів, як особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та практико-орієнтований. Така сукупність підходів дозволяє отримувати позитивний навчально-виховний ефект від проведення такого роду заходів.

За останні десятиліття відбуваються важливі зміни у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, а саме перехід від традиційного спорту, орієнтованого на розвиток навичок, до оздоровчих занять та розвитку навиків занять руховою активністю впродовж життя. Незважаючи на це у світі зменшується час на заняття з фізичного виховання, мінімізуються, чи навіть виключаються такі заняття з програм початкової та середньої школи.

Серйозним викликом для майбутніх фахівців є пошук достатньо ефективних засобів, які б демонстрували важливість рухової активності. Пов'язуючи користь та результати фізичного виховання у XXI столітті з суміжними навиками, такими як критичне мислення, вміння розв'язувати поставлені завдання, аналізувати інформацію, ефективно комунікувати, шукати інноваційні підходи та шляхи вирішення проблем, воно є інтегральною складовою загальної освіти. Недооцінювання ролі фізичного

виховання і спорту у загальній системі освіти зумовлює погіршення стану здоров'я нації.

Програми з фізичного виховання і спорту у XXI столітті мотивують і готують до якісного життя у мінливому сучасному світі, для якого характерні малорухливість, надлишкова маса тіла та ожиріння, зменшення рухової активності дітей і молоді. Підрастаюче покоління має розвивати навички критичного мислення та вирішення життєво важливих завдань, ефективно аналізувати інформацію, комунікувати в усній та писемній формах, проявляючи власну уяву та новачії мисленевого процесу, розвиваючи навички здорового способу життя. Саме тому програми підготовки фахівців фізичного виховання і спорту потребують постійної модернізації та удосконалення відповідно до вимог часу.

Основними напрямками розвитку австрійської педагогіки фізичного виховання і спорту є:

- вибір змісту та методологічних підходів до організації здорового способу життя дітей і молоді (інтеграція рухових навичок, рівня фізичної підготовленості, здоров'я, харчування, планування відпочинку);
- оновлення програм фізичного виховання і спорту з метою пропагування студентсько-центричного підходу та зміна вектору до самоорганізації та самозалучення до рухової активності;
- підвищення вагомості стейкхолдерів у суспільстві (вчителі, адміністратори, батьки, громадські діячі, представники бізнесу, тощо), які пропагують, розвивають та стимулюють до занять щоденними фізичними вправами, використовуючи формальні та неформальні способи популяризації;
- запровадження програм фізичного виховання і спорту як моделей соціальної справедливості, які передбачають безпечне навчальне середовище, пропагують отримання задоволення від занять фізичними вправами для людей з різними культурними, расовими, гендерними, етнічними, соціальними, економічними, релігійними особливостями;

➤ зв'язок сучасних знань, вмінь і навичок з програмними результатами навчання, як от: фізичні компетенції (навички і рівень підготовленості), фізкультурна освіта, вміння раціонально планувати соціально корисне дозвілля;

➤ використання інформаційних технологій у побудові індивідуальних програм занять залежно від інтересів, уподобань, віку, статі та рівня фізичної підготовленості;

➤ наявність висококваліфікованих фахівців фізичного виховання і спорту, які відповідають запитам суспільства щодо проведення спеціально організованої рухової активності з дітьми і молоддю [549].

У контексті вищезазначеного сучасний австрійський фахівець фізичного виховання і спорту повинен розуміти і враховувати важливість:

➤ концентрації уваги на набутті комплексу організаційних знань і вмінь для забезпечення ведення здорового способу життя, розуміння важливості та взаємозалежності між фізичною активністю та рівнем здоров'я;

➤ популяризації політики запровадження широких неперервних навчальних програм, які охоплюють проблематику раціонального харчування, регулювання маси тіла, планування фізичної активності та дозвілля;

➤ створення людино-центристського середовища, яке базується на особистісно-орієнтованому методологічному підході, акумулює передовий досвід та заохочує дітей і молодь бути активними учасниками навчального процесу;

➤ налагодження партнерських стосунків з батьками, школою, громадськими організаціями для успішного та ефективного провадження професійної діяльності;

➤ усвідомлюючи расові, етнічні, культурні відмінності, соціально-економічний та фінансовий рівень, надавати можливості рівного доступу до

обладнання та спортивних споруд та обов'язкову особисту відповідальність за їх урахування в процесі провадження організованої рухової активності;

- урахування навчальних стратегій, які фокусують увагу на організації освітнього процесу та особистих результатах навчання;
- зв'язок теорії та практики, використання рефлексії як ефективної технології виділення навчальних можливостей;
- зв'язок оцінювання результатів навчання у програмах підготовки фахівців фізичного виховання і спорту та відповідних знань, умінь та навичок безпосередньо пов'язаних з практичною діяльністю [549, с. 43].

Нами визначено, що навчальний план підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії базується на таких засадах:

- єдність теорії і практики, яка передбачає осмислене використання здобутих теоретичних занять та вмінь у практичній діяльності;
- міжпредметні зв'язки, які передбачають єдність спеціальних, медико-біологічних та соціальних (у тому числі гуманітарних) дисциплін;
- прогностичність, яка передбачає вміння змодельовати педагогічний процес у контексті розроблення, запровадження та оцінювання навчальних програм, комунікації та взаємодії у різних видах фізичної активності, створення безпечного навчального середовища;
- особистісно-орієнтований підхід, який фокусує увагу педагога на особистісному розвитку дитини, розумінні важливості індивідуального підходу у навчанні та викладанні фізичного виховання і спорту;
- практико-орієнтований підхід, який передбачає розуміння того, що основним концептом фізичного виховання є розвиток індивідуальних фізичних здібностей, а передумовою – розуміння сутності суб'єктно-суб'єктних відносин;
- творчої інтерпретації: педагогічного спостереження, класифікації, аналізу та подання інформації, використання її для вибору наукових, педагогічних, дидактичних концепцій та принципів, тактик та стратегій для успішного вирішення завдань навчальної програми;

➤ позитивного прикладу професійної діяльності, саморозвитку та самовдосконалення у професії.

Компетентність учителя є головним фактором впливу на навчання учнів. Компетентність викладачів також є ключовим фактором якісної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до професійної. Таким чином, компетентнісний й особистісно-орієнтований методологічні підходи набувають важливого значення у процесі підготовки майбутніх педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Не менш важливою є стратегія оцінювання результатів навчання майбутніх фахівців [693].

Згідно кваліфікаційної рамки Європейського союзу вирізняють три категорії вчителів фізичного виховання: вчитель фізичного виховання (фахівець лише з цього предмету), вчитель фізичного виховання (фахівець з 2–3-х предметів), вчитель (широкого профілю), який повинен мати базові знання і відповідну спеціальність, щоб працювати у початковій школі [617].

Зазначимо, що з вересня 2019 року всі вчителі, не залежно від типу і рівня школи в якій вони працюють, повинні мати ступінь магістра. Кваліфіковані бакалаври можуть працювати вчителями за умови проходження магістерського курсу впродовж ближчих п'яти років. Для цього передбачені спеціальні форми навчання, які поєднуються з учителюванням [572, с. 12].

Опишемо детальніше засадничі принципи організації процесу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Зазначимо, що цей процес здійснюється у відповідності до стратегічних та концептуальних документів Європейського союзу, з урахуванням яких розроблена австрійська нормативно-правова база. Варто відзначити характерні особливості австрійської системи вищої освіти фахівців фізичного виховання і спорту:

➤ відповідність навчального плану сучасним потребам, запитам суспільства та культурним традиціям, його спрямованість на навчання впродовж життя й активний, здоровий спосіб життя;

➤ збалансований підбір практичних дисциплін з різних видів спорту відповідно до запитів та тенденцій у шкільній програмі фізичного виховання і спорту;

➤ раціональне співвідношення медико-біологічних та економіко-гуманітарних дисциплін;

➤ використання широкого арсеналу педагогічно обґрунтованих та методично виправданих методів для успішного досягнення результатів навчання, розвитку академічної та професійної компетенції;

➤ забезпечення процедури якісного внутрішнього та зовнішнього оцінювання;

➤ мінімально 10% навчального часу повинно бути виділено на педагогічні практики для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності;

➤ підготовка кваліфікаційної роботи (пов'язаної з фізичним вихованням).

У контексті участі Австрії у Болонському процесі відзначено позитивний вплив запровадження ступеневої освіти в процес підготовки вчителів фізичного виховання / спорту педагогічними інститутами [617].

Підготовка кваліфікованих фахівців фізичного виховання і спорту повинна здійснюватися з урахуванням потреби вдосконалення як спеціалістів початкового рівня (дошкільне виховання, початкова школа), так і на наступних етапах, базуючись на новітніх досягненнях дидактики та педагогіки, зокрема компетентнісного й особистісно-орієнтованого методологічних підходів.

Актуальними викликами для сучасної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії є інклюзія, врахування етнічних, релігійних та гендерних особливостей в організації навчально виховного процесу. Навчальні плани з фізичного виховання і спорту модернізуються відповідно до потреб, інтересів та можливостей кожного учня, створення рівного доступу до обладнання та інвентарю, тощо. Важливим є створення позитивного

соціального та навчального середовища для занять інклюзивним фізичним вихованням. Заклади освіти фізкультурного профілю повинні забезпечувати підготовку фахівців, здатних до неперервної професійної самоосвіти, самовдосконалення та швидкої адаптації в процесі практичної педагогічної діяльності.

В умовах мультикультуралізму, тісних соціальних міжкультурних та релігійних зав'язків потребує вирішення проблема залучення дівчат-мусульманок до занять фізичним вихованням і спортом. Власне врахування гендерних відмінностей є запорукою успішного розв'язання цього питання. Не менш важливою є проблема моніторингу якості системи фізкультурної освіти. Згідно рекомендації Європейського Союзу для забезпечення якості фізичного виховання і спорту та підготовки фахівців цього профілю доцільним є проведення експертної перевірки незалежними недержавними агенціями менеджменту освіти, дотримання стандартів, охопленості та представленості різних цільових груп, урахування національних законодавчих ініціатив кожні 4–6 років.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі представлено методологічні підходи й концепції у системі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії.

У своїх дослідженнях австрійські науковці опираються на принципи об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. У їхніх працях наскрізною лінією проходять ідеї історичного, системного, міждисциплінарного, компаративного та прогностичного методологічних підходів. Сучасна концептуальна база професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасним

світовим стандартам професійної педагогічної освіти, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти фахівців фізичного виховання і спорту.

Вона інтегрує положення та ідеї цілої низки новітніх методологічних підходів до освіти – культурологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого тощо, які втілюють у собі фундаментальні принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та слугують основою її неперервної модернізації і забезпечення високого рівня якості.

Проведений аналіз правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії дає підстави для висновку про виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів із стандартизації освіти за цим напрямом і спеціальністю та, водночас, ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ. На підставі аналізу нормативних документів, що встановлюють загальні правила професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії виділено структурно-організаційні особливості.

Також проаналізовані кількісні та якісні характеристики, які безпосередньо впливають на ефективність австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, забезпечуючи відповідність якості спеціалістів для проведення шкільного і позашкільного фізичного виховання, спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми і молоддю сучасним запитам суспільства і держави.

Стосовно кількісної характеристики австрійської системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю можемо зазначити, що на сьогодні вона представлена досить широкою мережею навчальних закладів, серед них 4 академії спорту, 14 вищих педагогічних шкіл, 4 університети. Така інституційна різноманітність та організація відповідно до сучасних стандартів педагогічної освіти, що

орієнтують на відкритість, флективність, мобільність процесу підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, слугують надійним підґрунтям для подальшого розвитку системи професійної освіти та цінним джерелом ідей щодо перспектив модернізації теорії і практики підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні.

До якісних характеристик системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії ми віднесли комплексність і різноманітність, що виявляються в конгломераті взаємопов'язаних, взаємозумовлених компонентів та варіативності освітніх програм; цілісність і неперервність, що відображаються у взаємозв'язках усіх її ланок, послідовності етапів, наступності рівнів підготовки; демократичність і гуманістичність, що виявляються в ідеях соціальної рівності, свободи, різнобічного розвитку особистості майбутнього фахівця і т. д.; відкритість та динамічність, що простежуються у її неперервній еволюції відповідно до розвитку науки, техніки, спорту, освіти, запитів держави і суспільства.

Зазначимо, що головними викликами для сучасної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії є інклюзія, врахування етнічних, релігійних та гендерних особливостей в організації навчально виховного процесу. Навчальні плани з фізичного виховання і спорту модернізуються відповідно до потреб, інтересів та можливостей кожного учня, створення рівного доступу до обладнання та інвентарю.

Важливим є створення позитивного соціального та навчального середовища для занять інклюзивним фізичним вихованням. Заклади освіти фізкультурного профілю націлені на підготовку фахівців, здатних до неперервної професійної самоосвіти, самовдосконалення та швидкої адаптації в процесі практичної педагогічної діяльності.

Основні положення третього розділу дисертації відображені у публікаціях [121; 119; 120; 127; 392; 393; 395; 396; 398; 401; 404; 560; 714].

РОЗДІЛ 4

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЙСЬКІЙ СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

4.1. Середня професійна освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії

Актуальність підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту в нашій країні визначається, насамперед, потребами сучасної виховної практики, що відображають необхідність оптимізації процесу фізичного виховання молодих поколінь, повноцінного розвитку їх фізичних сил і можливостей, збереження і зміцнення здоров'я засобами фізичної активності. Якісно нові пріоритети фізичного виховання в умовах сьогодення актуалізують упровадження принципово нових підходів до професійної підготовки фахівців цього профілю.

Нові можливості для удосконалення теорії і практики професійної освіти кадрового забезпечення галузі фізичного виховання дітей і молоді відкриває австрійський досвід у цій царині [520; 609; 625]. Прогресивні здобутки країни в галузі розбудови системи неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту становлять неабиякий науковий інтерес, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки спортивних педагогів, відповідно до світових стандартів, маючи багаті історичні традиції та накопичивши значний досвід у галузі професійної підготовки вчителів фізичного виховання / спорту в сучасних соціокультурних умовах. Окреслені питання висвітлені у працях австрійських науковців F. Eder [570], K. Greier [604], M. Molecz [674], A. Schimpl-Wenzl [718].

Первинною ланкою системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання та спорту, як відомо з попереднього параграфу, є середня професійна освіта, що забезпечує

підготовку фахівців фізичного виховання для галузі позашкільної спортивно-виховної роботи, дошкільного виховання, сфери оздоровлення і реабілітації, а також для системи шкільної освіти початкового та базового рівня. Середня професійна освіта фахівців фізичного виховання і спорту реалізується на базі профільних середніх навчальних закладів – академій спорту, які, окрім професійної підготовки педагогічних кадрів, забезпечують також професійну освіту тренерських та інструкторських кадрів з різних видів спорту [626]. Ця ланка представлена чотирма закладами – академіями спорту в містах Відень, Грац, Інсбрук та Лінц.

Особливості змісту та організації процесу професійної підготовки всього різноманіття фахівців фізкультурно-спортивного профілю у системі середньої професійної освіти Австрії регламентуються єдиними для усіх закладів навчальними планами, затвердженими відповідною постановою Міністерства освіти і культури (*Verordnung der Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur, mit der die Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert werden; Bekanntmachung der Lehrpläne für den Religionsunterricht an diesen Schulen*) [744]. З огляду на тематику і проблематику нашого дослідження, розглянемо докладніше чинні плани професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі середньої професійної освіти Австрії. Так, вихідним моментом і ключовим орієнтиром цього процесу постає широкий перелік професійних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної професійної самореалізації спортивного педагога та задоволення суспільних запитів щодо фізичного розвитку і виховання молодих поколінь. Саме орієнтація і спрямованість на ці компетенції та якості як прогнозовані кінцеві результати освіти слугують відправною позицією при доборі змісту професійної підготовки педагогічних кадрів зі спорту і фізичного виховання, обґрунтуванні структурно-організаційних аспектів освітнього процесу, визначенні технологій навчання тощо. Зокрема мова йде про:

- загально-професійні компетенції, які передбачають наявність

базових психолого-педагогічних знань і вмінь, потрібних для розв'язання широкого спектру освітніх та виховних завдань у розмаїтті педагогічних систем і ситуацій;

➤ фахово-предметні компетенції, що відображаються в системі специфічних для фахівця фізичного виховання і спорту медико-біологічних, психологічних, педагогічних тощо знань і вмінь, необхідних для виконання освітніх та виховних завдань у фізкультурно-спортивній діяльності на різних рівнях освіти;

➤ соціально-професійні компетенції, що охоплюють знання і практичні вміння, які стосуються суспільних цінностей фізичного виховання і спорту та їх використання, як дієвих засобів подолання соціальних проблем;

➤ навчально-методичні компетенції, тобто володіння специфічними для вчителя фізичного виховання / спорту знаннями й уміннями, що визначають здатність до розв'язання навчальних, виховних, розвивальних завдань у спортивній, фізкультурно-оздоровчій, здоров'язберезувальній і т. д. діяльності;

➤ особистісні якості, що охоплюють індивідуальні властивості й особистісні соціально та професійно важливі риси (гуманістична особистісна орієнтація, рефлексивна культура і т. д.), спрямовані на забезпечення результативності й високої якості педагогічної діяльності [744].

З огляду на такий діапазон професійних компетенцій та особистісних рис майбутніх учителів фізичного виховання / спорту процес їх професійної підготовки у системі середньої професійної освіти Австрії передбачає, насамперед, їх ґрунтовне ознайомлення із широким спектром професійних завдань, обов'язків, формування готовності до їх ефективного виконання. Зокрема зазначається, що вчитель фізичного виховання / спорту як кваліфікований педагог має бути готовим до забезпечення загальної фізичної підготовки дітей і молоді, поглибленої підготовки в межах хоча б одного виду спорту та організації фізично активного відпочинку, «спортивного дозвілля» різних вікових груп.

Відповідно до таких цілей, чинною постановою про навчальні плани для професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, встановлено низку вимог щодо структури та організації навчального процесу, серед них, по-перше, важливість урахування реалій професійної практики вчителя у ході вивчення всіх дисциплін, особливо ж теоретичних курсів, по-друге, доцільність інтеграції навчальних предметів та посилення міжпредметних зв'язків між дисциплінами, по-третє, необхідність особистісної орієнтації і компетентнісної спрямованості процесу професійної підготовки майбутніх педагогів [597].

Згідно з положеннями документу процес професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в середніх професійних освітніх закладах охоплює 4 навчальні семестри, спрямовані на освоєння цілої низки нормативних і варіативних навчальних курсів теоретичного і практичного характеру. Деталі теоретичної складової професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема її нормативного компонента, відображено у таблиці 4.1.

Як бачимо із наведеної таблиці, особливе значення в процесі професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту в австрійських середніх професійних школах відводиться гуманітарно-економічній підготовці, що реалізується через низку навчальних дисциплін, як-от релігія, політична освіта, економіка, німецька мова, іноземна мова. Аналіз нормативних документів і навчальних планів доводить, що, власне, релігійне виховання займає винятково важливе місце в структурі гуманітарної підготовки майбутнього вчителя спорту. Його суть – усвідомлення майбутніми педагогами християнської концепції життя, їх виховання в дусі миру і християнської моралі. Також зроблено особливий акцент на осмислення явищ спорту з релігійної перспективи. Зокрема йдеться про важливість рефлексії, обґрунтування, опрацювання феномену спорту в контексті етичних, філософсько-антропологічних, теологічних ідей і положень. Тематика навчального курсу з релігії («Основи християнської

моралі», «Тіло як храм Святого Духа», «Етика спорту», «Моральні цінності і спорт», «Конфліктні ситуації у спорті» та ін.) має здебільшого дискусійний, проблемний характер, що вимагає різнобічного бачення питань, критичного підходу до їх осмислення і розв'язання [597].

Таблиця 4.1.

Зміст та обсяг нормативного компоненту професійно-теоретичної підготовки майбутніх учителів у середніх професійних школах Австрії

Назва навчальної дисципліни	Кількість годин (на тиждень протягом семестру)			
	I	II	III	IV
Релігія	1	1	1	1
Німецька мова	2	2	–	–
Іноземна мова	2	2	2	2
Політична освіта	1	–	–	–
Біологія	1	–	–	–
Економіка	1	1	–	–
Історія фізичного виховання і спорту	1	–	–	–
Фізкультурний і спортивний інвентар	1	–	–	–
Функціональна анатомія	2	–	–	–
Фізіологія та охорона здоров'я	–	2	2	2
Перша медична допомога	–	2	–	–
Педагогіка	2	–	–	–
Дидактика і методика	2	–	–	–
Психологія спорту	–	1	2	–
Менеджмент спорту	–	–	1	1
Біомеханіка	–	–	2	1
Теорія і методика спортивного тренування	2	2	2	–
Спортологічний семінар	2	2	2	2

Політичне виховання майбутніх учителів спорту, натомість, передбачає усвідомлення норм і принципів організації соціально-політичного життя австрійського суспільства й країни. Зокрема, в межах відповідного навчального курсу акцентується увага на особливостях республіканського державоустрою, правах та обов'язках громадян республіки, формуванні установок на громадянсько-політичну відповідальність за добробут суспільства. Закономірно, що названі питання проектуються і на сферу

спорту, наприклад у рамках таких розділів і тем курсу, як: держава і спорт, структура та організація австрійського спорту, спортивні інститути та їх функції, федеральні, обласні, районні і муніципальні інститути спорту тощо. Завдяки цьому курс забезпечує належну обізнаність майбутніх педагогів із державною політикою у сфері спорту та їх готовність до ефективного виконання громадянських і професійних обов'язків.

Економічна підготовка майбутніх учителів слугує формуванню широкого діапазону знань, умінь, навичок, необхідних для успішної професійної діяльності, професійної самореалізації та адаптації до динамічних умов життєдіяльності сучасного суспільства будь-якого фахівця незалежно від його профілю і спеціальності. Курс з економіки закладає основи формування в майбутніх педагогів ринкового економічного мислення, озброює їх методологією прийняття управлінських рішень, пов'язаних зі стратегією розвитку бізнесу, знайомить із шляхами забезпечення ефективності інвестиційних та інноваційних проектів. Отож, основна мета курсу – формування теоретичних знань та практичних навичок у використанні економічних законів і закономірностей функціонування підприємства в умовах відкритої економіки та розвитку ринкових відносин. Виховання економічної культури, усвідомлення сучасних тенденцій, процесів в економічному житті цілком логічно і доцільно здійснюється на прикладах організації і ведення спортивного бізнесу, наприклад спортивних шкіл, клубів і т. д. [597].

Чітким професійним спрямуванням вирізняється і філологічна підготовка майбутніх педагогів у сфері фізичного виховання і спорту в Австрії. Так, вивчення німецької мови передбачає удосконалення комунікативної компетентності педагогічних кадрів, збагачення їх комунікативного досвіду, формування навичок конструктивної мовної поведінки у професійній сфері, що передбачають ефективне спілкування з усіма суб'єктами спортивно-фізкультурної освіти, досконале володіння культурою монологу, діалогу, полілогу, належне опрацювання фахової

літератури, засвоєння лексики і термінології свого фаху тощо. Відтак, мета курсу німецької мови у структурі гуманітарної підготовки майбутніх учителів спорту в середніх професійних школах Австрії полягає у набутті професійно орієнтованих умінь і навичок досконалого володіння німецькою літературною мовою у відповідній фаховій сфері. Вивчаючи курс, майбутні педагоги знайомляться з основами фахового спілкування, засвоюють термінологію майбутньої спеціальності, формують стійкі комунікативні компетенції, потрібні у професійному спілкуванні.

Важливою складовою філологічної підготовки майбутніх педагогів у галузі спорту і фізичного виховання є іншомовна освіта, спрямована на формування здатності до іншомовної професійної комунікації та готовності до міжкультурного спілкування. З огляду на це, процес вивчення іноземної мови передбачає розвиток комунікативних вмінь майбутніх учителів спорту в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, обумовленої професійними потребами, оволодіння новітньою фаховою інформацією і термінологією через іноземні джерела. У процесі освоєння іноземної мови акцентується увага на опрацюванні і перекладі іншомовної фахової літератури, підготовці спортивних оглядів, повідомлень і доповідей іноземною мовою, проведенні дискусій іноземною мовою щодо актуальних спортивних явищ і подій тощо [597].

Здійснений аналіз навчальних планів і програм професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту австрійських середніх професійних шкіл доводить, що дисципліни циклу гуманітарно-економічної підготовки спрямовані на попередження формування технократичного і вузькопрофесійного мислення майбутнього фахівця та на становлення духовно багатой особистості, яка володіє розвиненим почуттям соціально-професійної відповідальності.

Системна, цілеспрямована гуманітарно-економічна підготовка слугує

формуванню особистісної культури майбутнього педагога, розвитку його адаптивності, самостійності та ініціативності, закладаючи цим основи для високого професіоналізму. Відтак цей цикл підготовки постає своєрідним механізмом «гуманізації» професійної освіти за педагогічною спеціальністю Рух і спорт, визначає особистість майбутнього педагога основною цінністю педагогічного процесу. Увесь її зміст спрямований на те, щоб розвинути цілісну особистість, гармонізувати її духовні і фізичні сили, активізувати готовність повноцінно реалізувати свої можливості в здоровому продуктивному стилі життя і професійній діяльності.

Своєю чергою, базова професійна підготовка майбутніх учителів спорту в австрійських середніх професійних школах здійснюється на основі таких навчальних курсів, як: функціональна анатомія, фізіологія та охорона здоров'я, перша медична допомога, історія фізичного виховання і спорту, фізкультурний і спортивний інвентар, педагогіка, дидактика і методика, психологія спорту, теорія і методика спортивного тренування та ін.

Як бачимо із переліку навчальних курсів, винятково важливе місце тут займає насамперед медико-біологічна підготовка, спрямована на освоєння закономірностей і норм функціонування людського організму. Так, курс з функціональної анатомії докладно висвітлює будову і функції організму людини, всіх його органів і систем, представляючи відповідну інформацію насамперед з урахуванням професійних потреб майбутніх учителів. Основна увага в рамках курсу приділяється анатомії опорно-рухового апарату, інші системи органів подаються з огляду на їх участь в забезпеченні та регуляції рухової активності. Особливе значення в процесі вивчення курсу відводиться поясненню змін, що відбуваються в органах і системах людського організму під впливом рухової діяльності та фізичних навантажень. Також передбачено демонстрацію деформацій систем організму, особливо опорно-рухового апарату, та шляхів їх профілактики чи усунення [597].

Курс «Фізіологія та охорона здоров'я» спрямовує увагу майбутніх учителів спорту на функції організму людини у ході виконання фізичних

навантажень, розуміння яких визначено обов'язковою умовою для ефективної реалізації спортивно-тренувальної роботи, оздоровчих, корекційних, профілактичних заходів. Завдяки логічній структуризації і систематизації відповідного навчального матеріалу ця дисципліна забезпечує формування широких ґрунтовних знань про фізіологічні механізми адаптації функціональних систем організму до фізичних навантажень, фізіологічні основи рухових якостей, вікові фізіологічні особливості організму під час адаптації до фізичних навантажень, фізіологічні основи спортивного тренування, а також фізіологічні особливості у різних видах спорту. Специфікою курсу вважаємо розгляд проблем взаємозалежності фізичної активності і здоров'я людини, виявлення позитивних і негативних впливів спорту на людський організм.

Професійну направленість має і дисципліна «Перша медична допомога», в процесі освоєння якої розглядаються, як загальні питання збереження здоров'я, проблеми формування здорового способу життя, так і питання патогенезу, профілактики захворювань, травм життєво важливих органів та систем. Водночас, основна увага приділяється оволодінню навичками надання першої медичної допомоги в невідкладних станах при спортивних травмах, нещасних випадках. Навчальний курс базується на засадах інтеграції теоретичних і практичних знань, отриманих студентами у результаті вивчення анатомії, фізіології та власного життєвого досвіду. Завдяки цій дисципліні майбутні вчителі фізичного виховання / спорту мають змогу опанувати знання щодо розмаїття травм і загрозливих для життя станів та освоїти алгоритми дій із надання першої медичної допомоги відповідно до сучасних стандартів медичної науки і практики [597].

Вагома увага в процесі професійної освіти майбутніх педагогів фікультурно-спортивного профілю в Австрії приділяється також теоретичній і практичній підготовці у галузі спортивних наук, що слугують загалом забезпеченню належної науково-методичної і технологічної основи спортивно-тренувального процесу. Насамперед, передбачено вивчення історії

фізичного виховання і спорту, загальних закономірностей їх виникнення, розвитку в житті людського суспільства. Відповідний навчальний курс «Історія фізичного виховання і спорту» забезпечує осмислення причин, механізмів генезису фізичного виховання та спорту, закономірностей, специфічних принципів їх розвитку та діалектичного зв'язку з іншими різновидами культури. Він розв'язує цілу низку освітніх завдань, серед них формування наукового світогляду майбутніх учителів спорту, освоєння ними історії австрійських систем фізичного виховання і спорту, історії міжнародного спортивного руху, розширення їх загального професійного кругозору, усвідомлення суспільної значущості обраного фаху. Навчальна дисципліна передбачає ґрунтовне ознайомлення із засобами, формами, методами, ідеями й теоріями в галузі, усвідомлення фізичного виховання і спорту як органічної частини всієї людської культури, виховання, освіти й оздоровлення людей. Її зміст дає змогу простежити еволюцію фізичного виховання і спорту з найдавніших часів до наших днів в умовах різних цивілізацій, а особливо їх становлення та розвиток на теренах Австрії. Значна увага приділяється також питанням історії і розвитку шкільного спорту.

Курс із біомеханіки спорту слугує набуттю майбутніми фахівцями з фізичного виховання і спорту ґрунтовних знань про рухову активність людини на основі узагальненого і систематизованого викладу результатів вивчення її загальних об'єктивних закономірностей. Біомеханіка, як одна з провідних навчальних дисциплін, забезпечує ознайомлення педагогічних кадрів зі спорту і фізичного виховання з біомеханічними основами спортивної техніки, озброює їх знаннями, вміннями і навичками, необхідними для правильного застосування фізичних вправ в практичній навчально-тренувальній роботі. У результаті освоєння курсу біомеханіки майбутні вчителі спорту повинні зрозуміти складність рухових дій людини й усвідомити, що вони залежать від безлічі факторів і безперервно змінюються в процесі тренування. Уявлення про основи біомеханіки, зокрема про біомеханічні системи, що забезпечують рухову активність людини,

біомеханічні характеристики рухів, основи технічної майстерності тощо, значно підвищують рівень професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання і спорту [597].

Курс під назвою «Теорія і методика спортивного тренування» передбачає осмислення майбутніми педагогами у сфері спорту і фізичного виховання концептуальних положень, що становлять суть і зміст сучасних теоретичних та методичних основ спортивного тренування. Завданнями дисципліни визначено, по-перше, забезпечення освоєння теоретичних основ спортивного тренування, по-друге, розкриття змісту, закономірностей, форм побудови спортивного тренування, по-третє, характеристику теоретико-методичних підходів до спортивно-тренувальної діяльності з різними віковими категоріями дітей і молоді, по-четверте, висвітлення організаційно-методичних аспектів відбору та діагностики спортивних здібностей дітей для занять спортом, по-п'яте, формування системи знань про планування та управління тренувальним процесом. На досягнення відповідних цілей спрямовано цілу низку тем, об'єднаних у такі розділи «Закономірності і принципи спортивного тренування», «Дидактичні основи спортивного тренування», «Методичні основи спортивного тренування», «Планування і діагностика результатів спортивного тренування», «Організація спортивного тренування і спортивних змагань» [597].

Курс «Фізкультурний і спортивний інвентар», своєю чергою, знайомить майбутніх учителів спорту із матеріально-технічною базою спортивно-тренувальної діяльності. У рамках курсу передбачено короткий огляд історії розвитку матеріально-технічного забезпечення фізичного виховання і спорту, характеристику нормативних умов проектування та технологічних вимог до будівництва розмаїття спортивних споруд для навчальних та оздоровчих інститутів, аналіз правил і норм технічної експлуатації спортивних об'єктів, освоєння методів планування та будівництва елементарних спортивних споруджень тощо. Очікуваними результатами вивчення цього курсу визначено належну обізнаність із

новітнім фізкультурно-спортивним інвентарем, типами споруд та обладнання для занять різними видами спорту, нормами їх раціональної експлуатації.

Курс «Менеджмент спорту», як відносно новий елемент системи навчальних дисциплін, сприяє оновленню та підвищенню якості процесу професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту, здатного до гнучкої і мобільної побудови й організації професійної діяльності в умовах сучасності. У рамках курсу розглядаються основи побудови структури сучасної спортивної організації, сутність, функції менеджменту, методи управління та керівництва, особливості сучасної індустрії спорту та менеджменту в окремих ланках спортивного руху країни, управлінські аспекти міжнародних спортивних рухів тощо. Завдяки цьому відбувається ґрунтовне ознайомлення майбутніх педагогів з наявними в сучасній науці знаннями загальних основ теорії управління колективом, організацією, структурою в сфері фізичного виховання і спорту та формування вміння застосовувати ці знання у практичній діяльності, вивчення основ фінансового менеджменту в фізкультурно-спортивних організаціях з основами підприємництва і бізнесу в сфері спорту, освоєння ключових теоретичних та практичних аспектів спортивного менеджменту, усвідомлення особливостей ринкових відносин у сфері фізичного виховання і спорту тощо [597].

Інтегрованим характером вирізняється курс «Спортологічний семінар», що передбачає опрацювання комплексних міждисциплінарних науково-теоретичних і прикладних питань, проблем у сфері спорту, фізкультурно-спортивної підготовки молодих поколінь. Мета курсу – розвиток критичного мислення майбутніх учителів, здатності до комплексного аналізу й об'єктивного оцінювання явищ у спорті, готовність до конструктивної дискусії щодо складних професійних проблем. Курс слугує розвитку цілісного наукового світогляду майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, систематизації їх знань із різних галузей науки навколо сучасних пріоритетів і реалій професійної діяльності вчителя спорту та формування на

цій основі здатності до генерування нових ідей і підходів до розв'язання професійних завдань і обов'язків з огляду на динамізм сучасного світу загалом та професійного зокрема. У зв'язку з цим тематика курсу охоплює широке розмаїття тем з історії спорту, його сучасного стану і перспектив подальшого розвитку, орієнтує на докладний аналіз новітніх досягнень, розробок у сфері теорії і методики спортивного тренування, фокусує увагу на актуальних проблемах філософії, соціології, психології, педагогіки спорту і т. д.

Отож, викладання медико-біологічних дисциплін у процесі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в австрійських середніх професійних школах є об'єктивною необхідністю, продиктованою головною метою навчання – підготовка висококваліфікованих кадрів. Доволі значний перелік курсів і дисциплін цього циклу дає змогу сформувати в майбутніх педагогів широкий природничо-науковий світогляд як основу їх раціонального професійного мислення. У ході вивчення блоку медико-біологічних дисциплін майбутні вчителі фізичного виховання / спорту формують комплексне уявлення про організм людини від макрорівня і до молекулярних основ, розвивають здатність оптимально організовувати тренувальний процес і спортивну діяльність з дітьми і молоддю різного віку, фізіологічного стану, що мають вирішальне значення для успішної професійної самореалізації.

Невід'ємним компонентом процесу професійної освіти педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в австрійських середніх професійних школах уже з перших семестрів навчання є психолого-педагогічна підготовка, що реалізується через курси «Психологія спорту», «Педагогіка», «Дидактика і методика». Фундаментом цього циклу підготовки слугує курс із психології спорту, що розкриває закономірності вияву, розвитку і формування психіки людини, її поведінки в специфічних умовах навчально-тренувальної та змагальної діяльності. Завдання курсу досить різноманітні: освоєння базових категорій і понять психологічної науки, різноманітної

проблематики психології фізичного виховання особистості; пізнання індивідуальних особливостей людини (здібності, темперамент, характер), її ціннісно-мотиваційної сфери, механізмів внутрішньої регуляції діяльності; знайомство з теоретичними підходами до розуміння будови, закономірностей розвитку особистості в специфічних умовах; озброєння знаннями у галузі психології спорту, шкільної та оздоровчої фізичної активності; набуття умінь і навичок психологічного аналізу педагогічних ситуацій; формування особистісної готовності до професійної діяльності. Зміст курсу дає змогу побачити психологічний зміст професійних завдань у взаємозв'язку з їх педагогічними, медико-біологічними аспектами, отримати досвід встановлення взаємозв'язків різних аспектів професійних завдань, що формує системність та нестандартність мислення [597].

Своєю чергою, курс педагогіки спорту передбачає вивчення основних теорій навчання і виховання, як цілісного процесу формування особистості засобами фізичного виховання та спорту. Цілями його вивчення визначено оволодіння системою науково-прикладних знань й умінь в галузі фізичного виховання і спорту, розвиток педагогічного мислення і професійно-педагогічної спрямованості, прищеплення досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного сприйняття педагогічної дійсності в контексті майбутньої професійно-педагогічної діяльності, ознайомлення з інноваційними підходами до визначення ефективності технологій навчання і фізичного виховання, формування умінь діагностувати рівень своєї педагогічної підготовленості, окреслювати напрямки професійного самовдосконалення. Проблематика курсу сягає від питань про роль і значення фізичної культури та спорту в розвитку особистості до проблем їх ефективного використання як засобів її виховання. Це уможливорює формування цілісного уявлення про педагогічний аспект професійної діяльності, розуміння значення фізичного виховання і спорту в системі соціально-культурних цінностей суспільства, усвідомлення фізичного виховання і спорту як важливих чинників розвитку та самореалізації

особистості.

Тематика курсу з педагогіки спорту розширюється і конкретизуються в межах дисципліни «Дидактика і методика», розробленої з метою забезпечення належного рівня теоретичних, методичних знань про раціональні шляхи, методи, прийоми професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, розкриття в структурі та змісті цієї діяльності умов успішної реалізації освітніх, виховних й оздоровчих завдань.

Спираючись на отримані раніше фундаментальні знання з психології і педагогіки спорту, курс дидактики і методики передбачає збагачення обсягу, підвищення рівня професійних знань, умінь і навичок на основі поглибленого розгляду теоретичних питань, практичних проблем фізичного виховання, вникання у специфічні тонкощі обраної професії.

У процесі освоєння тем і розділів курсу, як-от «Теорії і концепції фізичного виховання», «Мета і зміст фізкультурно-спортивної освіти», «Методи і технології навчання спорту» тощо, майбутні педагоги набувають вміння швидкого орієнтування і реагування на виклики подальшої професійної діяльності. Отож, курс дає конкретні уявлення про специфіку діяльності та вимоги до особистості педагога в галузі фізичного виховання і спорту, переводить майбутніх фахівців на більш високий рівень професійної компетентності, що уможлиблює ефективне виконання навчально-тренувальних та освітньо-виховних завдань [597].

Дисципліни психолого-педагогічної підготовки, як бачимо, складають основу формування стилю професійно-орієнтованого спілкування майбутніх педагогів у сфері фізичного виховання і спорту, сприяють оволодінню системою знань про тенденції розвитку психолого-педагогічної науки та практики, закономірності психічного, особистісного розвитку, сучасні освітні концепції і технології. Вони фокусують увагу на специфіці й своєрідності спорту, як шкільної навчальної дисципліни, що виражається в поліаспектності її освітньо-інструктивних, розвивально-виховних, оздоровчо-рекреаційних функцій. Зміст курсів цього циклу підготовки спрямовує

майбутніх педагогів на гармонійний повноцінний розвиток особистості школярів засобами фізичного виховання як пріоритет їхньої подальшої професійної діяльності. Успішність психолого-педагогічної підготовки забезпечується, на нашу думку, її опертям на новітні здобутки в сфері психології і педагогіки, спрямованістю на актуальні проблеми фізичного виховання молодих поколінь, органічним зв'язком між засвоєнням теоретичних знань та формуванням на їх основі практичних професійних умінь.

Значна увага в системі середньої професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту Австрії приділяється їх практичній підготовці, що слугує розвиткові належного рівня загальної фізичної підготовленості, формуванню функціональних вмінь у різних видах спорту, набуттю практичного досвіду їх викладання. Відповідно у рамках професійно-практичної підготовки пропонуються спеціальні курси із загальної фізичної підготовки, тренувальні курси з різних видів спорту, практичні курси із методики викладання різних видів спорту тощо [744].

Особливості практичної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту відповідно до чинних навчальних планів австрійських середніх професійних шкіл представлено у таблиці 4.2.

На відміну від розглянутого нормативного компоненту в австрійській системі середньої професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, що забезпечує формування базових професійних компетенцій майбутніх учителів, варіативна складова створює передумови для поглибленої спеціалізації їх підготовки на основі врахування індивідуальних зацікавлень і запитів.

Вона передбачає більш ґрунтовне освоєння теорії обраного майбутнім педагогом виду спорту, більш досконале оволодіння технікою його виконання та методикою навчання.

**Зміст та обсяг професійно-практичної підготовки
майбутніх учителів у середніх професійних школах Австрії**

Назва навчального курсу	Кількість годин (на тиждень)			
	I	II	III	IV
Загальна фізична підготовка	2	–	–	–
Баскетбол	2	–	–	–
Футбол (ж/ч)	–	–/2	–	–
Гандбол	–	2	–	–
Волейбол	2	–	–	–
Теніс	–	2	–	–
Легка атлетика	–	5	–	–
Плавання	2	3	–	–
Стрибки у воду	2	–	–	–
Спортивна гімнастика (ж/ч)	2/4	3	–	–
Гімнастика (ж/ч)	2/0	2/0	2/0	2/2
Лижний спорт	–	1	–	1
Масаж	–	1	–	–
Формування і корекція постави	–	–	3	2
Тренування фізичних якостей (ж/ч)	–	–	3/5	–
Методи і прийоми навчання загальних фізичних вправ	4	–	4	4
Методи і прийоми навчання фізичних вправ I (легка атлетика)	–	–	–	2
Методи і прийоми навчання фізичних вправ II (плавання і стрибки у воду)	–	–	2	2
Методи і прийоми навчання фізичних вправ III (спортивні ігри)	–	2	2	2

Варіативна складова професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту реалізується через низку спеціальних навчальних курсів, серед них:

➤ «Спеціальна теорія і методика спортивного тренування» (3 семестр / 1 година на тиждень), що розкриває історію становлення певного виду спорту, сукупність наукових даних про його закономірності, тенденції, систему відповідної тренувальної діяльності (методи, засоби, форми, техніки тощо);

➤ «Спеціальна біомеханіка» (4 семестр / 1 година на тиждень), що висвітлює специфіку рухової діяльності людини при занятті певним видом спорту, пояснює своєрідність техніки рухів, презентує їх кількісні та якісні характеристики;

➤ «Спеціальна дидактика і методика» (4 семестр / 1 година на тиждень), що сприяє ґрунтовному ознайомленню майбутніх фахівців із особливостями навчання відповідного виду спорту, зокрема з розвивальними, виховними можливостями обраного виду спорту, цілями і завданнями його викладання в системі шкільної освіти, засобами, методами організації освітньої діяльності, формами її реалізації і т. д.;

➤ «Спеціальні практико-методичні вправи» (3 семестр / 3 години на тиждень, 4 семестр / 5 годин на тиждень), що дають змогу, з одного боку, підвищувати рівень функціональної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту, вдосконалювати його техніку володіння певним видом спорту, а з іншого – набути практичного досвіду з організації тренувально-виховної діяльності в рамках відповідного виду спорту [597].

Таким чином, цей компонент професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту забезпечує сукупність компетенцій, які уможливають ефективне виконання організаційної, наукової, методичної, тренерської, викладацької роботи та необхідні для професійної діяльності спортивного педагога навички в рамках обраного виду спорту. Його змістове ядро – це закономірності і принципи планування тренувального процесу з обраного виду спорту та відповідна система засобів, методів технічної, тактичної підготовки.

З метою отримання права на реалізацію педагогічної діяльності у системі шкільної освіти чинними навчальними планами передбачено ще додаткову професійну підготовку, яка забезпечується шляхом продовження терміну навчання, як правило, ще на два семестри. Мета такої підготовки – поглиблене освоєння майбутніми вчителями фізичного виховання / спорту теоретичних і методичних основ шкільної спортивної освіти. Цій меті підпорядковані такі навчальні курси, як:

➤ «Шкільне законодавство та організація австрійської системи шкільництва» (2 години на тиждень протягом семестру), спрямоване на ґрунтовне вивчення нормативно-правової бази австрійської системи освіти,

концептуальних засад її функціонування, особливості структури, організації та реформування;

➤ «Спеціальна педагогіка» (2 години на тиждень протягом двох семестрів), що фокусує увагу на сучасних педагогічних теоріях, інноваційних підходах до проблем освіти й виховання, актуальних питаннях і можливостях їх розв'язання;

➤ «Методика викладання фізичного виховання і спорту у школі» (2 години на тиждень протягом одного семестру), що забезпечує детальне знайомство з традиційними та інноваційними підходами до викладання фізичного виховання у школі, основним завданнями цього процесу, технологіями його здійснення, нормами і принципами організації і т. д.;

➤ «Фахово-дидактичний семінар» (3 години на тиждень протягом одного семестру), присвячений розгляду найбільш проблемних, дискусійних питань концепції, теорії, методики шкільної фізкультурно-спортивної освіти на прикладі розмаїття випадків і ситуацій професійної діяльності вчителя;

➤ «Спеціальні практико-методичні вправи» (3 години на тиждень протягом двох семестрів), що слугують удосконаленню професійних вмінь та навичок організації освітньо-виховного процесу в рамках фізичного виховання і спорту як шкільних навчальних дисциплін [597].

Отож, здійснений аналіз праць австрійських науковців [520; 609; 625, 570; 604; 674; 718], нормативних актів, навчальних планів, програм [597; 744] засвідчує, що підготовка майбутнього вчителя у системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, у ході якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Виходячи з факту про синтетичність, інтегративність професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, метою його професійної освіти визначається сформованість широкої гами різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних, професійно

орієнтованих знань, умінь, навичок, а й про всебічний гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації, знань з педагогічних, психологічних, природничих наук, а також до активної діяльності в різних сферах культурного, соціального та громадського життя.

Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю й наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером, переважанням серед навчальних предметів наук про людину, що розглядають її буття в різних аспектах, при цьому підкреслюється універсальна здатність засобів фізичного виховання і спорту в комплексі розв'язувати проблеми фізичного розвитку, виховання молодих поколінь, створювати стимули до здорового способу життя.

4.2. Професійна підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії

Збереження, зміцнення здоров'я молодих поколінь, їх повноцінний фізичний розвиток актуалізують розроблення і застосування більш ефективних форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з дітьми й молоддю, що неодмінно передбачає якісну освіту висококваліфікованих педагогічних кадрів. Відповідальність за підготовку нового покоління фахівців фізичного виховання і спорту, зміст, рівень кваліфікації яких адекватні інноваціям, що відбуваються в галузі фізичного виховання і спорту, освітньої сфери загалом, покладається передовсім на систему вищої освіти. Її неперервна модернізація є запорукою опанування майбутніми педагогами у сфері фізичного виховання і спорту комплексом знань, умінь і навичок, їхнього професійного розвитку, формування професійних інтересів, мотивів та ціннісних орієнтацій, що завершується виробленням стійкої

професійно-педагогічної позиції та професійної компетентності як інтегральної якості фахівця з фізичного виховання і спорту. З огляду на зазначене, австрійський досвід організації вищої освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту викликає особливе зацікавлення, передовсім як джерело цінних ідей та новаторських підходів до розбудови вітчизняної системи ефективної професійної підготовки фахівців цього профілю.

Професійна підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії, як уже зазначалося, здійснюється в університетах та вищих педагогічних школах в межах освітньої галузі Педагогічна освіта напряму підготовки Загальна освіта спеціальності Рух і спорт.

Процес професійно-педагогічної освіти за цією спеціальністю охоплює два етапи – бакалаврат та магістратуру. Етап бакалаврату спрямований на формування широкого спектру особистісних і професійних компетенцій майбутніх фахівців фізичного виховання спорту. Зокрема прогнозованими результатами бакалаврської програми зі спеціальності Рух і спорт у чинних навчальних планах визначено:

- загально-професійні компетенції;
- науково-дослідницькі компетенції;
- комунікативно-соціальні компетенції;
- фахові або предметні компетенції;
- фахово-дидактичні компетенції [515; 551; 552; 553].

Перші три групи, іменовані часто універсальними компетенціями педагога, визначаються обов'язковим компонентом професійної компетентності майбутнього фахівця незалежно від профілю чи спеціальності та охоплюють широкий діапазон знань, умінь, навичок, якостей, необхідних для успішної професійної діяльності на ниві освіти. Зокрема йдеться про:

- сформованість професійної самосвідомості майбутнього педагога, усвідомленість суті, завдань, змісту педагогічної діяльності, як специфічної професійної галузі та важливості неперервного професійного

самовдосконалення;

➤ ґрунтовні знання теорій, концепцій освіти й виховання, пріоритетів, принципів, закономірностей освітнього процесу, ознайомленість із сучасними тенденціями у цій галузі;

➤ науково-дослідницькі вміння, основані на знанні актуального стану розвитку педагогічної науки і практики, орієнтації у сучасних проблемах педагогіки, дидактики, фахової методики, володінні методами науково-пошукової роботи та ін.;

➤ комунікативно-соціальні якості, як-от готовність до партнерської взаємодії і комунікації з усіма учасниками освітнього процесу, вміння її організації, здатність до конструктивного розв'язання чи попередження конфліктних ситуацій тощо [515; 551; 552; 553].

Окрема увага в планах і програмах підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту на етапі бакалаврату приділяється конкретизації переліку їх предметних та предметно-дидактичних компетенцій. Так, профіль предметних компетенцій випускника бакалаврської програми зі спеціальності Рух і спорт охоплює:

➤ знання психологічних, соціологічних, педагогічних засад спортивно-фізкультурної підготовки дітей і молоді;

➤ розуміння медико-біологічних основ фізкультурно-спортивної діяльності та норм її організації;

➤ вміння критичного осмислення феномену спорту в культурному, політичному, економічному житті суспільства та школі;

➤ готовність до розбудови інституту школи, як здорового життєвого простору з особливим акцентом на рух і спорт;

➤ володіння високим рівнем загальних спортивно-рухових вмінь, а також навичок в окремих видах спорту;

➤ прагнення до неперервного вдосконалення власних спортивних здібностей і вмінь та ін. [515; 551; 552; 553].

Натомість предметно-дидактичні компетенції майбутнього бакалавра зі

спеціальності Рух і спорт відображаються у:

- готовності до організації освітнього процесу з фізичного виховання і спорту відповідно до цілей та завдань шкільної спортивної підготовки, беручи до уваги індивідуальні можливості дітей;
- спроможності реалізації завдань фізкультурно-спортивної освіти в тісному взаємозв'язку з іншими напрямками виховання, як-от культурним, соціальним, гендерним і т. д.;
- попередження та розв'язання соціальних проблем в шкільному середовищі засобами спорту і фізичного виховання (насильство, соціальна ізоляція, дезадаптація і т. д.);
- здатності створення безпечних умов для життя і здоров'я школярів, для занять спортивно-тренувальною, фізкультурно-ігровою діяльністю;
- прагненні неперервного заохочення учнів до фізичної активності, спорту, здорового способу життя та ін. [515; 551; 552; 553].

Отож, підготовка фахівців фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах Австрії на етапі бакалаврату передбачає формування базових соціально-особистісних, загальнокультурних і загальнонаукових, а також професійних компетенцій з огляду на відповідну предметну галузь і професійний профіль. На цьому етапі акцент зроблено на різнобічному розвитку особистості майбутнього педагога. З огляду на зазначене, бакалавр педагогічної освіти цього напрямку та профілю повинен володіти цілою системою якостей, знань, умінь і навичок, що характеризує його готовність до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю.

Набуттю цих компетенцій, власне, і підпорядкований весь процес професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту на етапі бакалаврату в системі вищої освіти Австрії. Його тривалість охоплює переважно 8 семестрів, а обсяг 240 кредитів ЄКТС, при цьому 1 кредит ЄКТС дорівнює 25-годинному навчальному навантаженню. Відповідно до профілю професійної компетентності майбутнього бакалавра із педагогічної спеціальності Рух і спорт структура процесу професійної

підготовки включає такі складові:

- загально-педагогічна підготовка обсягом 40 кредитів ЄКТС;
- предметна підготовка (Спеціальність 1 Рух і спорт та Спеціальність 2 (за вибором студента)) максимальним обсягом по 80 кредитів ЄКТС;
- предметно-дидактична підготовка із двох спеціальностей мінімальним обсягом по 20 кредитів ЄКТС;
- педагогічно-практичні студії в рамках загально-педагогічної підготовки обсягом 23 кредити ЄКТС та предметно-дидактичної підготовки обсягом 10 кредитів ЄКТС [515; 551; 552; 553].

Навчальні плани професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності Рух і спорт австрійських вищих навчальних закладів передбачають побудову освітнього процесу за принципом спіралі, згідно з яким окремі предметні галузі, теми, проблеми повторюються протягом усього періоду підготовки на щораз вищому рівні складності в диференційованій формі. Завдяки послідовному розширенню та поглибленню базових професійних знань і досвіду в навчальному процесі, власне, і забезпечується інтегративна основа педагогічного мислення та професійної компетентності майбутнього спеціаліста.

Каркас цієї складної конструкції утворюють модулі загальної педагогічної підготовки, що виконує координувальну функцію в комплексній системі професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту, формує його особистісну позицію і спрямованість на педагогічну професію. Загальнопедагогічна підготовка в структурі професійної освіти фахівців з фізичного виховання – це логічно структурована система навчальних модулів, спрямована на засвоєння педагогічних знань, розвиток відповідних умінь і навичок, набуття досвіду науково-пошукової діяльності в освітній галузі, а також формування ціннісних орієнтацій і зорієнтованості на педагогічну діяльність.

Розглянемо для прикладу особливості загальнопедагогічної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту на етапі бакалаврату

відповідно до чинного навчального плану Інсбрукського університету, які представлені у таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

**Структура та обсяг загальнопедагогічної підготовки
бакалаврів зі спеціальності «Рух і спорт»
(на основі навчального плану Інсбрукського університету)**

	<i>Назва модуля</i>	<i>Обсяг(кредити ЄКТС)</i>
1.	Професійна ініціація у сферу освіти	7,5
2.	Навчання, викладання та дослідження в диверсифікованому контексті	7,5
3.	Діагностика, консультування, виховання, навчання та оцінювання	7,5
4.	Професіоналізація педагога у галузі шкільної освіти	10
5.	Інтеграція та поглиблення професійних компетенцій	2,5
6.	Актуальні теми педагогічних та освітніх досліджень	5

Розглянемо докладніше завдання і зміст згаданих модулів загальноосвітньої підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту. Так, перший модуль «Професійна ініціація у сферу освіти» спрямований на усвідомлення значення школи як освітнього інституту та набуття базових знань з питань навчання й виховання. Модуль забезпечує ознайомлення з традиційними та альтернативними концепціями навчання, підходами, методами реалізації педагогічного процесу, структурою й організацією системи освіти. Також у рамках модуля передбачено ознайомлення зі специфікою професії педагога, його обов'язками, функціями, реаліями професійної практики на основі безпосередніх спостережень в освітніх установах. Інтегрованим компонентом модуля є набуття першого досвіду із планування і проведення фрагментів занять, як-от презентації навчального матеріалу чи конструювання навчальних ситуацій. Досягнення названих завдань і цілей модуля забезпечується у процесі вивчення курсу *Школа як освітній інститут та роль педагогічного працівника* (4 кредити ЄКТС). Тематика курсу сягає від організації системи шкільної освіти до професійних обов'язків сучасного педагога. Для

доповнення теоретичного матеріалу курсу в рамках модуля передбачено й ознайомлювальну шкільну практику (3,5 кредити ЄКТС). Її метою визначено забезпечення для майбутніх педагогів можливостей для занурення у реалії професійного життя і діяльності вчителя [551].

Другий модуль загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя спорту під назвою *Навчання, викладання та дослідження в диверсифікованому контексті* спрямований на ознайомлення студентів-бакалаврів спеціальності Рух і спорт із дидактичними теоріями і концепціями, специфікою побудови й організації навчально-виховного процесу в гетерогенних за найрізноманітнішими ознаками (вік, стать, національність, мова, релігія і т. д.) групах і класах, усвідомлення ними перспектив, меж педагогічної діяльності з огляду на різноманітні соціокультурні, освітньо-політичні, матеріально-економічні умови, оволодіння підходами, методологією дослідження педагогічних явищ тощо. Модуль містить курс *Навчання і викладання в диверсифікованому контексті* (4 кредити ЄКТС), проблематика якого охоплює питання про освітні процеси крізь призму соціальних проблем, потреб і перспектив, психологічні особливості пізнавальної діяльності, педагогічні основи навчання та виховання. До складу модуля входить також курс *Педагогічні дослідження та розвиток школи й освіти* (3,5 кредити ЄКТС), завданнями якого є освоєння методології і термінології науково-педагогічних досліджень, обговорення сучасних результатів комплексних наукових студій з освітніх проблем, осмислення підходів і методів забезпечення якості шкільної освіти тощо [551].

Третій модуль *Діагностика, консультування, виховання, навчання та оцінювання* акцентує увагу майбутніх педагогів на питаннях педагогічної взаємодії й комунікації, зокрема організації навчально-виховного процесу відповідно до ідей особистісно орієнтованої освітньої парадигми, принципів суб'єкт-суб'єктних відносин. Очікуваним результатом освоєння цього модуля визначено здатність до самостійного планування, проведення різних

елементів навчального заняття на основі використання широкого розмаїття методів навчально-виховної роботи, відповідних поставленим освітнім цілям і завданням. Основою структурною одиницею модуля є курс «Діагностика та консультування» (4 кредити ЄКТС), проблематика якого спрямована на ознайомлення майбутніх учителів із теоретичними основами та методичними підходами й інструментами педагогічної діагностики та консультування, концепціями і стратегіями комунікативної діяльності у ході освітнього процесу, способами і можливостями попередження, подолання кризових явищ, конфліктних ситуацій, виявів насильства тощо. Важливою складовою модуля є також курс *Освіта та контроль успішності* (3,5 кредити ЄКТС), що передбачає, з одного боку, вивчення питань теорії й організації навчання і виховання крізь призму формальної освіти, обговорення актуальних психологічних, педагогічних концепцій, пізнання моделей побудови освітнього процесу, а з іншого – безпосередню участь у плануванні та проведенні елементів заняття в освітніх установах з опорою на прийняті освітні стандарти, практичну апробацію засвоєних знань і вмінь у реальних умовах шкільного навчального процесу [551].

Четвертий модуль *Професіоналізація педагога у галузі шкільної освіти* реалізує завдання поглибленого ознайомлення майбутніх учителів з концепціями і підходами до планування й організації навчально-виховного процесу, об'єктивного оцінювання його результатів. Зокрема тут йдеться про формування вмінь і навичок ефективного добору методів, засобів, технологій навчального процесу відповідно до його цілей у динамічних ситуаціях шкільного життя. Особливими тематичними акцентами модуля постають питання про динаміку розвитку учнівських колективів, структури й організації соціальних відносин у межах учнівського колективу, ефективні форми співпраці та взаємодії школярів у колективі тощо. Усе це складає основу для набуття знань про шляхи і можливості організації освітньої траєкторії як учнівського колективу загалом, так і кожного школяра зокрема та вмінь ефективно використовувати широкий діапазон методів, форм

організації освітнього процесу з огляду на розмаїття ситуацій шкільного й особистісного життя учнів. На реалізацію цих завдань модуля спрямовано курс *Професійні знання і вміння педагога* (10 кредитів ЄКТС). Його перша частина – теоретична (3 кредити ЄКТС) – передбачає опрацювання низки тем, як-от: школа як освітній інститут, інноваційні концепції й технології навчання і виховання, навчання і виховання у диверсифікованих шкільних колективах, індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, особистісно орієнтована освіта тощо. Друга частина – практична (7 кредитів ЄКТС) – це, власне, педагогічна практика у різних типах шкіл Австрії першого, другого ступеня, спрямована на набуття безпосереднього досвіду з планування й організації освітнього процесу в реальних умовах професійної педагогічної діяльності, саморефлексію, самооцінку власних знань і можливостей [551].

П'ятий модуль *Інтеграція та поглиблення професійних компетенцій* має на меті спонукання майбутніх педагогів до постійної рефлексії над власними професійними знаннями, вміннями, досвідом, розвиток мотивації до професійного самовдосконалення, формування здатності до ефективної організації процесу подальшого професійного становлення і розвитку. Особлива увага в межах модуля приділяється розвитку критичного мислення майбутніх педагогів, об'єктивної оцінки освіти і школи як галузей майбутньої професійної діяльності, прогнозування перспектив їх подальшого розвитку. Модуль містить лише один курс «Інтеграція професійних компетенцій» (2,5 кредити ЄКТС), проблематика якого орієнтує на ретроспективний огляд і рефлексію власного шляху професійного становлення, починаючи з аналізу моменту вибору професії педагога й до окреслення перспектив самореалізації у її межах, а також на осмислення процесу професіоналізації педагога крізь призму освітньо-, професійно-теоретичних концепцій та усвідомлення поточного стану набутих професійних компетенцій, визначення цілей свого подальшого професійного саморозвитку. Курс акцентує увагу на основних проблемах педагогічної

професії, як-от боротьба із стресовими моментами, розв'язання конфліктних ситуацій, подолання невпевненості у собі тощо [551].

Останній модуль загально-педагогічної підготовки *Актуальні теми педагогічних та освітніх досліджень* слугує задоволенню індивідуальних запитів майбутніх учителів щодо вдосконалення професійної компетентності та подальшого професійного становлення. Так, на вибір студентам пропонується низка курсів (кожен обсягом 2,5 кредити ЄКТС), що відображають найбільш актуальні проблеми сучасної шкільної освіти. Наприклад, у межах курсу *Гендерні питання і шкільна освіта* розглядаються особливості впровадження гендерного підходу в навчально-виховний процес та теорії і методики гендерного виховання дітей і молоді. Курс *Інклюзія і гетерогенність у системі шкільної освіти* актуалізує проблеми інклюзивної освіти та забезпечення належних освітніх можливостей для дітей з особливим потребами, їх інтеграції до учнівської спільноти. Курс *Багатомовність і мультикультурність у школі* порушує питання включення до спільного освітнього простору представників різних соціальних груп, тобто дітей з соціальними, мовними чи культурними відмінностями. Подібна проблематика закладена в основу ще одного курсу *Плюральність світоглядів*, що презентує питання освіти і виховання дітей і молоді з огляду на їх світоглядно-релігійну неоднорідність [551].

Здійснений аналіз навчально-методичної літератури доводить, що загальнопедагогічна підготовка складає ядро системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту в австрійських вищих навчальних закладах, забезпечуючи, насамперед, особистісний розвиток майбутнього педагога, формування його науково-професійного світогляду, освоєння базових педагогічних знань та вмінь. З аналізу змісту модулів і навчальних курсів, через які реалізується загальнопедагогічна підготовка, вона постає як процес становлення сукупності якостей професіонала, здатного успішно створювати соціально-виховні системи й ефективно виконувати завдання гармонійного, різнобічного розвитку і виховання дітей,

молоді.

Як основоположний елемент системи професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання ім. спорту, з перших днів загальнопедагогічна підготовка забезпечує їх знайомство зі специфікою педагогічної професії, системою підготовки до неї, адаптацію до особливостей навчального процесу у вищому навчальному закладі та до майбутньої професійної діяльності. Її змістове наповнення, сфокусоване навколо особливостей професії педагога, характеристики системи освіти, як сфери його професійної зайнятості, сучасних тенденцій в педагогіці й освіті, допомагає майбутнім вчителям фізичного виховання / спорту глибоко усвідомити смисл і сутність їх майбутньої професії, свідомо й активно включатися в навчальну, наукову, суспільну діяльність. З іншого боку, загальнопедагогічна підготовка бакалаврів зі спеціальності Рух і спорт в австрійських вищих навчальних закладах спрямована на засвоєння основ сучасної педагогічної науки, розвиток педагогічного мислення, набуття базових вмінь і навичок навчально-виховної роботи. Модулі загальнопедагогічної підготовки розкривають наукові, концептуальні основи навчання і виховання у сучасній школі, ефективні методи, технології їх здійснення, конструктивні шляхи, способи забезпечення якості освіти. Таким чином вона концентрує у собі ключові теоретичні і методологічні положення педагогічної науки, основні питання організації навчально-виховного процесу у сучасній школі крізь призму соціальних, культурних, політичних тенденцій. Усе це, зрештою, забезпечує формування в студентів комплексної готовності до здійснення соціально-педагогічних функцій.

Помітною особливістю загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту в австрійських вищих навчальних закладах є наявність варіативного компонента у формі альтернативних навчальних курсів, що дають змогу диференціювати зміст професійної освіти з урахуванням їх запитів та зацікавлень відповідно до найбільш нагальних проблем і завдань професійної діяльності сучасного педагога. Курси за

вибором, у рамках останнього модуля загальнопедагогічної підготовки, мають теоретико-методологічну спрямованість та передбачають поглиблене вивчення актуальних проблем освіти і педагогіки, залучення майбутніх учителів фізичного виховання / спорту до дослідницької діяльності та формування в них творчого підходу до професійної діяльності.

Варто звернути увагу і на такий інтегрований елемент загальнопедагогічної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в австрійських вищих навчальних закладах, як шкільна практика, що вже з перших тижнів навчання уможливорює безпосереднє ознайомлення з реаліями професійної діяльності вчителя та розвиток професійної компетентності в нерозривному зв'язку теорії і практики. Під час практичної підготовки студенти ґрунтовно вивчають сферу подальшої професійної діяльності, апробовують свої знання і вміння, набувають першого досвіду здійснення навчально-виховної роботи зі школярами у реальних умовах.

Отож, характеристика функціонального призначення кожного елемента структури загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту у вищих навчальних закладах Австрії свідчить про їх цільову спрямованість на забезпечення ґрунтовної базової педагогічної освіти у взаємозв'язку теоретичного і практичного компонентів. Усе це слугує надійною основою для оволодіння майбутніми вчителями фізичного виховання / спорту базовими інваріантними психолого-педагогічними знаннями й уміннями, які визначають здатність до розв'язання великого діапазону освітньо-виховних завдань у різних педагогічних системах, та набуття сукупності загальнолюдських, соціально та професійно важливих якостей, необхідних для подальшої успішної професійно-педагогічної діяльності [515; 551; 552; 553].

Наступним компонентом процесу професійної освіти майбутніх педагогів, відповідно до чинних навчальних планів австрійських вищих навчальних закладів, є предметна і предметно-дидактична підготовка, спрямовані на засвоєння широкого діапазону знань і вмінь в галузі предмету

викладання – спорту – та дидактики і методики здійснення освітнього процесу в рамках відповідної шкільної дисципліни. Зокрема йдеться про освоєння специфічних для фахівців фізичного виховання і спорту медико-біологічних, психологічних, педагогічних знань й умінь, що визначають здатність до виконання освітньо-виховних функцій у фізкультурно-спортивній діяльності на різних ланках системи освіти, а також про набуття комплексу фізичних, морально-психологічних тощо якостей особистості, необхідних для ефективної професійної діяльності з фізичного виховання дітей і молоді. Ці складові професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту реалізується через впорядковану систему модулів [515; 551; 552; 553]. У таблиці 4.4 представлено модулі предметної і предметно-дидактичної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту на етапі бакалаврату відповідно до навчального плану Інсбрукського університету:

Таблиця 4.4

**Структура та обсяг предметної і предметно-дидактичної підготовки бакалаврів зі спеціальності «Рух і спорт»
(на основі навчального плану Інсбрукського університету)**

	<i>Назва модуля</i>	<i>Обсяг (кредити ЄКТС)</i>
1.	Медико-біологічні та соціологічні основи спорту	10
2.	Методика і практика спорту I	5
3.	Основи біомеханіки спорту	10
4.	Методика і практика спорту II	5
5.	Основи педагогіки спорту	10
6.	Методика і практика спорту III	5
7.	Біомеханіка і методика спорту	10
8.	Методика і практика спорту IV	5
9.	Емпіричні методи у дослідженнях спорту	5
10.	Ігрові види спорту	5
11.	Психологія і дидактика спорту	5
12.	Здоров'язберігаючі види спорту	5
13.	Змагальні види спорту	5
14.	Підготовка бакалаврської роботи	5
15.	Фахова педагогічна практика	5
16.	Спортивний курс за вибором	5

Розглянемо функціональне призначення цих модулів. Так, модуль *Медико-біологічні та соціологічні основи спорту* передбачає ознайомлення студентів педагогічної спеціальності Рух і спорт із будовою та функціями людського організму під впливом рухової активності, озброєння їх ґрунтовними знаннями про анатомічні, фізіологічні особливості структури тіла людини, як основи для розуміння її рухових функцій та особливостей їх розвитку і тренування. Значну увагу в рамках модуля приділено соціологічним аспектам спорту, зокрема специфіці соціалізації за допомогою спорту, його значенню як чинника інтеграції в умовах гетерогенності суспільства, гендерним питанням спорту тощо.

На досягнення цих цілей професійної підготовки майбутніх учителів спорту спрямовано низку курсів, серед них:

- *Анатомія* (4 кредити ЄКТС) із основними темами про будову і функції рухового апарату людини, системи внутрішніх органів, нервової системи під кутом зору повсякденної фізичної активності та фізкультурно-спортивної діяльності, а також про анатомічні особливості людського організму на різних етапах його онтогенезу з перспективи його адаптації до різноманітних умов життєдіяльності;
- *Фізіологія* (4 кредити ЄКТС) із широким колом питань щодо життєвих процесів, діяльності органів і систем, людського організму загалом під впливом спортивної активності з урахуванням віку, статі і т. д.;
- *Соціологія спорту* (2 кредити ЄКТС) із тематикою щодо спорту як інструмента соціалізації, інтеграції, інклюзії, його функцій і форм реалізації з огляду на соціальні, культурні, гендерні аспекти тощо [551].

Модуль *Основи біомеханіки спорту* фокусує увагу студентів на змісті і проблематиці спортивноорієнтованих наук стосовно корекційних, оздоровчих, розвивальних, виховних аспектів спорту, дослідницьких

методах, підходах до розв'язання теоретичних і прикладних питань теорії фізичного виховання і спорту, термінології, методології, джерельній базі названих галузей науки. Важливе значення у межах цього модуля відводиться вивченню класифікації та онтогенезу рухових функцій, якостей людського організму, їх значущості для зміцнення і збереження здоров'я, основних теорій формування, розвитку рухових навиків та здібностей, організаційно-методичних заходів корекції й профілактики порушень і патологій тощо. Завдання модуля реалізуються через навчальний курс *Вступ до науково-дослідницької роботи* (5 кредитів ЄКТС), що знайомить майбутніх фахівців з термінологією і методологією досліджень у спорті, нормами і вимогами до дослідницької діяльності в межах цієї наукової галузі, актуальною проблематикою і ресурсами наукових студій у цій сфері. Структура модуля охоплює курс *Біомеханіка* (4 кредити ЄКТС), проблематика якого сягає від загальних питань про рухові можливості людини до концепцій, моделей і технологій їх розвитку. Засвоєння теоретичних відомостей в рамках названих курсів доповнюється практичною підготовкою в межах курсу *Формування постави* (1 кредит ЄКТС), спрямованого на освоєння методів діагностики і профілактики відповідних порушень опорно-рухового апарату [551].

Широким спектром навчальних цілей і завдань характеризується модуль *Основи педагогіки спорту*, в межах якого передбачено ознайомлення майбутніх фахівців з основними категоріями педагогіки спорту як наукової дисципліни та базовими поняттями фізкультурно-спортивної освіти, концепціями і теоріями фізичного виховання молоді з урахуванням соціалізаційних, інтеграційних, гендерних аспектів, технологіями організації спортивної підготовки дітей в гетерогенних за різними ознаками (вік, стать, особливості фізичного розвитку і т. д.) групах тощо. Відповідно до таких цілей модуль охоплює курс *Педагогіка спорту* (4 кредити ЄКТС), тематика якого доволі різноманітна: методологія педагогіки спорту; теорії і концепції фізичного виховання; стандарти шкільної спортивної підготовки;

міжкультурні перспективи фізичного виховання; гендерні аспекти фізичного виховання; історичні аспекти фізичного виховання і шкільного спорту; концепції інклюзивного фізичного виховання та ін. Сюди належить і курс *Наукові основи спортивного тренування* (4 кредити ЄКТС), що знайомить із принципами, методами тренувальної діяльності, виховання фізичних якостей у процесі шкільної фізкультурно-спортивної освіти та діагностики її результатів. Своєю чергою, курс із фахової дидактики слугує освоєнню психологічних, педагогічних, методичних концепцій організації спортивно-вихованої діяльності на свіжому повітрі, а практичний курс із скелелазіння дає змогу освоїти техніку цього виду спорту, ознайомитися з відповідними засобами безпеки та технологіями тренування дітей і молоді [551].

Модуль *Біомеханіка і методика спорту* (10 кредитів ЄКТС) передбачає формування знань, умінь і навичок планування, проведення, оцінки ефективності занять спортом у рамках шкільної освіти з урахуванням чинних освітніх стандартів, вимог, норм шкільних навчальних планів і програм щодо фізичного виховання молодих поколінь, загальноприйнятих освітніх принципів та пріоритетів, новітніх науково-технічних досягнень. Зокрема курс «Дидактика і методика спорту» (2 кредити ЄКТС) розкриває новітні теорії, технології навчання спорту; цілі, завдання шкільного спорту; методологічні підходи до планування освітнього процесу; критерії його ефективності, механізми забезпечення тощо. Особлива увага при цьому приділяється питанням інклюзії, гетерогенності за різноманітними ознаками, як особливо актуальним проблемам шкільної фізкультурно-спортивної освіти. Курс *біомеханіки* (4 кредити ЄКТС), в рамках цього модуля, презентує теми, як-от біомеханічні характеристики і методи дослідження у спорті, біомеханічні аспекти спортивних результатів, біомеханіка спортивних травм та ін. Також у межах модуля передбачено функціонально-практичну підготовку з курсів *Гандбол* (2 кредити ЄКТС), *Легка атлетика* (2 кредити ЄКТС), спрямовану як на удосконалення вмінь і навичок майбутніх учителів у цих видах спорту, так і на формування вмінь їх викладання у процесі

шкільної та позашкільної спортивної підготовки [551].

У межах модуля *Емпіричні методи у дослідженнях спорту* (5 кредитів ЄКТС) здійснюється вдосконалення науково-дослідної компетенції майбутніх учителів спорту та надається можливість освоєння емпіричної методології дослідження спортивних і спортивно-педагогічних феноменів. Зокрема передбачено огляд актуальних новітніх наукових студій у цих галузях, здійснених на основі емпіричних методів дослідження, аналіз алгоритму дій у процесі планування і здійснення науково-дослідної роботи, принципи добору методів дослідницької діяльності відповідно до специфіки об'єкта дослідження, апробацію відповідних знань у практичній дослідницькій роботі. Досягнення поставлених цілей заплановано у межах курсу *Емпіричні методи дослідження* (5 кредитів ЄКТС) із докладною характеристикою широкої гамми емпіричних дослідницьких методів та демонстрацією механізмів їх конструктивного застосування [551].

Модуль *Психологія і дидактика спорту* (5 кредитів ЄКТС) акцентує увагу студентів, передовсім, на ролі емоційних, мотиваційних, когнітивних і соціальних факторів спортивної активності та конструктивному використанні їх впливів у процесі шкільної і позашкільної спортивно-фізкультурної освіти. Так, зміст курсу *Психологія спорту* (2 кредити ЄКТС) охоплює характеристику загальних теорій і концепцій психології спорту, методологію, термінологію цієї наукової галузі, психологічні аспекти спортивної діяльності тощо. Курс систематично висвітлює закономірності формування та вияву природних психічних процесів, психологічних феноменів у спортивній діяльності. Курс *Дидактика спорту* (3 кредити ЄКТС), у рамках цього модуля, передбачає відпрацювання студентами емпіричної методології дослідження спортивно-педагогічних, дидактико-методичних явищ, практичну дослідницьку діяльність за обраною проблематикою, презентацію її результатів. Курс дає змогу аналізувати й розробляти системи, технології, методики спортивної підготовки дітей і молоді на основі новітніх науково-технічних досягнень та розробок, спонукаючи майбутніх вчителів до

креативності у процесі подальшої професійної діяльності [551].

Практичним характером вирізняються модулі *Методика і практика спорту I-IV*, спрямовані, з одного боку, на належне освоєння видів шкільного спорту, а з іншого – на оволодіння методикою і технологіями їх викладання.

Зокрема в межах цих модулів передбачено низку курсів:

- модуль *Методика і практика спорту I* – Рухливі ігри (2 кредити ЄКТС), Фітнес (2 кредити ЄКТС), Ковзанярський спорт (1 кредит ЄКТС);
- модуль *Методика і практика спорту II* – Спортивна гімнастика (4 кредити ЄКТС), Футбол (1 кредит ЄКТС);
- модуль *Методика і практика спорту III* – Лижний спорт (2 кредити ЄКТС), Баскетбол (2 кредити ЄКТС), Ігри з м'ячем (1 кредит ЄКТС);
- модуль *Методика і практика спорту IV* – Акробатика (2 кредити ЄКТС), Художня гімнастика і танці (3 кредити ЄКТС).

Зміст названих модулів і курсів передбачає ґрунтовну функціонально-практичну підготовку майбутніх учителів у цих видах спорту та набуття вмінь і навичок здійснення тренувальної діяльності з дітьми і молоддю в рамках шкільної фізкультурної освіти відповідно чинних освітніх стандартів, норм безпеки, індивідуальних можливостей та зацікавлень учнів. При цьому особлива увага приділяється формуванню вмінь і навичок реалізації спортивно-тренувальної діяльності під кутом зору розвитку дитячої особистості, її соціалізації та інтеграції у шкільний колектив, зміцнення і збереження здоров'я [551].

Поглиблення і доповнення функціонально-практичної та фахово-дидактичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту складає зміст і суть ще однієї групи модулів, зокрема *Ігрові види спорту, Змагальний спорт, Оздоровчі види спорту*. Так, модуль *Ігрові види спорту* передбачає подальше ознайомлення студентів з широкою палітрою спортивних ігор, як-от хокей, волейбол, освоєння ними техніки і правил їх виконання, визначення можливостей, умов їх упровадження в систему шкільної і позашкільної фізкультурно-спортивної освіти. Модуль *Змагальний*

спорт спрямований на оволодіння технікою виконання широкого спектру легкоатлетичних вправ (біг, стрибки, метання і т. д.), стрибків з трампліну, паркуру та методикою організації спортивних тренувань учнів у рамках названих видів спорту. Своєю чергою, модуль *Оздоровчі види спорту* фокусує увагу студентів на вдосконаленні власних вмінь, передовсім із водних видів спорту (плавання, стрибки у воду, водне поло та ін.), розкриває їх значення для розвитку фізичних сил, зміцнення здоров'я школярів, ефективні методики навчання учнів цих видів спорту. Завдяки освоєнню цілої низки курсів, що загалом відповідають найменуванням перерахованих видів спорту, в межах названих модулів студенти мають змогу зреалізувати власні спортивні зацікавлення і запити, досягти високого ступеня функціональної спортивної підготовки та набути достатнього рівня компетентності до здійснення навчально-тренувальної, спортивно-оздоровчої діяльності з дітьми і молоддю в процесі шкільної і позашкільної спортивно-фізкультурної освіти [551].

Водночас набуття безпосереднього практичного досвіду організації навчального процесу в рамках шкільного предмета Рух і спорт у реальних умовах професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту забезпечує модуль *Фахова практика*. Він дає студентам змогу синтезувати теоретичні знання і практичний досвід. У процесі освоєння цього модуля передбачено планування, проведення студентами навчальних занять відповідно до шкільної програми з дисципліни Рух і спорт на основі впровадження сучасних педагогічних підходів, перевірених практикою освітньо-виховних концепцій і методик, з урахуванням розмаїття реалій шкільного життя, шкільного спорту. У подальшому, відповідно до цілей модуля, набутий досвід і результати власної педагогічної діяльності мають стати об'єктом саморефлексії, самооцінки кожного студента, основою для усвідомлення перспектив своєї професійної самореалізації, з'ясування суперечностей між наявним і необхідним обсягом професійних знань, умінь, навичок, осмислення напрямків неперервного професійного

самовдосконалення. З огляду на це, модуль займає винятково важливе місце в структурі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, слугуючи інтеграції її теоретичного і практичного компонентів, апробації їх готовності до самостійної педагогічної діяльності [551].

Важливу роль у системі професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту виконує модуль *Підготовка бакалаврської роботи*, в рамках якого передбачено так званий *Бакалаврський семінар* (5 кредитів ЄКТС), цілями якого визначено засвоєння методології реалізації науково-дослідного проекту відповідно до загальноприйнятих принципів, норм науково-дослідної діяльності, набуття ґрунтовних знань про широкий спектр кількісних і якісних методів дослідження, усвідомлення специфіки їх застосування у процесі вивчення розмаїття феноменів сфери спорту, освіти, фізичного виховання тощо. У рамках бакалаврського семінару заплановано виконання кваліфікаційної праці – бакалаврської роботи – та підготовку до її презентації, дискусії щодо її положень і результатів. Водночас модуль не обмежується допоміжною функцією для написання випускової кваліфікаційної роботи, а передбачає, передовсім, поглиблення підготовки студентів в академічній площині, формування готовності до науково-аналітичної діяльності. У ході вивчення модуля відбувається розширення спектру освоюваних студентами дослідницьких парадигм, методологій і методів, збагачується комплекс їх науково-дослідницьких компетенцій, зростає рівень готовності до наукової дискусії тощо. Усе це вважається запорукою високої якості бакалаврських робіт майбутніх педагогів у галузі фізичного виховання і спорту [551].

Модуль «Спортивний курс за вибором» дає змогу реалізувати індивідуальні освітні запити студентів за допомогою вільного вибору низки навчальних курсів, як-от:

- «Спеціальні аспекти анатомії» (5 кредитів ЄКТС);
- «Спеціальні аспекти психології спорту» (5 кредитів ЄКТС);
- «Спеціальні аспекти соціології спорту» (1,5 кредитів ЄКТС);

- «Прикладна психологія» (4 кредити ЄКТС);
- «Планування спортивного тренування» (2 кредити ЄКТС);
- «Невідкладна медична допомога» (2 кредити ЄКТС);
- «Прикладна біомеханіка» (2 кредити ЄКТС);
- «Харчування і спорт» (2 кредити ЄКТС);
- «Інклюзія і спорт» (2 кредити ЄКТС);
- «Історія спорту» (1 кредит ЄКТС);
- «Спортивний туризм» (2 кредити ЄКТС);
- «Наукові дослідження та статистичний аналіз» (2,5 кредити ЄКТС);
- «Плавання» (3 кредити ЄКТС);
- «Легка атлетика» (3 кредити ЄКТС);
- «Гімнастика» (3 кредити ЄКТС);
- «Сноубординг» (2 кредити ЄКТС);
- «Далекосхідні фізичні практики» (1 кредит ЄКТС) та ін.

Пропоновані навчальні курси мають і теоретичний, і практичний характер, слугують набуттю додаткових професійних компетенцій учителя фізичного виховання / спорту, відображають інноваційні тенденції в спорті, шкільній фізкультурно-спортивній освіті, спрямовані на задоволення актуальних запитів суспільства, зокрема його молодих поколінь щодо самореалізації у спорті [551].

Підсумовуючи аналіз особливостей предметної, предметно-дидактичної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання спорту в Австрії на етапі бакалаврату відповідно до чинних навчальних планів, варто відзначити передовсім її професійну спрямованість, що передбачає орієнтацію всіх аспектів освітнього процесу на реалії і конкретні завдання подальшої професійної діяльності, систематичну структуру, завдяки якій формування знань, умінь і навичок студентів здійснюється у педагогічно обґрунтованій, логічній послідовності, взаємозв'язку теорії і практики в процесі освіти, як основи забезпечення високого рівня готовності до розв'язання розмаїття професійних завдань [515; 551; 552; 553].

Зміст предметної та предметно-дидактичної підготовки бакалаврів з педагогічної спеціальності Рух і спорт охоплює інформаційні основи та актуальні дані різних галузей наук (медико-біологічних, соціологічних, психологічних, педагогічних та ін.), інтегровані навколо конкретних питань і проблем фізкультурно-спортивної освіти молодих поколінь у межах модулів як цілісних самостійних одиниць, що, реалізуючи специфічні освітні цілі в процесі формування предметно-методичних компетенцій вчителя фізичного виховання / спорту, мають подібну внутрішню організацію та характеризуються численними взаємозв'язками.

Модулі предметно-дидактичної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту розкривають теоретичні, концептуальні основи фізкультурно-спортивної освіти у сучасній школі, ефективні методики, технології їх здійснення, конструктивні шляхи та способи забезпечення якості спортивно-фізкультурної підготовки дітей і молоді. Вони інтегрують у собі ключові теоретичні положення медико-біологічних, філософсько-соціологічних, психолого-педагогічних, дидактико-методичних галузей науки щодо фізичного виховання, спортивної підготовки, фізкультурної освіти в шкільних і позашкільних умовах крізь призму соціальних, культурних, політичних тощо тенденцій у названих сферах діяльності.

Модулі цього циклу професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту також дають змогу досягти високого рівня функціонально-практичної підготовки майбутнього педагога в широкій гаммі класичних і новітніх видів спорту, фізичних практик та, на її основі, в подальшому, постати гідним взірцем для наслідування у процесі спортивно-тренувальної діяльності для молодих поколінь. Засадничою ідеєю модулів, присвячених видам спорту, є триада «теорія – техніка виконання – методика навчання», що передбачає нерозривний зв'язок між засвоєнням науково-теоретичних закономірностей певного виду спортивної діяльності, оволодінням технологічними основами його практикування та набуттям дидактико-методичних вмінь і навичок його викладання.

Студенти, що успішно завершили навчання за бакалаврською програмою Рух і спорт у вищих навчальних закладах Австрії, мають змогу зайнятися професійною діяльністю, наприклад в сфері соціальної роботи з дітьми і молоддю, або ж продовжити навчання за відповідною магістерською програмою та в подальшому (після проходження шкільного стажування) отримати право на здійснення професійної педагогічної діяльності у системі шкільної освіти. Порівняно з етапом бакалаврату, що слугує базовій підготовці, достатній для практичної професійної діяльності, етап магістратури забезпечує поглиблену професійну підготовку відповідно до спеціальності. На відміну від бакалаврської програми, магістерська програма професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту характеризується більшою мірою спеціалізованості та академічності.

Загалом магістерська програма професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії спрямована на розширення, поглиблення, доповнення всього спектру професійних компетенцій, набутих на етапі бакалаврату. Зокрема йдеться про компетенції та якості, що відповідають запитам школи і суспільства, які невинно розвиваються та спричиняють щораз нові виклики для освітян:

- готовність до розв'язання проблем професійної педагогічної діяльності інноваційними та креативними способами;
- здатність до конструктивного опрацювання актуальної наукової і професійно-практичної проблематики як у плані змісту, так у плані методології;
- спроможність самостійного набуття додаткових знань і вмінь та їх застосування в педагогічній діяльності [516; 554; 555; 556].

Предметними компетенціями випускника магістерської програми з педагогічної спеціальності Рух і спорт визначено:

- здатність до критичного осмислення спорту як культурного феномену, соціально значимого явища, засобу виховання і самореалізації особистості;

➤ володіння теорією і методологією науково-пошукової діяльності в широкому спектрі релевантних щодо професійної діяльності вчителя спорту галузей науки;

➤ знання і вміння самостійного розширення власного спектру спортивно-функціональних навиків;

➤ умотивованість до активного вивчення теорій, концепцій, моделей спортивної підготовки, їх адаптації до умов шкільної фізкультурно-спортивної освіти;

➤ обізнаність в актуальних тенденціях розвитку матеріального забезпечення і технологій спортивної діяльності та їх значення для шкільного фізичного виховання;

➤ усвідомленість ідей і принципів концепцій шкільної фізкультурно-спортивної освіти та значення її реалізації для повноцінного фізичного розвитку, збереження здоров'я молодих поколінь [516; 554; 555; 556].

Серед предметно-дидактичних компетенцій випускника магістерської програми за згаданою спеціальністю акцент зроблено на:

➤ ґрунтовних знаннях нормативних засад, програмно-методичного забезпечення шкільної фізкультурно-спортивної освіти;

➤ володінні широким спектром методів організації фізичної підготовки дітей і молоді в умовах шкільної освіти;

➤ готовності до взаємодії з великим колом суб'єктів шкільного фізичного виховання та співпраці з метою розроблення й апробації нових підходів чи ідей щодо фізкультурно-спортивної підготовки школярів;

➤ уміннях застосування інноваційних технологій у процесі шкільного фізичного виховання та діагностики їх ефективності;

➤ здатності до критичної оцінки позашкільних спортивно-фізкультурних пропозицій для дітей з перспективи їх впливу на фізичний розвиток і здоров'я та їх інтеграції у систему шкільного фізичного виховання;

➤ готовності до організації ефективної спільної спортивної підготовки

дітей з різним рівнем фізичного розвитку, в тому числі і з його вадами, різного віку, статі, національності, матеріальної забезпеченості і т. д. [516; 554; 555; 556].

Названі компетенції є цільовими орієнтирами й очікуваними результатами процесу професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в австрійських вищих навчальних закладах на етапі магістратури. Її тривалість – здебільшого 2 семестри, а обсяг – 120 кредитів ЄКТС. Відповідно до профілю професійної компетентності майбутнього магістра з педагогічної спеціальності Рух і спорт структура процесу професійної підготовки включає такі основні складові:

- загально-педагогічна підготовка обсягом 20 кредитів ЄКТС;
- предметна підготовка (Спеціальність 1 Рух і спорт та Спеціальність 2 (за вибором студента) максимальним обсягом по 20 кредитів ЄКТС;
- предметно-дидактична підготовка з двох спеціальностей мінімальним обсягом по 5 кредитів ЄКТС;
- педагогічно-практичні студії в рамках загально-педагогічної підготовки обсягом 5 кредитів ЄКТС та предметно-дидактичної – обсягом 1-2 кредити ЄКТС;
- підготовка і захист магістерської роботи – 30 кредитів ЄКТС [516; 554; 555; 556].

Зміст названих вище циклів професійної підготовки магістрів зі спеціальності Рух і спорт реалізується через систему навчальних модулів, для прикладу в таблиці 4.5 подано перелік й обсяги модулів відповідно до навчального плану Інсбрукського університету.

Модулі забезпечують різнобічний підхід і доступ до професійної сфери з урахуванням найновіших досягнень науки й професійної практики. При цьому результати новітніх наукових досліджень у галузі освіти і спорту, питання їх упровадження в систему шкільного фізичного виховання на усіх її рівнях розглядаються інтегровано, міждисциплінарно з урахуванням комплексного характеру повсякденних завдань професійної діяльності

вчителя фізичного виховання / спорту. Завдяки такому підходу в процесі неперервної професіоналізації майбутнього вчителя закладається інтегрована наукова база для педагогічного мислення і практичної професійної діяльності.

Таблиця 4.5.

Структура та обсяг професійної підготовки магістрів зі спеціальності «Рух і спорт» (на основі навчального плану Інсбрукського університету)

	<i>Назва модуля</i>	<i>Обсяг (кредити ЄКТС)</i>
1.	Основи педагогічної професіоналізації	12,5
2.	Педагогічна лабораторія	7,5
3.	Методологія і структура наукового дослідження	5
4.	Науково-дослідна діяльність у різних галузях науки I	5
5.	Науково-дослідна діяльність у різних галузях науки II	5
6.	Розвиток функціональних і методичних компетенцій	5
7.	Фахово-дидактична спеціалізація	5

Наскрізним елементом майже кожного модуля є проблема гетерогенності, різноманітності в процесі шкільної фізкультурно-спортивної освіти, що актуалізує питання неоднорідності, гендеру, соціального походження, індивідуальних здібностей і можливостей учнів у процесі шкільної фізкультурно-спортивної освіти, привертає увагу до концепцій інтеграції, інклюзії, соціальної адаптації та реалізації їх ключових ідей в ході шкільного фізичного виховання молодих поколінь суспільства.

Перші два модулі спрямовані, здебільшого, на загальнопрофесійну та загальнопедагогічну підготовку магістрів спеціальності Рух і спорт. Так, модуль *Основи педагогічної професіоналізації передбачає* розгляд широкого кола питань, систематизованих навколо актуальних тенденцій і проблем розвитку освіти, науково-педагогічних студій та професіоналізації педагога. Постановка навчальних завдань і цілей модуля орієнтує на аналіз, рефлексію, критичну оцінку названих тем з проєкцією на конкретні випадки, реалії професійної діяльності сучасного вчителя та варіанти дій в розмаїтті типових

і нестандартних ситуацій сучасної шкільної реальності, як-от гетерогенність шкільного колективу, особистісна орієнтованість навчально-виховного процесу чи інклюзивний характер сучасної освіти. У межах модуля передбачається також осмислення майбутніми вчителями суті їх професії з позицій сучасного розвитку суспільства, науки, освіти, спорту їх рефлексія над наявним досвідом педагогічної діяльності, самоусвідомлення як педагога, члена освітянської спільноти. У ході освоєння модуля студенти набувають ґрунтовних знань про науково-теоретичні, суспільно-політичні засади освітньої системи, її дидактико-педагогічні традиції та інновації, а також міжнародні перспективи у галузі освіти і шкільництва [554].

Реалізація таких завдань модуля забезпечується низкою навчальних курсів. Так, основна ідея курсу *Розвиток шкільництва та професійна спільнота* (2 кредити ЄКТС) полягає у поглибленні знань студентів про концептуальні і теоретичні підходи до розбудови школи й освіти. Вихідним моментом тут постає огляд генези становлення школи як освітнього інституту і сфери професійної діяльності та перспектив їх розвитку в сучасних умовах. На цій основі передбачається опрацювання й осмислення різноманітних підходів та ідей щодо трансформації всіх компонентів освітньої системи, а також розвитку професійної педагогічної спільноти, на яку покладається обов'язок безпосереднього втілення освітніх реформ. Другий курс *Наукові дослідження у галузі освіти* (7,5 кредитів ЄКТС) слугує ознайомленню майбутніх учителів фізичного виховання / спорту із новітніми здобутками наукових студій у галузі освіти, озброєнню їх концептуальними і методологічними підходами та методичними інструментами їх здійснення. Це має стати основою для роздумів над проблемами освіти і педагогічної діяльності під час практичної частини курсу, що передбачає безпосереднє спостереження за реаліями шкільної дійсності, а також підготовки науково-дослідного проекту для удосконалення освітньо-виховного процесу, подолання його прогалин. Третій курс у межах модуля пропонується на вибір студента, це, наприклад курс *Дидактичні дослідження* (3 кредити ЄКТС), що

фокусує увагу на розвитку сучасних дидактико-методичних інновацій, курс *Розвиток школи та освіти* (3 кредити ЄКТС), який висвітлює сучасні ефективні підходи до забезпечення якості освіти, чи курс *Педагогічна освіта і професіоналізація* (3 кредити ЄКТС), що торкається проблем якості професійної підготовки педагогічних кадрів [554].

Другий модуль зі своєрідною назвою *Педагогічна лабораторія* слугує розширенню загальнопрофесійних, загальнонаукових, загальнопедагогічних компетенцій студентів через роботу над конкретними прикладами інноваційної професійно-педагогічної практики та набуттю відповідного сутності професії діапазону й обсягу знань, умінь, якостей шляхом рефлексії над ситуаціями шкільного життя й освітньої діяльності. Прогнозованим результатом вивчення модуля визначено готовність до планування, організації та контролю якості навчально-виховної роботи в усіх типах освітніх закладів на усіх ланках системи шкільництва, генерування нових ідей щодо удосконалення теорії і практики освітнього процесу, впровадження інноваційних досягнень, напрацювань в практику навчання і виховання. Відповідно до такої постановки освітніх цілей модуля розроблено спеціальні навчальні курси. Так, курс *Актуальні питання науково-педагогічних основ шкільної освіти* (2 кредити ЄКТС) уможливорює докладний розгляд сучасної теорії шкільної освіти, аналіз її проблемних аспектів, осмислення теоретичних підходів до їх розв'язання. Курс *Рефлексія і розвиток у педагогічному контексті* (2,5 кредити ЄКТС) передбачає осмислення сучасних інноваційних процесів в освіті та їх впливу на професійну педагогічну діяльність на конкретних прикладах і ситуаціях, дискусії щодо напрямів, перспектив подальшого розвитку школи як інституту освіти та професійної галузі, а також планування, проведення навчально-експериментальної роботи та об'єктивної оцінки її результатів. Також у рамках модуля запропонована низка курсів за вибором студента, що акцентують увагу на найгостріших проблемах шкільної освіти у сучасних умовах, які, своєю чергою, зумовлюють нові виклики та непрості завдання

для освітянської спільноти: *Гендер і освіта* (2 кредити ЄКТС), *Інклюзія і гетерогенність та система освіти* (2 кредити ЄКТС), *Багатомовність та міжкультурність і система освіти* (2 кредити ЄКТС) та ін. [554].

Інші п'ять модулів забезпечують фахову підготовку магістрів з педагогічної спеціальності Рух і спорт. Зокрема модуль *Методологія і структура наукового дослідження* передбачає формування здатності студентів до науково-дослідної діяльності зі спортивної проблематики, тобто усвідомлення концептуально-методологічної специфіки цього типу наукових студій, осмислення можливостей використання широкої палітри наукових підходів і методів відповідно до тематики дослідження, критичної оцінки результатів науково-дослідницької діяльності у сфері спорту. Так, навчальний курс *Методи емпіричного дослідження* (2 кредити ЄКТС) докладно знайомить майбутніх учителів спорту із методологією, структурою, технологією здійснення цього виду наукових студій, сприяє усвідомленню переваг і недоліків емпіричної дослідницької методології, розкриває особливості її застосування. На подальший розвиток цих знань і вмінь студентів спрямовано курс *Застосування кількісних і якісних методів дослідження* (2 кредити ЄКТС), що дає змогу практичної апробації розмаїття методів для досягнення дослідницьких цілей і завдань, зокрема в рамках курсу передбачено використання кількісних методів дослідження на прикладі застосування різноманітних статистичних програм та якісних методів, як-от спостереження, опитування, інтерв'ю, експеримент тощо. Курс *Структура наукового дослідження* (1 кредит ЄКТС) висвітлює особливості структурно-організаційної побудови наукового дослідження зі спортивної проблематики, етапами проведення дослідницької діяльності, ефективними способами викладу матеріалів і результатів тощо [554].

Функції модуля *Методологія і структура наукового дослідження* доповнюються та поглиблюються модулями *Науково-дослідна діяльність у різних галузях науки I-II*, що розкривають специфіку організації науково-дослідницької діяльності з проблематики розмаїття спортивних дисциплін.

Тут мова йде, насамперед, про знайомство з актуальною дослідницькою тематикою і проблематикою в межах таких галузей, як біомеханіка спорту, спортивна медицина, соціологія спорту, психологія спорту, педагогіка спорту тощо, окреслення концептуальних підходів до розв'язання відповідних дослідницьких проблем, визначення найбільш ефективної методології дослідження розмаїття відповідних проблем і питань. Зокрема на вибір студентам пропонуються такі курси:

- Проблематика та дослідження у біомеханіці (5 кредитів ЄКТС);
- Проблематика та дослідження у нейрофізіології (5 кредитів ЄКТС);
- Проблематика та дослідження у психології, соціології, педагогіці спорту (5 кредитів ЄКТС);
- Проблематика та дослідження у спортивній медицині (5 кредитів ЄКТС) та ін.

Названі курси слугують підтримці і допомозі студентам у процесі підготовки кваліфікаційної (магістерської) роботи, зокрема їх орієнтації в актуальній проблематиці дослідницької діяльності відповідно до спеціальності, усвідомленню критеріїв якості наукового дослідження, розумінню способів організації науково-пошукової роботи, визначення методів дослідження відповідно до його теми, мети, завдань, викладу результатів дослідницької діяльності і т. д. [554].

Зовсім іншим функціональним навантаженням характеризуються модулі *Розвиток функціональних і методичних компетенцій та Фахово-дидактична спеціалізація*. Перший передбачає освоєння студентами дидактичних концепцій передачі учням знань та формування вмінь самозахисту і релаксації, набуття досвіду із планування та проведення занять із навчання дітей відповідних технік і методів на основі стандартів шкільної фізкультурно-спортивної підготовки, а також створення безпечних умов для спортивно-тренувальної діяльності та організації спортивних заходів і проектів з урахуванням розвивальних, виховних, соціалізуючих, адаптаційних, інтеграційних функцій та можливостей спорту. Цим цілям

підпорядковано низку курсів, зокрема курс *Боротьби* (1 кредит ЄКТС), що слугує освоєнню спортивних методів і технік самозахисту з особливою увагою до гендерних аспектів та оволодінню заходами безпеки і профілактики травм; курс із *Технік релаксації* (2 кредити ЄКТС), який дає змогу ознайомитися з різноманітним форм і методів релаксації та їх теоретичним обґрунтуванням та усвідомити можливості використання широкого діапазону способів розслаблення з урахуванням вікових та індивідуальних особистостей школярів, гендерно-специфічних аспектів; курс із *Організації спортивних заходів* (2 кредити ЄКТС), який висвітлює особливості планування і проведення спортивних змагань, ігор із різних видів шкільного спорту. Отож, модуль виконує важливу роль у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, ґрунтуючись передовсім на реальних комплексних завданнях їх подальшої професійної діяльності [554].

Своєю чергою, модуль *Фахово-дидактична спеціалізація* забезпечує розширення і поглиблення знань і вмінь студентів-магістрів спеціальності Рух і спорт у рамках різних видів спорту, теорії і практики їх викладання. Так, його метою визначено удосконалення спортивно-функціональної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання / спорту та їх дидактико-методичних знань і вмінь у сфері викладання спорту як шкільної дисципліни. Зокрема курс *Предметно-дидактична підготовка з базових видів спорту* (2 кредити ЄКТС) уможлиблює ґрунтовніше освоєння техніки виконання і методики викладання одного з таких видів спорту за вибором, як плавання, легка атлетика, спортивна гімнастика тощо. Курс *Предметно-дидактична підготовка з лижного спорту* (2 кредити ЄКТС) докладно розкриває специфіку впровадження зимових видів спорту в систему шкільної спортивно-фізкультурної освіти, забезпечення належних умов для тренувальної діяльності дітей та, власне, навчання школярів зимовим видам спорту. Курс *Здоров'я і фітнес* (1 кредит ЄКТС) висвітлює можливості і потенціал фітнесу для фізичного розвитку, збереження, зміцнення здоров'я у

дитячому, підлітковому віці, розкриває особливості ефективної організації занять з фітнесу залежно від вікових та індивідуальних можливостей школярів, а також передбачає освоєння студентами теорії і методики навчання дітей основ здорового способу життя. Таким чином модуль забезпечує удосконалення професійних знань і вмінь майбутнього вчителя спорту відповідно до актуальних завдань шкільної фізкультурно-спортивної освіти та вимог суспільства щодо рівня та якості спортивної підготовки дітей і молоді [554].

Отже, магістерська програма професійної підготовки магістрів зі спеціальності Рух і спорт австрійських вищих навчальних закладів охоплює три приблизно однакові за обсягом складові – загально-професійну, спеціальну (предметну і предметно-дидактичну) та науково-дослідницьку підготовку, які завдяки тісним взаємозв'язкам, забезпечують комплексну готовність випускника до професійної діяльності висококваліфікованого фахівця з фізичного виховання і спорту, що є міждисциплінарною, інтегрованою за своєю природою, охоплюючи фізкультурну освіту, спортивно-тренувальну, спортивно-оздоровчу роботу, науково-дослідницьку діяльність і т. д. [516; 554; 555; 556].

Так, загальнопрофесійна підготовка забезпечує умови для професійного самоусвідомлення майбутніх учителів фізичного виховання / спорту, їх становлення як повноцінних членів педагогічної спільноти, глибокого осмислення освіти як сфери їх подальшої професійної діяльності, розуміння напрямів і динаміки змін у ній та окреслення на цій основі перспектив подальшого професійного самовдосконалення. Загальнопрофесійна чи загальнопедагогічна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту дітей і молоді на етапі магістратури має не надто широкий обсяг тематики, проте вона орієнтує на найактуальніші питання сучасної освітньо-виховної реальності та передбачає їх опанування на вищому теоретико-методологічному рівні, а наявність у структурі модулів загальнопедагогічної підготовки елементів шкільної практики сприяє

формуванню в майбутнього фахівця «живих знань» про педагогічну дійсність, умінь і навичок, які дають змогу керувати нею.

Спеціальна підготовка педагогічних кадрів зі спеціальності Рух і спорт на етапі магістратури в австрійських вищих навчальних закладах здійснюється у вузькому предметному полі, що відповідає фаху підготовки, та спрямовується на розвиток новаторського професійного мислення, формування здатності до виконання професійних завдань інноваційного характеру. У центрі спеціальної підготовки магістерської програми майбутніх учителів фізичного виховання / спорту постає досягнення високого рівня розвитку функціонально-фізичної, технічної й тактичної готовності з базових і новітніх видів спорту, опанування дидактико-методичними знаннями і вміннями з метою впровадження цих видів спорту в систему шкільної фізкультурно-спортивної освіти молодих поколінь.

Винятково важливим компонентом професійної освіти майбутніх фахівців на етапі магістратури в системі вищої освіти Австрії є науково-дослідницька підготовка, що забезпечує їх готовність до виконання таких видів професійної діяльності відповідно до рівня своєї кваліфікації, як науково-дослідницька, викладацька, навчально-методична, консультаційна тощо. Її суть полягає в систематизації і неперервному збагаченні теоретичних знань, пошукових умінь студентів, формуванні навичок їх застосування під час розв'язання конкретних професійних наукових та прикладних завдань. У рамках цього циклу підготовки передбачено належні умови для самостійної науково-дослідної роботи й досконалого оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень. Її завершальним етапом є підготовка магістерського проекту, основна мета якого – актуальна галузева проблема, у розробленні якої задіяні та інтегровані всі навички та поняття, набуті студентами у процесі їх навчання за магістерською програмою.

Отож, здійснений аналіз доводить, що ключова мета вищої педагогічної освіти в галузі фізичного виховання і спорту в Австрії полягає у

підготовці висококваліфікованих фахівців для усіх ланок системи фізкультурно-спортивної освіти дітей і молоді на основі реального попиту на їхні послуги, в формування їх здатності забезпечити якісний педагогічний супровід усього різноманіття спортивно-розвивальних та фізкультурно-оздоровчих програм у різних освітніх установах й інших організаційних фізичного виховання і спорту.

Здійснене дослідження дало змогу встановити низку типових ознак й особливостей професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії, це зокрема: багаторівневність процесу професійної освіти, що виявляється у її структурній організації за схемою «бакалаврат – магістратура» відповідно до світових стандартів вищої освіти; пріоритетність розвитку особистості майбутнього педагога у галузі фізичного виховання шляхом гуманізації педагогічної взаємодії, актуалізації особистісного потенціалу студентів, задоволення індивідуальних їх запитів і потреб; компетентнісна спрямованість освітнього процесу, що передбачає формування та розвиток у майбутніх фахівців здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання й досвід у різноманітних ситуаціях; орієнтованість на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, що забезпечує набуття вмінь і навичок розв'язання професійних завдань з урахуванням їх динаміки, мінливості, комплексності; інтегративність освітнього процесу, що відображається у численних взаємозв'язках між усіма компонентами й елементами професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту; модульність навчального процесу, що забезпечує ефективне структурування й організацію компонентів освітнього процесу, уможлиблює його гнучкість та варіативність.

4.3. Післядипломна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії

Динамічні непередбачувані зміни у сфері фізкультурно-спортивної роботи з дітьми і молоддю зумовлюють необхідність постійного моніторингу якості професійної освіти фахівців цього профілю, впровадження нових підходів до їхньої підготовки, забезпечення можливостей для їх неперервного фахового зростання. Професійне становлення педагога фізкультурно-спортивного профілю здійснюється в різних умовах: у ході навчання у профільних освітніх закладах різних рівнів, під час повсякденної професійної практики, у процесі самоосвіти.

Ключову роль у розв'язанні цієї проблеми відіграє післядипломна чи додаткова фахова освіта як невід'ємна складова системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Післядипломна підготовка, будучи найменш формальною і регламентованою складовою багаторівневої системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, відкриває найбільш широкі перспективи і можливості для оперативного реагування на стрімкі зміни у суспільстві та інтенсивної підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту до успішної професійної діяльності з урахуванням нових викликів, вимог, завдань.

Розуміння важливості неперервного професійного вдосконалення кадрів для фізкультурно-спортивної роботи з дітьми та молоддю в Австрії слугує причиною пильної уваги державних та громадських структур до розбудови системи післядипломної освіти, яка б за організацією, формою і змістом об'єктивно й оперативно реагувала на державні і суспільні запити щодо якості кадрового забезпечення галузі фізичного виховання і спорту. У результаті цих зусиль сучасна австрійська система післядипломної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту вирізняється логічною структурою, різноманітністю форм організації, змістовою орієнтованістю на

сучасні виклики професійної практичної діяльності педагогів фізкультурного профілю [677].

Післядипломна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії реалізується на базі закладів середньої і вищої освіти, а саме університетів (у містах Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук), вищих педагогічних шкіл (у містах Айзенштадт, Баден, Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук, Клягенфурт, Кремс, Лінц, Фельдкірх) та академій спорту (у містах Відень, Грац, Інсбрук та Лінц). Вони забезпечують належну подальшу професійну підготовку педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю у формі постійно діючих семінарів, спеціальних курсів для розвитку необхідних професійних вмінь і навичок та стажування у різноманітних освітніх, виховних, спортивних закладах. Такі форми післядипломної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту вважаються найбільш ефективними, оскільки вони забезпечують оперативне оволодіння новітніми досягненнями, передовим досвідом у галузі фізичного виховання і спорту дітей та молоді [721].

Загалом зміст післядипломної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю тісно пов'язаний з комплексними, різноплановими завданнями їхньої професійної діяльності, питаннями взаємозв'язку спорту та повноцінного фізичного розвитку, передових технологій фізкультурної підготовки тощо. Очевидними перевагами такої додаткової освіти є належні умови та можливості здобути, удосконалити недостатні чи відсутні у фахівців фізичного виховання і спорту знання, вміння, навички в доволі стислі терміни. Водночас варто наголосити, що післядипломна підготовка фахівців в Австрії спрямована не тільки на послідовне вдосконалення їхніх професійних якостей, збагачення і оновлення наявних знань і умінь, а й на розвиток особистісних якостей, задоволення індивідуальних освітніх потреб, забезпечення самореалізації у професійній діяльності [584].

Ключовими ідеями австрійської системи післядипломної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є, по-перше,

визнання фахівця активним суб'єктом освітнього процесу, по-друге, опора на природне прагнення кожної людини до особистісного саморозвитку і професійного самовдосконалення, по-третє, опертя процесу підготовки на індивідуальний професійний досвід того, хто навчається, по-четверте, відповідність освітніх пропозицій реальним освітнім потребам педагогів фізкультурного профілю, по-п'яте, акцент на спільній навчальній діяльності та обмін досвідом [677].

На відміну від інших компонентів системи неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, післядипломна підготовка забезпечує передовсім спрямування педагогічного процесу на різнобічне збагачення та оновлення сформованої під час попереднього навчання та практичної педагогічної діяльності системи знань, умінь і навичок. Вона дає можливість максимально наблизити процес підготовки до реальних потреб і проблем професійної практики, сприяє усвідомленню педагогом фізкультурно-спортивного профілю себе як особистості і професіонала, здійснює цілеспрямований і планомірний вплив на особистість педагога з метою самовиховання і самовдосконалення.

Здійснення всіх названих завдань системи післядипломної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії забезпечено розмаїттям програм, спрямованих на удосконалення їх професійної компетентності. Їхня тематика і проблематика сягає від загальних теоретичних питань до специфічних практичних професійних проблем. Наприклад, австрійські вищі педагогічні школи пропонують для педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю програми додаткової підготовки як загального, тобто загальнопедагогічного, валеологічного, так і специфічного, зокрема методичного, практичного спрямування [692].

Курси загальнопедагогічного характеру фокусують увагу слухачів на нагальних проблемах освіти і виховання молодих поколінь загалом, на сучасних особливостях педагогічної професії, питаннях педагогічної майстерності тощо. Це, наприклад, такі курси, як:

- ідентичність та формування особистості;
- конфлікти і насильство у школі;
- попередження мобінгу в шкільному середовищі;
- шкільне право;
- автентичність особистості педагога та ін. [692].

Курси валеологічного характеру сприяють більш детальному ознайомленню педагогічних кадрів із питаннями зміцнення і збереження здоров'я учнів у процесі шкільного навчання; створення безпечного, сприятливого для життя і здоров'я дітей; теоретичними та методичними підходами до формування здорової, активної, творчої особистості школяра, здатної впродовж усього життя самостійно зберігати, розвивати і підтримувати своє здоров'я на належному рівні. До цієї групи навчальних курсів можна віднести такі:

- вплив харчування і руху на навчальні здібності учнів;
- рух як умова особистісного розвитку і щасливого життя учня;
- школа руху – основа здорового навчання і життя;
- зміцнення здоров'я у шкільному середовищі;
- перша медична допомога та ін. [692].

Курси професійно-теоретичного характеру звертають увагу слухачів безпосередньо на проблеми фахової діяльності педагога фізкультурно-спортивного профілю, розкривають специфічні теоретичні, методичні, організаційні аспекти шкільної фізкультурної освіти, спортивної підготовки дітей і молоді. Сюди належать, наприклад, курси:

- фізичне виховання робить сильним;
- навчання фізичної активності й спорту та зміцнення здоров'я;
- навчання спорту: шкільні освітні стандарти;
- рух і спорт: методика викладання дисципліни;
- баланс, рівновага та майстерність на уроці спорту та ін. [692].

Курси професійно-практичного характеру передбачають підготовку кадрів з фізичного виховання дітей і молоді в різних видах спорту,

передовсім нових, та організаційно-методичних аспектах їх викладання в рамках шкільної фізкультурно-спортивного підготовки учнів, позашкільної спортивно-виховної та оздоровчої роботи тощо. Це, зокрема, курси:

- стрибки – біг – метання;
- аеробіка;
- бадмінтон;
- спайкбол;
- алтімат фрісбі та ін. [692].

Тож, як бачимо, тематика курсів для додаткової підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі післядипломної освіти Австрії є доволі різноманітною, вона щорічно оновлюється відповідно до нових потреб професійної діяльності у цій галузі. Зміст навчання кадрів з фізичного виховання і спорту не передбачає викладання основ відповідних наук, переважності програм підготовки суто інформативним матеріалом, мало пов'язаним із завданнями професійної діяльності педагога фізкультурно-спортивного профілю. Тематика підготовчих курсів відображає збалансоване поєднання загальнопедагогічних, валеологічних, фізкультурно-спортивних, виховних складових, варіативність і гнучкість змісту післядипломного навчання, їхню спрямованість на розв'язання поточних і перспективних завдань галузі фізичного виховання і спорту дітей і молоді.

Програми курсів післядипломної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю має гнучку структуру і незначні обсяги (в рамках 10–30 год.) з метою забезпечення варіативності та диференційованості навчального процесу. Таким чином забезпечується можливість вільного вибору курсів та укладання індивідуальної програми підготовки відповідно до запитів щодо підвищення рівня професійної компетентності кожного окремого працівника сфери фізичного виховання і спорту. Така додаткова підготовка фахівців у системі післядипломної освіти є досить результативною, оскільки забезпечує набуття нових знань та

формування конкретних професійних вмінь, якостей завдяки короткотерміновому концентрованому навчанню.

У системі післядипломної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії пропонуються також спеціальні магістерські програми, що передбачають поглиблення чи розширення професійної компетентності педагога, набутої в результаті проходження магістерського курсу «Рух і спорт». За тематикою ці програми є доволі різноманітними, виявляючи як загальне педагогічне спрямування, так і вузькопрофесійний характер:

- Соціальна інтеграція дітей і молоді;
- Психомоторика;
- Професійна взаємодія і консультування.

Програми побудовані за принципами кредитно-модульної системи навчання, яка забезпечує гнучкість, варіативність змісту підготовки через його структурування у вигляді сукупності навчальних модулів. У системі післядипломної, додаткової професійної освіти це має вирішальне значення, оскільки відповідні програми можуть вибудовуватися не тільки з урахуванням актуальних змістовних тематик, запитів закладу професійної діяльності, а й враховувати кваліфікацію конкретного педагога, його професійні потреби, рівень розвитку конкретних професійних компетентностей. Відтак програми забезпечують формування додаткових компетенцій вихователів дошкільних освітніх закладів, вчителів шкіл, працівників позашкільних спортивних установ, розширюючи перспективи їх професійної самореалізації.

Програма «Соціальна інтеграція дітей і молоді» призначена для ознайомлення педагогічних кадрів різного профілю з проблемами адаптації дітей і молоді у шкільному середовищі, озброєння їх вміннями і навиками допомоги і підтримки школярів, особливо з емоційними та психічними проблемами, у процесі їх інтеграції в учнівський колектив. Зміст програми складають такі модулі:

- Спостереження та аналіз ситуацій шкільної практики (5 кредитів ЄКТС);
- Рефлексія в педагогічній практиці (13 кредитів ЄКТС);
- Саморефлексія навчальної і соціальної поведінки (7 кредитів ЄКТС);
- Опис та аналіз учнівської взаємодії (10 кредитів ЄКТС);
- Вікова психологія та психопатологія дитячого і підліткового віку (18 кредитів ЄКТС);
- Проблеми шкільної адаптації (5 кредитів ЄКТС);
- Кризові ситуації та методи їх подолання (5 кредитів ЄКТС);
- Соціально-педагогічна робота з класом (5 кредитів ЄКТС);
- Форми і методи індивідуального консультування (5 кредитів ЄКТС);
- Планування заходів шкільної адаптації (5 кредитів ЄКТС);
- Методи і форми психолого-педагогічної роботи в школі (5 кредитів ЄКТС);
- Організація соціально-педагогічної підтримки (5 кредитів ЄКТС);
- Співпраця у сфері психолого-педагогічної підтримки школярів (5 кредитів ЄКТС);
- Науково-дослідна робота (5 кредитів ЄКТС) [557].

Програма «Психомоторика» забезпечує набуття ґрунтовних знань щодо особливостей взаємозв'язку психічного і фізичного розвитку людини, методів діагностики перебігу цього процесу в різні вікові періоди, ефективних способів організації фізичної, рухової активності дітей у дитячих садках і школах. Ці завдання реалізуються в рамках таких модулів:

- Анатомія і фізіологія (8 кредитів ЄКТС);
- Основи психомоторики (12 кредитів ЄКТС);
- Фізичний і соціальний розвиток (10 кредитів ЄКТС);
- Моторика та інтелектуальний розвиток (6 кредитів ЄКТС);
- Психомоторний розвиток (10 кредитів ЄКТС);

- Діагностика психомоторного розвитку (12 кредитів ЄКТС);
- Професійна практика (12 кредитів ЄКТС) [550].

Програма «Професійна взаємодія і консультування» спрямована на удосконалення комунікаційних та консультаційних компетенцій педагогічних кадрів незалежно від профілю і спеціалізації. У рамках програми пропонується детальний розгляд теорії та практики організації успішної взаємодії між усіма суб'єктами педагогічного процесу, форми й види консультаційної допомоги в різноманітних ситуаціях професійної педагогічної діяльності. Програма охоплює такі модулі:

- Загальні основи консультування (15 кредитів ЄКТС);
- Сучасні підходи до консультативної діяльності (30 кредитів ЄКТС);
- Консультативна підтримка в комплексних проблемних ситуаціях (20 кредитів ЄКТС);
- Психосоціальна допомога (7 кредитів ЄКТС);
- Етичні основи педагогічного консультування (4 кредитів ЄКТС);
- Основи науково-дослідницької діяльності (10 кредитів ЄКТС);
- Підготовка магістерської роботи (15 кредитів ЄКТС) [558].

Як бачимо, розглянуті програми передбачають збагачення і розвиток компетенцій педагогів усіх профілів, зокрема і фізкультурно-спортивного, у різних видах педагогічної (та суміжних, пов'язаних з нею) діяльності, покликані сприяти їх професійному зростанню й особистісному розвитку. На відміну від звичайних магістерських освітніх програм, післядипломні магістерські програми більшою мірою фокусуються на нових, комплексних проблемах професійної педагогічної діяльності. Зміст цих програм орієнтовано не на питання стосовно викладання певного предмета, як-от спорт чи фізичне виховання, а на організацію комунікації та взаємодії в шкільному середовищі, структурування діяльності класу, стимулювання комунікації в ньому, супроводження спільного вирішення проблем і поділ відповідальності усіх учасників освітнього процесу.

Підсумовуючи все викладене, можемо стверджувати, що австрійська

система післядипломної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту забезпечує належні умови для їх неперервного особистісного й професійного вдосконалення, набуття нових знань, умінь, навичок відповідно до нових реалій професійної практики. Широкий спектр програм післядипломної, додаткової освіти педагогічних кадрів, зокрема фізкультурно-спортивного профілю, дає їм змогу швидко реагувати на постійні зміни на ринку праці, які виражаються в неперервному ускладненні й урізноманітненні професійних завдань, а також визначати нові шляхи для особистісного розвитку та професійної самореалізації.

Висновки до четвертого розділу

У четвертому розділі розкрито дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти.

Проведений аналіз засвідчує, що професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту в системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, у ході якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Виходячи з факту про синтетичність, інтегративність професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, метою його професійної освіти визначається сформованість широкої гамми різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних, професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й про всебічний гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації, знань з педагогічних, психологічних, природничих наук, а також до активної діяльності в різних сферах культурного, соціального та громадського життя.

Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю і наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером, переважанням серед навчальних предметів наук про людину, що розглядають її буття в різних аспектах, при цьому підкреслюється універсальна здатність засобів фізичної активності та спорту в комплексі розв'язувати проблеми фізичного розвитку і виховання молодих поколінь та створювати стимули до здорового способу життя.

Здійснений аналіз навчальних планів і програм професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту австрійських середніх професійних шкіл доводить, що дисципліни циклу гуманітарно-економічної підготовки спрямовані на попередження формування технократичного і вузькопрофесійного мислення майбутнього фахівця та на становлення духовно багатой особистості, яка володіє розвиненим почуттям соціально-професійної відповідальності. Системна, цілеспрямована гуманітарно-економічна підготовка слугує формуванню особистісної культури майбутнього педагога, розвитку його адаптивності, самостійності та ініціативності, закладаючи цим основи його високого професіоналізму. Відтак цей цикл підготовки постає своєрідним механізмом гуманізації професійної освіти за педагогічною спеціальністю Рух і спорт, визначає особистість майбутнього педагога основною цінністю педагогічного процесу. Весь її зміст спрямований на те, щоб розвинути цілісну особистість, гармонізувати її духовні і фізичні сили, активізувати готовність повноцінно реалізувати свої можливості в здоровому продуктивному стилі життя та професійній діяльності.

Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю, наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером,

переважанням серед навчальних предметів наук про людину, що розглядають її буття в різних аспектах, при цьому підкреслюється універсальна здатність засобів фізичного виховання і спорту в комплексі розв'язувати проблеми фізичного розвитку та виховання молодих поколінь, створювати стимули до здорового способу життя.

Вивчення особливостей професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії доводить, що її основна мета полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців для всіх ланок фізкультурно-спортивної освіти дітей та молоді, формуванні здатності забезпечити якісний педагогічний супровід усього різноманіття спортивних, фізкультурно-оздоровчих програм у закладах чи установах різних типів.

Визначено ключові характеристики професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії, це, зокрема: багаторівневність процесу професійної освіти, що виявляється у її структурній організації за схемою «бакалаврат – магістратура» відповідно до світових стандартів вищої освіти; пріоритетність розвитку особистості майбутнього педагога у галузі фізичного виховання і спорту шляхом гуманізації педагогічної взаємодії, актуалізації особистісного потенціалу студентів, задоволення індивідуальних їх запитів і потреб; компетентісна спрямованість освітнього процесу, що передбачає формування та розвиток у майбутніх фахівців здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання й досвід у різноманітних ситуаціях; орієнтованість на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, що забезпечує формування вмінь і навичок вирішення професійних завдань; інтегративність освітнього процесу, що відображається в численних взаємозв'язках між усіма компонентами й елементами професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту; модульність навчального процесу, що забезпечує ефективне структурування та організацію компонентів навчального процесу.

Післядипломна (додаткова) професійна освіта є невід'ємною

складовою системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії. Вона є найменш формальною і регламентованою складовою багаторівневої системи професійної освіти педагогічних кадрів. Її програми передбачають організацію цілеспрямованого процесу збагачення і розвитку компетенцій педагогів фізкультурно-спортивного профілю в різних видах педагогічної (та суміжних, пов'язаних з нею) діяльності, спрямовані на їхнє професійне зростання й особистісний розвиток. На відміну від звичайних магістерських освітніх програм, післядипломні програми більшою мірою фокусуються на нових, комплексних проблемах професійної педагогічної діяльності. Австрійська система післядипломної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту забезпечує належні умови для їх неперервного особистісного й професійного вдосконалення, набуття нових знань, умінь, навичок відповідно до нових реалій професійної практики. Програми післядипломної, додаткової освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю дають їм змогу швидко реагувати на постійні зміни та бути конкурентоздатними на ринку праці.

Основні положення четвертого розділу дисертації відображені у публікаціях [121; 119; 120; 127; 392; 393; 395; 396; 398; 401; 404; 560; 714].

РОЗДІЛ 5

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В АВСТРІЇ ТА УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ

5.1. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в Україні

Основу дослідження підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні становлять концептуальні положення нормативних документів, зокрема, Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами і доповненнями) [172]; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [457; 456]; Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [455]; Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [292]; Постанови Кабінету міністрів «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» [351]; Закону України «Про освіту» від 05.09.2017, № 2145-VIII [361] Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (зі змінами) від 24.12.1993, № 3808-XII [171].

Основним нормативним документом у галузі освітньої діяльності є Закон України «Про освіту». Цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти [361].

Важливим нормативним документом, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки

конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях є Закон України «Про вищу освіту» [172]. У ньому чітко визначено рівні, ступені, кваліфікації вищої освіти, стандарти освітньої діяльності та управління, систему забезпечення якості, заклади вищої освіти, управління закладами, доступ до вищої освіти, організацію та учасників освітнього процесу, фінансово-економічні відносини, міжнародне співробітництво, контроль за провадженням освітньої діяльності.

Окрім власне законів, в державі діє низка стратегічних програм та концепцій, які визначають тенденції та перспективи розвитку освітянської складової українського суспільства.

Так одним із найважливіших векторних документів є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента від 12 січня 2015 року № 5/2015). Її метою є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Для досягнення цієї мети визначено чотири напрями руху (розвиток, безпека, відповідальність, гордість), які передбачають реалізацію шістдесяти двох реформ та програм розвитку держави, поміж яких і реформу освіти [457]. Основні нормативні аспекти окреслені у Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, яка розроблена групою експертів під патронатом Міністерства освіти і науки України (документ пройшов обговорення у регіонах та міжнародне зовнішнє рецензування) та в Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Концепція передбачає створення умов для реформування загальної середньої освіти з урахуванням досвіду провідних країн світу, розроблення нових стандартів змісту загальної середньої освіти, які ґрунтуватимуться на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання; стимулювання особистого і професійного зростання педагога, надання йому академічної свободи та матеріального стимулювання

[357].

Головним нормативним документом, який регулює та встановлює правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту, суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [171]. У контексті нашого дослідження викликає інтерес нормативне регулювання, кадрове забезпечення та функціонування фізичної культури у сфері освіти. У Законі чітко визначена провідна роль держави у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрового забезпечення для сфери фізичної культури і спорту.

З метою створення сприятливих умов для зміцнення здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність була розроблена Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (Указ Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016). Цей документ складений відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я, Ради Європи, Європейського Союзу [292].

У світлі нашого дослідження варто відзначити послідовність основних положень та тенденцій у вітчизняних нормативно-правових документах. Так, Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» спрямована на подальший розвиток ідей та поглядів, визначених Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту на 2005 – 2016 роки.

В основу Доктрини покладено ідею задоволення потреб кожного громадянина держави у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом [357].

У Доктрині (вперше в документі такого рівня) наголошено на різних функціях складників фізичної культури. Йдеться про те, що фізичне

виховання і масовий спорт є важливими чинниками здорового способу життя, профілактики захворювань, організації змістовного дозвілля. Реалізація Доктрини передбачала перехід до нової, гуманістичної моделі розвитку фізичної культури і спорту, в центрі уваги якої інтереси, потреби та мотиви конкретної людини, підвищення доступності, якості та різноманітності форм оздоровчих, рекреаційних, реабілітаційних та спортивних послуг для різних соціальних верств населення [357].

Практично першим ґрунтовним нормативно-правовим документом галузі фізичної культури у незалежній Україні стала Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період 1994–1997 рр. Головною її метою було створення умов, у тому числі організаційних, для адаптування сфери фізичної культури і спорту до ринкових відносин [349].

З 1999 до 2005 року важливим векторним документом була Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», яка визначала необхідні зміни у підходах суспільства до зміцнення здоров'я людини як найвищої гуманістичної цінності та пріоритетного напрямку державної політики [355].

Наступним аналізованим нами документом є Державна програма з розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період з 2007 до 2011 року [350]. Вона суттєво відрізняється від програм, які були у попередні роки. У ній були чітко прописані стратегічні цілі розвитку сфери, поміж них проведення фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи в усіх навчальних закладах [350].

Провівши ретроспективний аналіз, ми визначили ще низку наказів Міністерства освіти і науки України, в яких приділялася увага оздоровчій руховій активності у дошкільних та шкільних закладах освіти: листи МОН України «Про введення уроку футболу в загальноосвітніх закладах I–III ступенів» (2001 р.) [347] та «Щодо вивчення в початковій школі в 2002/2003 н. р. предмета «Основи здоров'я і фізична культура (2002 р.) [505]; накази «Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у

вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах» (2002 р.) [367], «Про Всеукраїнський огляд-конкурс на кращий стан фізичного виховання в навчальних закладах України» (2003 р.) [348], «Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів» (2003 р.) [364], «Про проведення Всеукраїнського фізкультурно-патріотичного фестивалю школярів України «Нащадки козацької слави» (2008 р.) [363], «Про організацію та проведення конкурсу – захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю» (2008 р.) [360].

Ще одним важливим, з позиції сьогодення, нормативним актом є Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 року № 115. Її метою є «визначення провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактору здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві» [351].

Отже, проаналізувавши вищезазначені законодавчі та програмно-нормативні документи, прийняті в Україні за роки незалежності, можемо зробити низку висновків: нині формується нова стратегія державної політики у сфері фізичної культури і спорту; стратегічні напрямки розвитку сфери фізичної культури і спорту тісно пов'язані з запитами сучасного українського суспільства і базуються на міжнародних нормативно-правових документах; трансформаційні зміни у сфері відбуваються з урахуванням досвіду високорозвинених країн світу, які мають високі показники охопленості населення оздоровчою руховою активністю, високі стандарти підготовки кадрів фізкультурного профілю, прогресивні системи середньої та вищої освіти.

Модернізація вищої освіти України та її інтеграція у Європейський освітній простір безпосередньо залежить від якості та ефективності реалізації законодавчих та програмно-нормативних документів у практику діяльності усіх суб'єктів галузі. Упровадження стратегічних положень, окреслених в документах, слугує основою для майбутнього розвитку системи професійної освіти вчителів фізичного виховання в Україні та позитивних трансформацій у теорії та практиці педагогічної освіти кадрів фізкультурно-спортивного профілю.

Первинною ланкою неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю є заклади середньої, професійної та фахової передвищої освіти, які готують спеціалістів для системи шкільної та дошкільної освіти. Для вирішення одного із поставлених у нашому дослідженні завдань ми провели аналіз змісту професійної підготовки вчителів фізичного виховання у заклади середньої, професійної та фахової передвищої освіти України. До таких навчальних установ віднесено коледжі та училища. Детальніше охарактеризуємо особливості функціонування типових для вітчизняного освітнього простору інституцій.

Одним з них є Комунальний заклад Львівської обласної ради «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчика», який готує педагогічні кадри, має сформований кадровий потенціал, належну навчально-матеріальну базу, розроблене за сучасними вимогами навчально-методичне забезпечення для підготовки фахівців з фізичного виховання [194].

Цей навчальний заклад має давні традиції у підготовці вчительських кадрів. У 1939 – 1940 н. р. була відкрита педагогічна школа, яку розмістили у приміщенні польської жіночої гімназії імені М. Конопніцької [194].

Самбірський державний педагогічний коледж імені Івана Филипчика успішно готує педагогічні кадри, має сформований кадровий потенціал, належну навчально-матеріальну базу, розроблене за сучасними вимогами навчально-методичне забезпечення.

Освітньо-кваліфікаційна програма підготовки фахівців з фізичної

культури за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», учитель фізичної культури складається з таких циклів: цикл загальноосвітніх дисциплін, гуманітарної, соціальної, природничо-наукової, професійної та практичної підготовки.

Проаналізуємо детальніше зміст підготовки фахівців з фізичного виховання у Самбірському державному педагогічному коледжі імені Івана Филипчика. План навчального процесу складається з двох блоків: загальноосвітня підготовка та підготовка за освітньо-професійною програмою.

Загальноосвітня підготовка містить чотири групи: базові предмети (українська мова, зарубіжна література, іноземна мова, математика, історія України, всесвітня історія, громадянська освіта); природничі науки (фізика, астрономія, географія, хімія, екологія, захист Вітчизни, захист Вітчизни (табірні збори)); профільні предмети (біологія, українська мова, фізична культура); вибірково-обов'язкові предмети (інформатика, технології (основи підприємницької діяльності, туристична справа; обробка інформації та програмне забезпечення ПК)). Загальна кількість годин відведених на опанування дисциплін цього блоку становить 2660, з яких: 961 год. – лекції, 64 год. – лабораторні заняття, 1018 год. – семінарські, практичні заняття.

Підготовка за освітньо-професійною програмою розділена на дві групи: дисципліни, які формують загальні компетентності та дисципліни, які формують спеціальні компетентності. Дисципліни, які формують загальні компетентності, у свою чергу, містять два цикли: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; математичної, природничо-наукової підготовки.

Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки передбачає вивчення таких дисциплін: історія України, українська мова (за професійним спрямуванням), культурологія, основи філософських знань, економічна теорія, соціологія, основи правознавства, іноземна мова, загальною кількістю 660 годин (22 кредити ECTS), з яких: 377 – аудиторні години (156 годин – лекції, 242 години – практичні заняття), 283 години – самостійна робота

студентів.

Цикл математичної, природничо-наукової підготовки охоплює чотири дисципліни: анатомія людини, загальна фізіологія, вікова фізіологія, екологія, загальною кількістю 480 годин (16 кредитів ESTC), з яких: 232 – аудиторні години (156 годин – лекції, 76 годин – практичні заняття), 248 годин – самостійна робота студентів.

Дисципліни, які формують спеціальні компетентності також розділені на цикл професійної та практичної підготовки та цикл дисциплін самостійного вибору навчального закладу. Перший з них є найбільший, як за кількістю дисциплін – 20, так і за об'ємом годин – 3510 (122 кредити ESTC), з яких: 1723 – аудиторні години (508 годин – лекції, 1218 годин – практичні заняття), 1487 годин – самостійна робота студентів. Зміст професійної та практичної підготовки представлений у додатку А. Зазначимо, що у цей цикл входять виробничі практики, яким приділена значна увага, як важливому інструменту практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання.

До циклу дисциплін самостійного вибору навчального закладу входять основи гігієни, ритміка і хореографія, туризм, підвищення спортивної майстерності, на які відведено 600 годин (20 кредитів ESTC), з яких: 365 – аудиторні години (62 години – лекції, 303 години – практичні заняття), 253 години – самостійна робота студентів. Зазначимо, що на дисципліну підвищення спортивної майстерності виділено найбільше – 360 годин, що підкреслює важливість практичної підготовки студентів з обраних видів спорту.

Загалом на підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності у Самбірському державному педагогічному коледжі імені Івана Филипчика передбачено 5250 годин (180 кредитів ESTC), з яких: 2697 – аудиторні години (882 години – лекції, 1839 годин – практичні заняття), 2253 години – самостійна робота студентів.

Після закінчення коледжу студенти можуть продовжувати навчання у

зкладах вищої освіти за скороченим терміном навчання.

Типовим для галузі є професійно-педагогічний коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Історія цього закладу починається від Глухівського ремісничого училища ім. М. А. Терещенка, яке було засновано 1899 році [374].

Коледж готує майбутніх фахівців за освітнім рівнем «молодший спеціаліст» 014.11 Середня освіта (фізична культура), кваліфікація – вчитель фізичної культури; додаткова кваліфікація – організатор спортивних секцій та клубів [374].

Ще одним типовим закладом профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти є Педагогічний коледж Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича [326]. Відділення фізичної культури провадить підготовку фахівців першого освітнього рівня «молодший спеціаліст» за спеціальністю Фізична культура і спорт. Випускники коледжу можуть працювати на посадах інструктора з фізичної культури в дошкільних установах; тренера-викладача в дитячо-юнацьких спортивних школах; керівника спортивних гуртків; учителя фізичної культури в загальноосвітніх школах.

Варто також детальніше представити діяльність Білгород-Дністровського педагогічного училища, яке впродовж 145 років здійснює підготовку педагогів. Студенти отримують кваліфікацію вчителя фізичної культури та додаткову спеціалізацію – педагог-організатор, керівник дитячого хореографічного колективу, вчитель трудового навчання. Училище готує молодших спеціалістів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта / Педагогіка [27].

У рамках нашого дослідження зосередимо увагу на детальному аналізі змісту підготовки у Білгород-Дністровському педагогічному училищі з позицій сьогодення [27]. Освітньо-професійна програма орієнтується на сучасні технології компетентнісного та особистісно зорієнтованого підходів, що забезпечують випускникам можливість подальшої професійної та

наукової кар'єри, як у галузі фізичного виховання, так і в галузях педагогіки середньої та вищої школи, управління навчальними закладами [27]. У програмі визначено три групи компетентностей: інтегральна компетентність; загальні компетентності; спеціальні (фахові) компетентності.

Основними результатами навчання, передбаченими у програмі підготовки вчителів фізичної культури, є знання основ загальнотеоретичних, психолого-педагогічних, медико-біологічних та спортивно-педагогічних дисциплін; розуміння фундаментальних основ загальної та вікової фізіології, психологічних особливостей дітей шкільного віку, вікової педагогіки; знання основних психолого-педагогічних закономірностей навчально-виховного та навчально-тренувального процесу, спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих занять; розуміння особливостей організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в умовах табору відпочинку; уміння використовувати отримані знання в галузі фізичного виховання для вирішення педагогічних, навчально-виховних та науково-педагогічних завдань із урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів; уміння аналізувати, узагальнювати та використовувати передовий педагогічний досвід для проведення навчально-виховного процесу; уміння майстерно навчати, виховувати та розвивати розумові і фізичні здібності учнів та спортсменів; визначення основних напрямків і перспектив розвитку освіти, педагогічної науки, масової фізичної культури і спорту; знання змісту, форм, методів планування навчальної, тренувальної і виховної діяльності колективів, які займаються фізичною культурою і спортом; знання закономірностей віково-статевих особливостей розвитку фізичних якостей і рухових навичок; знання методики викладання фізичної культури в середній загальноосвітній школі; знання системи позакласної роботи з фізичного виховання; оволодіння методологічними основами, історією, принципами, властивостями сучасної системи фізичної культури, підготовкою спортсменів за вибраним видом спорту, організацією та проведенням спортивно-масової роботи; знання теорії і методики навчання основних видів фізичних вправ;

знання методики визначення рівня фізичного розвитку підготовленості та тренуваності різних категорій населення; знання методики роботи з дітьми шкільного віку; вміння формувати в учнів потребу до систематичних знань з фізичної культури; вміння використовувати різні методи і умови навчання та виховання, зокрема тренажери, новітні інформаційні технології для реалізації вибраного методу [27].

Освітньо-професійною програмою «Фізичне виховання» за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, Вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище» передбачено три цикли підготовки студентів: цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки; цикл природничо-наукової підготовки; цикл професійної та практичної підготовки. У кожному циклі передбачено обов'язкові та вибіркові компоненти, а саме навчальні дисципліни та практики загальною кількістю 99 одиниць. Їх співвідношення становить 86,4 % до 13,6 %. Педагогічну практику майбутні вчителі фізкультури проходять у закладах дошкільної, середньої, позашкільної освіти міста та області. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки включає вісім обов'язкових навчальних дисциплін, загальним обсягом 19,7 кредитів ЄКТС, які представлені у додатку (додаток А).

Таблиця 5.1

Обсяг обов'язкових дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки Вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище»

№	Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС
1.	Основи філософських знань	2,7
2.	Соціологія	1,8
3.	Правознавство	1,8
4.	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	5,3
5.	Українська мова (за професійним спрямуванням)	1,8
6.	Культурологія	1,8
7.	Історія України	1,8
8.	Економічна теорія	2,7
Усього за циклом		19,7

Як видно з таблиці 5.1, обов'язковими дисциплінами циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки є основи філософських знань (2,7 кредити), соціологія (1,8 кредити), правознавство (1,8 кредити), іноземна мова (за професійним спрямуванням) (5,3 кредити), українська мова (за професійним спрямуванням) (1,8 кредити), культурологія (1,8 кредити), історія України (1,8 кредити), економічна теорія (2,7 кредити).

Для визначення рівня сформованості знань, вмінь та навичок заплановано сім форм контролю, з них: три іспити (основи філософських знань, соціологія, українська мова (за професійним спрямуванням)) та чотири заліки (правознавство, іноземна мова (за професійним спрямуванням), історія України, економічна теорія) (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Форми підсумкового контролю циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки Вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище»

№	Дисципліни з підсумковою формою контролю	
	Іспит	Залік
1.	Основи філософських знань	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)
2.	Соціологія	Історія України
3.	Українська мова (за професійним спрямуванням)	Правознавство
4.		Економічна теорія

У таблиці 5.3 представлено обов'язкові навчальні дисципліни циклу природничо-наукової підготовки. Цей цикл включає шість обов'язкових навчальних дисциплін, загальним обсягом 27 кредитів ЄКТС. Таким чином,

до навчальних дисциплін циклу природничо-наукової підготовки належать загальна фізіологія (5,4 кредити), вікова фізіологія (1,8 кредити), педагогіка та основи педагогічної майстерності (9 кредитів), психологія (5,4 кредити), анатомія людини (3,6 кредити), біологія та екологія (1,8 кредити). Варто зазначити, що найбільше академічних годин відведено на вивчення педагогіки та основ педагогічної майстерності, як базової дисципліни професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури.

Таблиця 5.3

**Обсяг дисциплін циклу природничо-наукової підготовки
Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»**

№	Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС
1	Загальна фізіологія	5,4
2	Вікова фізіологія	1,8
3	Педагогіка та основи педагогічної майстерності	9
4	Психологія	5,4
5	Анатомія людини	3,6
6	Біологія та екологія	1,8
Усього за циклом		27

Щодо форм підсумкового контролю, то для всіх дисциплін цього циклу передбачено іспит. Цикл професійної та практичної підготовки містить найбільше структурних компонентів: 22 навчальні дисципліни, педагогічну практику та додаткові спеціалізації. У таблиці 5.4 представлено обсяг навчальних дисциплін цього циклу.

**Обсяг дисциплін циклу професійної та практичної підготовки
Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»**

№	Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС
1	Теорія і методика фізичного виховання	8,1
2	Вступ до спеціальності	1,8
3	Методика виховної роботи	1,8
4	Плавання з методикою викладання	1,8
5	Гімнастика з методикою викладання	10,8
6	Основи матеріально-технічного забезпечення	1,8
7	Спортивна реабілітація	5,4
8	Легка атлетика з методикою викладання	10,8
9	Баскетбол з методикою викладання	3,6
10	Волейбол з методикою викладання	5,4
11	Настільний теніс з методикою викладання	1,8
12	Футбол з методикою викладання	1,8
13	Гандбол з методикою викладання	1,8
14	Рухливі ігри з методикою викладання	3,6
15	Методика фізичного виховання в спецмедгрупах	1,8
16	Методика використання інформаційних технологій на заняттях з фізичної культури	1,8
17	Безпека життєдіяльності	1,8
18	Охорона праці в галузі	1,8
19	Технічні засоби навчання і методика їх застосування	1,8
20	Історія фізичної культури	2,7
21	Основи корекційної педагогіки	1,8
22	Музритміка	1,8

Цикл професійної та практичної підготовки включає також педагогічну практику обсягом 14,4 кредити ЄКТС та додаткові спеціалізації обсягом 10,8 кредити ЄКТС. Щодо форм контролю оволодіння дисциплінами, то у третьому циклі їх передбачено 17. З них: 3 іспити та 14 заліків (табл. 5.5).

**Форми підсумкового контролю циклу професійної та практичної
підготовки Вищого навчального комунального закладу
«Білгород-Дністровське педагогічне училище»**

№	Назва навчальної дисципліни	Форма контролю
1	Теорія і методика фізичного виховання	іспит
2	Вступ до спеціальності	–
3	Методика виховної роботи	залік
4	Плавання з методикою викладання	залік
5	Гімнастика з методикою викладання	залік, іспит
6	Основи матеріально-технічного забезпечення	–
7	Спортивна реабілітація	залік
8	Легка атлетика з методикою викладання	іспит
9	Баскетбол з методикою викладання	залік
10	Волейбол з методикою викладання	залік
11	Настільний теніс з методикою викладання	–
12	Футбол з методикою викладання	залік
13	Гандбол з методикою викладання	залік
14	Рухливі ігри з методикою викладання	залік
15	Методика фізичного виховання в спецмедгрупах	залік
16	Методика використання інформаційних технологій на заняттях з фізичної культури	залік
17	Безпека життєдіяльності	залік
18	Охорона праці в галузі	–
19	Технічні засоби навчання і методика їх застосування	залік
20	Історія фізичної культури	залік
21	Основи корекційної педагогіки	–
22	Музритміка	–

Так, іспити заплановано з теорії і методики фізичного виховання, легкої атлетики з методикою викладання, гімнастики з методикою викладання. Заліки передбачено з таких дисциплін, як методика виховної роботи, плавання з методикою викладання, гімнастика з методикою викладання, спортивна реабілітація, легка атлетика з методикою викладання, баскетбол з методикою викладання, волейбол з методикою викладання, футбол з

методикою викладання, гандбол з методикою викладання, рухливі ігри з методикою викладання, методика фізичного виховання в спецмедгрупах, методика використання інформаційних технологій на заняттях з фізичної культури, безпека життєдіяльності, технічні засоби навчання і методика їх застосування, історія фізичної культури. Із дисциплін: вступ до спеціальності, охорона праці в галузі, основи матеріально-технічного забезпечення, настільний теніс з методикою викладання, основи корекційної педагогіки, музритміка не передбачено форм контролю.

Атестація випускників спеціальності 01 Освіта / Педагогіка 017 Фізична культура і спорт Вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище» проводиться у вигляді державних іспитів з теорії і методики фізичного виховання, комплексного кваліфікаційного іспиту з педагогіки з додатковою спеціалізацією та завершується видачею документа встановленого зразка про здобуття ступеня молодшого спеціаліста з присвоєнням кваліфікації вчителя фізичної культури. Освітньо-професійна підготовка молодших спеціалістів початкового рівня вищої освіти зі спеціальності 01 Освіта / Педагогіка спеціальність 017 Фізична культура і спорт передбачає диференційоване розподілення компонентів трьох циклів: гуманітарної та соціально-економічної підготовки, природничо-наукової підготовки, професійної та практичної підготовки за курсами навчання в залежності від кількості кредитів ЄКТС. Програмою заплановано засвоєння вмінь, знань і навичок з 36 навчальних дисциплін, проходження педагогічної практики та здобуття додаткової спеціалізації; передбачено складання 30 форм підсумкового контролю та підсумкова атестація здобувачів вищої освіти (державні іспити) [27].

Для повноти висвітлення особливостей підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю представимо аналіз типового профільного закладу освіти, а саме Івано-Франківського коледжу фізичного виховання Національного університету

фізичного виховання і спорту України, де готують майбутні фізкультурні кадри [185].

Івано-Франківський коледж фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України готує фахівців з фізичного виховання галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 017 Фізична культура і спорт. Проаналізуємо детальніше зміст підготовки фахівців, який відображений у навчальному плані. Він охоплює навчальні дисципліни коледжу, навчальні дисципліни вільного вибору студента та практичну підготовку. Навчальні дисципліни коледжу містять три цикли: дисципліни соціально-гуманітарної підготовки, дисципліни фундаментальної підготовки, дисципліни професійної підготовки (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

Дисципліни професійної підготовки: розподіл годин

Назва навчальної дисципліни	К-сть кредитів ЄКТС	Заг. обсяг	Аудиторні заняття				Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	контрольні роботи	
Вступ до спеціальності	3	90	30	20	8	2	60
Характеристика сфери фізичного виховання	3	90	30	20	8	2	60
Історія фізичної культури	3	90	30	20	8	2	60
Теорія і методика фізичного виховання	7	210	94	44	44	6	116
Адаптивне фізичне виховання	5	150	50	36	10	4	100
Вікова та педагогічна психологія	3	90	20	14	4	2	70
Біомеханіка	4	120	50	32	14	4	70
Психологія	4	120	60	32	26	2	60
Педагогіка	4	120	68	36	30	2	52
Гімнастика і методика її викладання	6	180	114	18	88	8	66
Легка атлетика та методика її викладання	6	180	114	18	88	8	66
Спортивні ігри та методика їх викладання	6	180	114	18	88	8	66
Плавання та методика його викладання	6	180	94	18	72	4	86
Лижна підготовка та методика її викладання	3	90	48	6	40	2	42
Курсова робота	3	90					90
Усього	66	1980	829	332	528	56	1064

Таким чином, на засвоєння навчальних дисциплін коледжу передбачено 117 кредитів, що становить 3510 годин, з них: 1454 години аудиторної роботи та 1966 годин самостійної роботи студентів. Аудиторні години розподілені на лекції (598 годин), семінарські, практичні, лабораторні заняття (848 годин), контрольні роботи (98 годин). Для перевірки рівня засвоєння знань, вмінь та навичок з навчальних дисциплін коледжу виділено 49 форм контролю (тринадцять іспитів та тридцять шість заліків).

Друга частина плану освітнього процесу – це навчальні дисципліни вільного вибору студента. Сюди належить сім дисциплін. Детальний аналіз організації навчального процесу з цих дисциплін представлений у таблиці 5.7.

Таблиця 5.7

Дисципліни вільного вибору студента: розподіл годин

Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС	Обсяг	Аудиторні заняття				Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	контрольні роботи	
Спортивні танці	3	90	40	4	34	2	50
Спортивна метрологія	3	90	20	4	14	2	70
Основи теорії здоров'я	3	90	20	12	6	2	70
Основи спортивно-оздоровчого туризму (з походом)	3	90	48	6	40	2	2
Методика туристсько-краєзнавчої роботи в школі	3	90	20	12	6	2	70
Основи з фахової дисципліни	6	180	114	18	88	8	6
Підвищення спортивної майстерності	12	360	342	4	338	-	18
Усього	33	990	604	60	526	18	386

Третя частина плану освітнього процесу підготовки фахівців – це практична підготовка, яка охоплює ознайомчу практику та педагогічну практику у початковій школі.

Отже, загальний курс підготовки фахівців з фізичного виховання галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 017 Фізична культура і спорт становить 4740 годин (158 кредитів ЄКТС). На самостійну роботу студентів відведено 2427 годин, аудиторні заняття становлять 2223 години (з них: 658 годин – лекції та 1539 годин – практичні, семінарські та лабораторні заняття), 116 годин виділено на проведення контрольних робіт. Передбачено 64 форми контролю (тринадцять іспитів, п'ятдесят один залік, одна курсова робота). Державна атестація проводиться у формі іспитів з теорії і методики фізичного виховання та комплексного іспиту з легкої атлетики, спортивних ігор, гімнастики та методики їх викладання. [185].

У висновки Отже, здійснений нами аналіз змісту підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю у системі закладів профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти України засвідчив наявність:

- ✓ давніх усталених традицій у підготовці вчительських кадрів, які здебільшого сягають другої половини дев'ятнадцятого – першої половини двадцятого століть;

- ✓ системи ступеневої підготовки фахівців зі скоординованими наскрізними навчальними планами та програмами;

- ✓ висококваліфікованого та досвідченого кадрового потенціалу, відповідного навчально-методичного забезпечення, достатньої матеріально-технічної бази, що дозволяють готувати кваліфікованих майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту.

Таким чином, з метою модернізації освітнього процесу відповідного до запитів сьогодення та конкурентоспроможності на ринку праці необхідно підвищити його ефективність шляхом впровадження інноваційних методів і технологій навчання, заснованих на методологічних підходах, що відповідають новій парадигмі освіти, закордонного, зокрема австрійського, досвіду підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в системі середньої, професійної та фахової передвищої освіти.

До другої групи навчальних закладів, які готують фахівців з фізичного виховання і спорту віднесемо заклади вищої освіти, де підготовка здійснюється на окремих факультетах чи інститутах. Це здебільшого класичні та педагогічні університети. За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти підготовку бакалаврів за спеціальністю 014.11 Середня освіта (фізична культура) проводять 39 таких закладів вищої освіти України [161].

Така велика кількість закладів освіти спонукала нас до вибору типових для детальнішого аналізу їх освітньої діяльності. Як приклад класичного університету ми обрали Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки [465].

Проаналізуємо особливості підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на факультеті фізичної культури, спорту та здоров'я у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта, освітньою програмою «Фізична культура». Після завершення навчання випускники отримують кваліфікацію: вчитель фізичної культури, основ здоров'я; вчитель фізичної культури, керівник гуртка; вчитель фізичної культури, організатор-методист фітнесу і туризму; вчитель фізичної культури, предмету «Захист Вітчизни» [465].

Зосередимо нашу увагу на особливостях підготовки фахівців. Навчальний план, затверджений рішенням Вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки 30 березня 2017 року, складається з двох циклів: цикл загальної підготовки та цикл професійної підготовки. Цикл загальної підготовки містить лише нормативні навчальні дисципліни, на відміну від циклу професійної підготовки, який пропонує ще й вибірккові навчальні дисципліни та різні блоки підготовки відповідно до обраної додаткової кваліфікації. Загалом заплановано 15 нормативних навчальних дисциплін циклу загальної підготовки, на які навчальним планом передбачено 2730 години, що складає 91 кредит ЄКТС, з яких 1260 годин – аудиторні заняття (504 години – лекції, 756 годин – семінари та практичні),

167 – поза аудиторних годин та 1303 години самостійної роботи студента (додаток Б).

Наголосимо, що другий цикл – професійної підготовки, містить нормативні та вибіркові навчальні дисципліни. У додатку В представлено розподіл годин, виділених на опанування нормативних дисциплін циклу професійної підготовки. Загальна їх кількість у цьому блоці – 13. На їх вивчення передбачено 2610 годин, що складає 87 кредитів ЄКТС, з них: 894 – години аудиторні (лекції – 200 годин; практичні (лабораторні, семінарські) – 694 години), консультації – 163 години та 1553 години самостійної роботи.

Таблиця 5.8

**Вибіркові навчальні дисципліни циклу професійної підготовки:
розподіл годин**

Назва навчальної дисципліни	Загальний обсяг	Кількість кредитів ЄКТС	Аудиторні заняття			Консультації	Самостійна робота
			всього	лекції	практичні (семінарські, лабораторні)		
Організація і методика спортивно-масової роботи / Фізіологія спорту і рухової активності	150	5	72	32	40	10	68
Методика занять у мед групах / тренажери у фізичному вихованні і спорті	120	4	54	18	36	8	58
Долікарська медична допомога у невідкладних станах / БЖД / Зимові види спорту	120	4	54	28	26	8	58
Функціональне відновлення / Теорія і методика відновлення працездатності	150	5	66	34	32	10	74
Методика навчання рухам неповноправних осіб / Спортивна метрологія	150	5	46	16	30	10	94
Музично-ритмічне виховання / Спортивно-педагогічне вдосконалення	90	3	34	10	24	6	50
Біомеханіка / Основи раціонального та оздоровчого харчування	210	7	102	50	52	14	94
Разом	990	33	428	188	240	66	496

У таблиці 5.8 представлено розподіл годин, виділених на опанування вибірових дисциплін циклу професійної підготовки. Загальна їх кількість у

цьому блоці – 7. На їх вивчення передбачено 990 годин, що складає 33 кредити ЄКТС, з них: 428 годин – аудиторні (лекції – 188 годин; практичні (лабораторні, семінарські) – 240 годин), консультації – 66 годин та 496 годин самостійної роботи.

Зважаючи на те, що студенти можуть отримували різну додаткову спеціалізацію, у навчальному плані передбачено чотири вибіркові блоки дисциплін до кожної з них: блок 1 «основи здоров'я»; блок 2 «організація гурткової та анімаційної роботи»; блок 3 «фітнес і туризм»; блок 4 «захист Вітчизни».

Кожен з блоків містить п'ять навчальних дисциплін загальним обсягом 870 годин, що складає 29 кредитів ЄКТС, з них 286 годин – аудиторні (лекції – 144 години; практичні (лабораторні, семінарські) – 142 години), консультації – 58 годин та 526 годин самостійної роботи. Перший блок «основи здоров'я» передбачає вивчення таких дисциплін: сучасні оздоровчі системи і програми; методика навчання основ здоров'я; загальна теорія здоров'я; основи здорового способу життя; діагностика і моніторинг стану здоров'я. Другий блок «організація гурткової та анімаційної роботи» включає методику анімаційної роботи; теорію і методику позакласної та позашкільної роботи; професійну майстерність керівника гуртка; діагностику мотивації вільного часу школяра; теорію і методику фізичного виховання дошкільнят. Третій блок «фітнес і туризм» містить фітнес програми аеробної спрямованості; методику туристсько-краєзнавчої роботи; фітнес-технології; туристичні ресурси Західного регіону; орієнтування і топографію. Четвертий блок охоплює дисципліни пов'язані зі захистом Вітчизни, а саме: організацію і методику роботи в оборонно-спортивних оздоровчих таборах; організацію і методику викладання предмету «захист Вітчизни»; основи військової педагогіки та загальну тактику; основи військово-патріотичного виховання.

Зазначимо, що викладання дисциплін вибіркових блоків відбувається упродовж 6 – 8 навчальних семестрів.

Загалом на дисципліни циклу професійної підготовки навчальним

планом відведено 4470 годин, що складає 149 кредитів ЄКТС, з них: 1608 годин – аудиторні (лекції – 532 години; практичні (лабораторні, семінарські) – 1076 годин), консультації – 287 годин та 2575 годин самостійної роботи.

Навчальним планом передбачено три види практик: у шостому семестрі – педагогічну, тривалістю сім тижнів; у восьмому семестрі – тренерську, тривалістю п'ять тижнів та організаційну – у сьомому семестрі, тривалістю два тижні.

Таким чином, для підготовки кваліфікованих бакалаврів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта освітньою програмою «Фізична культура» в навчальному плані Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки передбачено 7200 годин що складає 240 кредитів ЄКТС, з них: 2868 годин – аудиторні (лекції – 1036 годин; практичні (лабораторні, семінарські) – 1832 години), консультації – 454 години та 3878 годин самостійної роботи. Державна атестація випускників за цією освітньою програмою здійснюється у формі комплексного державного екзамену з дисциплін професійної підготовки з методикою навчання [465].

Окрім класичних університетів, підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту провадиться у педагогічних. Типовим прикладом закладу вищої освіти, який має ліцензію і здійснює підготовку фахівців у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014.11 є Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (ВДПУ). Факультет фізичного виховання і спорту готує студентів за двома спеціальностями: 014.11 Середня освіта (фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт. За спеціальністю 014.11 Середня освіта (фізична культура) кваліфікація за ступенем вищої освіти (СВО) бакалавра різниться: вчитель фізичної культури або фахівець з фізичної реабілітації. За спеціальністю 017 Фізична культура і спорт кваліфікація за ступенем вищої освіти (СВО) бакалавра: тренер з обраного виду спорту або вчитель фізичної культури [78].

Проаналізуємо зміст підготовки фахівців середньої освіти (фізична

культура) першого бакалаврського рівня. Згідно Освітньої програми затвердженої Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського 2 квітня 2018 року термін навчання на базі загальної середньої освіти становить чотири роки. Аналізований документ містить обов'язкові та вибіркові компоненти (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота). Перелік обов'язкових компонентів містить 26 позицій (23 навчальні дисципліни та 3 виробничі практики). Таким чином обов'язковими для вивчення є історія України (3 кредити ЄКТС), українська мова (за професійним спрямуванням) (3 кредити ЄКТС), філософія (3 кредити ЄКТС), історія української культури (3 кредити ЄКТС), іноземна мова для професійного спілкування (11 кредитів ЄКТС), анатомія людини з основами спортивної морфології (5 кредитів ЄКТС), біомеханіка (3 кредити ЄКТС), фізіологія (7 кредитів ЄКТС), валеологія з основами медичних знань (3 кредити ЄКТС), гігієна з основами екології (5 кредитів ЄКТС), лікувальна фізична культура та основи масажу (5 кредитів ЄКТС), безпека життєдіяльності та основи охорони праці (4 кредити ЄКТС), комп'ютерно-орієнтовані технології навчання (4 кредити ЄКТС), психологія (6 кредитів ЄКТС), педагогіка (10 кредитів ЄКТС), вступ до спеціальності та спортивні споруди і обладнання (5 кредитів ЄКТС), історія фізичної культури та традиції фізичної культури в Україні (5 кредитів ЄКТС), теорія і методика викладання зимових видів спорту та організація краєзнавчо-туристичної діяльності (5 кредитів ЄКТС), теорія і методика фізичного виховання (20 кредитів ЄКТС), теорія і методика викладання видів спорту (44 кредити ЄКТС), основи теорії і методики спортивного тренування (4 кредити ЄКТС), педагогіка та психологія фізичного виховання (3 кредити ЄКТС), управління підготовкою юних спортсменів (3 кредити ЄКТС). Акцентуємо увагу на тому, що частина дисциплін містить кілька складових. Так, фізіологія охоплює фізіологію людини і фізіологію рухової активності; психологія – загальну психологію, вікову і педагогічну психологію, соціальну психологію;

педагогіка – педагогіку, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності, історію педагогіки; теорія і методика фізичного виховання – методи дослідження у фізичному вихованні і спорті, організацію і методика оздоровчої фізичної культури, теорію і методика викладання видів спорту, теорію і методика викладання рухливих ігор і забав, теорію і методика викладання гімнастики, теорію і методика викладання легкої атлетики, теорію і методика викладання спортивних ігор, теорію і методика викладання плавання [78].

До обов'язкових компонентів належать три виробничі практики загальним обсягом 16 кредитів ЄКТС: пропедевтична практика (2 кредити ЄКТС); практика в середніх закладах освіти (10 кредитів ЄКТС), практика в літніх оздоровчих закладах (4 кредити ЄКТС). Загальний обсяг обов'язкових компонентів передбачених освітньою програмою становить 180 кредитів ЄКТС.

Перелік вибірових компонентів містить 39 позицій (лише навчальні дисципліни) загальним обсягом 60 кредитів ЄКТС. Сюди віднесено економіку, релігієзнавство, права та свободи людини і громадянина, політологія, сучасні оздоровчі технології, основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти, екскурсійна робота, конфліктологія, психологія людей з особливими потребами, права інтелектуальної власності, етика і естетика, інклюзивна освіта, українознавство, сучасні інформаційні технології та медіаосвіта, риторика, інформаційне суспільство, ландшафтний дизайн, правознавство, соціологія, біохімія, біохімічні основи фізичного виховання, спортивна метрологія, основи наукових досліджень, олімпійський та професійний спорт, теоретичні основи спорту вищих досягнень, спортивна боротьба/художня гімнастика, теорія і методика викладання сучасних видів спорту (бадмінтон, аеробіка, фітнес, городки, аквааеробіка, настільний теніс), управління у сфері фізичного виховання, підготовка до педагогічної практики в ДЮСШ, нетрадиційні засоби фізичного виховання, культура життєдіяльності учнів середніх загальноосвітніх шкіл, сучасні педагогічні

технології викладання фізичної культури, оздоровчі технології в системі шкільної та дошкільної освіти, ритміка і хореографія, музично-ритмічне виховання, теорія і методика викладання атлетизму, гирьовий спорт, спортивно-педагогічне вдосконалення та підвищення спортивної майстерності, спортивно-педагогічне вдосконалення дисциплін шкільної програми. Зазначимо, що найбільше (22) кредитів ЄКТС відведено на вивчення вибірових дисциплін спортивно-педагогічне вдосконалення та підвищення спортивної майстерності; спортивно-педагогічне вдосконалення дисциплін шкільної програми [78].

Загальна кількість кредитів ЄКТС передбачених Освітньою програмою підготовки бакалаврів середньої освіти (фізична культура) першого рівня вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського становить 240. Після успішного оволодіння всіма компонентами освітньої програми випускники здобувають кваліфікацію бакалавра середньої освіти (фізична культура), вчителя фізичної культури.

Отже, нами здійснено аналіз змісту підготовки бакалаврів за спеціальністю 014.11 Середня освіта (фізична культура) на прикладі двох типових закладів вищої освіти України. З'ясовано, що навчально-виховний процес провадиться згідно освітніх програм та навчальних планів, затверджених вченими радами університетів на термін чотири роки. Щодо змісту підготовки, то зауважимо, що виділено цикли, блоки, нормативні та варіативні складові. Частина дисциплін є комплексними і містять низку взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих модулів. Основна увага (найбільша кількість годин/кредитів) відведена на формування спеціальних компетентностей для успішного здійснення майбутньої педагогічної діяльності. Важливою складовою навчального процесу є практична підготовка студентів, яка передбачає не лише формування навиків роботи з дітьми і молоддю, а й підвищення власної спортивної майстерності, що підтверджує тезу про важливість особистого прикладу педагога.

Після закінчення навчання випускникам присвоюється кваліфікація

вчителя фізичної культури. Також варто відзначити можливість отримання додаткової спеціалізації за вибором студента. Підготовка таких кадрів здійснюється в межах бюджетних та небюджетних пропозицій на денній та заочній формах навчання. Наголосимо велику кількість конкурсних пропозицій підготовки фахівців даної спеціальності на теренах України.

Проведемо аналіз профільних фізкультурних закладів вищої освіти, до яких належать Національний університет фізичного виховання і спорту України, Харківська державна академія фізичної культури, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського та Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту.

Провідним у галузі є Національний університет фізичного виховання і спорту України. Це найбільший в Україні вищий навчальний заклад у сфері фізичного виховання і спорту, де здійснюється підготовка висококваліфікованих кадрів, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців різного профілю, фундаментальні і прикладні наукові дослідження, результати яких активно впроваджуються в практику, ефективна спортивна діяльність, вершиною якої є підготовка спортсменів високого класу, та багатогранне міжнародне співробітництво з численними партнерами в Україні й інших державах світу [295].

Підготовка вчителів фізичної культури здійснюється на факультеті здоров'я, фізичного виховання та туризму і передбачає отримання освітнього ступеня бакалавра та магістра за такими спеціальностями: 014 Середня освіта (фізична культура); 017 Фізична культура і спорт [295].

Наступним профільним закладом вищої освіти є Харківська державна академія фізичної культури, яка готує фахівців за спеціальностями 017 Фізична культура і спорт, 014.11 Середня освіта (фізична культура) [484].

Академія має чотири факультети: факультет фізичного виховання та здоров'я людини, факультет циклічних видів спорту, факультет спортивних ігор та одноборств, факультет підвищення кваліфікації перепідготовки та заочного навчання [484].

Третім профільним закладом вищої фізкультурної освіти в Україні є Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту [342]. Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється на першому (бакалаврський) та другому (магістерський) рівнях вищої освіти за освітніми програмами спеціальностей 014 Середня освіта (фізична культура), 017 Фізична культура і спорт, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка та на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Заклад вищої освіти має три факультети: факультет фізичної культури і спорту; факультет фізичного виховання; факультет фізичної реабілітації.

Зосередимо нашу увагу на аналізі особливостей освітнього процесу у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського, який має давні традиції підготовки фахівців.

Історіографія підготовки фізкультурних кадрів у цьому закладі сягає перших повоєнних років, коли був заснований технікум фізичної культури. У 1946 році на його базі було створено Львівський державний інститут фізичної культури [407].

Факультет педагогічної освіти здійснює підготовку фахівців у галузях знань: 01 Освіта / Педагогіка, 02 Середня освіта [245].

1. Перший (бакалаврський) рівень. Спеціальність 014.11 Середня освіта (фізична культура). Після завершення навчання присвоюється кваліфікація – бакалавр освіти (за предметною спеціалізацією «Фізична культура»), фахівець з фізичної культури.

2. Другий (магістерський) рівень. Спеціальність 014.11 Середня освіта (фізична культура); кваліфікація – магістр фізичного виховання, викладач ЗВО. Термін навчання для здобуття другого (магістерського) рівня – 1,4 роки. Зазначимо, що випускники бакалаврату можуть працювати вчителями фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів; викладачами з фізичної культури професійно-технічних навчальних закладів; інструкторами з фізичного виховання дошкільного навчального закладу; керівниками

гуртків, секцій з видів спорту, тощо [245].

Звернемо увагу на те, що на сьогоднішній день відсутній професійний стандарт підготовки фахівців зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметною спеціалізацією «Фізична культура»), тому основним нормативним документом є освітня програма, підготовлена закладом вищої освіти.

Освітня програма підготовки бакалаврів зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметною спеціалізацією «Фізична культура») у ЛДУФК ім. І. Боберського складається з двох циклів: цикл загальної підготовки та цикл професійної підготовки. Кожен цикл містить нормативні дисципліни та дисципліни вільного вибору студента. Дисципліни циклу загальної підготовки спрямовані на формування світоглядних, психолого-педагогічних, соціально-виробничих та соціально-комунікативних компетентностей бакалаврів.

Дисципліни циклу професійної підготовки формують фахові компетентності та забезпечують здобуття професійної кваліфікації бакалаврів.

За час навчання в університеті майбутні фахівці повинні оволодіти інтегральними, загальними та спеціальними (фаховими, предметними) компетентностями. Інтегральна компетентність – це здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми з побудови процесу фізичного виховання в закладах освіти та фізкультурно-оздоровчої діяльності з різними групами населення або у процесі навчання. Проаналізуємо детальніше третю групу компетентностей, спеціальні (фахові, предметні) (табл. 5.9)

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти передбачає загальні та спеціальні (фахові) результати навчання, опис яких представлено у додатку Д.

**Спеціальні (фахові, предметні) компетентності
бакалаврів фізичної культури**

№	Назва компетентності	Зміст компетентності
1	Глибокі знання та розуміння	Здатність аналізувати і структурувати процес фізичного виховання з точки зору знання сучасних теоретичних та методичних основ фізичної культури.
2	Застосування	Здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях, застосовувати ідеї та концепції для розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем з побудови процесу фізичного виховання в закладах освіти.
3	Професійні рухові навички	Володіння руховими навичками з базових видів рухової активності (спорту). Здатність демонструвати у навчальному процесі сучасну техніку виконання фізичних вправ.
4	Навички оцінювання	Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі і приймати відповідні управлінські рішення з чітким обґрунтуванням напрямів їх реалізації.
5	Організаційні навички	Здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання у практичних ситуаціях, приймати рішення; враховувати правові засади у професійній діяльності.
6	Розв'язання проблем	Здатність розв'язувати широке коло професійних проблем і завдань шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання загальнонаукових, педагогічних, медико-біологічних, соціологічних методів дослідження та методів математичної статистики.
7	Креативність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
8	Здатність до навчання	Здатність шляхом самостійного навчання освоювати нові сфери діяльності, використовуючи здобуті знання сучасних теорій та методів всебічного, гармонійного розвитку особистості, досягнень педагогічної науки.

Нами проведено ретроспективний аналіз змісту підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в типовому профільному фізкультурному закладі вищої освіти України, а саме Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського. Для цього ми детально проаналізували та порівняли навчальні плани підготовки бакалаврів з фізичного виховання. Перший з них – це навчальний план підготовки бакалаврів з галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини за напрямом 6.010201 фізичне виховання Львівського державного університету фізичної культури, затверджений Міністерством освіти і науки України 2.07.2013 р. На основі повної загальної середньої освіти термін навчання становить чотири роки і передбачає здобуття кваліфікації бакалавр фізичного

виховання, вчитель фізичного виховання та спорту. Навчальним планом передбачені такі види робіт: теоретичне навчання, практика, екзаменаційна сесія, державні іспити, захист дипломного проекту. Поданий графік навчального процесу за курсами. Кожен курс розписаний потижнево (загальна кількість навчальних тижнів – 52 на кожному академічному році).

Навчальним планом передбачено три види практик: у шостому семестрі – педагогічну, тривалістю сім тижнів; у восьмому семестрі – тренерську, тривалістю п'ять тижнів та організаційну – у сьомому семестрі, тривалістю два тижні. Державна атестація передбачена у формі іспитів з теорії та методики фізичного виховання та з медико-біологічних основ фізичного виховання і спорту. Зазначимо, що виконання та захист дипломного проекту не передбачені. План навчального процесу складається з чотирьох циклів: гуманітарні та соціально-економічні дисципліни; дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки; дисципліни загально-професійної підготовки; дисципліни професійної і практичної підготовки. Кожен цикл містить нормативні навчальні та вибіркові дисципліни (табл. 5.10).

Таблиця 5.10

**Розподіл загального навчального часу за циклами підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»
(напрямок підготовки 6.010201 фізичне виховання)**

Цикл підготовки	Загальний навчальний час		
	Загальний обсяг годин	Кредитів ЄКТС	Аудит./самост.
1. Гуманітарні та соціально-економічні дисципліни	1512	42	808/704
1.1. Нормативні навчальні дисципліни	954	26,5	522/432
1.2. Вибіркові дисципліни	558	15,5	284/274
2. Дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки	1278	35,5	700/578
2.1. Нормативні навчальні дисципліни	1008	28	564/444
2.2. Вибіркові дисципліни	270	7,5	138/134
3. Дисципліни загально-професійної підготовки	2934	81,5	2934/1381
3.1. Нормативні навчальні дисципліни	2610	72,5	1412/1198
3.2. Вибіркові навчальні дисципліни	324	9	140/184
4. Дисципліни професійної та практичної підготовки	2916	81	1094/1822
Загалом за 4 роки	8640	240	3935/4705

На гуманітарні та соціально-економічні дисципліни навчальним планом передбачено 1512 години, що складає 42 кредити ЄКТС. Загалом заплановано 16 дисциплін: 9 нормативних і 7 вибіркових. На вивчення нормативних навчальних дисциплін виділено 954 години (26,5 кредитів ЄКТС), з яких: 522 години – аудиторні заняття (150 годин – лекції, 204 години – семінари та 168 годин – практичні) та 432 години – самостійна робота студента.

На навчальні дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки навчальним планом відведено 1278 годин, що складає 35,5 кредитів ЄКТС. Загалом заплановано 12 дисциплін: 8 нормативних і 4 вибіркових дисципліни. На вивчення нормативних навчальних дисциплін виділено 1008 годин (28 кредитів ЄКТС), з яких: 564 години – аудиторні заняття (194 години – лекції, 320 годин – семінари, 50 годин – практичні заняття) та 444 години – самостійна робота студента.

До нормативних дисциплін віднесено: історію України – 108 годин (3 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи; історію української культури – 108 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; українську мову професійного спілкування – 54 години (1,5 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 24 години самостійної роботи; іноземну мову – 324 години (9 кредитів) з них 204 години аудиторних занять та 120 годин самостійної роботи; етику та професійну етику – 72 години (2 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; релігієзнавство – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; економічну теорію – 108 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; політологію – 72 години (2 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 46 годин самостійної роботи; та цивільну оборону – 54 години (1,5 кредити), з них 24 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи.

У навчальному плані на дисципліни гуманітарного та соціально-

економічного циклу виділено 523 години аудиторних занять (з них 150 годин лекцій та 373 години практичних занять) та 431 годину самостійної роботи. Відсоткове співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи складає 55% до 45%, що відповідає нормативним вимогам вищої школи.

На вивчення вибіркового дисциплін заплановано 558 годин (15,5 кредитів ЄКТС), з яких: 284 години – аудиторні заняття (128 годин – лекції, 156 годин – семінарські і практичні заняття) та 274 години – самостійна робота студента. Навчальним планом передбачено сім вибіркового дисциплін гуманітарно-економічного циклу (табл. 5.11).

Таблиця 5.11

Вибіркові дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу:

розподіл годин

Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
Основи права	2	72	42	18	24	30
Історія фізичної культури	3	108	60	28	32	48
Економіка фізичної культури	1,5	54	24	10	14	30
Соціологія	3	108	60	30	30	48
Основи риторики	1,5	54	30	10	20	24
Екологія	1,5	54	24	10	14	30
Філософія	3	108	45	22	23	63
Усього	15,5	558	285	128	157	273

До них віднесено: основи права – 72 години (2 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; історія фізичної культури – 108 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; економіка фізичної культури – 54 години (1,5

кредити), з них 24 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; соціологія – 108 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; основи риторики – 54 години (1,5 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 24 годин самостійної роботи; екологія – 54 години (1,5 кредити), з них 24 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; філософія – 108 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 63 години самостійної роботи. Загалом для вивчення цих дисциплін передбачено 558 годин, що становить 15,5 кредитів ЄКТС. 285 годин виділено для аудиторних занять, 273 – на самостійну роботу студентів. Їх відсоткове співвідношення становить 51% до 49%. Зазначимо, що кількість годин коливається в межах від 54 до 108 годин (1,5 – 3 кредити ЄКТС).

На навчальні дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки навчальним планом відведено 1278 годин, що складає 35,5 кредитів ЄКТС. Загалом заплановано 12 дисциплін: 8 нормативних і 4 вибіркових дисципліни. На вивчення нормативних навчальних дисциплін виділено 1008 годин (28 кредитів ЄКТС), з яких: 564 години – аудиторні заняття (194 години – лекції, 370 годин – практичні заняття) та 444 години – самостійна робота студента. Відсоткове співвідношення аудиторної та самостійної роботи складає 56% до 44%.

До нормативних навчальних дисциплін увійшли такі: анатомія людини, спортивна морфологія – 162 години (4,5 кредити), з них 114 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; фізіологія людини, фізіологія фізичного виховання – 216 годин (6 кредитів), з них 138 годин аудиторних занять та 78 годин самостійної роботи; біохімія, біохімічні основи фізичного виховання – 144 години (4 кредити), з них 72 години аудиторних занять та 72 години самостійної роботи; гігієна та гігієна фізичного виховання – 108 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 63 годин самостійної роботи; основи медичних знань – 108 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 63 годин самостійної роботи; масаж – 108 годин (3 кредити), з них 48 годин аудиторних занять та 60 годин

самостійної роботи; інформатика та комп'ютерна техніка – 108 годин (3 кредити), з них 72 години аудиторних занять та 36 годин самостійної роботи та спортивна метрологія – 54 години (1,5 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 24 годин самостійної роботи.

На вивчення вибірових дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки заплановано 270 годин (7,5 кредитів ЄКТС), з яких: 136 годин – аудиторні заняття (68 годин – лекції, 68 годин – практичні заняття) та 134 години – самостійна робота студента. Відсоткове співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи студентів становить 51% до 49%. Вибірковими природничо-науковими дисциплінами є: валеологія – 54 години (1,5 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 24 години самостійної роботи; лікувальна фізична культура – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; кінезіологія – 108 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 48 години самостійної роботи; організація краєзнавчо-туристичної роботи – 54 години (1,5 кредити), з них 21 година аудиторних занять та 33 години самостійної роботи (табл. 5.12).

Таблиця 5.12

**Вибіркові дисципліни природничо-наукового
(фундаментального) циклу підготовки: розподіл годин**

Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
Валеологія	1,5	54	30	12	18	24
Лікувальна фізична культура	1,5	54	26	12	14	28
Кінезіологія	3	108	60	30	30	48
Організація краєзнавчо-туристичної роботи	1,5	54	21	14	7	33
Усього	7,5	270	137	68	69	133

Третій розділ підготовки у навчальному плані бакалаврів фізичного виховання – це дисципліни загально-професійної підготовки. На їх вивчення передбачено 2934 години, що складає 81,5 кредитів ЄКТС. Загальна кількість дисциплін у цьому блоці найбільша – 32 дисципліни, з яких 27 нормативних і 5 вибіркових. На нормативні дисципліни загально-професійного циклу підготовки виділено 2610 годин (72,5 кредити ЄКТС), з них 1413 годин аудиторних занять та 1198 годин самостійної роботи. До них віднесено такі предмети: вступ до спеціальності – 54 години (1,5 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 24 години самостійної роботи; основи педагогічної майстерності – 72 години (2 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; теорія і методика фізичного виховання – 270 годин (7,5 кредитів), з них 126 годин аудиторних занять та 144 години самостійної роботи; основи теорії і методики спортивного тренування – 108 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 78 годин самостійної роботи; спортивні споруди і обладнання – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; оздоровча фізична культура – 162 години (4,5 кредити), з них 84 години аудиторних занять та 78 години самостійної роботи; управління у сфері фізичної культури – 54 години (1,5 кредити), з них 39 годин аудиторних занять та 15 годин самостійної роботи; психологія – 144 години (4 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 84 години самостійної роботи; педагогіка – 144 години (4 кредити), з них 72 години аудиторних занять та 72 години самостійної роботи; психологія фізичного виховання – 54 години (1,5 кредити), з них 24 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; методика викладання у спеціальних медичних групах – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; олімпійський і професійний спорт – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; теорія і методика гімнастики – 162

години (4,5 кредити), з них 114 годин аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; теорія і методика спортивних ігор – 216 годин (6 кредитів), з них 144 години аудиторних занять та 72 години самостійної роботи; теорія і методика рухливих ігор – 54 години (1,5 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 12 годин самостійної роботи; теорія і методика легкої атлетики – 216 годин (6 кредитів), з них 117 годин аудиторних занять та 99 годин самостійної роботи; теорія і методика плавання – 108 годин (3 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи; теорія і методика футболу – 54 години (1,5 кредити), з них 31,5 години аудиторних занять та 22,5 години самостійної роботи; теорія і методика лижних видів спорту – 108 годин (3 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи; теорія і методика атлетизму – 54 години (1,5 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 12 годин самостійної роботи; теорія і методика спортивних двобоїв – 72 години (2 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 27 годин самостійної роботи; ритміка і хореографія – 54 години (1,5 кредити), з них 21 година аудиторних занять та 33 години самостійної роботи; шахи – 54 години (1,5 кредити), з них 21 година аудиторних занять та 33 години самостійної роботи; організація спортивно-мистецьких заходів – 54 години (1,5 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 28 годин самостійної роботи; охорона праці та безпека життєдіяльності – 72 години (2 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; туризм – 54 години (1,5 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 12 годин самостійної роботи (додаток Ж).

Акцентуємо увагу на важливості сформованості компетенцій з таких нормативних дисциплін, як оздоровча фізична культура, теорія і методика гімнастики, теорія і методика легкої атлетики, які є основою підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, тому мають по три форми контролю кожна (два заліки та підсумковий іспит).

Розподіл кредитів ЄКТС нормативних дисциплін загально-професійного циклу підготовки за семестрами представлено у додатку 3. Із загальної кількості 72,5 кредитів ЄКТС, найбільша кількість (17) запланована у другому семестрі, а найменша – у шостому, лише 4.

Навчальним планом передбачено лише п'ять вибіркових дисциплін у загально-професійному циклі підготовки бакалаврів фізичного виховання. На їх вивчення виділено 324 години (9 кредитів ЄКТС), з яких 141 година аудиторних занять та 183 години самостійної роботи студента (табл. 4.37). Перелічимо вибіркові дисципліни: адаптивне фізичне виховання – 54 години (1,5 кредити), з них 24 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; стрілецький спорт – 54 години (1,5 кредити), з них 21 година аудиторних занять та 33 години самостійної роботи; оздоровчий фітнес – 72 години (2 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; рекреаційні ігри – 72 години (2 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; корегуюча гімнастика – 72 години (2 кредити), з них 36 годин аудиторних занять та 36 годин самостійної роботи. Відсоткове співвідношення аудиторних годин та самостійної роботи студентів складає 44% до 56%. У таблиці 5.13 також представлена кількість кредитів для зазначених дисциплін, яка є практично однаковою 1,5 або 2.

Таблиця 5.13

**Вибіркові дисципліни загально-професійного циклу підготовки:
розподіл годин**

Назва навчальної дисципліни	Кредити ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
Адаптивне фізичне виховання	1,5	54	24	10	14	30
Стрілецький спорт	1,5	54	21	8	13	33
Оздоровчий фітнес	2	72	30	6	24	42
Рекреаційні ігри	2	72	30	6	24	42
Корегуюча гімнастика	2	72	36	8	28	36
Усього	9	324	141	38	103	183

Четвертий заключний розділ включає дисципліни професійної та практичної підготовки, на які заплановано 2916 годин, що складає 81 кредит ЄКТС. До дисциплін професійної підготовки віднесено: теорію і методику обраного виду спорту загальним обсягом 720 годин (20 кредитів), з них 254 години аудиторних занять та 466 годин самостійної роботи студентів; підвищення спортивної майстерності обсягом 1440 годин (40 кредитів), з них 618 годин аудиторних занять та 822 години самостійної роботи студентів. Зауважимо, що частка практичних занять у цих дисциплінах є значною, для підвищення спортивної майстерності лекції не передбачені зовсім, а для теорії і методики обраного виду спорту вони становлять лише 15% (табл. 5.14).

До дисциплін практичної підготовки належать три виробничі практики (756 годин, 21 кредит ЄКТС): педагогічна практика обсягом 378 годин (10,5 кредитів), тренерська – 270 годин (7,5 кредитів), організаційна – 108 годин (3 кредити). Зазначимо, що дисципліни професійної підготовки займають 74% загального обсягу циклу, а практична підготовка (виробничі практики) – 26%. Відсоткове співвідношення аудиторних годин та самостійної роботи становить 30% і 70% відповідно.

Таблиця 5.14

**Нормативні дисципліни циклу професійної і практичної підготовки:
розподіл годин**

Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
Теорія і методика обраного виду спорту	20	720	254	32	222	466
Підвищення спортивної майстерності	40	1440	618		618	822
Педагогічна практика	10,5	378				
Тренерська практика	7,5	270				
Організаційна практика	3	108				
Усього	81	2916	872	32	840	1288

Отже, нами здійснено аналіз навчального плану напряму підготовки 6.010201 фізичне виховання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» у Львівському державному університеті фізичної культури на 2013 – 2017 роки. Цей навчальний план став останнім у процесі підготовки фахівців з фізичного виховання галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини.

З 2016 року підготовка бакалаврів фізичного виховання проводиться в межах спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура). Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 1151 від 6.11.2015 року Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 419 від 12.04.2016) підготовка фахівців у вищих закладах освіти здійснюється в межах галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 (за предметними спеціалізаціями) [362].

Відбулася зміна галузі знань з 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, а напрями підготовки змінено на спеціальності. Таким чином, з 2016 року в Україні набули чинності нові навчальні плани підготовки фахівців з фізичної культури. Розглянемо детально зміст підготовки вчителів фізичної культури на прикладі типового закладу вищої освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Навчальний план для студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура) схвалено вченою радою Львівського державного університету фізичної культури та затверджено ректором. Кваліфікація випускників: бакалавр фізичного виховання, вчитель фізичного виховання та спорту.

У навчальному плані виділено три види практик: у шостому семестрі педагогічну тривалістю сім тижнів; у восьмому семестрі тренерську

тривалістю п'ять тижнів та організаційну у цьому семестрі тривалістю два тижні. Зазначимо, що види та обсяг виробничих практик не змінилися порівняно з попереднім навчальним планом. Державна атестація передбачена у формі іспитів з теорії та методики фізичного виховання та з медико-біологічних основ фізичного виховання і спорту. Зазначимо, що виконання та захист дипломного проекту не передбачені.

План навчального процесу складається з двох циклів: загальної підготовки, професійної підготовки. Кожен цикл містить нормативні навчальні та вибіркові дисципліни. Зазначимо, що відбулися зміни в кількості годин, виділених на один кредит з 36 до 30 годин. Це призвело до зменшення загальної кількості годин у навчальному плані на 1440, порівняно з попереднім з 8640 до 7200 годин. Усього за чотири академічні роки передбачено засвоєння знань, умінь та навичок з 50 навчальних дисциплін: 43 нормативних та 7 вибіркового.

На вивчення 22 дисциплін загального циклу навчальним планом передбачено 2340 годин, що складає 78 кредитів ЄКТС. Більшість годин припадає на нормативні дисципліни – 2070 годин (69 кредитів), з них 1076 годин аудиторних занять та 994 години самостійної роботи. Частка вибіркового дисциплін складає 270 годин (9 кредитів), з них 113 годин аудиторних занять та 157 годин самостійної роботи.

На вивчення 28 дисциплін професійного циклу підготовки виділено 4860 годин, що складає 162 кредити ЄКТС, з них 2377 годин аудиторних занять та 1823 години самостійної роботи. На нормативні дисципліни відведено 3330 годин (111 кредитів ЄКТС), з них 1256 годин аудиторних занять та 1414 годин самостійної роботи. На вибіркові припадає 1530 годин (51 кредит ЄКТС), з них 1121 година аудиторних занять та 409 годин самостійної роботи (табл. 5.15).

**Розподіл загального навчального часу
за циклами підготовки бакалаврів
зі спеціальності 014.11 середня освіта (фізична культура)**

Цикл підготовки	Загальний навчальний час		
	Загальний обсяг годин	Кредитів ЄКТС	Аудит./ самот.
1. Загальної підготовки	2340	78	1189/1151
1.1. Нормативні навчальні дисципліни	2070	69	1076/994
1.2. Вибіркові дисципліни	270	9	113/157
2. Професійної підготовки	4860	162	2377/1823
2.1. Нормативні навчальні дисципліни	3330	111	1256/1414
2.2. Вибіркові дисципліни	1530	51	1121/409
Загалом за 4 роки	7200	240	3566/2974

Загальна кількість нормативних дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу складає 19. На їх вивчення виділено 2070 годин (69 кредитів ЄКТС), з яких 1076 годин аудиторних занять (416 годин лекцій, 660 годин практичних занять) та 994 години самостійної роботи студентів. Відсоткове співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи студентів становить 52% до 48%. До нормативних дисциплін віднесено: історію України та історію української культури – 180 годин (6 кредитів), з них 63 години аудиторних занять та 117 годин самостійної роботи; українську мову професійного спілкування та основи риторики – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; іноземну мову – 270 годин (9 кредитів), з них 162 години аудиторних занять та 108 годин самостійної роботи; психологію – 90 годин (3 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 27 годин самостійної роботи; педагогіку з основами педагогічної майстерності – 150 годин (5 кредитів), з них 84 години аудиторних занять та 66 годин самостійної роботи; філософію – 90 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи;

економіку фізичної культури – 90 годин (3 кредити), з них 48 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; гігієну – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; психологію фізичного виховання – 90 годин (3 кредити), з них 36 годин аудиторних занять та 54 години самостійної роботи; спортивну метрологію – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; фізіологію фізичного виховання – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; соціологію та основи права – 120 годин (4 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; фізіологію людини – 90 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи; комп'ютерну техніку та математичну статистику – 90 годин (3 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; біохімічні основи фізичного виховання – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; політологію – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 годин самостійної роботи; кінезіологію – 90 годин (3 кредити), з них 60 години аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; біохімію – 90 годин (3 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; економічну теорію – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи. Формами контролю засвоєння нормативних дисциплін є 7 заліків та 14 іспитів (додаток І).

Навчальним планом передбачено шість вибіркових дисциплін циклу загальної підготовки. Студенти обирають три з них. До них віднесено: охорона праці та безпека життєдіяльності або цивільний захист – 90 годин (3 кредити), з них 42 години аудиторних занять та 48 годин самостійної роботи; основи медичних знань або екологія – 90 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи; лікувальна фізична культура або валеологія – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 години самостійної роботи. Зазначимо, що кількість годин

однакова для усіх вибіркового дисциплін – 90 годин (3 кредити ЄКТС). Співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи складає 42% до 58%.

Другий цикл – це цикл професійної підготовки. Загальна кількість дисциплін у цьому блоці – 28, з яких 24 нормативних і 4 вибіркового.

До нормативних дисциплін циклу професійної підготовки віднесено такі предмети: анатомія людини, спортивна морфологія – 210 годин (7 кредитів), з них 102 години аудиторних занять та 108 годин самостійної роботи; масаж – 90 годин (3 кредити), з них 48 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; вступ до спеціальності та історія фізичної культури – 120 годин (4 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 57 годин самостійної роботи; теорія і методика фізичного виховання – 330 годин (11 кредитів), з них 150 годин аудиторних занять та 180 годин самостійної роботи; основи теорії і методики спортивного тренування – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; спортивні споруди і обладнання – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 години самостійної роботи; оздоровча фізична культура – 90 годин (3 кредити), з них 60 годин аудиторних занять та 30 годин самостійної роботи; управління у сфері фізичної культури – 90 годин (3 кредити), з них 36 годин аудиторних занять та 54 години самостійної роботи; методика викладання фізичного виховання в спеціальних медичних групах – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 години самостійної роботи; олімпійський і професійний спорт – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 години самостійної роботи; сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі – 90 годин (3 кредити), з них 26 годин аудиторних занять та 64 години самостійної роботи; теорія і методика гімнастики, ритміка і хореографія – 210 годин (7 кредитів), з них 102 години аудиторних занять та 108 годин самостійної роботи; теорія і методика спортивних і рухливих ігор – 210 годин (7 кредитів), з них 144 години аудиторних занять та 66 годин самостійної роботи; теорія і методика

легкої атлетики – 210 годин (7 кредитів), з них 102 години аудиторних занять та 108 годин самостійної роботи; теорія і методика плавання – 90 годин (3 кредити), з них 63 години аудиторних занять та 27 годин самостійної роботи; рекреаційні ігри – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; теорія і методика футболу – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; теорія і методика лижних видів спорту та туризму – 150 годин (5 кредитів), з них 84 години аудиторних занять та 66 годин самостійної роботи; адаптивне фізичне виховання – 90 годин (3 кредити), з них 48 годин аудиторних занять та 42 години самостійної роботи; організація краєзнавчо-туристичної роботи – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи.

Цей блок містить також державну атестацію студентів – 60 годин (2 кредити), педагогічну практику – 330 годин (11 кредитів), тренерську практику – 240 годин (8 кредитів), організаційну практику – 90 годин (3 кредити). Загальний обсяг виробничих практик у навчальному плані складає 660 годин (22 кредити).

Щодо розподілу кредитів нормативних дисциплін циклу професійної підготовки, то найбільше їх (15) заплановано у восьмому семестрі; по 12 – у другому та третьому семестрах; по десять – у першому, четвертому та п'ятому семестрах; вісім – у сьомому семестрі; та лише два – у шостому семестрі (додаток К).

Навчальним планом передбачено вісім вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки. Студенти обирають чотири з них. До них віднесено такі: теорія і методика обраного виду спорту, спортивно-педагогічне вдосконалення або теорія і методика обраного виду спорту, організація спортивних заходів – 1260 годин (42 кредити), з них 1016 годин аудиторних занять та 244 години самостійної роботи; теорія і методика атлетизму або стрілецький спорт – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; теорія і методика спортивних двобоїв або

шахи – 90 годин (3 кредити), з них 30 годин аудиторних занять та 60 годин самостійної роботи; оздоровчий фітнес або корегуюча гімнастика – 90 годин (3 кредити), з них 45 годин аудиторних занять та 45 годин самостійної роботи. Зазначимо, що кількість годин для вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки суттєво різняться від 90 до 1260 годин. Переважаюча більшість їх припадає на дисципліни: теорія і методика обраного виду спорту, спортивно-педагогічне вдосконалення або теорія і методика обраного виду спорту, організація спортивних заходів. Співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи складає 73% до 27%.

Зазначимо, що цикл професійної підготовки є значно більшим за кількістю навчальних дисциплін та обсягом годин, виділених на їх засвоєння.

Отже, проведений аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту у профільних фізкультурних закладах вищої освіти засвідчив, що Україна має сформовані традиції у цій царині. Історія їх формування датується травнем 1930 року, коли у місті Харкові (тодішній столиці Української РСР) було створено Державний інститут фізичної культури України, який став зачинателем у розвитку вітчизняної системи фізичного виховання з підготовки кваліфікованих фахівців, спортсменів високого класу, науковців. У 1944 р. інститут перевели до Києва й він отримав назву Київський державний інститут фізичної культури, який на сьогодні є провідним профільним закладом фізкультурної освіти України.

Історія діяльності харківського довоєнного спортивного вишу була відновлена у 1979 році, а у травні 1989 року відкрито Харківський державний інститут фізичної культури, який у 2001 році отримав статус Харківської державної академії фізичної культури.

Відзначимо також важливу роль Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, заснування якого датується 1946 роком, і який, на сучасному етапі, вважається профільним осередком підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту західного регіону України.

Наймолодшим профільним закладом галузі є Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. Вона є правонаступницею Дніпропетровського державного інституту фізичної культури, який був створений у серпні 1979 року на базі ліквідованого педагогічного факультету Київського державного інституту фізичної культури. Зараз Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту є профільним центром Придніпровського регіону з підготовки фахівців у сфері фізичної культури і спорту.

На сучасному етапі аналізовані заклади вищої освіти здійснюють підготовку фахівців з фізичного виховання і спорту в межах спеціальностей 014.11 Середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт терміном чотири роки на денній і п'ять років на заочній формі навчання за бюджетними і небюджетними конкурсними пропозиціями. Щодо змісту підготовки, варто зазначити, що велика кількість годин/кредитів виділяється на практичну підготовку фахівця, підвищення його спортивної майстерності та спортивно-педагогічне вдосконалення.

5.2. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії та Україні

Сучасні глобалізаційні та інтеграційні світові процеси в політичній, економічній, соціокультурній та духовно-моральній сферах життя суспільства зумовлюють кардинальні зміни в теорії та практиці виховання підростаючого покоління, які забезпечують утвердження у свідомості кожної дитини національних і загальнолюдських цінностей, ідеалів, засвоєння норм моральної поведінки, етнічної культурної мовної єдності, підтримання виховних традицій та звичаїв народу [317].

Модернізація вітчизняної системи освіти зумовила потребу вивчення досвіду та здобутків зарубіжних країн, що призвело до активного розвитку порівняльно-педагогічних досліджень в Україні. А. Сбруєва зазначає, що

характерними ознаками розвитку сучасної освітньої системи в Україні є глибоке оновлення всіх її ланок – від дошкільної до вищої, модернізація змісту освіти, методів навчально-виховної роботи, широке запровадження в освітню сферу сучасних інформаційних технологій, перетворення вищої школи на складову національної інноваційної системи. Аналогічні зміни зумовлені об'єктивними чинниками: розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій, глобалізацією світового економічного, політичного та культурного простору, демократизацією та масовізацією освітніх систем в усьому світі [418; 420].

Проблемам компаративних досліджень присвячені численні праці українських (А. Сбруєва [418; 420], О. Сухомлинська [461], О. Локшина [238], Н. Ничкало [300; 302], О. Пуховська [384; 385], А. Максименко [255]) та іноземних вчених (Р. Altbach [517], М. Bray [532], R. Cowen [548], J. Schriewer [568], N. Hans [616], A. Kazamias [634634], M. Manzon [660], D. Mattheou [661], W. Mitter [673], H. Noah [684], S. Robinson [713], V. Rust [717], D. Wilson [759]).

Учений М. Красовицький пропонує власне тлумачення концептів «порівняльна педагогіка», «компаративістика». Він вважає, що «порівняльна педагогіка є наукою, повноцінною галуззю загальної теорії педагогіки, зміст якої полягає у виявленні, аналізі, оцінюванні подібних і відмінних ознак педагогічних систем різних країн та їх структурних елементів у взаємозв'язку з політичними, соціальними, економічними і культурними контекстами. Компаративістика – глибоко інтелектуальна наука, відокремлена від філософії, соціології, політології, яка спроможна забезпечувати загальне накопичення й осмислення педагогічного досвіду людства, сприяти удосконаленню на цій базі національних систем освіти, розкривати різноманітні напрями глобальної освітньо-педагогічної перспективи» [336, с. 39].

Входження України у Болонський процес зумовило необхідність ретельного порівняльного аналізу закордонних освітніх систем, зокрема і у

галузі фізичного виховання і спорту.

У цій частині роботи проведемо компаративний аналіз сучасного стану підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії та Україні для встановлення спільного і відмінного у процесах їх функціонування і реформування.

Вивчення досвіду роботи багатьох закладів освіти України свідчить, що однією із помітних вад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту є недостатньо розроблена її система, яка не дозволяє формувати в них професійну спрямованість, творчу активність та самостійність. Професійна підготовка вчителів фізичного виховання має ґрунтуватися на широкому втіленні комплексу сучасних технологій навчання, спрямованих на розв'язання студентами навчально-практичних завдань. Разом із тим, необхідно враховувати інноваційні підходи до добору та оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, побудови теоретичних і практичних занять, а також ретельного продумування прийомів створення атмосфери продуктивної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, формування цілісного освітнього середовища [177]. Усе це потребує пошуку сукупності принципів професійної підготовки учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах, котрі ґрунтуються, окрім нової, особистісно орієнтованої освітньої парадигми, на теоретико-методологічних підходах різного рівня, що становлять методологічну основу нашого дослідження.

Як засвідчило наше дослідження, підготовка вчительських кадрів до проведення організованої рухової активності в Австрії має давні традиції. Вивчення професійної підготовки вчителів фізичної культури в Австрії започаткували такі вчені, як Ф. Й. Кінські, В. Е. Мільде, Л. Новаг, Ф. М. Фірталер, Й. П. Франк ще у XVIII столітті. У їх працях описано комплекс специфічних передумов для масштабної реалізації соціально-педагогічних заходів із зміцнення здоров'я дітей та їх гармонійного фізичного розвитку. Ці передумови є досить широкими й охоплюють як політико-економічні реалії (індустріалізація, технологізація, урбанізація,

демократизація життєдіяльності суспільства, зміна життєвих стандартів населення), так і нові медико-біологічні, соціально-гігієнічні, антрополого-педагогічні тенденції (посилення уваги до проблем охорони здоров'я населення, поширення освіти серед широких верств населення тощо).

Проведений нами ретроспективний аналіз професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні виявив низку характерних ознак та особливостей. Так у XIX столітті видатні вітчизняні педагоги М. Пирогов та К. Ушинський звертали увагу на важливість систематичної, цілеспрямованої підготовки педагогічних кадрів до розв'язання завдань фізичного виховання молодих поколінь. Важливу роль у популяризації фізичного виховання мала діяльність українських діячів Івана Боберського, Степана Гайдучка, Тараса Франка та Петра Франків, Володимира Бляха. Вони стали основоположниками організованого фізкультурно-спортивного руху та заклали підвалини системі підготовки кадрів для цієї сфери. У своїх розвідках дослідники сформувавши вимоги до фахової підготовки вчителів фізичної культури, основні напрямки їх освіти, проаналізували організаційні й методичні засади освітнього процесу. Вони акцентували увагу на необхідності забезпечення майбутнім учителям фізичної культури всебічної освіти, тобто ґрунтовних знань з історії і теорії фізичного виховання, методики навчання різних видів спорту, основ біомеханіки і медицини, анатомії й фізіології, педагогіки і психології, а також умінь і навичок проведення занять із фізичної культури, спортивних змагань та свят. Доробок цих діячів висвітлює практику організації процесу професійної підготовки, напрями її удосконалення відповідно до тогочасних потреб школи і суспільства.

У першій половині XX століття в Австрії система шкільного фізичного виховання і професійної підготовки кадрів цієї сфери зазнала багато суперечливих змін. У цей час фізичне виховання стало обов'язковою навчальною дисципліною та сформувалося, як окремий напрям вищої педагогічної освіти – фізичне виховання. Були розроблені перші нормативні

документи у сфері фізичного виховання і підготовки вчительських кадрів цього профілю.

Основними характерними рисами цього періоду стало піднесення спорту, фізичного виховання дітей і молоді та фізкультурної освіти до пріоритетів державної політики, їх використання як інструментів реалізації ідеології націонал-соціалістичного режиму, після якого, через суспільно-політичні чинники, почався занепад системи фізичного виховання і спорту, скептичне ставлення до шкільної фізкультурної освіти та фахівців цього профілю у перші повоєнні роки. Проте, такий занепад був не довготривалим і змінився переоцінкою значення фізичного виховання дітей і молоді та поступовим відновленням історичних традицій шкільної фізкультурної освіти та професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

У цей період система освіти України перебувала в глибокій кризі, спричиненій кількарічними військовими діями, багатомільйонними жертвами різних режимів, зміною політичного вектору держави загалом та надмірною заполітизованістю всіх сфер життя суспільства. Поряд із тим, варто зазначити, що саме у першій половині ХХ століття були створені три профільні фізкультурні навчальні заклади у містах Києві, Львові та Харкові.

Друга половина ХХ століття в історії розвитку австрійської системи професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту позначені низкою реформ структурного та нормативно-правового характеру. У цей час було ухвалено нормативну базу функціонування навчальних закладів у системі освіти Австрії; затверджено навчальні плани і програми, що вирізнялися орієнтованістю на реалії професійної діяльності вчителя фізичного виховання / спорту, на новітні досягнення науки і техніки, практичною спрямованістю процесу професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання / спорту; оновлено матеріально-технічну базу шкіл. Це сприяло задоволенню потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях із фізичного виховання дітей і молоді, удосконаленню системи їх підготовки.

Цей період в Австрії позначений цілою низкою цінних здобутків: було створено різнорівневу систему професійної освіти кадрів з фізичного виховання і спорту, розвинуто широку мережу освітніх закладів цього профілю, розроблено ефективну нормативну базу їх функціонування.

У другій половині ХХ столітті професійна підготовка педагогічних кадрів фізкультурного профілю набирає нових обертів в Україні. У той час були сформовані вимоги до фахової підготовки вчителів фізичної культури, основні напрямки їх освіти, проаналізовані організаційні і методичні засади освітнього процесу. Було окреслено широке наукове уявлення про проблеми шкільного фізичного виховання дітей і молоді, напрями оновлення поля професійної діяльності педагога цього профілю та його професійного образу, пріоритети розбудови системи педагогічної освіти за фізкультурним напрямом. Ученими було розкрито тогочасне бачення сутності та особливостей професійної діяльності фахівців із фізичного виховання, висвітлені реалії і умови праці фізкультурно-педагогічних кадрів, розкрито теоретичні підходи та практику їхньої професійної освіти у вказаний період.

Новий етап у розвитку вітчизняної системи освіти настав у 1991 році зі здобуттям Україною статусу незалежної держави. Попри складні соціально-економічні та матеріально-технічні умови, настало значне піднесення, зумовлене зміною ідеології, демілітаризацією галузі, переходом від елітарної до масової вищої освіти. Основними тогочасними тенденціями були гуманізація та гуманітаризація навчального процесу підготовки кадрів нової генерації для забезпечення потреб суверенної держави. Важливим чинником стала зміна геополітичного вектору розвитку країни, яка зумовила необхідність реформування та модернізації системи освіти загалом. Україна задекларувала поступ у сторону європейської спільноти, європейських освітніх цінностей. Поступово було запроваджено ступеневу освіту, держава втратила монополію в освітній галузі (з'явилися приватні навчальні заклади), введено перші стандарти освіти і процес ліцензування та акредитації

освітньої діяльності.

У 2005 році Україна вступила у Європейський освітній простір і стала учасником Болонського процесу. Цей крок зумовив необхідність чіткого розроблення концептуальної, законодавчої та програмно-нормативної бази функціонування системи освіти загалом та профільної фізкультурної зокрема.

Основними законодавчими актами стали Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Концептуальні засади розвитку освітньої сфери були представлені у стратегіях, доктринах та загальнодержавних програмах. Найбільш вагомими з них є Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». У них закладена нова дорожня карта державної політики в освіті, у підготовці фахівців для сфери фізичної культури і спорту, яка базується на міжнародних нормативно-правових документах і відповідає викликам сучасного українського суспільства.

Щодо правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії відзначимо виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів із стандартизації освіти за цим напрямом і спеціальністю та водночас ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ. Чинна нормативна база регламентує ключові елементи і параметри системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, а саме її структури, організації, принципи функціонування, типи навчальних закладів та передбачає широкий простір для диференціації професійної освіти кадрів цього профілю, її маневреності відповідно до інноваційних освітніх тенденцій, адаптації до змін на ринку праці. Основними нормативно-правовими документами регулювання освітньої діяльності в Австрії є Закон

«Про школи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і вчителів спорту»; Закон «Про організацію вищих педагогічних шкіл та напрями підготовки»; Закон «Про організацію університетів та напрями підготовки».

Нами проведений компаративний аналіз системи та змісту професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії та Україні. Представимо спочатку кількісні показники. В Австрії функціонують такі навчальні заклади: 4 академії спорту в містах Відень, Грац, Інсбрук та Лінц; 14 вищих педагогічних шкіл в містах Айзенштадт, Баден, Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук, Клягенфурт, Кремс, Лінц, Фельдкірх; 4 університети в містах Відень, Грац, Зальцбург, Інсбрук.

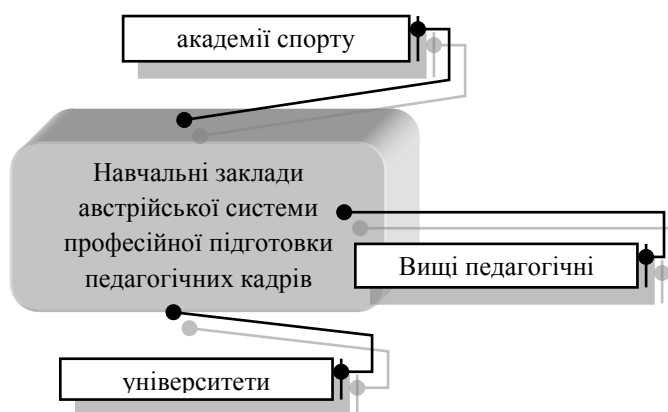

Рис. 5.1. Структурні елементи системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії

В Україні педагогічні кадри з фізичного виховання і спорту готують заклади профільної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти. У системі вищої освіти такі послуги надають 39 навчальних закладів (здебільшого класичні та педагогічні університети) та 4 профільні фізкультурні заклади (два університети і дві академії). У системі профільної

середньої, професійної, фахової передвищої освіти 22 заклади педагогічного та фізкультурного напрямку готують вчителів фізичної культури.

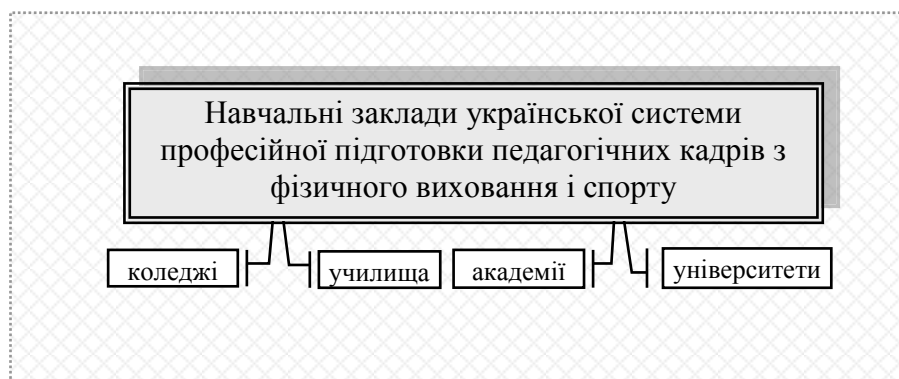

Рис. 5.2. Структурні елементи системи професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні

Порівняльний аналіз кількісних характеристик австрійської та української систем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю демонструє, що на сьогодні в Україні діє 65 навчальних закладів різних типів, а в Австрії – 22. Проте, у розрахунку на душу населення Австрія майже вдвічі переважає Україну (350 до 650). Такі дані підтверджують затребуваність фахівців, підготовлених в Австрії, на ринку праці, що ще раз актуалізує вивчення та впровадження австрійського досвіду у вітчизняну систему підготовки спеціалістів з фізичного виховання і спорту.

Отож, здійснений аналіз засвідчує, що професійна підготовка майбутнього фізичного виховання і спорту в системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, у ході якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Виходячи з факту про синтетичність, інтегративність професійної діяльності вчителя спорту, метою його професійної освіти визначається сформованість широкої гамми різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток

фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й про всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації і знань з педагогічних, психологічних, природничих наук, а також до активної діяльності в різних сферах культурного, соціального та громадського життя.

Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів з фізичної культури і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю і наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером, переважанням серед навчальних предметів наук про людину, що розглядають її буття в різних аспектах, при цьому підкреслюється універсальна здатність засобів фізичної культури і спорту в комплексі розв'язувати проблеми фізичного розвитку і виховання молодих поколінь та створювати стимули до здорового способу життя.

Професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання / спорту в системі середньої професійної освіти Австрії є цілісним педагогічним процесом, у ході якого відбуваються становлення його особистості, розвиток загальної і професійної культури, формується професійна компетентність. Виходячи з факту про синтетичність, інтегративність професійної діяльності вчителя спорту, метою його професійної освіти визначається сформованість широкої гамми різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й про всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації і знань із педагогічних, психологічних, природничих наук, а також до активної діяльності в різних сферах

культурного, соціального та громадського життя.

Здійснений аналіз навчальних планів і програм професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту австрійських середніх професійних шкіл доводить, що дисципліни циклу гуманітарно-економічної підготовки спрямовані на попередження формування технократичного і вузькопрофесійного мислення майбутнього фахівця та на становлення духовно багатой особистості, яка володіє розвиненим почуттям соціально-професійної відповідальності. Системна, цілеспрямована гуманітарно-економічна підготовка слугує формуванню особистісної культури майбутнього педагога, розвитку його адаптивності, самостійності та ініціативності, закладаючи цим основи його високого професіоналізму. Відтак цей цикл підготовки постає своєрідним механізмом гуманізації професійної освіти за педагогічною спеціальністю Рух і спорт, визначає особистість майбутнього педагога основною цінністю педагогічного процесу. Весь її зміст спрямований на те, щоб розвинути цілісну особистість, гармонізувати її духовні й фізичні сили, активізувати готовність повноцінно реалізувати свої можливості у здоровому і продуктивному стилі життя і професійній діяльності.

Ефективність процесу професійної освіти педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в середніх професійних школах Австрії забезпечується його професійно-педагогічною спрямованістю, безперервністю і наступністю освітнього процесу, гуманітарним характером, переважанням серед навчальних предметів наук про людину, що розглядають її буття в різних аспектах, при цьому підкреслюється універсальна здатність засобів фізичної культури і спорту в комплексі розв'язувати проблеми фізичного розвитку і виховання молодих поколінь та створювати стимули до здорового способу життя.

Здійснений нами аналіз змісту підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю у системі закладів профільної середньої, професійної та фахової передвищої

освіти України засвідчив наявність: давніх усталених традицій у підготовці вчительських кадрів, які здебільшого сягають другої половини дев'ятнадцятого – першої половини двадцятого століть; системи ступеневої підготовки фахівців зі скоординованими наскрізними навчальними планами та програмами; висококваліфікованого та досвідченого кадрового потенціалу, відповідного навчально-методичного забезпечення, достатньої матеріально-технічної бази, що дозволяє готувати кваліфікованих майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту.

Наступною ланкою системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання та спорту є вища освіта, на яку покладено обов'язок підготовки нового покоління фахівців, зміст і рівень кваліфікації яких адекватні інноваціям, що відбуваються в галузі фізичної культури і спорту та освітньої сфери.

Вища освіта педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії здійснюється в університетах та вищих педагогічних школах в межах освітньої галузі «Педагогічна освіта» напряму підготовки «Загальна освіта» спеціальності «Рух і спорт». Процес професійно-педагогічної освіти за цією спеціальністю охоплює два етапи – бакалаврат та магістратуру.

Профіль предметних компетенцій випускника бакалаврської програми зі спеціальності «Рух і спорт» охоплює: знання психологічних, соціологічних, педагогічних засад фізкультурно-спортивної підготовки дітей і молоді; розуміння медико-біологічних основ фізкультурно-спортивної діяльності та норм її організації; вміння критичного осмислення феномену спорту в культурному, політичному, економічному житті суспільства та школі; готовність до розбудови інституту школи як здорового життєвого простору з особливим акцентом на рух і спорт; володіння високим рівнем загальних спортивно-моторних вмінь, а також навичок в окремих видах спорту; прагнення до неперервного вдосконалення власних спортивних здібностей і вмінь та ін. Підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах Австрії на етапі бакалаврату передбачає

формування базових соціально-особистісних, загальнокультурних і загальнонаукових, а також професійних компетенцій з огляду на відповідну предметну галузь і професійний профіль. Бакалавр педагогічної освіти цього напрямку і профілю повинен володіти цілою системою якостей, знань, умінь і навичок, що характеризує його готовність до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю. Набуттю цих компетенцій підпорядкований весь процес професійної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури і спорту на етапі бакалаврату в системі вищої освіти Австрії. Його тривалість охоплює переважно 8 семестрів, а обсяг – 240 кредитів ЄКТС, при цьому 1 кредит ЄКТС дорівнює 25-годинному навчальному навантаженню. Відповідно до профілю професійної компетентності майбутнього бакалавра із педагогічної спеціальності «Рух і спорт» структура процесу професійної підготовки включає такі складові: загально-педагогічна підготовка обсягом 40 кредитів ЄКТС; предметна підготовка (Спеціальність 1 «Рух і спорт» та Спеціальність 2 (за вибором студента) максимальним обсягом по 80 кредитів ЄКТС; предметно-дидактична підготовка із двох спеціальностей мінімальним обсягом по 20 кредитів ЄКТС; педагогічно-практичні студії в рамках загально-педагогічної підготовки обсягом 23 кредити ЄКТС та предметно-дидактичної підготовки обсягом 10 кредитів ЄКТС.

Студенти, які успішно завершили навчання за бакалаврською програмою «Рух і спорт» у вищих навчальних закладах Австрії, мають змогу зайнятися професійною діяльністю у сфері соціальної роботи з дітьми і молоддю, або ж продовжити навчання за відповідною магістерською програмою та в подальшому (після проходження шкільного стажування) отримати право на здійснення професійної педагогічної діяльності у системі шкільної освіти.

Провівши аналіз змісту підготовки бакалаврів у типових закладах вищої освіти України, з'ясовано, що навчально-виховний процес провадиться згідно освітніх програм та навчальних планів, у яких виділено цикли, блоки, нормативні та варіативні складові. Частина дисциплін є комплексними і

містять низку взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих модулів. Основна увага (найбільша кількість годин/кредитів) відведена на формування спеціальних компетентностей для успішного здійснення майбутньої педагогічної діяльності. Важливою складовою навчального процесу є практична підготовка студентів, яка передбачає не лише формування навиків роботи з дітьми і молоддю, а й підвищення власної спортивної майстерності, що підтверджує тезу про важливість особистого прикладу педагога.

Після закінчення навчання випускникам присвоюється кваліфікація вчителя фізичної культури. Також варто відзначити можливість отримання додаткової спеціалізації за вибором студента. Підготовка таких кадрів здійснюється в межах бюджетних та небюджетних пропозицій на денній та заочній формах навчання. Наголосимо на великій кількості конкурсних пропозицій підготовки фахівців даної спеціальності на теренах України.

Зазначимо, що підготовку фахівців з фізичного виховання і спорту здійснюють також профільні фізкультурні заклади вищої освіти, до яких належать Національний університет фізичного виховання і спорту України, Харківська державна академія фізичної культури, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського та Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. Усі вони мають сформовані давні традиції у підготовці фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Для розуміння сутності підготовки таких спеціалістів ми провели компаративне дослідження змісту їх навчальної діяльності. Представимо результати порівняльного аналізу типових навчальних планів. Перший – це навчальний план підготовки бакалаврів з галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини за напрямом 6.010201 фізичне виховання Львівського державного університету фізичної культури, затверджений Міністерством освіти і науки України 2.07.2013 р. Другий – це навчальний план для студентів у галузі знань 01 Освіта спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура), який набув чинності з 2016 року через

запровадження нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 1151 від 6.11.2015 року Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 419 від 12.04.2016) підготовка фахівців у вищих закладах освіти здійснюється в межах галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 (за предметними спеціалізаціями).

Відбулася зміна галузі знань з 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, а напрями підготовки змінено на спеціальності. Таким чином, з 2016 року в Україні набули чинності нові навчальні плани підготовки фахівців з фізичної культури. Розглянемо детальніше зміст підготовки вчителів фізичної культури на прикладі типового закладу вищої освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Порівнявши зміст підготовки вчителів фізичної культури на прикладі типового закладу вищої освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського у 2013 – 2017 роках та у 2016 – 2020 роках, ми виділили такі основні спільні риси:

- ✓ передбачений термін навчання – чотири роки;
- ✓ кваліфікація – бакалавр фізичного виховання, вчитель фізичного виховання та спорту;
- ✓ види навчальної роботи (теоретичне навчання, практика, екзаменаційна сесія, державні іспити);
- ✓ кількість кредитів;
- ✓ види та обсяги виробничих практик.

Компаративний аналіз навчальних планів представлений у таблиці 5.1, продемонстрував також низку відмінностей:

✓ зменшення загальної кількості циклів підготовки з чотирьох (навчальний план 1) до двох (навчальний план 2);

✓ значне зменшення загальної кількості годин з 8640 (навчальний план 1) до 7200 (навчальний план 2);

✓ зменшення загальної кількості навчальних дисциплін з 65 (навчальний план 1) до 50 (навчальний план 2);

✓ зменшення, фактично вдвічі, кількості форм контролю з 120 (навчальний план 1) до 63 (навчальний план 2); особливо варто відзначити зменшення кількості заліків – з 89 до 36 (табл.5.16).

Слід зазначити зміну циклів підготовки. У першому навчальному плані було виділено чотири цикли: гуманітарні та соціально-економічні дисципліни; дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки; дисципліни загально-професійної підготовки; дисципліни професійної і практичної підготовки. У другому навчальному плані виділено лише два – цикл загальної підготовки та цикл професійної підготовки.

Нами виявлено зменшення кількості годин виділених на аудиторні заняття – з 3935 (навчальний план 1) до 3566 (навчальний план 2), також значне зменшення кількості годин відведених на самостійну роботу студента – з 4705 (навчальний план 1) до 2974 (навчальний план 2).

Щодо обсягу нормативних навчальних дисциплін, то він зменшився з 7488 годин (навчальний план 1) до 5400 годин (навчальний план 2). Зокрема аудиторне навантаження зменшилося з 3592 годин (навчальний план 1) до 2332 годин (навчальний план 2).

Проте, час відведений на самостійну роботу студента збільшився з 2074 годин (навчальний план 1) до 2408 годин (навчальний план 2). Обсяг вибіркового навчальних дисциплін збільшився з 1152 годин (навчальний план 1) до 1800 годин (навчальний план 2), при цьому кількість цих дисциплін значно зменшилася – до 7. Аудиторне навантаження збільшилося з 562 годин (навчальний план 1) до 1234 годин (навчальний план 2), час відведений на самостійну роботу студента практично не змінився – 592 години (навчальний

план 1) і 566 годин (навчальний план 2).

Таблиця 5.16

**Порівняльний аналіз навчальних планів
підготовки бакалаврів фізичного виховання**

№ з/п	Показники	навчальний план 1 (2013 – 2017)	навчальний план 2 (2016 – 2020)
1	Кваліфікація	бакалавр фізичного виховання, вчитель фізичного виховання та спорту	бакалавр фізичного виховання, вчитель фізичного виховання та спорту
2	Кількість циклів підготовки з них:	4	2
3	Загальна кількість годин	8640	7200
4	Загальна кількість кредитів	240	240
5	Загальна кількість навчальних дисциплін: -нормативних -вибіркових -загалом	49 16 65	43 7 50
6	Загальна кількість форм контролю: -заліки -іспити	120 89 31	63 36 27
7	Виробничі практики: -педагогічна -тренерська -організаційна -загалом	7 тижнів 5 тижнів 2 тижні 14 тижнів	7 тижнів 5 тижнів 2 тижні 14 тижнів

Отже, бачимо загальне, значуще для студента, зменшення навчального навантаження у проаналізованих вище планах підготовки бакалаврів фізичного виховання, вчителів фізичного виховання та спорту Львівського державного університету фізичної культури.

Таким чином, вивчення австрійського та українського досвіду професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту дітей, молоді дає підстави для висновку про наявність чималих подібностей та відмінностей у системах педагогічної освіти фізкультурно-спортивного

профілю в Австрії та Україні і в структурно-функціональному, і в змістово-цільовому, і в організаційно-методичному плані. Подібності помітні й очевидні насамперед в положеннях освітньої концепції, яка загалом передбачає становлення високоосвіченої особистості з належним рівнем професійної компетентності. Багато спільного бачимо й у визначенні кваліфікаційних вимог, переліку ключових компетентностей фахівців з фізичного виховання і спорту, вивченні комплексу фундаментальних та спеціальних навчальних курсів та дисциплін. Водночас, діючі системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії та України відрізняються наявністю різних освітніх рівнів, кваліфікацій, спеціальностей, принципами організації навчальних структур, інституційною мережею.

5.3. Можливості творчого використання прогресивних ідей австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні

Сучасний період розвитку української системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту – це етап інтенсивного осмислення її позитивних надбань і проблемних аспектів, активного пошуку шляхів її удосконалення відповідно до сучасного стану розвитку науки, техніки, освіти, фізичної культури і спорту, апробації різноманітних моделей і підходів до її модернізації з урахуванням новітніх тенденцій у галузі фізичного виховання дітей і молоді, спортивно-розвивальної і фізкультурно-виховної роботи з ними.

У результаті численних наукових пошуків, експериментальних досліджень сьогодні вже аксіоматичними стали твердження про необхідність обґрунтування процесу формування фахівців з фізичного виховання та спорту на загальнолюдських, національних ідеях, природо відповідних принципах і підходах, важливість розбудови вітчизняної системи підготовки

педагогів фізкультурно-спортивного профілю з позицій національної культури і традицій, цінних історичних надбань українців у практиці тіловиховання й здоров'язбереження, доцільність урахування кращих світових здобутків у галузі розвитку, виховання молодих поколінь засобами фізичної культури і спорту та теорії й практики підготовки фахівців до їх практичної реалізації [513; 521; 522; 525 ; 528; 531; 541; 542; 543; 565; 583; 603].

Названі стратегії, безперечно, можна вважати передумовами досягнення високого рівня якості професійної освіти кадрів у сфері фізичного виховання і спорту, здатних успішно виконати обов'язки та завдання збереження і зміцнення здоров'я молодих поколінь громадян, підвищення їхньої стресостійкості та витривалості організму в складних умовах життя сучасного світу, формування стійких установок на здоровий спосіб життя.

Враховуючи сучасні проблеми фізичного розвитку і виховання молодих поколінь і виходячи з фактичного стану підготовки кадрового забезпечення цієї сфери діяльності в Україні, гострої потреби в модернізації системи їх професійної освіти, актуальним є запозичення відповідного австрійського позитивного досвіду, збагачення вітчизняної теорії й практики досягненнями австрійської системи педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями.

Австрійський досвід професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є цінним джерелом конструктивних ідей, підходів до розбудови системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту на шляху її поступальної інтеграції в загальноєвропейський освітній простір. Саме цей вектор розвитку професійної освіти педагогів фізкультурно-спортивного профілю є магістральним напрямом реформування й української системи підготовки кадрів з фізичного виховання та спорту дітей і молоді. Вивчення й узагальнення відповідного австрійського досвіду дає нам змогу визначити

основні проблеми, перепони, труднощі у процесі виведення системи професійної підготовки фахівців до роботи з дітьми і молоддю на високий європейський рівень та використати конструктивні, апробовані практикою механізми й інструменти їх подолання.

Проведене дослідження теорії і практики професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії в історичній ретроспективі і сучасних умовах, порівняльний аналіз австрійського та українського досвіду підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, дають змогу запропонувати низку міркувань і рекомендацій щодо реформування української системи підготовки фахівців із фізкультурно-спортивної роботи з дітьми на основі творчого використання австрійських надбань у цій сфері. Історичні традиції та сучасні здобутки Австрії у галузі педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними напрямками і спеціальностями уможливають окреслення перспектив удосконалення української системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та визначення способів їх практичної реалізації на декількох рівнях, зокрема стратегічному, структурно-організаційному, методико-технологічному.

Стратегічний рівень розвитку системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту пов'язаний зі створенням національної концепції, програми, законодавчих актів тощо, які б відображали чітко окреслену освітню політику країни щодо цих питань та її далекосяжні стратегічні наміри щодо розбудови цієї складової національної системи освіти. У цьому випадку австрійський досвід постає своєрідним взірцем для розв'язання відповідних завдань на теренах нашої країни. Усвідомлюючи важливість фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми, розуміючи необхідність неперервного оновлення системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю, ініціюючи активні і плідні дискусії щодо її проблемних аспектів і можливих інструментів їх ліквідації, австрійські спортивно-громадські, науково-

педагогічні організації, державні структури з питань освіти, спорту в результаті спільної діяльності виробили й затвердили комплексну нормативну базу для моніторингу і забезпечення належної якості професійної освіти кадрів із фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності.

Тож, насамперед, хотілося б відзначити єдність зусиль з боку суспільства, наукової спільноти, державних інституцій, логічність і послідовність кроків щодо реформування професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії, у результаті чого на сьогодні в країні діє загальноприйнята на суспільному, науковому, урядовому рівнях концепція розвитку системи педагогічної освіти кадрів фізкультурно-спортивного профілю з чітко окресленою системою цілей, завдань, напрямів, методологічних принципів, як основою неперервного підвищення її якості відповідно до динамічних умов сучасного світу. Сучасна концептуальна база системи професійної підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми визначає ключові вектори її розвитку в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, встановлює сучасні методологічні підходи до її розбудови, які відображають пріоритетні світові тенденції сучасної освіти.

На основі спільно виробленої концепції розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії створено відповідну законодавчу базу, яка відображає комплекс конкретних норм, стандартів її функціонування та заходів із моніторингу її якості і реформування [595; 596; 597; 598]. Законодавча база чітко регламентує усі найважливіші питання й аспекти структури, організації, інституційної мережі педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями в країні та водночас залишає достатньо вільного простору для автономії освітніх установ, забезпечення варіативності освітніх програм, можливостей маневрування й адаптації до нових реалій у сфері освіти, науки, технологій, спорту і т. д.

Відзначаючи конструктивний досвід концептуального планування та законодавчого унормування професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, в умовах реформування української системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю доцільним видається, насамперед, вироблення єдиної стратегії її розбудови, яка б давала змогу зберегти наявні переваги та впровадити новітні зарубіжні здобутки та, на основі цього, забезпечити її конкурентоздатність у сучасному світі. Нагальною є необхідність розроблення, обговорення й схвалення низки документів стратегічного і прогностичного характеру із чітким баченням процесів і результатів модернізації української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Зважаючи на наявність концепції педагогічної освіти в Україні та авторських концепцій професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту (О. Ажиппо [1; 2], О. Атамась [17], І. Боднар [35; 36] Я. Боднар [37], М. Данилевич [118; 117; 122], М. Дутчак [150], П. Єфіменко [162], Є. Захаріна [175; 176], І. Іваній [183], Ю. Льяной [243], Н. Степанченко [447; 448; 449; 450; 451; 452] та ін.), треба зазначити, що на державному рівні все ж не ухвалено загального програмного документу щодо забезпечення якості професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та регламентації напрямів її неперервної модернізації відповідно до вимог сьогодення і майбуття. Доводиться констатувати відсутність офіційно визнаної системи стратегічних пріоритетів і заходів щодо реформування професійної освіти фахівців з фізичного виховання і спорту, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Тож вироблення загального стратегічного бачення перспектив розвитку системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні на основі тісної співпраці суспільства, наукової спільноти, держави є вкрай актуальною потребою

сьогодення, на відміну від Австрії, що успішно впоралася із відповідними завданнями.

Таким чином, використання австрійського досвіду розбудови системи освіти фахівців з фізичного виховання і спорту дітей та молоді у вітчизняних умовах на стратегічному рівні передбачає:

- забезпечення тісної співпраці громадськості, науковців, державних структур у справі модернізації теорії і практики підготовки фахівців до фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності з дітьми та молоддю;
- створення загальної стратегії модернізації української системи професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю;
- розроблення програми конкретних дій і заходів щодо реалізації реформ у сфері педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями.

Структурно-організаційний рівень передбачає системні, інституційні перетворення шляхом упровадження інноваційних прогресивних підходів до побудови системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Особливо цінним у плані структурно-організаційної розбудови системи педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями вважаємо австрійський досвід створення цілісної, неперервної та гнучкої системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Сформовану в Австрії систему підготовки кадрів у галузі фізичного виховання і спорту дітей та молоді можна характеризувати як багаторівневу і диверсифіковану, яка забезпечує поетапний процес освіти педагогів фізкультурно-спортивного профілю, широкі умови для зміни освітньої програми, можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням динаміки зацікавлень майбутніх педагогів, потреб їх професійної та особистісної самореалізації.

Для такої системи не властива замкнутість та обмеженість навчальних планів і програм, навчальних закладів шкіл різних типів і рівнів, натомість характерна їх співпраця і взаємодія у розв'язанні актуальних проблем

фахівців з фізичного виховання і спорту, як-от: забезпечення наступності змісту та форм організації освітнього процесу на різних ланках освітньої системи; розроблення й реалізація моделей інтеграції навчальних планів і програм в межах єдиної неперервної системи професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту. Окрім цього, достатньо тісним є і взаємозв'язок системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю та інститутів шкільної і позашкільної фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, що сприяє стиранню різких меж між навчальною діяльністю в освітньому закладі та підготовкою у реальному професійному середовищі.

У ході роздумів над можливостями удосконалення української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в контексті відповідного австрійського досвіду привертає увагу широка різноманітність напрямів і спеціальностей професійної освіти з фізичного виховання і спорту на всіх рівнях, зокрема на рівні середньої професійної та вищої освіти. Диверсифікація освітніх програм, планів, інститутів для підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту є стійкою тенденцією реформування системи та конструктивною відповіддю на динамічні процеси у галузі фізичної культури і спорту, запити громадськості щодо фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, спортивні зацікавлення дітей тощо. Цікавою видається також австрійська практика забезпечення майбутнім педагогам фізичного виховання і спорту змоги та умов для комбінації цієї спеціальності з будь-якою іншою на їхній вибір, що значною мірою розширює можливості їх подальшої професійної самореалізації в освітній сфері загалом.

Перспективним для модернізації вітчизняної теорії і практики підготовки фахівців фізичного виховання і спорту видається й австрійський досвід щодо неперервного оновлення навчальних планів і програм з орієнтуванням як на об'єктивні запити щодо фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми та молоддю, так і на реалії соціально-

культурного, науково-технічного, технологічного розвитку.

За результатами проведеного аналізу відзначено, що в навчальних планах і програмах австрійських закладів професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю особлива увага відведена питанням формування педагогічної майстерності як інтегральної якості особистості спортивного педагога, його професійно-ціннісних якостей, професійного мислення, поведінки тощо. Вони спрямовані як на фахову підготовку відповідно до вимог професійної діяльності з дітьми, так і на набуття ґрунтовних знань у сфері новітніх технологій, різних культур, мов тощо, вмінь швидко реагувати й адаптуватися до стрімких змін у сучасному світі загалом та на ниві фахової діяльності зокрема. Запорукою досягнення таких цілей постає, насамперед, раціональне співвідношення розмаїття циклів професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в австрійських освітніх закладах (гуманітарно-економічний, медико-біологічний, психолого-педагогічний, професійно-практичний та ін.), кожен з яких, реалізуючи специфічні завдання, проте будучи складовою єдиної системи, вносить свою лепту у досягнення її загальної мети – становлення майбутнього спортивного педагога як гармонійної особистості і компетентного фахівця.

Отож, використання австрійського досвіду розбудови системи освіти фахівців з фізичного виховання і спорту у вітчизняних умовах на структурно-організаційному рівні передбачає:

- створення різнорівневої, проте неперервної системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту;
- диверсифікацію напрямів і спеціальностей підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю;
- упорядкування інституційної мережі професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю;
- збалансування усіх компонентів професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;

➤ оновлення навчальних планів і програм на основі тісного взаємозв'язку теорії, методики і практики та ін.

Своєю чергою, методико-технологічний рівень розкриває перспективи удосконалення організаційно-практичних аспектів української системи підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту. На методико-технологічному рівні неабиякою актуальністю для української практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю відзначається досвід Австрії щодо організаційно-методичного забезпечення процесу професійної освіти фахівців з фізичного виховання та спорту на основі новітніх підходів до побудови освітнього процесу. Організаційно-педагогічні основи навчального процесу в українських закладах професійної підготовки педагогів фізкультурно-спортивного профілю досі залишаються спрямованими передовсім на трансляцію і репродукцію готової інформації, характеризуються певною мірою застарілістю навчальних методик і освітніх технологій, консервативними організаційними формами подання навчального матеріалу, недостатньою практичною направленістю навчального процесу тощо. Усе це впливає на якість підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та не повною мірою забезпечує випереджальний характер навчання.

У такій ситуації, для оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх педагогів фізичного виховання і спорту в нашій країні, важливого значення набуває використання австрійського досвіду в цій царині, зокрема щодо використання методик проблемно-пошукового, дослідного, проектного навчання, що передбачають планування і реалізацію студентами навчально-дослідних робіт, орієнтованих на розв'язання комплексних проблем професійної діяльності. Методико-технологічне забезпечення навчального процесу в австрійських закладах професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю різних рівнів, як засвідчує здійснене дослідження, спрямоване на адаптацію майбутнього педагога до вимог подальшої фахової діяльності, формування

широкої, ініціативної особистості, високого рівня її спеціальної компетентності, здатності до професійної самоорганізації і самореалізації, готовності до виконання широкого спектру поставлених завдань та обов'язків.

Відзначимо, що інтенсивне використання в австрійській практиці професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту методик і технологій проблемно-пошукового, дослідного, проектного навчання забезпечує розвиток пізнавальних інтересів майбутніх педагогів фізкультурно-спортивного профілю, активне осмислення ними сутності розмаїття теоретичних підходів до фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності з дітьми й молоддю та одночасному усвідомленню специфіки їх реалізації в безпосередній професійній діяльності. Вони дають змогу посилити активність і самостійність майбутнього педагога у процесі набуття знань, умінь, якостей, овоїти навички виконання професійних завдань у динамічних, нестандартних ситуаціях.

Зasadничим критерієм добору методик і технологій освітньої діяльності в австрійських закладах професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є можливість забезпечувати нерозривний зв'язок навчального процесу і фахової практичної діяльності, що, своєю чергою, дає змогу не лише овоїти формальні знання з різних навчальних курсів і дисциплін, а й розвивати професійно важливі особистісні якості, формувати спеціальні компетенції. Це стає можливим завдяки доповненню, оновленню традиційних методик навчання інноваційними освітніми підходами й технологіями.

Методико-технологічне забезпечення навчального процесу в австрійських закладах професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю різних рівнів спрямоване на максимальне наближення навчального процесу до реальної практики фахової діяльності, що сприяє формуванню навичок професійного мислення і поведінки в різноманітних ситуаціях у сфері фізкультурно-оздоровчої та

спортивної роботи з дітьми і молоддю. За таких умов спостерігається максимально можлива відмова від передачі майбутнім педагогам системи готової навчальної інформації і знань, а натомість – спонукання їх до активного самостійного пошуку шляхів і способів ефективного розв'язання проблемних завдань та ситуацій подальшої професійної діяльності.

Специфічними рисами методики і технології професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії є те, що освітній процес базується на актуальних наукових і професійних проблеми. Він також враховує безпосередній життєвий і професійний досвід майбутніх педагогів, демонструє всю палітру можливих підходів, способів розв'язання комплексних професійних завдань у галузі фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з дітьми, інтегрує різні види діяльності майбутнього педагога (навчально-пізнавальну, науково-дослідну, професійно-практичну тощо). Саме це робить австрійський досвід цінним джерелом ідей для оновлення сучасної української практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю. Адже вона досі ще, значною мірою, спрямована на трансляцію і репродукцію готових знань, позначена застарілістю освітніх методик, консервативністю організаційних форм, відірваністю від реалій професійно практичної діяльності у галузі фізичного культури і спорту, внаслідок чого не забезпечує необхідної якості фахової підготовки педагогічних кадрів до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми.

Таким чином, використання австрійського досвіду розбудови системи освіти фахівців з фізичного виховання і спорту в українському освітньому середовищі на методико-технологічному рівні передбачає:

- урізноманітнення методів, форм організації освітнього процесу відповідно сучасних вимог до професійної майстерності фахівця з фізичного виховання та спорту; сучасного розвитку педагогічної науки, фізичної культури і спорту;

- забезпечення інноваційного характеру професійної підготовки

фахівців з фізичного виховання і спорту шляхом широкого застосування прогресивних технологій та інтерактивних форм і методів навчально-виховної роботи;

➤ переорієнтацію на активне, діяльнісне освоєння різноманітної навчальної інформації на основі інтерактивних форм і методів навчання, проблемних, проектно-дослідницьких освітніх технологій тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що австрійська система професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту вирізняється високим рівнем демократизації, індивідуалізації, особистісної орієнтації освітнього процесу, максимально можливою відповідністю рівня та якості підготовки педагогів сучасним вимогам фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми і молоддю. Навчальні плани і програми професійної підготовки фахівців цього профілю, незалежно від типу навчального закладу чи освітнього рівня, мають виражену особистісно-орієнтовану, компетентнісну спрямованість, є чітко структурованими, відображають логічне і послідовне вивчення фундаментальних та спеціальних курсів, тісно інтегровану теоретичну й практичну підготовку. Відтак, система професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії побудована на раціональному поєднанні давніх традицій та інноваційних освітніх тенденцій у цій царині.

Висновки до п'ятого розділу

У п'ятому розділі здійснено аналіз нормативно-правової бази підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в Україні, а також представлені історичні аспекти та зміст діяльності вітчизняних закладів профільної середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти.

У підрозділі один визначено та проаналізовано концептуальні положення основних нормативних документів, які регулюють діяльність

галузі на сучасному етапі та в ретроспективному розрізі.

Проаналізувавши вищезазначені законодавчі та програмно-нормативні документи, ми зробили низку висновків: нині формується нова стратегія державної політики в сфері фізичної культури і спорту; стратегічні напрямки розвитку цієї сфери тісно пов'язані з запитами сучасного українського суспільства і базуються на міжнародних нормативно-правових документах; трансформаційні зміни у галузі відбуваються з урахуванням досвіду розвинених країн світу, які мають високі показники охопленості населення оздоровчою руховою активністю, стандарти підготовки кадрів фізкультурного профілю, прогресивні системи середньої та вищої освіти.

Дослідження особливостей підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю у системі закладів профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти України виявило наявність: давніх усталених традицій у підготовці вчительських кадрів, які здебільшого сягають другої половини дев'ятнадцятого – першої половини двадцятого століть; системи ступеневої підготовки фахівців зі скоординованими наскрізними навчальними планами та програмами; висококваліфікованого та досвідченого кадрового потенціалу, відповідного навчально-методичного забезпечення, достатньої матеріально-технічної бази дозволяє готувати кваліфікованих майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

За результатами аналізу змісту підготовки бакалаврів у типових закладах вищої освіти України, з'ясовано, що навчально-виховний процес провадиться згідно освітніх програм та навчальних планів, у яких виділено цикли, блоки, нормативні та варіативні складові. Частина дисциплін є комплексними і містять низку взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих модулів. Основна увага (найбільша кількість годин/кредитів) відведена на формування спеціальних компетентностей для успішного здійснення майбутньої педагогічної діяльності. Важливою складовою навчального процесу є практична підготовка студентів, яка передбачає не лише

формування навиків роботи з дітьми і молоддю, а й підвищення власної спортивної майстерності, що підтверджує тезу про важливість особистого прикладу педагога.

Після закінчення навчання випускникам присвоюється кваліфікація вчителя фізичної культури. Також варто відзначити можливість отримання додаткової спеціалізації за вибором студента.

Вивчено особливості підготовки педагогічних кадрів у профільних фізкультурних закладах вищої освіти, які мають сформовані давні традиції у підготовці фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю. Варто зазначити, що велика кількість годин/кредитів виділяється на практичну підготовку спеціаліста, підвищення його спортивної майстерності та спортивно-педагогічне вдосконалення.

Отже, з метою модернізації вітчизняного освітнього процесу відповідно до запитів сьогодення та конкурентоспроможності на ринку праці, необхідно підвищити його ефективність шляхом упровадження інноваційних методів і технологій навчання, заснованих на методологічних підходах, що відповідають новій парадигмі освіти, закордонного, зокрема, австрійського досвіду підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в системі середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти.

Компаративний аналіз австрійського та українського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю виявив наявність ряду подібностей та відмінностей, як у системах педагогічної освіти фізкультурно-спортивного профілю, так і в структурно-функціональному, змістово-цільовому та організаційно-методичному плані. Схожість простежується у положеннях освітньої концепції; визначенні кваліфікаційних вимог; переліку ключових компетентностей фахівців; вивченні комплексу фундаментальних та спеціальних навчальних курсів та дисциплін. Поряд з тим, системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії та України відрізняються

наявністю різних кваліфікацій, спеціальностей, принципами організації навчальних структур, інституційною мережею тощо.

Сучасний період розвитку української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту – це етап інтенсивного осмислення її позитивних надбань і проблемних аспектів, активного пошуку шляхів удосконалення відповідно до сучасного стану розвитку науки, техніки, освіти, апробації різноманітних моделей і підходів до її модернізації з урахуванням новітніх тенденцій у галузі фізичної культури і спорту. У розділі доведено доцільність запозичення відповідного австрійського позитивного досвіду, збагачення вітчизняної теорії і практики досягненнями австрійської системи педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями.

Дослідження теорії і практики професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії в історичній ретроспективі та сучасних умовах, порівняльний аналіз австрійського й українського досвіду підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю дали змогу запропонувати низку міркувань і рекомендацій щодо реформування української системи підготовки фахівців на основі творчого використання австрійських надбань у цій сфері.

Окреслено перспективи вдосконалення української системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту та визначено способи їх практичної реалізації на стратегічному, структурно-організаційному, методико-технологічному рівнях. Стратегічний рівень розвитку передбачає вироблення загального стратегічного бачення перспектив розвитку системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Україні на основі тісної співпраці суспільства, наукової спільноти й держави. Структурно-організаційний рівень передбачає системні, інституційні перетворення шляхом упровадження інноваційних прогресивних підходів. Методико-технологічний рівень розкриває перспективи вдосконалення організаційно-

практичних аспектів вітчизняної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Австрійський досвід є цінним джерелом ідей для оновлення сучасної української практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Основні положення п'ятого розділу дисертації відображені у публікаціях [9; 10; 8; 48; 47; 40; 49; 115; 121;128; 125; 124; 378; 377; 402; 397; 394; 403; 398; 404; 561; 562; 560; 563; 767; 768; 697; 764].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних основ професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії упродовж XX – початку XXI століття. Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети, а реалізація поставлених завдань дала підстави сформулювати висновки.

1. Історіографічний аналіз проблеми дослідження довів наявність низки тематичних напрямів наукового розроблення питання професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії:

– передумови становлення та історія розвитку австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю (В. Брецінка, Г. Гроль, М. Крюгер, Р. Мюльнер, Е. Нідерман, В. Рекля, Г. Штромаер та ін.);

– структурно-організаційні особливості сучасної австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту з дітьми та молоддю (Г. Альтенбергер, А. Боймлер, А. Готц, К. Граєр, Д. Фішер та ін.);

– концептуально-теоретичні підходи до професійної освіти кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії (Г. Альтенбергер, Ф. Едер, Ш. Грьосінг, Х. Кралер, Л. Новаг, Д. Фішер, М. Шратц та ін.);

– змістово-цільові основи процесу педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними напрямками підготовки в Австрії (К. Граєр, Ф. Едер, К. Кляйнер, М. Молеч, А. Шімпл-Венцль, М. Шратц та ін.);

– методико-технологічні аспекти професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії (К. Граєр, Г. Гайнтель, К. Кляйнер, Ф. Фетц, М. Шратц та ін.);

– стратегії неперервної модернізації австрійської системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю

(К. Кляйнер, Х. Кралер, Р. Мюльнер, Е. Нідерман, Х. Рекля, Д. Фішер, М. Шратц та ін.).

Критично-аналітичний огляд наукової літератури з проблеми професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії уможливив об'єктивне осмислення напрацювань учених щодо обраної дослідницької тематики та водночас виявив відсутність комплексного наукового дослідження австрійського досвіду розбудови системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в українській педагогічній науці.

Структуру методології дослідження представлено такими науковими підходами: синергетичним, аксіологічним, культурологічним, історичним, системним, компетентнісним, компаративним, міждисциплінарним, прогностичним. Вірогідність наукових результатів забезпечена чітким дотриманням принципів об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду. Поєднання дібраних підходів і принципів вивчення австрійського досвіду для його проєкції на вітчизняну систему освіти фахівців фізичного виховання і спорту створило належну методологічно-інструментальну базу дослідження.

Було уточнено сутність понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності».

Підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності визначено як процес формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей для ефективного провадження майбутньої професійної діяльності, навчання, виховання, передавання нагромадженого досвіду і культури, створення умов для особистісного розвитку дітей та молоді засобами фізичної культури і спорту.

2. Професійну підготовку педагогічних кадрів до спортивно-виховної роботи з дітьми і молоддю започатковано в Австрії у формі спеціально організованих лекційних курсів із проблем фізичного виховання для майбутніх учителів (1789–1847). З 1848 до 1912 р. відбувалася інституціоналізація професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, пов'язана із заснуванням перших закладів для професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного спрямування, зокрема інститутів фізичного виховання при університетах.

Історико-генетичний аналіз еволюції системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії досліджуваної доби дав змогу визначити такі ключові періоди її історичного розвитку:

– 1913–1937 рр. – період нормативно-правового врегулювання системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний із розробленням та ухваленням законодавчої бази освіти, атестації фахівців фізичного виховання і спорту;

– 1938–1945 рр. – період націонал-соціалістичної ідеологізації професійної освіти кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із реорганізацією профільних інститутів при університетах відповідно до законодавства Німецького райху в цій сфері;

– 1945–1973 рр. – період денацифікації та відбудови системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, пов'язаний із відновленням діяльності інститутів фізичного виховання при університетах;

– 1974–1991 рр. – період структурно-організаційної перебудови системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії, пов'язаний з упровадженням ступеневої системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;

– 1992–2013 рр. – період неперервної модернізації ступеневої системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в

Австрії, що передбачає оновлення її складників відповідно до динамічних вимог суспільства, розвитку науки, техніки, спорту, освіти.

3. У результаті аналізу концептуальної бази професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії виокремлено низку методологічних підходів до її провадження, поміж них:

- особистісно-орієнтований, що фокусує увагу на унікальності, неповторності майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту, творчий пошук різних варіантів особистісного і професійного розвитку, становлення, самовизначення, самореалізація відповідно до індивідуальних здібностей та можливостей;

- культурологічний, що дає змогу розглядати проблеми освіти фахівців крізь призму формування їхньої загальної і професійної культури, зокрема культури життєдіяльності, міжособистісної комунікації, фізичної культури, культури здоров'я, культури педагогічної взаємодії; сприяє розвиткові культурно-ціннісної свідомості, формуванню системи особистісних і професійних орієнтирів;

- компетентнісний, що передбачає становлення майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту як суб'єкта відповідного виду діяльності, здатного до раціонального застосування знань, умінь, навичок, досвіду у розв'язанні комплексних завдань, проблемних ситуацій у професійній сфері;

- діяльнісний, що забезпечує майбутньому фахівцеві фізичного виховання і спорту позицію активного суб'єкта процесу власного особистісного і професійного становлення, ініціює його активність у розв'язанні реальних практичних проблем, задовольняє духовні, розумові, фізичні потреби через залучення до різноманітних видів діяльності;

- практико-орієнтований, що передбачає формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту відповідно до реалій професії через забезпечення умов для усвідомлення суті, значущості і складності роботи з дітьми та молоддю, а також інтелектуальних, фізичних, особистісних якостей, необхідних для успішної професійної самореалізації.

Модернізація австрійської системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту саме на таких концептуальних засадах забезпечується цілеспрямованою підтримкою держави, втіленою у сучасній нормативній базі. Чинні правові документи, які визначають норми функціонування освітніх установ, що провадять професійну підготовку педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту, мають рамковий характер та окреслюють загальні стандарти і принципи освітнього процесу. Вони затверджують основні положення діяльності освітніх закладів відповідного типу, їх правовий статус, роль і місце у системі освіти, завдання і напрями діяльності; систему управління, склад керівництва та його вибори, статус і функції різних органів управління; правила і норми організації професійної підготовки висококваліфікованих кадрів, зокрема напрями, спеціальності, цілі навчання, умови освітнього процесу, його планування і терміни, проведення атестації, освітні ступені й кваліфікації випускників тощо. Здійснений аналіз правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання і спорту в Австрії дає підстави для висновку про виваженість державної політики у цій галузі, конструктивність заходів із стандартизації освіти за цим напрямом і спеціальністю та водночас ефективність підходів до посилення її варіативності, динамічності, автономії освітніх установ.

4. Здійснене дослідження засвідчує, що професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти є цілісним педагогічним процесом, під час якого відбуваються особистісне становлення, розвиток загальної і професійної культури, формування спеціальних компетентностей. З огляду на синтетичність, інтегративність професійної діяльності фахівця фізичного виховання і спорту метою освіти визначено формування широкої гами різноманітних знань і вмінь, при цьому йдеться не лише про розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у різних видах спорту, оволодіння системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й

про всебічний і гармонійний розвиток особистості майбутнього педагога, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу важливої інформації і знань із педагогічних, психологічних, природничих, професійно-орієнтованих дисциплін, а також до активної діяльності у різних сферах культурного, соціального та громадського життя.

Для досягнення окресленої мети система неперервної професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії побудована як єдине, цілісне освітнє середовище й охоплює всі рівні підготовки за цим напрямом, зокрема середню професійну освіту, вищу професійну освіту, післядипломну підготовку, кожна з яких, реалізуючи специфічні завдання, є підпорядкованою загальним для всієї системи цілям. Окрім єдності й спільності мети, неперервність професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії забезпечується наступністю змісту професійної підготовки кадрів цього профілю, широким спектром соціально-гуманітарних, природничо-наукових, загально-професійних і спеціальних дисциплін, що є наскрізними для всіх рівнів освіти на основі логічного ускладнення, розширення та поглиблення інформаційного матеріалу. Ефективність австрійської системи неперервної професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю пов'язана також з інтенсивним упровадженням сучасних педагогічних підходів до організації навчального процесу, спрямованих на самореалізацію майбутнього фахівця як активного суб'єкта освіти, його особистісне і професійне становлення.

5. Компаративний аналіз систем професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії й Україні виявив низку подібностей та відмінностей у структурно-функціональному, змістово-цільовому, організаційно-методичному планах. Визначено, що організована підготовка педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в Австрії розпочалася у середині XIX ст., а в Україні – наприкінці XIX ст. Це зумовило прогресивніший поступ австрійської системи порівняно з українською на подальших історичних

етапах. Обидві системи формувалися під впливом як позитивних, так і негативних суспільно-політичних, соціально-економічних чинників та морально-етичних цінностей. Подібними є положення освітньої концепції, кваліфікаційні вимоги, ключові компетентності, комплекси фундаментальних та спеціальних навчальних курсів і дисциплін. Системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю Австрії та України відрізняються програмно-нормативною базою, матеріально-технічним забезпеченням, різними освітніми рівнями, кваліфікаціями, спеціальностями, принципами організації навчальних структур й інституційною мережею.

6. Аналіз австрійського досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту дав змогу розробити рекомендації щодо його творчого використання в оновленні системи підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю в Україні на таких рівнях:

- стратегічному (забезпечення тісної співпраці громадськості, науковців, державних структур у справі модернізації теорії і практики підготовки фахівців до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю; створення загальної стратегії модернізації української системи професійної підготовки кадрів із фізичного виховання і спорту; розроблення програми конкретних дій і заходів щодо реалізації реформ у сфері педагогічної освіти за фізкультурно-спортивними спеціальностями);

- структурно-організаційному (удосконалення різнорівневої неперервної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; диверсифікація спеціальностей, освітніх програм; упорядкування інституційної мережі професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю; збалансування всіх компонентів професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; оновлення навчальних планів і програм відповідно до концептуальних засад та чинних стратегічних нормативних документів);

- методико-технологічному (організація освітнього процесу згідно з

сучасними вимогами до професійної компетенції фахівця з фізичного виховання і спорту, сучасними досягненнями педагогічної науки, фізичної культури і спорту; здійснення професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на основі компетентнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного, діяльнісного, практико-орієнтованого методологічних підходів; переорієнтація на активне, діяльнісне засвоєння загальних, інтегральних і спеціальних знань та оволодіння професійно-орієнтованими вміннями й навичками для успішної самореалізації у педагогічній діяльності з дітьми та молоддю).

Проведене дослідження не вичерпує широкого комплексу практично-значущих завдань системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Актуальні напрями подальшого розроблення окресленої проблеми передбачають розширення географічних рамок та дослідження особливостей організації системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю в інших країнах світу, порівняльний аналіз тенденцій у професійній підготовці фахівців фізичного виховання і спорту у країнах Європи та визначення загальноєвропейських стратегій реформування досліджуваної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажиппо О. Ю. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах (теоретичний і методичний аспекти). Харків : Цифрова друкарня, 2012. 423 с.
2. Ажиппо О. Ю. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2013. 39 с.
3. Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX – XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1999. 46 с.
4. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : монографія. Київ : Вища школа, 1998. 207 с.
5. Азаров В. Розвиток професійної компетентності вчителя фізичної культури в системі методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*. 2012. № 9. С.14–21.
6. Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання : кол. моногр. / О. М. Вацеба, Ю. В. Петришин та ін. Львів : Українські технології, 2005. 296 с.
7. Алиев М. Н., Гусейнов А. Г. Воспитание нравственно-волевых качеств у детей средствами физической культуры. *Педагогика*. 2008. № 1. С. 67–73.
8. Англійська мова : ігрові види спорту : навч. посіб. для студ. III курсу за напрямом підготовки «фізичне виховання», «спорт» / О. В. Романчук та ін. Львів : Норма, 2011. 101 с.
9. Англійська мова : контрольні роботи для студ. спец. «Фіз. виховання», «Олімп. та проф. спорт» заоч. форми навчання : навч. посіб. для студ.

- вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Боровської. Львів : Норма, 2009. 174 с.
10. Англійська мова : навч. посіб. / за ред. О. В. Романчук. Вид. 2-ге, випр. та допов. Львів : Норма, 2012. 68 с.
 11. Андрущенко В. П. Ідея вчителя у педагогічній спадщині академіка Івана Зязюна. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2018. Вип. 17. С. 70–80.
 12. Андрущенко В. П. Образование Украины в контексте общественных проблем и противоречий. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992–2002)* : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Харків : ОВС, 2002. Ч. 2. С. 1–3.
 13. Андрущенко В. Світоглядна навігація освіти : як вивчення філософії формує духовно спроможну особистість. *Україна молода*. 2018. № 32. С. 8.
 14. Аракелян М. Методологічний потенціал історичного підходу в дослідженні правозахисної діяльності інституту адвокатури. *Публічне право*. 2014. № 4 (16). С. 183–189.
 15. Арефьев В. Г. Основы теории та методики физического воспитания : підручник. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 268 с.
 16. Арефьева Л. П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 22 с.
 17. Атамась О. А. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 23 с.
 18. Базиляк Н. О., Данилевич М. В., Романчук О. В. Термінологія та понятійний апарат фізичної рекреації. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. Луцьк, 2014. Вип. 16. С. 17–21.

19. Бакмаев А. Ш., Магомедов Ш. А. Компетентностный подход в подготовке магистров к профессионально-педагогической деятельности. *Мир науки, культуры и образования*. 2015. № 1 (50). С. 28–30.
20. Балахнічова Г. В., Заремба Л. В. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури : навч.-метод. посіб. для студ. випускних курсів ін-тів фіз. культури. Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 82 с.
21. Батечко Н. Методологія освітології : синергетичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1/2. С. 1–13.
22. Безкоровайна Л. В., Свасьєв А. В. Деякі аспекти організації процесу підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах. *Вісник Запорізького нац. ун-ту. Серія : Фізичне виховання та спорт : зб. наук. пр. Запоріжжя*, 2009. № 2. С. 5–10.
23. Бенин В. Л., Жукова Е. Д., Васирина Д. С. Культурологическая компетентность в подготовке специалиста педагогического вуза. *Известия ВГПУ*. 2013. № 7 (82). С. 27–30.
24. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1990. 192 с.
25. Белікова Н. О. Науково-методологічні підходи до професійної підготовки сучасного фахівця з фізичного виховання та спорту. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. Київ*, 2014. Вип. 3К (44) 14. С. 91–96.
26. Белікова Н. О. Пріоритетні напрями модернізації вищої освіти України на сучасному етапі. *Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2013. № 3. С. 161–165.
27. Білгород-Дністровське педагогічне училище. URL :

- <http://bdpu.od.ua/pro-uchilishhe> (дата перегляду: 10.10.2017).
28. Біницька К. М. Педагогічна історіографія – сучасний стан напряму історико-педагогічних досліджень. *Педагогічний дискурс* : зб. наук. пр. Хмельницький, 2013. Вип. 15. С. 58–62.
 29. Блауберг И. В., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. Москва : Наука, 1973. 270 с.
 30. Блях В. Проблема кадрів викладачів фізичної культури на Україні. Київ : Мол. більшовик, 1935. 78 с.
 31. Боберський І. Вправи палицями й списами. Львів : Наклад „Сокола-Батька”, 1927. 17 с.
 32. Боберський І. Забави і гри рухові. Львів, 1904. 31 с.
 33. Боберський І. Їзда на лещатах. *Вісти з Запорожжя*. 1912. С. 4.
 34. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання. *Шлях освіти*. 1999. № 1. С. 37–40.
 35. Боднар І., Лемешко В., Андрес А., Пелех С. Міжпредметні зв'язки у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2010. Вип. 14, Т. 4. С. 25–30.
 36. Боднар І., Сибіль М., Матвійчук Т., Романишин О. Модель підготовленості студентів педагогічних спеціальностей до фізкультурно-оздоровчої роботи. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті* : тези доп. XII Міжнар. наук. конф. Львів, 2016. С. 27–29.
 37. Боднар Я. Б. Теоретичні та методичні засади фізичного виховання молоді Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття (до 1939 р.) : автореф. дис. ... канд. наук фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Львів. держ. ін-т фіз. культури. Львів, 2002. 18 с.
 38. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід. Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень : монографія / за заг. ред. В. І. Лозової.

- Харків : Апостроф, 2011. С. 188–216.
39. Бондар В. І., Шапошнікова І. М. Управління формуванням професійної компетентності вчителя. *Освіта і управління*. 2006. № 9. С. 20–27.
40. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Організація та забезпечення професійно спрямованої системи навчання іноземної мови. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 17–19.
41. Боровська О. В., Бубела О. Ю. До проблеми уніфікації та стандартизації української термінології галузі фізичної культури та спорту. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики* : зб. матеріалів. Львів : Українські технології, 2007. С. 10–13.
42. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Формування та розвиток гімнастичної термінології в Галичині (кінець XIX – початок XX століття). *Сучасні проблеми розвитку теорії і методики гімнастики* : зб. наук. ст. Львів, 2006. Вип. 7. С. 59–62.
43. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Проблеми перекладу спортивної термінології. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2008. Вип. 12, Т. 1. С. 51–55.
44. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Термінологічна система спорту в англійській та українській мовах. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 15–17.
45. Боровська О. В., Калюжна О. М. Термінологія спорту на сторінках українських Інтернет-видань. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2007. Вип. 11, Т. 5. С. 241.
46. Боровська О. В., Коваль О. П. Термінологія настільного тенісу : зародження й функціонування. *Проблеми української термінології* : зб. наук. праць XX Міжнар. наук. конф. Львів, 2008. № 620. С. 169–171.
47. Боровська О. В., Легка М. М., Матвіяс О. В. Англійська мова для спеціальності «Фізичне виховання» : навч. посіб. для асп. та

- магістрантів. Львів : Українські технології, 2006. 96 с.
48. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. English lingua franca як засіб професійно орієнтованої комунікації студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. Львів, 2008. С. 101–102.
49. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. Сленг у терміносистемі ігрових видів спорту (на прикладі сучасної англійської мови). *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 19–21.
50. Брюханова Н. О. Компетентний фахівець – цільовий орієнтир сучасної професійної освіти. *Професійна освіта : методологія, теорія та технології*. 2015. Вип. 1. С. 16–25.
51. Вакарчук І. О. Розробка і реалізація нової парадигми виховної роботи у вищій школі : спорт, здоров'я. *Теорія і практика фізичного виховання*. 2008. № 2. С. 11–14.
52. Варенко Т. К. Аксіологічний підхід та доцільність його реалізації в сучасній системі вищої педагогічної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі* : зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 11. С. 162–164.
53. Васильев И. Б. Теоретико-методические основы профессионального воспитания. *Професійна освіта : теорія і практика*. 2000. № 1 (13). С. 68–91.
54. Васіна Л. С. Формування професійної компетентності – пріоритетне завдання реформування освіти. *Зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту соціальних технологій Університету «Україна»*. Хмельницький, 2013. № 1. С. 47–50.
55. Васянович Г. П. Вибрані твори : в 7-ми т. : монографія. Львів : Норма, 2015. Т. 2. 356 с.
56. Васянович Г. П. Вибрані твори : в 7-ми т. : навч. посіб. Львів : Норма, 2015. Т. 3. 420 с.

- 57.Васянович Г. П. Педагог і його полікультурна освіта. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 1. С. 25–35.
58. Вахович І. М., Іщук Л. І., Пиріг С. О. Стан і проблеми вищої освіти в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 1 (151). С. 63–69.
59. Ваховський Л. Ц. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу : постановка проблеми. *Шлях освіти*. 2005. № 2. С. 7–11.
- 60.Вацеба О. М. З історії діяльності Карпатського Лещетарського клубу (до 90-ліття від дня утворення клубу). *Актуальні проблеми юнацького спорту* : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон, 2014. С. 120–125.
61. Вацеба О. М. Науково-методична думка в галузі фізичного виховання і спорту в Україні (20–30-ті роки ХХ ст.). *Український спорт : показчик книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922–1941)*. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 120 с.
- 62.Вацеба О. М. Особливості зародження і формування в Україні наукової думки в галузі фізичної культури. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5, Педагогічні науки : реалії та перспективи*. Київ, 2009. Вип. 14. С. 49–54.
- 63.Вацеба О. М. Особливості зародження української науково-методичної думки в галузі теорії і методики хокею (20–30-і роки ХХ століття). *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. Харків, 2009. № 2. Ч. 2. С. 3–8.
- 64.Вацеба О. М. Особливості формування та розвитку в Україні науково-методичної думки в сфері фізичної культури в першій половині ХХ століття. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2002. Т. 1. С. 7–10.
- 65.Вацеба О. М., Куценко О. В. З історії розвитку вищої фізкультурної освіти України (на прикладі Львівського державного інституту фізичної культури). *Вісник Чернігів. держ. пед. ун-ту*

- ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Чернігів, 2006. Вип. 35. С. 4–6.
66. Вацеба О. М., Куценко О. В. Підготовка науково-педагогічних кадрів – важливий складник діяльності вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2008. Т. 2. С. 142–146.
67. Вацеба О., Козіброцький С., Іванова А., Савчук С. Історико-порівняльна характеристика навчальних програм з фізичного виховання студентської молоді. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2004. Вип. 8, Т. 4. С. 49–53.
68. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
69. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
70. Верещагіна Л. А. Психология персонала. Потребности, мотивация и ценности. Москва, 2012. 212 с.
71. Виленский М. Я. Качество образования по физической культуре в высшей школе в инновационных проявлениях. *Сб. науч. тр. РАЕН, Междунар. фонд «Знамя победы»*. Москва ; Смоленск : Смядынь. 2009. № 4. С. 62–78.
72. Виленский М. Я. Система профессиональной направленности физического воспитания в педагогических институтах. *Теория и практика физической культуры*. 1978. № 6. С. 44–47.
73. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.
74. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку / АПН України. Асоціація ректорів пед. ун-тів

- Європи. Ін-т вищої освіти ; за заг ред. В. О. Пащенко, М. І. Степаненка, Б. В. Года. Полтава : АСМІ, 2008. 476 с.
75. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992–2002)* : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Харків : ОВС, 2002. С. 301–309.
76. Вільчковський Е. С. Самооцінка вчителя фізичного виховання своєї професійної підготовки. Зб. наук. пр. Ін-ту розвитку людини „Україна”. Луцьк, 2005. № 1. С. 186–191.
77. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання дошкільного віку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2008. 428 с.
78. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. URL : <http://vspu.edu.ua/> (дата перегляду: 3.10.2018).
79. Вітвицька С. С. Методологічні основи ступеневої педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 21. С. 8–11.
80. Вознюк О. В. Нова парадигма моделювання та розвитку історико-педагогічного процесу : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 550 с.
81. Войнар Ю., Новарецький Д., Глазирін І. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції : монографія. Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. 184 с.
82. Войнаровський А. Історичний аналіз розвитку студентського спорту у вищих навчальних закладах України. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2012. № 2 (18). С. 7–11.
83. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні. *Соціологія : теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 4. С. 189–199.
84. Вострокнутов Л. Д. Генезис і розвиток правових норм в галузі

- фізичної культури і здорового способу життя українського народу : від звичаєвого права до законодавства початку ХІХ ст. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 „Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень” / Нац. ун-т внутрішніх справ. Харків, 2003. 22 с.
85. Выдрин В. М. Профессиональное физкультурное образование : лекции. Санкт-Петербург : СПб. ГУФК им. П. Ф. Лесгафта. 2006. 241 с.
86. Гайдук О. В. Особливості професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Німеччині (на прикладі фахових ВНЗ землі Баварія). *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2013. № 2. С. 10–16.
87. Гайдучок С. Відбиванка. Львів : Наклад „Сокола-Батька”, 1927. 12 с.
88. Гайдучок С. Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді. Львів, 1938. 12 с.
89. Гайдучок С. Вправи вільноруч. Львів : Наклад „Сокола-Батька”, 1927. Ч. 1. 12 с.
90. Гайдучок С. Вправи вільноруч. Львів : Наклад „Сокола-Батька”, 1927. Ч. 2. 10 с.
91. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : навч. посіб. для викл. та асп. вузів. Київ : ІНТЕЛ, 1995. 168 с.
92. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка : теорія та історія : навч. посіб. для студ. вузів, які вивчають дисципліну „Педагогіка”. Київ : Вища школа, 1995. 237 с.
93. Гаркуша С. В. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. Серія : Педагогічні науки*. Чернігів, 2013. Вип. 110. С. 198–201.
94. Гауряк О., Киселиця О. Формування педагогічної культури майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки у ВНЗ. *Вісник*

- Запорізького нац. ун-ту. Серія : Фізичне виховання та спорт : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2012. № 2. С. 27–35.*
95. Гах Р. В. Система фізичного виховання молоді в українських і польських школах (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2002. 22 с.
96. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2005. 20 с.
97. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання та спорт» : навч. посіб. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.
98. Голенкова Ю. В. Саморегуляція як фактор формування майбутніх вчителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Харк. держ. акад. фіз. культури. Харків, 2011. 20 с.
99. Голенкова Ю. Психологічний аналіз специфіки праці вчителя фізичної культури. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2008. № 3. С. 6–9.
100. Голубєва М. Активізація самостійної роботи студентів як фактор підвищення якості підготовки фахівців фізичної культури, реабілітації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2009. № 1. С. 104–108.
101. Гончаренко С. У. Методологічні характеристики педагогічних досліджень. *Педагогіка і психологія*. 1993. № 1. С. 11–23.
102. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
103. Грабовська І. Роль культурологічної парадигми у формуванні

- життєтворчої моделі освіти XXI століття. *Професійна педагогіка*. 2017. № 13. С. 30–35.
104. Гриневич Л. М. Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2005. 20 с.
105. Гринів О., Мандюк А., Петришин Ю. Фізична культура в контексті ціннісного аспекту. *Спортивна наука України*. 2011. № 3. С. 40–49. URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2011-3/11gootvb.pdf> (дата перегляду: 3.10.2017).
106. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання: досвід європейських країн. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи* : зб. наук. пр. Київ, 2014. Вип. 42. С. 39–50.
107. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : темат. зб. Київ : Гнозис, 2011. Т. 7. С. 84–93.
108. Гринченко І. Б. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах Європи. URL : <http://www.nbu.gov.ua/old...35.../Grinchenko.pdf> (дата перегляду: 9.12.2017).
109. Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2012. Вип. 64. С. 103–107.
110. Гук О. М. Історичні аспекти підготовки вчителів фізичної культури для освітніх закладів України в період 1920–1930-х років. *Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. Чернігів, 2014. Вип. 118 (2). С. 104–107.
111. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми

- освіти. *Вісник Національної академії прикордонної служби України*. 2009. № 2. С. 41–51.
112. Гуменюк С. Актуальність використання засобів інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2015. № 2 (30). С. 5–9.
113. Гуменюк С. В. Особливості фахової підготовки спеціалістів в галузі фізичної культури та спорту в університетах країн Західної Європи. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2017. № 32. С. 419–425.
114. Гупан Н. М. Розвиток історії педагогіки в Україні (історіографічний аспект) : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2001. 496 с.
115. Гуцуляк В. Р., Данилевич М. В., Романчук О. В. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців галузі фізичної культури до професійної діяльності. *Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛДУФК, 2019. С. 69–71.
116. Данилевич М. В. Аксіологічний та культурологічний підходи у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. Київ, 2014. Вип. 3К (44) 14. С. 191–195.
117. Данилевич М. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія. Львів : Піраміда, 2018. 460 с.
118. Данилевич М. В. Теоретичні і методичні аспекти професійної

- підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київ. 2018. 534 с.
119. Данилевич М. В., Романчук О. В. Використання активних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2019. Вип. 1 (44). С. 47–52.
120. Данилевич М. В., Романчук О. В. Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю.* Львів, 2016. С. 354–356.
121. Данилевич М. В., Романчук О. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в країнах Європи. *Science progress in European countries : new concepts and modern solutions : papers of the 3rd International Scientific Conference (November 23, 2018, Stuttgart, Germany).* Stuttgart, 2018. P. 165–172.
122. Данилевич М. В., Романчук О. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Німеччині. *Science and Life : Proceedings of Articles of the International Scientific Conference.* Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 2017. P. 90–95.
123. Данилевич М. В., Романчук О. В. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту : тези доповідей V Міжнар. наук.-метод. конф. (12–13 квітня 2018 р., м. Суми).* Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 105–108.
124. Данилевич М. В., Романчук О. В. Окремі аспекти підготовки

- фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (24–25 листопада 2017 р.). Дніпро, 2017. С. 240–242.
125. Данилевич М. В., Романчук О. В. Ретроспективний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 12, Т. 1. С. 204–209.
126. Данилевич М. В., Романчук О. В. Формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності з позицій сьогодення. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (113) 19. С. 47–51.
127. Данилевич М. В., Романчук О. В., Пазичук М. В. Характеристика принципів сучасної системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. С. 305–308.
128. Данилевич М. В., Романчук О. В., Стефанишин В. М. Ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України. *Science Reviewed*. 2018. Vol. 6. P. 36–41.
129. Данилевич М. В., Романчук О. В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : матеріали III Всеукр. наук. конф. (30–31 березня 2018 р.). Дніпро, 2018. Ч. 2. С. 237–239.
130. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне

- виховання різних груп населення” / ВДУ ім. Л. Українки. Луцьк, 2000. 19 с.
131. Данило Л. Аналіз наукового дискурсу проблеми „оздоровча діяльність”. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2018. № 4 (90). С. 36–56.
132. Демінська Л. О. Аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2014. 40 с.
133. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. 178 с.
134. Демченко В. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Наукові записки Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. Кіровоград, 2014. Вип. 131. С. 66–71.
135. Дерека Т. Г. Особливості професійної підготовки фахівців фізичного виховання країн СНД, ЄС та США. *Перспективныe направления развития современной науки*. 2016. № 8. С. 48–50.
136. Дерека Т. Г. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах Європейського Союзу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2016. № 4. С. 29–34.
137. Дериглазов Л. В. Компаративний аналіз статистичних показників освіти та соціально-економічного стану в Україні. *Порівняльні статистичні дослідження розвитку соціально-економічних систем* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики. Київ, 2017. С. 256–259.
138. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах

- Східної Європи (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2006. 35 с.
139. Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / ДЗ «ПНПУ ім. К. Д. Ушинського», Одеса, 2013. 43 с.
140. Джуринський П. Б., Бурдюжа С. В. Педагогічні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Наука і освіта*. 2016. № 10. С. 45–51.
141. Диба Т. Г., Туманова В. М. Професійні компетенції та компетентності вчителя фізичної культури. *Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві : досвід, проблеми, рішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2014. С. 5–12.
142. Дмитренко Т. А., Яресько Е. В. Методологія педагогіки : характеристики, дефініція. *Понятийный аппарат педагогики и образования* : сб. науч. тр. Екатеринбург, 2010. Вып. 6. С. 64–71.
143. Дмитренко Т. О., Яресько К. В. Концептуальні засади формування понятійного базису педагогіки. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Харків, 2008. Вип. 21. С. 18–24.
144. Дмитренко Т. О., Яресько К. В. Основи сучасної педагогіки: соціально-комунікаційний аспект дослідження. *Вісник Харківської державної академії культури* : зб. наук. пр. Харків, 2013. Вип. 39. С. 220–223.
145. Дмитренко Т. О., Яресько К. В. Розвиток понятійного апарату педагогіки та її галузей в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. пр. / за заг. ред. І. Ф. Прокопенка, В. І. Лозової. Харків : Курсор, 2008. Вип. 33. 112–118 с.
146. Дмитрів У. М., Боровська О. В. Навчальний посібник з

- англійської мови для студентів другого курсу факультету фізичного виховання та спорту. Львів : Українські технології, 2006. 80 с.
147. Дмитрів У. М., Боровська О. В. Посібник з англійської мови для студентів першого курсу факультету фізичного виховання та факультету спорту. Львів : Українські технології, 2006. 72 с.
148. Долинський Б. Т. Методологія здоров'язберігаючої діяльності майбутнього вчителя початкової школи : монографія. Одеса : Видавець М. П. Черкасов, 2010. 266 с.
149. Довгань Н. Ю. Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи : дис. ... д-ра пед.наук: 13.00.07 „Теорія і методика виховання” 13.00.02 „Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)” / Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2018. 576 с.
150. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2009. 41 с.
151. Духовне життя українського суспільства : теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку : кол. моногр. : у 3 кн. / за ред. М. Михальченка, В. Скотного. Київ ; Дрогобич : Інформ.-ред. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. Кн. 1. 242 с.
152. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы : учеб.пособие для вузов. Минск : Харвест ; Москва: АСТ, 2001. 576 с.
153. Емец А. И. Формирование педагогической направленности личности учителя физической культуры в процессе спортивной специализации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 „Теория и история педагогики” / Киев. гос. ин-т физ. культуры. Киев, 1984. 160 с.
154. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком

- Інтер, 2008. 1040 с.
155. Естетика і етика педагогічної дії. 2015. Вип. 10
156. Євтодюк А. В. Філософія освіти і синергетика – *L'union faite a force. Філософія освіти XXI століття : проблеми і перспективи* : зб. наук. пр. / за заг. ред. В. Андрущенко. Київ, 2000. С. 175–180.
157. Євтух М. Б. Проблема підготовки вчителя в історії педагогіки України. *Психолого-педагогічна підготовка вчителя у педагогічних вузах* : матеріали наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічна освіта в Україні». Харків : ХДПУ, 1994. С. 157–160.
158. Євтух М. Б. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні (кінець XVIII – перша половина XIX століття) : дис. у формі наук. доповіді д-ра пед. наук: 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 1996. 70 с.
159. Євтух М. Б. Теоретико-методологічні засади оптимізації підготовки фахівців у вищих закладах освіти I–IV рівнів акредитації. *Виховна робота у вищому навчальному закладі: симбіоз нового і традиційного* : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (27–28 листопада 2000 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський, 2001. С. 3–14.
160. Євтух М. Б., Кемінь В. П. Освітня діяльність української еміграції у Чехословаччині між двома світовими війнами (1921–1945 рр.). Київ : Міжнародна фінансова агенція, 1997. 146 с.
161. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL : <https://vstup.edbo.gov.ua/offers/?qualification=1&education-base=40&speciality=014&specialization=014.11> (дата перегляду: 3.10.2017).
162. Єфіменко П. Б. Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків, 2002. 250 с.

163. Жарський Е. Легкоатлетика. Львів : Наклад „Сокола-Батька”, 1936. 36 с.
164. Жданова О. М., Романчук О. В., Матвіяс О. В. Формування освітніх стандартів підготовки фахівців з фізичної рекреації : зарубіжний та вітчизняний досвід. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2010. С. 339–344.
165. Жуковський Є. І. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2013. № 1. С. 40–43.
166. Заборняк С., Мицкан Б. Традиції плавання в Галичині до 1939 року. *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура*. Івано-Франківськ, 2008. Вип. 8. С. 15–19.
167. Завгородня Т. К., Мужичок В. О. Підготовка вчителів Західної України до фізкультурно-спортивної роботи з учнівською молоддю 1920–1930 рр. *Педагогічний альманах*. 2012. Вип. 15. С. 253–254.
168. Заєць С. В. Виміри та тенденції розвитку вищої освіти України в контексті міжнародної інтеграції. *Порівняльні статистичні дослідження розвитку соціально-економічних систем* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики. Київ, 2017. С. 129–135.
169. Зайцева Ю. Специфіка діяльності вчителя фізичної культури як організатора фізкультурно-спортивної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 13. С. 139–144.
170. Заїкін А. В. Сучасні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини* : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 3. С. 79–81.

171. Закон України „Про фізичну культуру і спорт” (із змінами): від 24.12.1993, № 3808-XII (редакція станом на 16.02.2018). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата перегляду: 04.03.2018).
172. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII (редакція станом на 05.09.2017). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата перегляду: 29.08.2018).
173. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні / М. П. Костенко, В. П. Карленко, А. В. Домашенко, Є. В. Імас, А. А. Власков, М. В. Дутчак, М. В. Тищенко, Н. Д. Уманець, О. К. Артем'єв, В. О. Дрюков. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2003. № 1. С. 12–19.
174. Захаріна Є. А. Бельгійський досвід професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2012. № 3. С. 56–61.
175. Захаріна Є. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи : теорія та методика : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2012. 440 с.
176. Захаріна Є. А. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2013. 480 с.
177. Зволинская Н. Н., Маслов В. И. Повышение квалификации в контексте идеи непрерывного физкультурного образования : методологический аспект, тенденции, практическое воплощение. *Теория и практика физической культуры*. 2001. № 12. С. 15–17.
178. Зязюн І. А. Відвічний філософський діалог у педагогіці XXI

- століття. *Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2008. № 2. С. 22–31.
179. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
180. Йолон П. Тенденції розвитку сучасної методології науки. *Філософська та соціологічна думка*. 1995. № 7/8. С. 239–243.
181. Ипполитова Н. В. Методологические основания исследования проблем профессиональной педагогики. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2012. № 11. URL : <http://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-osnovaniya-issledovaniya-problem-professionalnoy-pedagogiki> (дата перегляду: 15.11.2018).
182. Ібрагімов М. «Людиномірність» як категорія практичної філософії у поліваріантності фізкультурно-спортивного світогляду. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2013. № 2. С. 128–136.
183. Іваній І. В. Методологічні засади формування фізичної культури особистості. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2014. № 5. С. 32–36.
184. Іванова Л. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 40 с.
185. Івано-Франківський коледж фізичного виховання і спорту України. Національного університету фізичного виховання і спорту України. URL : <http://www.kfv.if.ua/> (дата перегляду: 3.10.2018).
186. Іващенко В. П., Безкопильний О. П. Чипиленко Л.І., Гречуха С.В., Хоменко І.М. Світоглядно-духовне підґрунтя у вирішенні виховних завдань фахівцем з фізичного виховання. Черкаси, 2006.
187. Імас Є., Борисова О., Когут І. Особливості змісту професійної

- підготовки фахівців сфери фізичної культури та спорту щодо роботи з особами з інвалідністю. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2016. № 3 (35). С. 17–25.
188. Карпюк Р. П. Формування умінь у майбутніх учителів фізичної культури розв'язувати педагогічні ситуації. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ – Вінниця, ДОВ : Вінниця. 2004. С. 496–502.
189. Кантор И. М. Понятийно-терминологическая система педагогики : Логико-методологические проблемы. Москва : Педагогика, 1980. 158 с.
190. Карпюк Р. П. Концептуальні засади сучасної парадигми якості вищої фізкультурної освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. Київ, 2015. Вип. 3 (2). С. 153–156.
191. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ. 2006. 21 с.
192. Кемінь В. П. Підготовка педагогічних кадрів : історія і сучасність. *Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення і перспективи розвитку. Львівська область*. Київ : Знання України, 2012. С. 44–115.
193. Кемінь В., Невмержицька О., Чех А. Порівняльна педагогіка : навч.-метод. посіб. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2014. 320 с.
194. КЗЛОП «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчика». URL : <http://www.pedcollege.org/> (дата перегляду: 30.12.2017).

195. Кияк Т. Р. Деякі можливості застосування зарубіжної термінологічної праці в Україні. *Проблеми української науково-технічної термінології* : зб. наук. пр. Львів : Львівська політехніка, 1994. С. 168–169.
196. Кізченко В. І. З історії розвитку спорту на Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). *Український історичний журнал*. 1980. № 7. С. 94–102.
197. Клименко Ю. Реалізація програм професійної мобільності європейських педагогів. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. № 2 (8). С. 64–70.
198. Клопов Р. Інформатизація вищої фізкультурної освіти. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 4. С. 3–7.
199. Клопов Р. В. Системний підхід як методологія дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. URL : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_4/files/ped904_22.pdf (дата перегляду: 21.09.2017).
200. Коваль Р. С., Гупало О. С., Романчук О. В. Французька мова для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» : навч. посіб. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2017. 144 с.
201. Ковальчук Л. О. Застосування методологічних підходів у науково-педагогічних дослідженнях. *Вісник Львівського університету. Серія : педагогіка*. 2011. Вип. 27. С.13–24.
202. Коверник Н. В. Зарубіжний досвід підготовки фахівців у системі професійної освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : наукові записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне, 2017. Вип. 16. С. 271–274.
203. Кондрацька Г. Д. Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт*. Чернігів, 2011.

- Вип. 86, Т. 2. С. 356–359.
204. Конох А. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищому навчальному закладі : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2006. 494 с.
205. Короновський В. Н. Техніка й методика масової фізкультурної роботи / за ред. І. Нейфака. Харків : На варті, 1932. 120 с.
206. Кравчук Т. М. Становлення професійно-педагогічної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури на Харківщині. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2005. № 3. С. 6–10.
207. Краевский В. В. Качество подготовки и методологическая культура педагога. *Магистр*. 1991. № 1. С. 4–16.
208. Кремень В. Г. Освіта і наука України. Шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи). Київ : Грамота, 2003. 216 с.
209. Кремень В. Г. Педагогічна синергетика : понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 3. С. 11–12.
210. Кремень В. Г. Україна : альтернативи поступу : критика історичного досвіду / В. Г. Кремень та ін. Київ : ARC-UKRAINE, 1996. 793 с.
211. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу. Рівне : Волинські обереги, 2013. 484 с.
212. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в Україні та Республіці Польща: порівняльний аналіз. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ* : зб. наук. пр. Рівне : РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2017. Вип. 2 (18). С. 63–70.
213. Кристопчук Т. Є. Система забезпечення якості вищої освіти : зарубіжний досвід. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2016. Вип. 3/4. С. 99–103.
214. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія

- і методика професійної освіти” / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2014. 559 с.
215. Крук М. З. Становлення та розвиток уроку фізичної культури як основної форми фізичного виховання в школах України 20–30 рр. ХХ ст. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2006. № 10. С. 266–261.
216. Круцевич Т. Ю. Теорія та методика фізичного виховання. Том 1. Київ : Олімпійська література, 2003. 424 с.
217. Круцевич Т. Ю. Теорія та методика фізичного виховання. Том 2. Київ : Олімпійська література, 2003. 392 с.
218. Крылова Н. Б. Культурология образования. Москва, 2009. 221 с.
219. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1970. 114 с.
220. Кузьмина Н. В. Созидательный вектор фундаментального образования. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (22–23 травня 2014 р., м. Житомир) / за ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 20–78.
221. Кульневич С. В. Педагогика личности от концепций до технологий : учеб.-практ. пособие для учителей. Ростов-на-Дону : Учитель, 2001. С. 106–109.
222. Курдюков Б. Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Кубанский государственный ун-т физической культуры, спорта и туризма. Краснодар, 2004. 303 с.
223. Курило В. С. Становлення і розвиток системи освіти та педагогічної думки Східноукраїнського регіону в ХХ столітті : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” /

- Ин-т педагогіки АПН України. Київ, 2000. 507 с.
224. Курнишев Ю. А., Мосейчук Ю.Ю. Професійний саморозвиток майбутніх учителів фізичної культури : монографія, Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. 220 с
225. Куц О. С. Фізкультурно-оздоровча робота з учнівською молоддю : монографія : Київ: Континент-ПРИМ, 1995. 270 с.
226. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин : Валгус, 1980. 334 с.
227. Кырьякова А. В. Теория ориентации личности в мире ценностей : монографія. Оренбург : Южный Урал, 1996. 188 с.
228. Лаврентьева О. О. Методологічна культура вчителя: у пошуках концептів професійної діяльності. Теорія і практика професійного становлення особистості в соціокультурному просторі : монографія / за ред. О. О. Лаврентьевої, О. П. Крупського, Є. В. Намлієва. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. С. 170–185.
229. Лакоза Н. Організація профільного навчання в Україні та за кордоном. *Педагогічний процес : теорія і практика*. 2017. Вип. 2. С. 42–48.
230. Лапичак І. Є. Інтегративні процеси в підготовці фахівців із фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивна наука України*. 2015. № 1(65). С. 12–18. URL : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/285> (дата перегляду: 28.11.2017).
231. Легенький М. Особливості правового забезпечення формування державного замовлення на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах. *Наукові записки Центральноукр. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Серія: Право*. Кропивницький, 2017. Вип. 1. С. 105–109.
232. Леоненко А. Історична роль сокільського руху у підготовці майбутніх фахівців фізичної культури. *Молода спортивна наука*

- України*. Львів, 2007. Вип. 11, Т. 5. С. 200–204.
233. Лук'янченко М. Педагогіка здоров'я: теорія та практика : монографія. Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. 348 с.
234. Лисенко Л. Л. Пріоритетні напрямки в підготовці майбутніх учителів фізичної культури в світлі ідей К. Д. Ушинського. *Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2013. Вип. 110. С. 243–246.
235. Логвиненко Т. Професійна підготовка соціальних працівників у скандинавських країнах: Данії, Норвегії, Швеції : монографія. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. 310 с.
236. Логвиненко Т. О. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. № 30. 2014. С. 86–89.
237. Лозовецька В. Т. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму. Київ : Педагогічна думка, 2010. С. 9–79.
238. Локшина О. Порівняльна педагогіка : здобутки двохсотлітнього розвитку та сучасні проблеми. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2010. № 3/4. С. 6–15.
239. Лубышева Л. И., Магин В. А. Концепция модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту (авторский проект). *Теория и практика физической культуры*. 2003. № 12. С. 13–16.
240. Луговая О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах Ставропольского края): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 „Теория и

- методика професійного освіти» / Ставропольський державний університет. Ставрополь, 2004. 192 с.
241. Лук'янченко М. Теорія й практика фізичного виховання в спадщині вітчизняних педагогів другої половини XIX – початку XX ст. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2012. № 4 (20). С. 24–30.
242. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти : навч. посіб. Київ : Центр «Магістр–S» Творчої спілки вчителів України, 1996. 256 с.
243. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 566 с.
244. Львівський державний університет фізичної культури (1946–2016) : попул. енцикл. / О. В. Романчук та ін.; упоряд. О. Я. Борис; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : ЛДУФК, 2016. 488 с.
245. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. URL : <http://www.ldufk.edu.ua/index.php/golovna> (дата перегляду: 3.10.2018).
246. М'яковський М. Є. Педагогічна освіта Австрії – аспекти генези системи. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка* : зб. наук. пр. Кременець, 2017. Вип. 7. С. 187–196.
247. М'яковський М. Є. Педагогічна освіта Австрії XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2009. 20 с.
248. М'яковський М. Є. Проблема забезпечення якості шкільної освіти в сучасному освітньому процесі (австрійський досвід). *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 5. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_5_13 (дата

- перегляду: 15.01.2018).
249. М'ясковський М. Є. Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників Австро-Угорщини в ХІХ ст. *Рідна школа*. 2007. № 3. С. 78–80.
250. Магин В. А. Модернизация системы профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту на основе инновационных технологий : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Всероссийский научно-исследовательский ин-т физ. культуры и спорта. Москва, 2006. 390 с.
251. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні : історія, досвід, уроки (1917–1985 рр.) : монографія / за ред. В. І. Лугового, В. К. Майбороди. Київ : Либідь, 1992. 195 с.
252. Майнцер К. Сложность и самоорганизация. Возникновение новой науки и культуры на рубеже века. *Вопросы философии*. 1997. № 3. С. 48–60.
253. Макаренко О. А. Концептуальні засади підготовки майбутніх інженерів-педагогів до виховної діяльності в закладах професійно-технічної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Укр. інженерно-педагогічної академії. Харків, 2005. Вип. 9. С. 14–22.
254. Макаренко О. А. Сучасні підходи до виховання учнівської молоді. *Професійно-технічна освіта*. 2006. № 1. С. 32–34.
255. Максименко А. П. Становлення і розвиток системи університетської освіти Франції (ХІХ–ХХ століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ін-т вищої освіти АПН України. Київ, 2008. 444 с.
256. Максимчук Б. А. Дефінітивний аналіз ключових понять спортивно-масової роботи. *Проблеми освіти*. 2006. Спецвип. С. 129–132.
257. Максимчук І. А. Розвиток педагогічної майстерності майбутніх

- учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Хмельницьк. нац. ун-т. Хмельницький, 2017. 285 с.
258. Малик Г. Д. Педагогічні умови реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутнього документознавця : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2011. 20 с.
259. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности. *Советская педагогика*. 1990. № 8. С. 82–88.
260. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка* : наук.-метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97–108.
261. Марчук С. С. Костянтин Ушинський про науково-практичні підходи підготовки вчителів до фізичного виховання школярів (за матеріалами «Програми педагогіки для жіночих навчальних закладів»). *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. Умань, 2012. Вип. 5. Ч. 1. С. 213–219.
262. Маслюк Р. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «педагогічний коледж – педагогічний університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2015. 286 с.
263. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры : учеб. для ин-тов физ. культуры. Москва : Физкультура и спорт, 1991. 543 с.
264. Матвієнко О. В. Професійне становлення педагогів-філологів у країнах Об'єднаної Європи. *Професійне становлення особистості*. 2015. № 4. С. 130–136.
265. Матвієнко О. В., Полянничко З. О. Інформатизація шкільної освіти

- в Україні та Польщі : порівняльний аналіз. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2015. Вип. 4. С. 40–46.
266. Медведовська Д. О. Історичні та сучасні аспекти реформування системи управління освітою у Великій Британії. *Інтеграція системи безперервної освіти України в європейський освітній простір: стан, проблеми, перспективи* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (22–24 жовтня 2009 р., м. Чернівці). Чернівецький нац. ун-т, 2009. Вип. 469. С. 267–273.
267. Мединський С., Ківерник О. Використання досвіду США з організації оздоровчої рухової активності в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 3.1 (43.1). С. 210–213.
268. Мельничук О. С. Енциклопедія. Українська мова. Київ : Українська енциклопедія, 2004. 824 с.
269. Методологічні засади педагогічного дослідження : монографія / авт. кол.: Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін. ; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”. Луганськ, 2013. 248 с.
270. Митрофановъ П. П. Политическая деятельность Юсифа II, ея сторонники и ея враги. Санкт-Петербург : Типографія И. Н. Скороходова, 1907. 782 с.
271. Моисеев Н. Н. Универсальный эволюционизм (позиция и следствия). *Вопросы философии*. 1991. № 3. С. 3–28.
272. Морозова Т. Ю. Аналіз дефініцій компетентнісного підходу щодо освіти. *Освіта Донбасу*. 2005. № 3. С. 5–11.
273. Москаленко Н. В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. ... д-ра наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2009. 42 с.
274. Москаленко Н. Готовність вчителів фізичної культури до

- інноваційної діяльності. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2006. Вип. 10, Т. 3. С. 298–301.
275. Москалець В. П. Проблема вивчення поняття «готовність до професійної діяльності» у психології. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 4 (41). С. 268–273.
276. Московкін В. О. Фізична культура : посібник. Харків : Рад. школа, 1934. 312 с.
277. Мосьпан Н. Організаційно-управлінські структури забезпечення якості освіти в ЄС. *Педагогічний процес : теорія і практика*. 2017. Вип. 2. С. 49–53.
278. Мотречко В. В. Молодь як суб'єкт державотворчих процесів: теоретичні засади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 2. С. 309–315. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_2_41 (дата перегляду: 5.10.2018).
279. Мужичок В. О. Організація фізкультурно-спортивної роботи у шкільництві Західної України 1919–1939 рр. *Інтеграція системи безперервної освіти України в європейський освітній простір : стан, проблеми, перспективи : науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. міжнар. наук.-практ. конф. (22–24 жовтня 2009 р.)*. Чернівці : Рута, 2009. Вип. 470. С. 92–96.
280. Муқан Н. В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл: професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США) : монографія. Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2010. 284 с.
281. Муқан Н. В. Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США : монографія. Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2011. 248 с.
282. Муқан Н. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади : монографія. Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2006. 140 с.

283. Мусхаріна Ю. Ю. Теоретичний аналіз особливостей професійної готовності майбутнього вчителя фізичної культури до оздоровчої діяльності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 44. С. 189–195.
284. Мушкета Р. Підготовка вчителів фізичного виховання у Польщі до оцінювання навчальних досягнень учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2007. 40 с.
285. Навчальний посібник з англійської мови для студентів II курсу факультетів фізичного виховання та спорту / О. В. Боровська та ін. Львів : Норма, 2008. 56 с.
286. Нагірний Ю. П. Фахова підготовка інженерів : діяльнісний підхід. Львів : Електрон, 1999. 180 с.
287. Настенко Л. Г. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2002. 20 с.
288. Наукова школа С. Я. Батишева – О. М. Новікова „Професійна педагогіка – теорія безперервної освіти”. URL : http://www.itiprao.ru/index.php?option=com_content&view=article&id (дата перегляду: 4.02.2018).
289. Науково-практичний коментар Закону України “Про вищу освіту” (станом на 12 березня 2019 р.) / за заг. ред. К. І. Чижмарь. Київ : Професіонал, 2019. 360 с.
290. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2002. 19 с.
291. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / редкол. : В. Г. Кремень та ін. Київ : Педагогічна думка, 2016.

- 448 с.
292. Національна стратегія оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (дата перегляду: 10.05.2017).
293. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL : <http://guonkh.-gov.ua/content/documents/16/1517> (дата перегляду: 16.10.2016).
294. Національний освітньо-науковий глосарій / НАПН України. Київ : Конві Прінт, 2018. 272 с.
295. Національний університет фізичного виховання і спорту України. URL : <https://uni-sport.edu.ua/> (дата перегляду: 10.11.2017).
296. Невмержицька О. Аксіологічні виміри вітчизняного освітнього простору : історичний аспект : монографія. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2013. 488 с.
297. Несторенко Г. Можливості особистості в контексті синергетичної моделі вищої освіти. *Вища освіта України*. 2004. № 1. С. 25–34.
298. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність : монографія. Харків : ВЦ ХНУ, 2009. 270 с.
299. Нечипоренко В. В. Використання методу проектів для навчання та виховання сучасної компетентної особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Київ, 2013. Вип. 28. С. 256–260.
300. Ничкало Н. Зміст психолого-педагогічної підготовки в педагогічних університетах – основа якісного навчання майбутніх викладачів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2003. Вип. 1. С. 242–245.
301. Ничкало Н. Підготовка педагогів для сучасної професійної школи : полікультурний аспект, нові завдання й напрями досліджень. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. Криворіз. держ.

- пед. ун-ту. Кривий Ріг, 2004. № 8. С. 26–33.
302. Ничкало Н. Творче використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду в модернізації профтехосвіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*. 2003. Спецвип. С. 10–13.
303. Ничкало Н. Вчитель у порівняльній педагогіці: польсько-український контекст. *Paradygmaty oświatowe i edukacja nauczycieli* pod red. Wasyla Kremienia, Tadeusza Lewowickiego, Swietłany Sysojewej. – Kraków, 2010. S. 153–168.
304. Огієнко О. І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавській країнах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2009. 44 с.
305. Огниста К. М. До питання про сутність поняття «фізична культура». *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. Харків, 1999. № 3. С. 1–14.
306. Окса М. М. Системний підхід у педагогіці : історичний аспект. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту. Бердянськ : БДПУ, 2007. № 1. С. 14.
307. Олійник В. В. Культура цільового управління в національній системі освіти : гуманістичний контекст : кол. моногр. / О. Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, Г. А. Дмитренко та ін. ; за заг. ред. Г. А. Дмитренка, В. В. Олійника. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 412 с.
308. Олійник В. В. Реформування післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні. *Edukacja dla przyszlosci w perspektywie orientacji na rynek pracy : debaty, szkice, refleksje polsko-ukrainskie*. Bydgoszcz, 2017. S. 404–416.
309. Олійник М. О. Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне

- виховання різних груп населення” / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2000. 18 с.
310. Оршанський Л. В. Вищий навчальний заклад – науковий центр інноваційного соціально-економічного розвитку регіону. Інтернаціоналізація освіти і науки: національні особливості та світові тенденції : колект. моногр. / А. В. Рибчук, І. О. Іващук, А. П. Румянцев, Л. В. Оршанський, П. В. Скотний та ін. ; за наук. ред. А. В. Рибчука. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. С. 297–325.
311. Оршанський Л. В. Проблеми, пріоритетні напрями та завдання вітчизняної професійної освіти. *Молодь і ринок*. 2014. № 11 (118). С. 16–20.
312. Осадча Т. Ю. Професійна підготовка викладачів фізичного виховання в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2005. 20 с.
313. Осадча Т. Ю. Особливості вдосконалення педагогічних умінь майбутніх учителів фізичного виховання в процесі професійної підготовки в університетах США. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка*. 2004. № 10 (78). С.194–200.
314. Особливості і перспективи розвитку системи управління сферою фізичної культури і спорту. Буковинський спортивний портал «SportBuk». URL : <http://sportbuk.com/2011/03/osoblyvosti-i-perspektyvy-rozvytkusystemy-upravlinnya-sferoyu-fizychnoji-kultury-i-sportu/> (дата перегляду: 23.03.2018).
315. П’ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 116 с.
316. Павлик О. Ю. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 : „Теорія і методика професійної освіти” /

- Національна академія держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2004. 19 с.
317. Панасенко Е. А. Напрями експериментів у галузі виховання у вітчизняних науково-педагогічних дослідженнях (60–70-ті рр. ХХ ст.). *Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2012. № 22 (9). С. 48–57. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(9\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(9)_9) (дата перегляду: 17.04.2018).
318. Панасюк О. П. Формування моральних цінностей у майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 18 с.
319. Пантюк М. Компаративний аспект проблеми підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи в історії педагогіки початку ХХ століття. *Молодь і ринок*. 2011. № 12 (83). С. 4–16.
320. Пантюк М., Городиська В., Міляєва В. Педагогіка та психологія вищої школи: тексти лекцій. Дрогобич : РВД ДДПУ ім. І. Франка, 2014. 30 с.
321. Папуша В. Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 128 с.
322. Пасічник В. Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 36 с.
323. Педагогическая энциклопедия. Гл. ред. : И. А. Каиров и Ф. Н. Петров. Москва : Сов. Энцикл., 1964. Том 1. А – Ефимов, 1964. 832 столб
324. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : Знання, 2007. 495 с.

325. Педагогіка вищої школи : підручник / В. П. Андрущенко та ін. ; ред. В. Г. Кремень ; АПН України, Ін-т вищ. освіти. Київ : Педагогічна думка, 2009. 256 с.
326. Педагогічний коледж ЧНУ ім. Юрія Федьковича. URL : <https://pedkoledzh.jimdo.com/> (дата перегляду: 16.10.2018).
327. Пелех Ю. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя у компетентнісно-ціннісному вимірі: філософсько-культурологічний аспект. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). С. 43–52.
328. Петришин Ю. В. До питання про загальнопедагогічні принципи в теорії фізичної культури. *Фізична культура та спорт – важливий фактор виховання особистості та зміцнення здоров'я населення* : тези звітної наук.-практ. конф. викладачів ЛДІФК за 1994. Львів, 1995. С. 16–17.
329. Пехота О. М. Технології педагогічної освіти: мета, зміст, особливості застосування у сучасних умовах. *Науковий вісник Миколаївського нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 140. С. 26–31. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2013_1 (дата перегляду: 8.05.2018).
330. Пехота О. М. Формування технологічної культури майбутнього викладача : монографія / О. М. Пехота, І. В. Середа, Н. О. Прасол та ін. ; за наук. ред. О. М. Пехоти. Миколаїв : Іліон, 2016. 314 с.
331. Підласий І. П. Як стати компетентним педагогом? Київ : Основа, 2019. Ч. 1. 112 с.
332. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. пед. вузов : в 2 кн. Москва : Владос, 1999. Кн. 1. 576 с.
333. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. пед. вузов : в 2 кн. Москва : Владос, 1999. Кн. 2. 256 с.
334. Полонський В. Г. Українській освіті – європейський стандарт : вхідження України у світовий освітній простір. *Актуальні проблеми*

- економіки*. 2007. № 5 (71). С. 76–81.
335. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.
336. Порівняльна педагогіка : методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія / упоряд. О. І. Локшина. Київ : Педагогічна думка, 2015. 176 с.
337. Постригач Н. О. Історичні передумови процесу децентралізації освіти Королівства Іспанія. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2012. № 4 (14). С. 36–41.
338. Постригач Н. О. Особливості професійної підготовки вчителя в Іспанії. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkmu/2009_13/Postrigash.mht (дата перегляду: 22.06.2018).
339. Постригач Н. Сучасні філософсько-педагогічні концепції розвитку педагогічної освіти в країнах Південної Європи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота* : зб. наук. пр. Ужгород, 2017. Вип. 2 (41). С. 210–214.
340. Потапкіна Л. В. Готовність до професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Зб. наук. пр. Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. Хмельницький, 2015. № 1. С. 198–207.
341. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой : Пер. с англ. / Общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова. Москва : Прогресс, 1986. 432 с.
342. Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. URL : <http://infiz.dp.ua/> (дата перегляду: 3.04.2019).
343. Приступа Є. Глобалізаційні тенденції в системі підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту в Європі. *Наукові записки Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка*. Тернопіль, 2004. № 4. С. 125–129.

344. Приступа Є. Н., Левків В. І., Слімаковський О. В. Українські народні ігри : монографія. Львів : ЛДУФК, 2012. 432 с.
345. Приступа Є., Рокіта А. Тенденції підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Європі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні засади фізичного виховання і спорту* : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. Харків, 2003. № 15. С. 124–130.
346. Приходько О. Австрійські парадокси глобалізації. *Дзеркало тижня*. 2007. № 47. С. 23. URL : http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/avstriyski_paradoksi_html (дата перегляду: 14.07.2018).
347. Про введення уроку футболу в загальноосвітніх закладах I–III ступенів. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-264 від 23.07.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0264290-01> (дата перегляду: 23.05.2017).
348. Про Всеукраїнський огляд-конкурс на кращий стан фізичного виховання в навчальних закладах України. Наказ Міністерства освіти і науки України № 491 від 23.04.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0754-12> (дата перегляду: 3.10.2018).
349. Про Державну програму розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період 1994 – 1997 рр. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94> (дата перегляду: 13.10.2017).
350. Про затвердження Державної програми з розвитку фізичної культури і спорту в Україні» на період з 2007 до 2011 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1594-2006-%D0%BF> (дата перегляду: 19.10.2017).
351. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України № 115 від 1 березня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF> (дата перегляду: 16.10.2017).

352. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Постанова Кабінету міністрів. № 115 від 1 березня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF> (дата перегляду: 3.12.2017).
353. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів : Наказ Міністерства соціальної політики України № 74 від 22.01.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18#Text> (дата перегляду: 5.10.2018).
354. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів : наказ Міністерства соціальної політики України від 22.01.2018 р. № 74. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18> (дата перегляду: 3.10.2018).
355. Про затвердження Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/963/98> (дата перегляду: 18.12.2017).
356. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text> (дата перегляду: 7.10.2016).
357. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту на 2005–2016 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004> (дата перегляду: 3.10.2018).
358. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : Указ Президента України від 09.02.2016 р. №42/2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата перегляду: 3.04.2017).
359. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013.

- URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата перегляду: 10.10.2017).
360. Про організацію та проведення конкурсу – захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1023 від 10.11.2008 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1023290-08> (дата перегляду: 3.09.2018).
361. Про освіту : Закон України від від 5.09.2017 р., № 2145-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата перегляду: 29.08.2018).
362. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15> (дата перегляду: 3.03.2017).
363. Про проведення Всеукраїнського фізкультурно-патріотичного фестивалю школярів України «Нащадки козацької слави». Наказ Міністерства освіти і науки України № 245 від 25.03.2008 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-08> (дата перегляду: 19.10.2017).
364. Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів. Наказ Міністерства освіти і науки України № 486 21.07.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-03> (дата перегляду: 3.02.2018).
365. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету міністрів України № 1320-р від 9 грудня 2015 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248719473> (дата перегляду: 3.09.2017).
366. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері

- реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80/stru> (дата перегляду: 10.10.2018).
367. Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України № 210 від 22.03.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0210290-02> (дата перегляду: 14.10.2017).
368. Проніков О. К. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2012. 275 с.
369. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
370. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : монографія / Н. В. Абашкіна, О. І. Авксентьева, Т. М. Десятов, Н. Г. Ничкало та ін. ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. 2-ге вид. Київ ; Черкаси : Вибір, 2002. 390 с.
371. Професійна освіта. Словник : навч. посіб. / за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
372. Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
373. Професійна педагогічна освіта : становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 443 с.
374. Професійно-педагогічний коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. URL : <http://ppk.gnpu.edu.ua/home/pro-koledzh.html> (дата перегляду: 3.01.2017).
375. Профессиональная педагогика : учеб. пособие для студ.,

- обучаючихся по пед. спец. и напр. / под общ. ред. С. Я. Батышева. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Профессиональное образование, 1999. 904 с.
376. Проценко У. М. Удосконалення сучасної української системи фізкультурної освіти: прогнози і перспективи. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2013. Вип. 17, Т. 4. С. 134–138.
377. Проценко У. М., Романчук О. В. Навчальний посібник з англійської мови для студентів I курсу факультетів фізичного виховання та спорту. Львів : Норма, 2008. 68 с.
378. Проценко У. М., Романчук О. В. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих навчальних закладів галузі фізичної культури та спорту. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015 (30.12.2015–03.01.2016) : Zbiór artykułów naukowych*. Warszawa: Diamond trading tour, 2015. S. 53–56.
379. Прудка Л. М. Формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2013. 20 с.
380. Пустохіна В. Формування культурологічної компетентності старшокласників у процесі навчання української літератури: риторичний підхід. *Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія* / за ред. О. А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. С. 196–207.
381. Пуховська Л. П. Європейська політика у сфері підготовки педагогічних кадрів професійної освіти і навчання. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку* : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (1 грудня 2016 р., м. Київ). Павлоград : ІМА-прес, 2016. С. 36–39.
382. Пуховська Л. П. Європейський вимір педагогічної освіти : нові компетентності вчителів. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 1. С. 63–70.

383. Пуховська Л. П. Інтеграційні процеси в сучасній європейській педагогічній освіті. *Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін* : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л. П. Пуховської. Київ : Педагогічна думка, 2012. С. 4–21.
384. Пуховська Л. П. Моделі базової професійної підготовки вчителів у країнах Західної Європи. *Дидактика професійної освіти* : зб. наук. пр. 2005. Вип. 2. С. 139–144.
385. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі : спільність і розбіжності. Київ : Вища школа, 1997. 179 с.
386. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: різноманітності та спільності : *Професійна освіта : педагогіка та психологія* , Київ – Ченхстухов. 2000. С. 159–169.
387. Пуховська Л. П. Співробітництво в сфері професійної освіти в Європі : політика, інструменти інтеграції, перспективні шляхи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*. 2013. № 6. С. 19–25.
388. Пуховська Л. П., Снісаренко О. С., Сніцар Л. П. Європейський вимір шкільної та педагогічної освіти : історія, етапи розвитку, перспективи. *Розвиток цінностей педагогів у контексті європейської інтеграції* : наук.-метод. посіб. Київ : УМО НАПН України, 2010. С. 42–80.
389. Рогова Т. В. Професійна підготовка студентів у ВНЗ : її ознаки та якість. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2017. Вип. 56. С. 294–301.
390. Романова Ж. Початок реформування австрійської системи освіти та педагогічна діяльність Я. І. Фельбігера. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. Львів, 2003. Вип. 17. С. 247–252.
391. Романчук О. В. Історичні витоки системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії. *Молодь і ринок*. 2017. № 12 (155). С. 42–49.

392. Романчук О. В. Концептуальна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (112) 19. С. 130–135.
393. Романчук О. В. Нормативна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка*. 2019. № 2. URL : https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/visnyk_2.pdf. (дата перегляду: 11.10.2017).
394. Романчук О. В. Організаційні аспекти іншомовної професійно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в Польщі. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. № 5К (86). С. 283–286.
395. Романчук О. В. Організаційні аспекти професійної підготовки магістрів спеціальності «рух і спорт» в Австрії. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 5 (89). С. 68–82.
396. Романчук О. В. Особливості гуманітарно-економічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання та спорту в середніх професійних школах Австрії. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5К (113). С. 285–290.
397. Романчук О. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури в Австрії в повоєнний період. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2018. Вип. 3. С. 275–282.
398. Романчук О. В. Підготовка фахівців фізичного виховання і

- спорту до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії : теоретико-методологічний аспект : монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 2019. 434 с.
399. Романчук О. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в Австрії в період націонал-соціалізму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2019. № 58. С. 178–183.
400. Романчук О. В. Професійна підготовка фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в австрійській історико-педагогічній думці. *Rozwoj i Praktyka. Pedagogika*. Monografia po konferencyjna. Warszawa, 2017. С. 57–63.
401. Романчук О. В. Розвиток середньої професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури і спорту в Австрії (70-ті роки ХХ століття). *Педагогічні науки*. Херсон, 2019. С. 71–77.
402. Романчук О. В., Гупало О. С. Використання вбудованого Google-перекладача у професійній іншомовній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Молодий вчений*. Дрогобич, 2018. № 3. С. 152–156.
403. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури (2013–2017 роки). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Vol. VII (80), is. 198. P. 36–40.
404. Романчук О. В., Данилевич М. В. Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2019. № 1 (45). С. 14–21.
405. Романчук О. В., Данилевич М. В. Термінологія та понятійний апарат системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту.

- Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 5 (172). С. 50–56.
406. Романчук О. В., Коваль Р. С. Історія спортивної лексикографії. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 1. С. 271–276.
407. Романчук О. В., Коваль Р. С., Мельник Ю. О., Сухаревська В. В. Історія будівель Львівського державного університету фізичної культури. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2014. Вип. 18, Т. 4. С. 126–131.
408. Романчук О. В., Коваль Р. С., Якимів К. В. Спортивна епонімія. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2013. Вип. 17, Т. 2. С. 191–196.
409. Романчук О. В., Проценко У. М. Аналіз основних дефініцій професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 11, Т. 2. С. 27–31.
410. Романчук О. В., Литвин А. А., Матвіяс О. В., Проценко У. М., Стифанишин І. М. Професійно спрямована система навчання англійської мови студентів вишів у галузі фізичної культури та спорту з використанням теоретико-прикладних аспектів спортивного термінознавства. *Науковий вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. Київ, 2010. Вип. 8. С. 33–37.
411. Рубанець О. М. Місце методології у розвитку наукових досліджень. *Теоретичні та прикладні аспекти розвитку науки* : тези доп. X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (26 жовтня 2018 р., м. Дніпро). Дніпро, 2018. Ч. 2. С. 5–9.
412. Романчук О., Данилевич М., Проценко У., Стефанишин М. Понятійно-категоріальний апарат освітянського складника підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Спортивна наука України*, 2019. № 2(90). С.106–114.

413. Рядинська І. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи з учнями (друга половина ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2008. 21 с.
414. Самсутіна Н. М. Професійна компетентність як показник якості фахової освіти майбутнього вчителя фізичної культури. URL : <http://vuzlib.com/content/view/329/84/> (дата перегляду: 5.08.2018).
415. Самсутіна Н. М. Формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 22 с.
416. Сафин Р. С. Содержание и методика профессионально-педагогической подготовки студентов педагогических институтов по физическому воспитанию. *Теория и практика физической культуры*. 1978. № 11. С. 44–46.
417. Сахаренко О. Європейська політика Австрійської республіки : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 „Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку” / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2007. 20 с.
418. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Суми : Університетська книга, 2005. 320 с.
419. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Суми : СДПУ, 1999. 300 с.
420. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Суми : Козацький вал, 2004. 500 с.
421. Сватъев А. В., Безкоровайна Л. В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності у вищих навчальних закладах. *Вісник Запорізького нац. ун-*

- ту. Серія : Фізичне виховання та спорт : зб. наук. пр. 2009. № 1. С. 107–113.*
422. Свєртнєв О. А. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до спортивно-ігрової діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2009. 20 с.
423. Сериков В. В. Общая педагогика : избр. лекции. Волгоград : Перемена, 2004. 114 с.
424. Сисоєва С. О., Батечко Н. Г. Вища освіта України : реалії сучасного розвитку. Київ : ЕКМО, 2011. 344 с.
425. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.
426. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу : загальна характеристика : навч. посіб. Рівне : Овід, 2012. 352 с.
427. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження : наук. вид. Київ : Ексмо, 2010. 362 с.
428. Система управління якістю медичної освіти в Україні : монографія / І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко та ін. Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2003. 212 с.
429. Січкаренко Г. Г. Трансформації вищої освіти в незалежній Україні : монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2009. 362 с.
430. Сколімовський Т., Приступа Є., Болах Є. Підготовка фахівців для інвалідного спорту у вищих закладах освіти Польщі. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2002. Вип. 6, Т. 2. С. 569–571.
431. Скотна Н. В., Ашиток Н. І. Вища освіта в епоху глобалізації. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія.*

- Культурологія* : зб. наук. пр. Київ, 2013. № 2. С. 88–91.
URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2013_2_22 (дата перегляду: 26.09.2018).
432. Скотна Н. Сутність глобалізації та її вплив на розвиток вищої освіти в Україні. *Людинознавчі студії. Філософія* : зб. наук. пр. ДДПУ ім. І. Франка. Дрогобич, 2013. С. 71–86.
433. Скотний В. Раціональне та ірраціональне в науці й освіті : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 „Соціальна філософія та філософія історії” / ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2003. 42 с.
434. Словник психолого-педагогічних понять і термінів. URL : <http://osvita.ua/school/method/psychology/1270/list/1> (дата перегляду: 16.10.2016).
435. Словник української мови : в 11 т. Київ, 1971. Т. 2. 612 с.
436. Сова А. Іван Боберський : життя присвячене Україні. *Наш спорт*. 2018. Ч. 54. С. 1–3.
437. Сова А. Педагогічна діяльність Івана Боберського в Дрогобицькій гімназії. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Вип. 19/20. С. 294–299.
438. Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції / за наук. ред. Є. Приступи. Львів : ЛДУФК ; Апріорі, 2017. 232 с.
439. Сова А., Тимчак Я. На пошану професора Степана Гайдучка – одного з перших фахівців тіловиховання і спорту в Україні. *Наш спорт*. 2016. Ч. 52. С. 26–27.
440. Сокол М. О. Система педагогічних понять в історії розвитку педагогічної науки (XIX–XX ст.) : дис. ... док. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / ДДПУ ім. І. Франка. Дрогобич, 2019. 545 с.
441. Соколова І. В. Аксиологічні домінанти професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянського

- держ. пед. ун-ту. Бердянськ, 2012. № 4. С. 251–259.
442. Соловйов В., Степанченко Н., Матвійчук Т. Педагогічні умови зміцнення здоров'я школярів у виховній системі В. О. Сухомлинського. *Видатні українські педагоги* : зб. наук. пр. Львів, 2018. Вип. 10. С. 110–118.
443. Солтик О. О. Формування концептуальної моделі професійної діяльності викладача фізичного виховання вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Нац. ун-т фіз. вих. і спорту України. Київ, 2003. 21 с.
444. Сочиненія Н. И. Пирогова : [в 2 т.] : издание въ память столетія со дня рожденія Николая Ивановича Пирогова, 1810 – 13 Ноября – 1910 / [авт. предисл. С. Я. Штрайхъ]. Киев : Изд. Пироговскаго т-ва, 1910. Т. 1. 962 с.
445. Сподін Л. А. Нова освітня парадигма у філософському дискурсі. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_66/Gileya66/F46_doc.pf (дата перегляду: 12.10.2018).
446. Стасенко О. А. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи у загальноосвітніх навчальних закладах : шляхи та перспекти. *Young Scientist*. 2016. № 9.1 (36.1). С. 150–156.
447. Степанченко Н. І. Інноваційні технології у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів фізичного виховання : навч.-метод. посіб. Львів : ДрукАРТ, 2016. 66 с.
448. Степанченко Н. І. Методика професійної підготовки підготовки учителів фізичного виховання : навч.-метод. посіб. Львів : Друкарт, 2016. 62 с.
449. Степанченко Н. І. Основні напрями дослідження педагогічної системи професіональної підготовки вчителя фізичного виховання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук.

- пр. Київ, 2016. Вип. 45. С. 343–348.
450. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки учителів фізичного виховання : монографія. Львів : Піраміда, 2016. 652 с.
451. Степанченко Н. І., Магльований А. В. Структурні та функціональні компоненти професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичного виховання *Науковий часопис Нац. педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр.. Київ, 2017. Вип. 5К(86) 17 С. 319–324.
452. Степанченко Н. І., Окопний А. М. Концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Вип. 51. К. ; Вінниця : ТОВ «Планер», 2018. С. 395–398.
453. Стеценко Н. М., Чикалова Т. Г. Теоретичні підходи до інтерпретації сутності культурологічної компетентності. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. Херсон. акад. неперервної освіти / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон, 2014. Вип. 23. С. 208–213.
454. Сторонська О. Концептуальні та нормативно-правові засади реформування системи вищої педагогічної освіти в Австрії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2019. Вип. 19. С. 118–125.
455. Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL : <https://ed.eenu.edu.ua/upload/storage/357/502.pdf> (дата перегляду: 12.12.2018).
456. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. Київ : Парламентське вид-во, 2009. 632 с.
457. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL :

- <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата перегляду: 12.11.2017).
458. Сундетова У. Ш., Баймурзін А. Р. Вища освіта і перспективи розвитку сфери фізичної культури, спорту і туризму. *Теорія і практика фізичної культури*. 2004. № 9. С. 47–49.
459. Сутула В. О. Системоутворювальна функція фізичної культури. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014. № 1 (39). С. 118–121.
460. Сутула В. О., Сутула А. В. Фізична культура : протиріччя у визначенні. *Фізична культура, спорт і здоров'я* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конференції, 2016. С. 89–91.
461. Сухомлинська О. В. Зарубіжний педагогічний досвід в Україні в 20-ті роки. *Рідна школа*. 1992. № 2. С. 3–7.
462. Сучасний тлумачний словник української мови : 65000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : Школа, 2006. 1008 с.
463. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2003. 442 с.
464. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ, 2003. 45 с.
465. Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. URL : <https://eenu.edu.ua/uk>. (дата перегляду: 12.11.2018).
466. Тадеєва М. І. Зарубіжний досвід підготовки фахівців у системі професійної освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : наукові записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту* : зб. наук. пр. Рівне, 2017. Вип. 16. С. 274–276.
467. Теорія і методика фізичного виховання : підручник / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімпійська література. Ч. 2. 2008. 368 с.
468. Тимошенко О. Оптимізація професійної підготовки майбутніх

- вчителів фізичної культури: монографія. К. НПУ ім. М. Драгоманова, 2008. 347 с.
469. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 38 с.
470. Турчик І. Х. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Англії : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Львів. держ. ін-т фіз. культури. Львів, 2005. 207 с.
471. Турчик І. Х., Зазуляк І. Б. Фізичне виховання у шкільній освіті Німеччини. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип. 13. С. 642–646.
472. Тушева В. В. Культурологічний підхід як теоретико-методологічна основа стратегії формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. № 4 (86). С. 155–161.
473. Ушинський К. Д. Педагогічна подорож Швейцарією. Твори. Київ : Радянська школа, 1954. Т. 2. С. 17–122.
474. Ушинський К. Д. Педагогічні замітки про Швейцарію. Твори. Київ : Радянська школа, 1954. Т. 2. С. 123–173.
475. Фаннінгер Л. Особливості профільного навчання в основній школі Австрії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2008. 301 с.
476. Федчишин Н. О. Гербартіанство в німецькомовних країнах : приклад Австро-Угорщини (друга половина ХІХ ст.). *Педагогічна*

- теорія і практика в контексті інтеграційних процесів* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2014. С. 302–309.
477. Федчишин Н. О. Гербартіанська педагогіка в Австрії : запитання і відповіді. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2012. № 4. С. 10–14.
478. Федчишин Н. О. Інституціоналізація навчання та виховання в Німеччині (друга половина XIX – XX.) на прикладі гербартіанства. *Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe : zbiór raportów naukowych*. Kraków : Diamond trading tour, 2013. С. 78–81.
479. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва : Сов. энцикл., 1983. 840 с.
480. Філософія – словник. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/filosofia-30012017/info/slovnyk.html> (дата звернення: 12.12.2019).
481. Філь М. С. Головні моменти підготовки та перепідготовки робітників фізичної культури. *Шлях освіти*. 1927. № 5. С. 184–186.
482. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект : кол. моногр. / за ред. Г. О. Васьківської. Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2018. 260 с.
483. Хазова С. А. Компетентность конкурентоспособного специалиста по физической культуре и спорту : монография. Москва : Академия Естествознания, 2010. 91 с.
484. Харківська державна академія фізичної культури. URL : <https://www.education.ua/ua/universities/97/> (дата перегляду: 04.10.2018).
485. Цьольнер Е. Історія Австрії. Львів : Літопис, 2001. 712 с.
486. Цьось А. В. Диференційований підхід у процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1994. 179 с.
487. Цьось А. В. Розвиток фізичного виховання на території України з

- найдавніших часів до початку XIX ст. : автореф. дис. ... док. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Харк. держ. акад. фіз. культури. Харків, 2005. 40 с.
488. Цьось А. В., Балахнічова Г. В., Заремба Л. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін : навч. посіб. Луцьк : РВВ ВНУ ім. Л. Українки, 2010. 131 с.
489. Чайка В. М. Теорія і технологія підготовки майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності: дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2006. 465 с.
490. Чалій Л. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2017. 290 с.
491. Чапаев Н. К., Верещагина И. П. Философия и история образования. Москва : Академия, 2013. 288 с.
492. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навчальний посібник : Вид. 2-ге, допов. / за ред. Д. В. Чернілевського. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.
493. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2005. 640 с.
494. Шаповалова І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до самовдосконалення та формування основ здорового способу життя : теоретичний аспект. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 36. С. 427–437.
495. Шаповалова І. В. Формування фахової компетентності майбутніх учителів фізичної культури в контексті підготовки до професійного самовдосконалення. *Педагогічний дискурс*. 2014. Вип. 17. С. 204–208.

496. Шаповалова І. В. Базові педагогічні принципи підготовки сучасного вчителя фізичного виховання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33. С. 415–421. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_70.
497. Шатковська Г. І. Синергетика як метод дослідження складних відкритих систем. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія педагогічна*. Кам'янець-Подільський, 2009. № 15. С. 331–334.
498. Швай Р.-М. І. Управління процесом навчання в основній школі засобами шкільного фізичного експерименту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 „Теорія та методика навчання (українська мова)” / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 20 с.
499. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ, 1997. 50 с.
500. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. Ч. 1. 272 с.
501. Шиян Б. М., Кругляк О. Я. Система підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2006. № 2 (22). С. 2–5.
502. Шиян Н. І., Мамон О. В. Педагогічне стимулювання майбутнього вчителя до самооцінки навчальної діяльності у процесі професійної підготовки : монографія. Полтава, 2018. 188 с.
503. Шкрєбтій Ю. М. Стан та напрями удосконалення систем підготовки кадрів для фізичного виховання і спорту. *Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. В. І. Завацького та Ю. М. Шкрєбтія. Київ, 1996. С. 3–16.

504. Штефан Л. А. Становлення та розвиток соціальної педагогіки як науки в Україні (20–90-і рр. XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Харків, 2003. 34 с.
505. Щодо вивчення в початковій школі в 2002/2003 н. р. предмета «Основи здоров'я і фізична культура». Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-398 від 04.09.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-398290-02> (дата перегляду: 12.08.2017).
506. Щодо проведення державної підсумкової атестації з фізичної культури». Наказ Міністерства освіти і науки України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_174290-10/print (дата перегляду: 10.10.2018).
507. Юрженко Л. В. Синергетика соціокультурного процесу: соціологічний аналіз : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.03 „Соціальні структури та соціальні відносини” / НАН України; Ін-т соціології. Київ, 2000. 184 с.
508. Яковлев Е. В., Яковлева Н. О. Педагогическая концепция : методологические аспекты построения. Москва : Владос, 2006. 239 с.
509. Ялович В. Т. Психологічні передумови формування педагогічних здібностей у майбутніх учителів фізичної культури. Луцьк : Вежа, 1998. 145 с.
510. Ярошик М. Я. Підготовка бакалаврів фізичного виховання в умовах інтеграції вищої школи України в європейський освітній простір : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Львів. держ. ун-т фіз. культури. Львів, 2010. 20 с.
511. Ярошик М. Я., Петришин Ю. В., Волошин І. М. Інноваційні підходи до викладання професійно-орієнтовних дисциплін у ВНЗ сфери фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ*

- ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. Київ, 2013. Вип. 7 (33). С. 487–493.
512. Ястрижибський В. Піднести культурно-педагогічний рівень викладавця фізкультури. *Фізкультурник України*. 1931. № 1. С. 7–8.
513. Adams R. S. Observational Studies of Teacher. *International review of Education*. 1972. № 4. P. 440–459.
514. Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in sämtlichen Kaiserlich-Königlichen Erbländern : vom Jahr 1774. Wien : Johann Thomas Ehlen von Trattner, 1974. 60 S.
515. Allgemeines Curriculum für das Bachelorstudium zur Erlangung eines Lehramts im Bereich der Sekundarstufe (Allgemeinbildung) im Verbund Nord-Ost. *Mitteilungsblatt der Universität Wien*. 2014. St. 39. S. 1–15.
516. Allgemeines Curriculum für das Masterstudium zur Erlangung eines Lehramts im Bereich der Sekundarstufe (Allgemeinbildung) im Verbund Nord-Ost. *Mitteilungsblatt der Universität Wien*. 2015. St. 25. S. 1–12.
517. Altbach P. G. Trends in Comparative Education. *Comparative Education Review*. 1991. Vol. 35. N 3. P. 491–507.
518. Altenberger H. Sportunterricht, Unterrichtsforschung und Sportlehrerausbildung als Reflexionsfelder und Handlungsebenen der Sportdidaktik. *Sportwirklichkeit. Beiträge zur Didaktik, Geschichte und Soziologie des Sports*. Wien : Österreichischer Bundesverlag, 1981. S. 14–23.
519. Altenberger H. Stärkung der Fachdidaktik in der Lehrerbildung. *Welches Wissen brauchen Lehrer? Lehrerbildung aus dem Blickwinkel der Pädagogik*. Klinghardt : Julius, 2002. S. 215–227.
520. Altenberger H. Zum Theorie-Praxis-Bezug in der SportlehrerInnenausbildung. *Das Theorie-Praxis-Gefüge in der Ausbildung von Sportlehrerinnen und Sportlehrern. Schriftenreihe der Eidgenössischen Sportschule Magglingen*. Magglingen : ESSM, 1993. S. 18–30.

521. Anužienė I. The Structure of Socio-Cultural Competence (Self) Development. *Vocational training: research and realities*. 2015. Vol. 26, № 1. URL: <https://www.researchgate.net/publication/287110748> (date of application: 14.03.2019).
522. Armour K., Sandford R. Positive youth development through an outdoor physical activity programme : Evidence from a four-year evaluation. *Educational Review*. 2013. Vol. 65 (1). P. 85–108.
523. Baile R., Armour K. M., Kirk D., Jess M., Pickup I., Sandford R. A. The educational benefits claimed for physical education and school sport : An academic review / *Research Papers in Education*. 2009. Vol. 24 (1). P. 1–27.
524. Bäuml A. *Bildung und Gemeinschaft*. Berlin : Junker und Dünnhaupt, 1942. 279 S.
525. Bednarczyk H. Analiza, rozważania, współczesne idee edukacyjne. *Pedagogika pracy. Labour pedagogy*. Radom, 2009. № 55. S. 41–48.
526. Benson P. L. *All Kids Are Our Kids : What Communities Must Do to Raise Caring and Responsible Children and Adolescents*. San Fransisco : Jossey-Bass, 1997. 314 p.
527. Bereday G. *Comparative method in education*. New York : Holt, Rinehart & Winston, 1964. 302 p.
528. Biddle S. Defining and measuring indicators of psycho-social well-being in youth sport and physical activity. *Sport and Development* / ed. Y. Vanden Auweele, C. Malcolm, B. Meulders. Leuven : Lannoo Campus, 2006. P. 163–184.
529. Böhm W. *Geschichte der Pädagogik. Von Platon bis zur Gegenwart*. München : C. H. Beck, 2013. 127 S.
530. Bootz I., Hartmann Th. Kompetenzentwicklung statt Weiterbildung? Mehr als nur neue Begriffe. *Die Zeitschrift für Erwachsenenbildung*. 1997. № 4. S. 22–26.
531. Bouchard C. Physical activity, fitness and health : The model and key

- concepts. *Physical activity, fitness and health: International proceedings and consensus statement* / C. Bouchard, R. J. Shephard, T. Stephens. Champaign, IL : Human Kinetics Publishers, 1994. 380 p.
532. Bray M. Comparative Education in the Era of Globalisation: evolution, missions and roles. *Policy Futures in Education*. 2003. Vol. 1, № 2. P. 209–224.
533. Brendel S., Eggensperger P., Glathe A. Das Kompetenzprofil von HochschullehrerInnen. *Zeitschrift für Hochschulentwicklung*. 2006. Jg. 1, № 2. S. 1–29.
534. Brezinka W. Pädagogik in Österreich. Die Geschichte des Faches an den Universitäten vom 18. bis zum Ende des 20. Jahrhunderts. Wien : Verlag der ÖAW, 2000. B. 1. 1060 S.
535. Bundesgesetz vom 25. April 1997 über die Studien an den Universitäten. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1997. B. I. S. 477–524.
536. Bundesgesetz vom 30. Juni 1971 über geisteswissenschaftliche und naturwissenschaftliche Studienrichtungen. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1971. St. 91. S. 1695–1707.
537. Bundesgesetz vom 6. Feber 1974 über Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern. Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1974. St. 46. S. 971–973.
538. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/respected> (дата перегляду: 05.10.2018).
539. Caspersen C. J., Powell K. E., Christenson G. M. Physical activity, exercise and physical fitness : definitions and distinctions for health-related research. *Public Health Rep*. 1985. Vol. 100 (2). P. 126–131.
540. Charmaz K. *Constructing Grounded Theory*. London : Sage Publications, 2014. 416 p.
541. Choi E. *Humanities-Oriented Physical Education and Hanaro Teaching*. Seoul : Rainbow Books, 2010.

542. Choi E., Park J.-J., Jo K., Lee O. The influence of a sports mentoring program on children's life skills development. *Journal of Physical Education and Sport*. 2015. Vol. 15 (2). P. 264.
543. Coakley J. Positive youth development through sport : Myths, beliefs, and realities. *Positive Youth Development through Sport* / ed. N. Holt. Abingdon. Oxon : Routledge, 2016. P. 21–33.
544. Coakley J. Youth sports : What counts as “positive development”? *Journal of Sport and Social Issues*. 2011. Vol. 35 (3). P. 306–324.
545. Coalter F. Defining and measuring the ‘development’ in sport-for-development programs. *Positive Youth Development through Sport* / ed. N. Holt. Abingdon, Oxon : Routledge, 2016. P. 97–100.
546. Conel W. F. A History of Education in the 20th century World. Canberra : Curriculum Development Center, 1980. 293 p.
547. Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation Rec(2003)6 of the Committee of Ministers to member states on improving physical education and sport for children and young people in all European countries. Strasbourg : Council of Europe, 30 April 2003.
548. Cowen R. On history and on the creation of the comparative education. *International Handbook of Comparative Education* / ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 7–10.
549. Cristopher R., Ming-kai Ch., Bonacin D. Edginton. Health and physical education : a new global statement of consensus. *Sport Science*, 2011. Vol. 4. P. 45–49.
550. Curriculum des Universitätslehrgangs „Psychomotorik“. *Mitteilungsblatt der Universität Wien*. 2009. Nr. 21. 8 S.
551. Curriculum für das Bachelorstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). *Mitteilungsblatt der Leopold-Franzens-Universität Innsbruck*. 2015. St. 64. S. 1–237.
552. Curriculum für das Bachelorstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). *Mitteilungsblatt der Karl-Franzens-Universität Graz*.

2017. St. 38. S. 1–666.
553. Curriculum für das Bachelorstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). Mitteilungsblatt der Paris Lodron-Universität Salzburg. 2017. St. 63. S. 1–612.
554. Curriculum für das Masterstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). Mitteilungsblatt der Leopold-Franzens-Universität Innsbruck. 2016. St. 46. S. 1–111.
555. Curriculum für das Masterstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). Mitteilungsblatt der Karl-Franzens-Universität Graz. 2015. St. 37. S. 1–297.
556. Curriculum für das Masterstudium Lehramt Sekundarstufe (Allgemeinbildung). Mitteilungsblatt der Paris Lodron-Universität Salzburg. 2017. St. 64. S. 1–273.
557. Curriculum für den Universitätslehrgang „Integration von Kindern und Jugendlichen mit emotionalen und sozialen Problemen im Kontext von Schule“. Mitteilungsblatt der Universität Wien. 2010. Nr. 31. 25 S.
558. Curriculum für den Universitätslehrgang „Professionelle Interaktion und Counseling“. Mitteilungsblatt der Universität Wien. 2019. Nr. 42. 18 S.
559. Danish S. J. Interventions for enhancing adolescents' life skills. *The Humanistic Psychologist*. 1996. Vol. 24 (3). P. 365–381.
560. Danylevych M. V., Matviyas O. V., Romanchuk O. V., Kemin V. P. Monitoring the Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019. Vol. 8, is. 1. P. 51–81.
561. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hutsulyak V. R. Historical Aspects of Professional Activity of Future Specialists in Physical Education and Sports for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : abstract book of 6th International Conference on Science, Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 307.

562. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hutsulyak V. R. Historical Review of Future Specialists in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : proceedings book of 6th International Conference on Science, Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 575–583.
563. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hrybovska I. B., Ivanochko V. V. Pedagogical Conditions of Innovative Educational Technologies Introduction into the Professional Training of Future Specialists in the Field of Physical Education and Sport. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17 (3), Art 171. P. 1113–1119.
564. Darder A. *Reinventing Paulo Freire : A Pedagogy of Love*. New York : Routledge, 2017. 236 p.
565. Devis B., Bull R., Roscoe J., Roscoe D. *Physical Education and the Study of Sport*. 5th ed. Mosby, 2004. 656 p.
566. Devis-Devis J. Socially Critical Research Perspectives in Physical Education. *The Handbook of Physical Education* / ed. by D. Kirk, D. MacDavid, M. O’Sullivan. 2006. Vol. 9. P. 37–58.
567. Die Enquete für körperliche Erziehung im Ministerium für Kultus und Unterricht. Wien : Verlag des Ministeriums für Kultus und Unterricht, 1910. 248 S.
568. Discourse formation in comparative education (Komparatistische Bibliothek. Comparative Studies Series. Bibliothèque d’Études Comparatives) / ed. by J. Schriewer. 4th ed. Peter Lang GmbH, 2011. 366 p.
569. Eckstein M. A. Comparative Education: The State of the Field. *Review of Research in Education*. 1975. Vol. 3. P. 77–84.
570. Eder F. Die Ausbildung von Lehrerinnen und Lehrern in Österreich. *Innovative Ansätze in der Lehrerbildung im Ausland*. Münster : Waxmann, 2014. S. 150–165.
571. Eder F. Persönlichkeitsmerkmale von Lehramtsstudierenden.

- Gerechtigkeit und Effizienz im Bildungswesen. Unterricht, Schulentwicklung, und Lehrerbildung als professionelle Handlungsfelder.* Wien : LIT Verlag GmbH & Co.KG, 2008. B. 6. S. 273–294.
572. Education and Training Monitor 2019. Country analysis. Luxembourg : Publications Office of the European Union, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2019. 298 p.
573. Education at a Glance. URL : http://www.cnedu.pt/content/noticias/internacional/Education_at_a_glance_2018.pdf (date of application: 5.05.2019).
574. Education in Europe : the main features = Освіта в Європі: основні характеристики : навч. посіб. / за ред. М. П. Лещенко. Львів : Бескид Біт, 2008. 244 с.
575. European Physical Education Association. URL : <https://eupea.com/> (date of application : 11.02.2019).
576. Fedchyshyn N. Die Herbarts-und-Herbartianismus-Rezeption in der Ukraine (XX Jahrhundert). *European Applied Sciences : modern approaches in scientific researches* : 2nd International Scientific Conference (February 18–19). Stuttgart, 2013. S. 158–160.
577. Fedchyshyn N., Magsumov T. The Educational Activity in Galicia at the Beginning the 20th of the Century : Historic-Pedagogical Analysis and Perspectives. *Східноєвропейський історичний журнал*. 2019. № 10. С. 66–73.
578. Fetz F. Allgemeine Methodik der Leibesübungen. Frankfurt am Main : Limpert, 1971. 263 S.
579. Fetz F. Entwicklung und Arbeitsschwerpunkte des Institutes für Leibeserziehung. *Österreichische Hochschulzeitung*. 1973. Nr. 25. S. 21–23.
580. Fifty-seventh World Health Assembly : Resolutions and decisions, annexes. Geneva : World Health Organization, 2004. 96 p.
581. Fischer D. Von der Geschlechterhierarchie zur Geschlechterdemokratie im und durch das Unterrichtsfach Leibesübungen (für Mädchen).

- Schulheft*. 2000. Nr. 97. S. 85–109.
582. Fitzpatrick K. What Happened to Critical Pedagogy in Physical Education? An Analysis of Key Critical Work in the Field. *European Physical Education Review*. 2018. P. 1–18.
583. Fletcher T., Ní Chróinín D., Price C., Francis N. Teacher Educators' Enactment of Pedagogies that Prioritise Learning about Meaningful Physical Education. *Curriculum Studies in Health and Physical Education*. 2018. Vol. 9. P. 76–89.
584. Fortbildung Kompakt. Wissenschaftstheoretische und praktische Modelle zur wirksamen Lehrer/innenfortbildung. Innsbruck : Studienverlag, 2017. 292 S.
585. Frank J. P. System einer vollständigen medicinischen Polizey. Mannheim : C. F. Schwan, 1804. B. 2. 664 S.
586. Frank J. P. System einer vollständigen medicinischen Polizey. Wien : Johann Thomas Edler von Trattner, 1780. Bd. 1. 634 S.
587. Franke E. School physical education as a promoter of sport for all among the population: *Paper to World Congress on Sport for all*. Osnabrück : Univ. of Osnabrück, 1990. 100 p.
588. Fraser-Thomas J. L., Côté J., Deakin J. Youth sport programs : An avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2005. Vol. 10 (1). P. 19–40.
589. Freudenthaler H. H., Specht W. Bildungsstandards : Der Implementationsprozess aus der Sicht der Praxis. Ergebnisse einer Fragebogen-Studie nach dem ersten Jahr der Pilotphase II. Graz : ZSE, 2006. 154 S.
590. Freudenthaler H. H., Specht W. Bildungsstandards aus Sicht der Anwender. Evaluation der Pilotphase I zur Umsetzung nationaler Bildungsstandards in der Sekundarstufe I. Graz : ZSE, 2005. 226 S.
591. Fröhlich A. Lehre über die erste Grundlage des menschlichen Glücks durch physische Erziehung. Wien : Pichler, 1802. 195 S.

592. Gaulhofer K. Die neue Turnlehrerausbildung in Österreich. *Natürliches Turnen. Gesammelte Aufsätze*. Wien : Verlag für Jugend und Volk, 1927. S. 18–24.
593. Gaulhofer K., Streicher M. Grundzüge des Schulturnens. Wien : Verlag für Jugend und Volk, 1924. 162 S.
594. Gaulhofer K., Streicher M. Natürliches Turnen. Wien : Verlag für Jugend und Volk, 1930. B. 2. 226 S.
595. Gesamte Rechtsvorschrift für Bundessportakademienengesetz, Fassung vom 03.02.2018. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/> (datum durchläuft: 7.11.2018).
596. Gesamte Rechtsvorschrift für Hochschulgesetz, Fassung vom 03.02.2018. URL : <https://www.ris.bka.gv.at/> (datum durchläuft: 24.12.2018).
597. Gesamte Rechtsvorschrift für Lehrpläne Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern, Fassung vom 09.12.2018. URL : <https://www.ris.bka.gv.at/> (datum durchläuft: 4.01.2019).
598. Gesamte Rechtsvorschrift für Universitätsgesetz, Fassung vom 03.02.2018. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/> (datum durchläuft: 18.02.2019).
599. Goleman D. Emotionale Intelligenz. München : Hanser-Verlag, 1996. 423 S.
600. Goleman D. EQ: Der Erfolgsquotient. München : Hanser-Verlag, 1999. 437 S.
601. Gölis L. A. Vorschläge zur Verbesserung der körperlichen Kindererziehung in den ersten Lebensperioden. Wien : A. Strauß, 1811. 170 S.
602. Gould D., Carson S. Life skills development through sport : Current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology*. 2008. Vol. 1 (1). P. 58–78.
603. Green K. Physical Education Teachers in their Figurations : A

- Sociological Analysis of Everyday' Philosophies. *Sport, Education and Society*. 2002. Vol. 7 (1). P. 65–83.
604. Greier K., Senn V., Kornexl E. Persönlichkeitsmerkmale und Kompetenzen von Sportlehrkräften und deren Einfluss auf die Motivation von Schülerinnen und Schülern. *Bewegung & Sport*. 2017. Nr. 1. S. 18–23.
605. Groll H. Möglichkeiten und Grenzen einer Wissenschaft der Leibeserziehung. *Idee und Gestalt der Leibeserziehung von heute*. Wien : Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, 1969. S. 71–81.
606. Groll H. Vom „Turnlehrerausbildungskurs“ zum „Institut für Leibeserziehung der Universität“. *Idee und Gestalt der Leibeserziehung von heute (Gesammelte Aufsätze)*. B. II. Wien : Österreichischer Bundesverlag, 1962. S. 139–145.
607. Gröbning S., Recla J., Recla H. Physical Education in Austria. U. Pühse & M. Gerber, *International Comparison of Physical Education. Concepts, Problems, Prospects*. Oxford : Meyer and Meyer Sport, 2005, P. 66–82.
608. Gröbning St. Der neue Lehrplan für Leibeserziehung und seine Auswirkung auf die Ausbildung des Leibeserziehers. *Sportwissenschaft : Sportpraxis – zwei Welten?* Innsbruck : Verlag der ÖSG, 1987. S. 128–140.
609. Gröbning St. Einfache und unzeitgemäße Gedanken über Theorie und Praxis in der Sportlehrerausbildung. *Theoriegeleitete Praxis in der Sportlehrerausbildung : Bericht von der ersten gemeinsamen Tagung der DVS, OeSG, SGS*. Sankt Augustin : Academia Verlag, 1993. S. 5–16.
610. Gröbning St. Spektrum der Sportdidaktik. Frankfurt am Main : Limpert, 1979. 375 S.
611. Haag H. Student assessment of teaching in higher education. *International Journal of Physical education*. 1982. № 4. P. 13–18.
612. Hammerness K. Teachers' Visions : The Role of Personal Ideals in School Reform. *Journal of Educational Change*. 2001. Vol. 2 (2). P. 143–

- 163.
613. Handbuch der kaiserlichen-königlichen Sanität-Gesetze und Verordnungen mit besonderer Beziehung auf innerösterreichische Provinzen / Hrsg. M. Macher. Graz : J. F. Dirnböck, 1847. 587 S.
614. Hankins N. E., Clark H. Self-actualization : Do teachers need it? *J. Hum. Behav and learn.* 1989. Vol. 6, № 2. P. 7–12.
615. Hanny M., Budimir-Halbmayer C., Lošek A. Evaluierung des Fort- und Weiterbildungsangebots der PH NÖ. Wie zufrieden sind Niederösterreichs Direktorinnen und Direktoren mit dem Bildungsangebot der PH NÖ? *R&E-SOURCE*. 2015. Nr. 4. S. 118–145.
616. Hans N. Comparative Education: A Study of Educational Factors and Traditions. 3rd ed. London : Routledge and K. Paul, 1949. 334 p.
617. Hardman K. Current Situation and Prospects for Physical Education in the European Union. Brussels : European Parliament, 2017. 96 p.
618. Harvey S., Kirk D., O'Donovan T. M. Sport education as a pedagogical application for ethical development in physical education and youth sport. *Sport, Education and Society*. 2014. Vol. 19 (1). P. 41–62.
619. Heintel G. Überlegungen zur Lehrerinnenausbildung an der Universität. *Schulheft*. 2000. Nr. 97. S. 154–161.
620. Hellison D. R. Teaching personal and social responsibility through physical activity. Champaign, IL : Human Kinetics, 2011. 224 p.
621. Hertl S., Schaaschmidt U. Fit für den Lehrerberuf. URL : www.vbe.de/fit-fuer-den-lehrerberuf.html (datum durchläuft: 3.01.2019).
622. Hilker F. Was kann die vergleichende Methode in der Pädagogik leisten? *Bildung und Erziehung*. 1963. Nr. 16. S. 511–526.
623. Holms B. Comparative education : some considerations of method. London, Boston : Allen & Unwin, 1981. 195 p.
624. Hörner W. Die vergleichende Methode in der pädagogischen Forschung. Institut für Berufspädagogik der Universität Karlsruhe (TH) : Jahresbericht 1985/86. S. 44–50.

625. Hotz A. Zum Theorie-Praxis-Gefüge in der Sportlehrerausbildung – Ein Thema mit Tradition und ohne Ende. *Theoriegeleitete Praxis in der Sportlehrerausbildung : Bericht von der ersten gemeinsamen Tagung der dvs, OeSG, SGS*. Sankt Augustin : Academia Verlag, 1993. S. 17–26.
626. https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Begut/BEGUT_COO_2026_100_2_682670/COO_2026_100_2_686827.html (datum durchläuft: 18.09.2018).
627. Hunuk D., Tannehill D., Levent Ince M. Interaction patterns of physical education teachers in a professional learning community. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2019. Vol. 24 (3). P. 301–317.
628. In Bewegung. Verband der Leibeserzieher Österreichs. URL : <https://www.vdloe.at/> (datum durchläuft: 14.10.2018).
629. International Council of Sport Science and Physical Education. URL : <https://www.sportanddev.org/en/organisation/international-council-sport-science-and-physical-education-icsspe> (date of application: 11.04.2019).
630. Jung H., Choi E. The importance of indirect teaching behaviour and its educational effects in physical education. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2016. Vol. 21 (2). P. 121–136.
631. Kandel I. L. *Comparative Education*. New York : Greenwood Press, 1970. 922 p.
632. Kastler R. M. *Praktische Abhandlungen und Gedanken zur heutigen physischen Erziehung der Kinder*. Wien : Tendler u. v. Manstein, 1824. 110 S.
633. Kazamias A. M. Forgotten men, forgotten themes : The historical-philosophical-cultural and liberal humanist motif in comparative education. *International Handbook of Comparative Education* / ed. by R. Cowen and A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 37–58.
634. Kazamias A. M. Comparative education : Historical reflections. *International Handbook of Comparative Education* / ed. by R. Cowen and A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 139–160.

635. Kazamias A. M., Schwartz K. Irrungen und Wirrungen in der Methodologie der Vergleichenden Erziehungswissenschaft. *Vergleichende Erziehungswissenschaft. Texte zur Methodologischen Diskussion*. Pullach bei München : Verlag Dokumentation, 1974. S. 217–223.
636. Kinder und Jugendliche. URL : <https://www.oesterreich.gv.at/themen/jugendliche/jugendrechte/4/1/Seite1740210.html> (datum durchläuft: 18.07.2019).
637. Kirk D. *Physical Education Futures*. Abingdon : Routledge, 2009. 184 p.
638. Kirk D. *Precarity Critical Pedagogy and Physical Education*. New York : Routledge, 2019. 202 p.
639. Kleiner K. Beobachtungen zur Entwicklung der Fachdidaktik als konstitutives Element universitärer Lehrerinnenausbildung am Beispiel FD Bewegung und Sport. *Bewegungserziehung*. 2011. Nr. 65 (4). S. 24–29.
640. Kleiner K. Der neue Studienplan «Bewegung und Sport» – zwischen Bewahren und Erneuern. *Bewegung*. 2002. Nr. 1. S. 3–12.
641. Kleiner K. Qualifizieren für morgen. Vergleich der neuen Studienpläne für Lehrerinnen im Unterrichtsfach «Bewegung und Sport» in Österreich. *Bewegungserziehung*. 2002. Nr. 56 (1). S. 14–29.
642. Kleiner K. Selbstreflexion statt Selbstfokussierung : Was soll die Reform des Lehramtsstudiums «Bewegung und Sport» für die Lehrerinnenbildung leisten? *Spektrum der Sportwissenschaften*. 2001. Nr. 13 (2). S. 57–71.
643. Kleiner K. Wege zur Kompetenz in der LehrerInnenausbildung im Unterrichtsfach «Bewegung und Sport». Zur Diskussion von Zulassungskriterien. *Gerechtigkeit und Effizienz im Bildungswesen. Unterricht, Schulentwicklung, und Lehrerbildung als professionelle Handlungsfelder*. Wien : LIT Verlag GmbH & Co.KG, 2008. B. 6. S. 341–360.
644. Klinge E. *Neubau der Leibeserziehung in der Schule*. Berlin, Leipzig :

- Beltz, 1935. 43 S.
645. Kosnik C., Beck C. *Priorities in Teacher Education : The 7 Key Elements of Pre-Service Preparation*. London, UK : Routledge, 2009. 208 p.
646. Kraler Ch. *Das Selbstbild von Lehramt studierenden zu Beginn ihres Studiums. Gerechtigkeit und Effizienz im Bildungswesen. Unterricht, Schulentwicklung, und Lehrerbildung als professionelle Handlungsfelder*. Wien : LIT Verlag GmbH & Co.KG, 2008. B. 6. S. 295–321.
647. Krick E. *Ist der Lehrberuf ein Weltanschauungsberuf? Beiträge für Erziehung und Unterricht*. 1928. Jg. 4. Nr. 2. S. 1–22.
648. Krüger M. *Einführung in die Geschichte der Leibeserziehung und des Sports. Leibesübungen im 20. Jahrhundert*. Schorndorf bei Stuttgart : Verlag Karl Hofmann, 1993. 217 s.
649. Lazarinis F., Green S., Pearson E. *Handbook of Research on E-Learning Standards and Interoperability: Frameworks and Issues*. URL : <https://www.igi-global.com/book/handbook-research-learning-standards-interoperability/41749> (date of application: 25.03.2019).
650. Lee O., Choi E. *The influence of professional development on teachers' implementation of the teaching personal and social responsibility model*. *Journal of Teaching in Physical Education*. 2015. Vol. 34 (4). P. 603–625.
651. *Lehrerinnenbildung Neu. Die Zukunft der pädagogischen Berufe. Endbericht*. Wien : BMUKK/BMWF, 2010. 92 S.
652. Lesky E. *Österreichisches Gesundheitswesen im Zeitalter des aufgeklärten Absolutismus*. Wien : VÖAW, 1959. 228 S.
653. Loughran J. *Developing a Pedagogy of Teacher Education*. New York, NY : Routledge, 2006. 208 p.
654. Luguetti C., Kirk D., Oliver K. L. *Towards a pedagogy of love : exploring pre-service teachers' and youth's experiences of an activist sport pedagogical model*. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2019. № 24 (6). P. 629–646.

655. Lumpkin A. *Physical Education and Sport : a contemporary introduction*. 4th ed. New York, 1998. 359 p.
656. MacPhail A., Tannehill D., Karp G. G. Preparing Physical Education Preservice Teachers to Design Instructionally Aligned Lessons Through Constructivist Pedagogical Practices. *Teaching and Teacher Education*. 2013. Vol. 33. P. 100–112.
657. Magdić A. *Die physische Erziehung der Kinder*. Wien : Mechitharisten-Buchdruckerei, 1847. 50 S.
658. Makopoulou K., Armour K. Teachers' Professional Learning in a European Learning Society : The Case of Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2011. Vol. 16(4). P. 417–433.
659. Maksymchuk I., Maksymchuk B., Frytsiuk V., Matviichuk T., Demchenko I., Babii I., Tsymbal-Slatvinska S., Nikitenko A., Bilan V., Sitovskyi A., Savshuk I. Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018. Vol. 18, is. 2. P. 810–815.
660. Manzon M., Bray M. Comparing the Comparers : Patterns, Themes and Interpretations. *Common Interests, Uncommon Goals Histories of the World Council of Comparative Education Societies and its Members* / ed. by V. Masemann, M. Bray, M. Manzon. Comparative Education Research Centre (CERC) and Springer, 2007. P. 338–363.
661. Mattheou D. The scientific paradigm in comparative education. *International Handbook of Comparative Education* / ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 59–72.
662. Matviyas O. V., Borovska O. V. Teaching Sporting Collocations for professional practice. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2006. Вип. 10, Т. 2. С. 470–473.
663. McDonald M., Kazemi E., Kavanagh S. S. Core Practices and Pedagogies of Teacher Education: A Call for a Common Language and Collective Activity. *Journal of Teacher Education*. 2013. Vol. 64 (5).

- P. 378–386.
664. McEvoy E., Heikinaro-Johansson P., MacPhail A. Physical Education Teacher Educators' Views Regarding the Purpose(s) of School Physical Education. *Sport, Education and Society*. 2017. Vol. 22 (7). P. 812–824.
665. Medynskii S., Shandruk S., Sovgira S. Prospective View of Professional Study of Specialists in Physical Education and Sports in Higher Educational Universities of Ukraine (Based on the American Experience). *Future Human Image*. 2018. Vol. 10. P. 50–61.
666. Medynskiy S. Shandruk S. The State and Prospects of Ukrainian Higher Education Development of the Sphere of Professional Training of Specialists in Field of Physical Culture and Sports. *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values : abstract book of 6th International Conference on Science, Culture and Sport (25–27 April 2018)*. Lviv, 2018. P. 226.
667. Medynskyy S. Competencies of specialists of physical education and sports in the United States America through the prism of system skills. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2014. Vol. 2 (14), is. 27. P. 48–51.
668. Mercè F. A., Martos-Garcia D., Devís-Devís J. Socio-Critical Research on Teaching Physical Education and Physical Education Teacher Education : A Systematic Review. *European Physical Education Review*. 2018. Vol. 24 (3). P. 314–329.
669. Milde V. E. Lehrbuch der allgemeinen Erziehungskunde. Wien : Kaulfuß. Armbruster, 1811–1813. B. 1. 575 S.; B. 2. 389 S.
670. Milde V. E. Lehrbuch der allgemeinen Erziehungskunde. Wien : Kaulfuß. Armbruster, 1811–1813. B. 1. 575 S.
671. Milde V. E. Lehrbuch der allgemeinen Erziehungskunde. Wien : Kaulfuß. Armbruster, 1811–1813. B. 2. 389 S.
672. Mitrofanow P. Joseph II. Seine politische und kulturelle Tätigkeit. Wien : C.W. Stern, 1910. 870 S.

673. Mitter W. Comparative education in Europe. *International Handbook of Comparative Education* / ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 87–99.
674. Molecz M. Ein Leitbild für Leibeserzieherinnen. *Schulheft*. 2000. Nr. 97. S. 79–84.
675. Moog W. Geschichte der Pädagogik. Leipzig : A. W. Zirkfeldt, 1933. B. 3. 556 S.
676. Moy B., Renshaw Ia., Davids K., Brymer E. Preservice teachers implementing a nonlinear physical education pedagogy. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2019. № 6. P. 565–581.
677. Müller F. H., Kemethofer D., Andreitz I., Nachbaur G., Soukup-Altrichter K. Lehrerfortbildung und Lehrerweiterbildung. *Nationaler Bildungsbericht Österreich 2018. B. 2. Fokussierte Analysen und Zukunftsperspektiven für das Bildungswesen*. Graz : Leykam, 2019. S. 99–142.
678. Müllner R. Perspektiven der historischen Sport- und Bewegungskulturforschung. Wien : Lit Verlag, 2011. 380 S.
679. National Reform Programme Austria Vienna, 2019. URL : https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-austria_en.pdf (datum durchläuft: 18.10.2019).
680. Ní Chróinín D., Beni S., Fletcher T., Griffin C., Price K. Using meaningful experiences as a vision for physical education teaching and teacher education practice. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2019. Vol. 24 (6). P. 598–614.
681. Ní Chróinín D., Fletcher T., O’Sullivan M. Pedagogical Principles of Learning to Teach Meaningful Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2018. Vol. 23 (2). P. 117–133.
682. Niedermann E. Vorschläge für eine zeitgemäße und zukunftsweisende Organisation des Universitätsstudiums der Leibeserziehung. Wien : Verlag der Universität Salzburg, 1971. 43 S.

683. Noah H. J. Doing comparative education : Three decades of collaboration. Hong Kong University : Comparative Education Research Centre, 1998. 356 p.
684. Noah H. J., Eckstein M. A. Toward a science of comparative education. New York : Macmillan, 1969. 222 p.
685. Nowag L. Grundsätze der physischen Erziehung des Menschen. Wien : Wallishausser, 1842. 274 S.
686. Nusche D., Radinger T., Busemeyer M., Theisens H. OECD Reviews of School Resources Austria. URL : <https://pdfs.semanticscholar.org/3110/6be4b0938fda487aa035467ceb2c5ca1f180.pdf> (datum durchläuft: 18.09.2019).
687. Nyczkało N. G. Kształcenie zawodowe i pedagogiczne na Ukrainie : myśli, koncepcje. Radom : ITE, 2009. 179 s.
688. O'Connor J. Exploring a Pedagogy for Meaning-Making in Physical Education. *European Physical Education Review*. 2018. Vol. 25, is. 4. P. 1093–1109.
689. Opoka D. M., Prystupa T., Jethon Z. Aspekty kształcenia kadr dla potrzeb usług rekreacji ruchowej w klubach fitness w Polsce. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2008. С. 293–303.
690. Österreichischer Wissenschaftsrat. Lehren Lernen – die Zukunft der Lehrerbildung. Wien : ÖEW, 2012. 181 S.
691. Pawel J. Die körperliche Erziehung der Jugend in Österreich. *Bericht über den I. Internationalen Kongress für Schul-Hygiene* (4–9 April 1904). Nürnberg : Verlag von J. L. Schrag, 1904. S. 176–185.
692. PH Wien. Fort- und Weiterbildungsangebot. Sommersemester 2020. Wien : Verlag der PH Wien, 2019. 44 S.
693. PH-EP Pädagogische Hochschulen – Entwicklungsplan 2021 – 2026 // Digitales Druckzentrum Renngasse. Wien, Juli 2019. 40 S.
694. Physical education and sport – Berufsbildende Schulen. URL :

- www.abc.berufsbildendeschulen.at (datum durchläuft: 18.09.2019).
695. Placek J. Conceptions of success in teaching : Busy, happy and good. *Teaching in Physical Education*. Champaign, IL : Human Kinetics, 1983. P. 46–56.
696. Popham J. W. Needed : A dose of assessment literacy. *Educational Leadership*. 2006. Vol. 63 (6). P. 84–85.
697. Protsenko U. M., Pantiuk T. I., Romanchuk O. V., Danylevych M. V. Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. Vol. 16 (1), Art 19. P. 113–117.
698. Provisorische Lehrpläne für die Mittelschulen : Sonderdruck aus dem Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Bundesministeriums für Unterricht vom 15. Oktober 1955 [Versuchslehrplan]. Wien : Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, 1955. 150 S.
699. Prüfungsvorschrift für das Lehramt an Mittelschulen. Erlass vom 17. Februar 1928. Volkserziehung. Nachrichten des österreichischen Unterrichtsamtes, amtlicher Teil. Wien : Österreichischer Bundesverlag, 1928. Nr. 27. S. 114–130.
700. Prystupa E., Wiesner W., Zaton K. Aspekty zdrowotne i lecznicze w edukacji pływackiej studentów AWF we Wrocławiu. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Sect. D Med.* 2006. Vol. 60, suppl. 16, Nr. 6. S. 216–220.
701. Qualität der Lehrer/innen-Fort- und Weiterbildung an den Pädagogischen Hochschulen. *Rundschreiben*. 2011. Nr. 21. S. 1–4.
702. Quennerstedt M. Physical Education and the Art of Teaching : Transformative Learning and Teaching in Physical Education and Sport Pedagogy. *Sport, Education and Society*. 2019. № 24 (6). P. 611–623.
703. Rauin U. Im Studium wenig engagiert – im Beruf schnell überfordert. *Forschung Frankfurt*. 2007. № 3. S. 60–64.
704. Raven J. Competence in Modern Society – Its Identification,

- Development and Release. London : H. K. Lewis, 1984. 251 p.
705. Recla H. Nur wer bewegt ist, kann bewegen! Fort- und Weiterbildung der Leibeserzieherinnen. *Schulheft*. 2000. Nr. 97. S. 162–167.
706. Recla W., Größing St., Kleiner K. Pioniere der Sportwissenschaft : Hans Groll – Josef Recla – Adalbert Slama. Purkersdorf, Hollinek 2005. 352 S.
707. Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung. Hochschulsportordnung. *Deutsche Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung*. 1935. T. 1, h. 1. S. 6–10.
708. Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung. Hochschulsportordnung. *Deutsche Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung*. 1935. T. 1, h. 9. S. 179–183.
709. Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung. Richtlinien für die Leibeserziehung in Jungenschulen. Berlin : Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1937. 84 S.
710. Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung. Richtlinien für die Leibeserziehung der Mädchen in Schulen. Berlin : Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1938. 75 S.
711. Richards J. C. Towards Reflective Teaching. The Teacher Trainer. 2007. URL : https://www.tttjournal.co.uk/uploads/File/back_articles/Towards_Reflective_Teaching.pdf/ (date of application: 21.11.2017).
712. Roberts B. W. The development of personality traits in adulthood. Handbook of personality : Theory and research / ed. O. P. John, R. W. Robins, L. A. Pervi. 3rd ed. New York, NY : Guilford Press, 2010. P. 375–398.
713. Robinsohn S. B. Comparative education : A basic approach. Jerusalem : Magnes Press, 1994. 254 p.
714. Romanchuk O. V. Background and Origins of Professional Training of Physical Education and sports Teachers in Austria. *Slavonic Pedagogical*

- Studies Journal*. 2019, Vol. 8, is. 1. P. 1–12.
715. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvijas O. V. Brief history and main principles of Ukrainian martial arts. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2011. Вип. 15, Т. 1. С. 275–279.
716. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvias O. V., Chekhovska L. Ya. Ivan Boberskyu's life and work. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 4. С. 124–130.
717. Rust V. D., Johnstone B., Allaf C. Reflections on the development of comparative education. *International Handbook of Comparative Education* ; ed. by R. Cowen, A. M. Kazamias. Springer, 2009. P. 121–138.
718. Schimpl-Wenzl A. Die Ausbildung der Lehrerinnen im Fach Leibesübungen für Volksschulen. *Schulheft*. 2000. Nr. 97. S. 131–140.
719. Schratz M. Lehrerinnen- und Lehrerbildung in Österreich. *Journal für Lehrerinnenbildung*. 2001. B. 1. S. 17–22.
720. Schriewer J. The Method of Comparison and the Need for Externalization. *Theories and Methods in Comparative Education* / J. Schriewer, B. Holmes (red.). Frankfurt am Main : P. Lang, 1988. P. 25–86.
721. Schwerpunktsetzungen im Bereich der Fort- und Weiterbildung 2014–2018 an den Pädagogischen Hochschulen // Rundschreiben. 2014. Nr. 5. S. 1–6.
722. Selke M. The Professional Development of Teachers in the United States of America : the practitioners' master's degree. *European Journal of Teacher Education*. 2001. Vol. 24, N 2. P. 205–214.
723. Sicilia-Camacho A., Brown D. Revisiting the Paradigm Shift from the Versus to the Non-Versus Notion of Mosston's Spectrum of Teaching Styles in Physical Education Pedagogy : A Critical Pedagogical Perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2008. Vol. 13 (1). P. 85–108.
724. Sorokolit N. Reform of Physical Education in Ukraine at the Present State. *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost*

- values* : abstract book of 6th International Conference on Science, Culture and Sport (25–27 April 2018, Lviv). Lviv, 2018. P. 131.
725. Sova A. Ivan Boberskyi's published works on olympic thematics edited in Lviv by the "Sokil" society at the beginning of the XXth century. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія : Гуманітарні науки*. Львів, 2018. Вип. 15. С. 58–61.
726. Spitzzy H. Die körperliche Erziehung des Kindes. Berlin ; Wien : Urban und Schwarzenberg, 1914. 416 S.
727. Sport in der Schule – Sport fürs Leben? Kongressbericht : VI. Internationaler Kongress für zeitgemäße Leibeserziehung vom 9. bis 14. September 1974 / red. K. Egger. Basel : Springer, 1976. 224 S.
728. Strategies of Change in Teacher Education : European Views / ed. Gassner O. Feldkirch : Padagogische Akademie Feldkirch, 2002. 198 S.
729. Strohmeyer H. Das Institut für Leibeserziehung 1871–1971. *Leibesübungen und Leibeserziehung*. 1971. Nr. 25. S. 12–27.
730. Strohmeyer H. Die Geschichte der Erforschung des Phänomens «Leibeserziehung» in Österreich. *Zur Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Probleme und Perspektive der Forschung*. Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Forschung, 1992. Nr. 25. S. 315–338.
731. Supplementband zu den Schriften des Grafen Franz Kinsky / abfas. W. Eymmer. Wien : L. W. Seidel & Sohn, 1892. 122 S.
732. Teacher Education in Europe An ETUCE Policy Paper. Adopted by the Executive Board on 14th April 2008 / ed. Martin Rømer. Brussels : Published by the European Trade Union Committee for Education, 2008. 64 p.
733. Teacher education in Ukraine : historical experience and modern challenges / Research work collection edited by Marii Chepil, Oresty Karpenko, Joanny Konaszewskiej. Lublin 2014, UMCS. 284 s.
734. The Future of Education and Skills.
URL : [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20)

- 20(05.04.2018).pdf (date of application: 5.05.2019).
735. The Professional Development of Teachers. Chapter 3. URL : <https://www.oecd.org/berlin/43541636.pdf> (date of application: 10.02.2018).
736. Theisen G., Adams D. Comparative Education Research. International Comparative Education / R. M. Thomas (red.). Oxford : Pergamon Press, 1990. P. 277–300.
737. Tinning R. Pedagogy and Human Movement : Theory, Practice, Research. London : Routledge, 2010. 247 p.
738. Toole J. C., Lewis K. C. The Role of Professional Learning Communities in International Education. *Second International Handbook of Educational Leadership and Administration*. Dordrecht : Kluwer, 2002. P. 245–279.
739. UNESCO Thesaurus. URL : <http://vocabularies.unesco.org/browser/thesaurus/en/?clang> (date of application: 14.04.2018).
740. Vella S., Oades L. G., Crowe T. P. The role of the coach in facilitating positive youth development : Moving from theory to practice. *Journal of Applied Sport Psychology*. 2011. Vol. 23 (1). P. 33–48.
741. Verordnung der Bundesministerin für Bildung, Wissenschaft und Kultur, mit der die Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert werden // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 2004. Nr. 286. S. 1–3.
742. Verordnung der Bundesministerin für Bildung, Wissenschaft und Kultur, mit der die Verordnung über Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert wird // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 2006. Nr. 307. S. 1–7.
743. Verordnung der Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur, mit der die Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert werden // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 2011. Nr. 362. S. 1–6.

744. Verordnung der Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur, mit der die Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert werden; Bekanntmachung der Lehrpläne für den Religionsunterricht an diesen Schulen Fassung vom 14.11.2011. URL : <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009845> (datum durchläuft: .12.09.2018).
745. Verordnung des Bundesministers für Unterricht und kulturelle Angelegenheiten, mit der die Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern geändert werden // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 2000. Nr. 82. S. 609–626.
746. Verordnung des Bundesministers für Unterricht und Kunst vom 20. Jänner 1975, mit welcher Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern erlassen werden // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1975. St. 64. S. 929–954.
747. Verordnung des Bundesministers für Unterricht und Kunst vom 28. August 1992 über Lehrpläne für Schulen zur Ausbildung von Leibeserziehern und Sportlehrern // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1992. St. 181. S. 2203–2417.
748. Verordnung des Bundesministers für Wissenschaft und Forschung vom 18. Juli 1974 über die Studienordnung für den Studiengang «Leibeserziehung (Lehramt an Höheren Schulen)» der Studienrichtung Sportwissenschaften und Leibeserziehung // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. 1974. St. 142. S. 2237–2244.
749. Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht vom 10. September 1870, betreffend eine Prüfungsordnung und eine Prüfungskommission für Lehramtskandidaten des Turnens // Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Kultus und Unterricht. Wien : Verlag des Ministeriums für Kultus und Unterricht, 1870. S. 557–560.
750. Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht vom 15. Juni 1911, betreffend die Erwerbung der Befähigung für das Lehramt an

- Mittelschulen // Reichgesetzblatt. 1911. St. 51. S. 425–447.
751. Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht, mit welcher eine neue Vorschrift, betreffend die Erwerbung der Befähigung für das Lehramt des Turnens an Mittelschulen (mit Einschluss der Mädchenlyzeen), Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalten sowie provisorische Vorschriften für die besondere Befähigungsprüfung von Fechtlehrern, Schwimmlehrern und Spielleitern an diesen Lehranstalten erlassen werden // Reichgesetzblatt. 1913. St. 82. S. 835–846.
752. Verordnung des Staatsamtes für Volksaufklärung, für Unterricht und Erziehung und für Kultusangelegenheiten vom 3. September 1945 über die allgemeine Studienordnung für die wissenschaftlichen Hochschulen // Staatsgesetzblatt für die Republik Österreich. 1945. St. 42. S. 247–260.
753. Vierthaler F. M. Elemente der Methodik und Pädagogik. Salzburg : Duyle, 1791. 260 S.
754. Vierthaler F. M. Entwurf der Schulerziehungskunde. Salzburg : Mayr, 1794. 109 S.
755. Voinar I. Problem and Tendencies of Professional Education in Physical Culture Area. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2011. Vol. 17 (1). P. 44–50.
756. Walton-Fisette J. L., Sutherland S. Moving Forward with Social Justice Education in Physical Education Teacher Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2018. Vol. 23 (5). P. 461–468.
757. Wandruszka A. Das Haus Habsburg. Die Geschichte einer Europäischen Dynastie. Wien–Freiburg–Basel : Herder & Co., 1989. 224 S.
758. Wenzel G. I. Drei Bücher von den Pflichten der Mütter. Wien : Rötzl u. Kaulfuss, 1796. 184 S.
759. Wilson D. N. Elements for a prosographic and institutional history of comparative education. The 9th World Congress of Comparative Education. Sydney, 1996. 12 p.
760. Wood D. R. Professional Learning Communities : Teachers,

- Knowledge, and Knowing. *Theory Into Practice*. 2007. Vol. 46 (4). P. 281–290.
761. Wuest D. A., Bucher Ch. A. Foundation of physical education and sport. 12th ed. New York, 1995. 472 p.
762. Yoon K., Armour K. Mapping physical education teachers' professional learning and impacts on pupil learning in a community of practice in South Korea. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2017. Vol. 22 (4). P. 427–444.
763. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Kutkova O. O., Tyndyk N. A. Conflicts: the Educational Aspects. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук : матеріали наук.-практ. конф. (10–11 травня 2019 р., м. Миколаїв)*. Херсон : Молодий вчений, 2019. С. 90–95.
764. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Protsenko U. M. Developmental Assets in Physical Education. *International Journal of Education and Science*, 2019. Vol. 2, № 2. P. 38.
765. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Romanchuk O. V. English and Physical Education : The Mutually Beneficial Integration. *International Journal of Education and Science*, 2019. Vol. 2. № 2. P. 39.
766. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. The characteristics of word formation in English track-and-field terminology. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2019. Вип. 9, Т. 1. С. 146–150.
767. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Physical education: the key aspects of physical literacy. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności : kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Kraków, 17 czerwca 2019 r.)*. Kraków : Europejska platforma naukowa, 2019. T. 6. P. 22–25.
768. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Positive Pedagogy in Physical Education: The Features, Elements and

- Benefits. *Development of modern technologies and scientific potential of the world*: coll. of scientific papers. London : European Scientific Platform, 2019. Vol. 4. P. 11–14.
769. Zeichner K. Accumulating Knowledge Across Self-Studies in Teacher Education. *Journal of Teacher Education*. 2007. Vol. 58 (1). P. 36–46.
770. Zestawienie systemów edukacji w krajach Unii Europejskiej i EOG : national Summary Sheets (opisy systemów edukacji). Eurydice : Opracowanie M. Górowska-Fells, B. Płatos, 2009. 36 s.
771. Zur Entwicklung nationaler Bildungsstandards / Klieme E. et al. Berlin : Zur Entwicklung nationaler Bildungsstandards. Berlin, 2003. URL : http://dipf.de/index_1024.htm04-06-21.4 (datum durchläuft: 18.09.2018).

ДОДАТКИ

Додаток А

Дисципліни циклу професійної та практичної підготовки
Самбірського державного педагогічного коледжу ім. І. Филипчика

Назва навчальної дисципліни	Кредити ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
1	2	3	4	5	6	7
Теорія і методика фізичного виховання	8	240	202	64	138	38
Вступ до спеціальності	2	60	17	9	8	43
Технічні засоби навчання і методика їх застосування	2	60	34	12	22	26
Гімнастика з методикою викладання	10	300	202	26	176	98
Легка атлетика з методикою викладання	10	300	202	42	160	98
Основи мат.-техн. забезпечення	2	60	24	14	10	36
Плавання з методикою викладання	3	90	40	8	32	50
Історія фізичної культури	3	90	42	28	14	48
Фізична реабілітація	6	180	116	58	58	64
Баскетбол з методикою викладання	4	120	74	12	62	16
Волейбол з методикою викладання	5	150	70	8	65	50
Настільний теніс з методикою викладання	3	90	24	6	18	66

1	2	3	4	5	6	7
Футбол з методикою викладання	3	90	34	8	26	56
Гандбол з методикою викладання	3	90	24	6	18	66
Рухливі ігри з методикою викладання	5	150	40	6	34	110
Методика фізичного виховання в СМГ	3	90	34	18	16	56
Методика використання інформаційних технологій у фв	4	120	24	8	16	96
Методика виховної роботи	2	60	40	17	23	20
Психологія	5	150	74	42	32	76
Педагогіка	8	240	128	80	48	112
Основи педагогічної майстерності	3	90	34	12	22	56
Безпека життєдіяльності	2	60	34	24	10	26
Практика з виховної роботи	3	90	34		34	56
Пробна практика	8	240	140		140	100
Навчальна практика (зимовий та літній табірний збір)	5	150				
Переддипломна практика	8	240				
Основи охорони праці	2	60	36		36	24
Усього	122	3510	1723	508	1218	1487

Додаток Б

Нормативні навчальні дисципліни циклу загальної підготовки
згідно навчального плану

Східноєвропейського Національного університету ім. Лесі Українки

Назва навчальної дисципліни	Кредити ЄКТС	Обсяг	Аудиторні заняття			Консультації	Самостійна робота
			всього	лекції	практичні (семінарські і лабораторні)		
Історія та культура України	4	120	52	28	24	8	60
Українська мова (за професійним спрямуванням)	4	120	42		42	8	70
Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	10	300	282		282	16	2
Логіка	4	120	42	26	16	8	70
Інформаційні технології в освіті	3	90	26	6	20	6	58
Анатомія людини	5	150	72	36	36	10	68
Фізіологія людини	5	150	68	34	34	10	72
Туризм	6	180	72	36	36	10	98
Основи науково-дослідної роботи	5	150	72	36	36	10	68
Історія фізичної культури, олімпійський та професійний спорт	8	240	108	72	36	14	118
Теорія і методика фізичного виховання	16	480	212	106	106	26	242
Основи менеджменту, маркетингу та адміністрування у сфері фізичного виховання і спорт	5	150	48	30	18	10	92
Психологія спорту та здорового способу життя	8	240	86	52	34	14	140
Фітнес	6	180	60	24	36	12	108
Усього	91	2730	1260	504	756	167	1303

Додаток В

Нормативні навчальні дисципліни циклу професійної підготовки згідно навчального плану Східноєвропейського Національного університету ім. Лесі Українки

Назва навчальної дисципліни	Загальний обсяг	Кількість кредитів ЄКТС	Аудиторні заняття			Консультації	Самостійна робота
			всього	лекції	практичні (семінарські, лабораторні)		
Вікова фізіологія з основами гігієни	90	3	26	16	10	6	58
Педагогіка	180	6	72	36	36	12	96
Сучасні педагогічні технології	90	3	46	26	20	6	38
Методика виховної роботи	90	3	26	10	16	6	58
Психологія	180	6	70	40	30	12	98
Основи психології	90	3	36	20	16	6	48
Вікова педагогічна та спеціальна психологія	90	3	34	20	14	6	50
Спортивні ігри та методика їх викладання	480	16	224	24	200	30	226
Гімнастика та методика її викладання	360	12	176	24	152	22	162
Плавання та методика його викладання	210	7	96	18	78	10	104
Легка атлетика та методика її викладання	360	12	176	24	152	22	162
Рухливі ігри та методика їх викладання	120	4	54	18	36	8	58
Курсова робота (ТМФВ)	90	3				6	84
Курсова робота (зі спеціалізації)	90	3				6	84
Психолого-педагогічна практика	90	3				6	84
Педагогічна практика	180	6				12	168
Виробнича практика за профілем майбутньої професії	180	6				12	168
Разом	2610	87	894	200	694	163	1553

Нормативний зміст підготовки бакалаврів
спеціальності 014.11 середня освіта (фізична культура)
у Львівському державному університеті фізичної культури ім. І. Боберського

№	Загальні результати навчання	Спеціальні (фахові) результати навчання
1	2	3
1	Знає, розуміє й аналізує світоглядні, соціально та особистісно значущі філософські проблеми; використовує соціологічне знання у професійній та громадській діяльності; розуміє рушійні сили і закономірності історичного процесу, місце людини в ньому.	Володіє глибокими знаннями та розуміє сутність сучасних теорій фізичного вдосконалення людини, знаннями медико-біологічних наук.
2	Демонструє здатність формувати сучасне мислення на основі усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків, процесів та явищ. Уміє критично оцінювати та прогнозувати соціальні, економічні, політичні, екологічні, культурні та інші події та явища.	Уміє застосовувати на практиці основні положення анатомії, фізіології, біохімії, біомеханіки, психології, педагогіки, теорії і методики фізичного виховання для побудови процесу всебічного гармонійного розвитку людини.
3	Демонструє вміння створювати ділову атмосферу в колективі фахівців при вирішенні складних соціальних та професійних проблем на основі правових засад, взаємоповаги, взаємодопомоги, доброзичливого ставлення та професійної етики. Володіє управлінськими навичками, планування роботи та розподілу часу.	Володіє руховими навичками в базових видах рухової активності (спорту). Здатний демонструвати в навчальному процесі сучасну техніку виконання фізичних вправ.
4	Володіє сучасними ефективними формами у письмових та усних комунікативних ситуаціях рідною та іноземною мовами. Вміє обґрунтовано обирати необхідну інформацію з різних джерел. Опрацьовувати та представляти її із використанням сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.	Уміє проектувати процес фізичного виховання, складати документи планування, розробляти навчально-методичні матеріали, володіє технологіями педагогічного контролю і корекції.

1	2	3
5	<p>Уміє спілкуватися із різними соціальними категоріями населення, демонструє здатність зацікавлювати, мотивувати, переконувати, популяризувати знання, ідеї, цінності.</p>	<p>Уміє визначати цілі професійної діяльності, планувати, організовувати та проводити навчальні заняття, оперативно приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях, досліджували власну професійну діяльність.</p>
6	<p>Знає і розуміє процес історичного розвитку українського суспільства в контексті світових цивілізаційних вимірів. Усвідомлює сутності перетворень, що відбуваються в Україні. Знає основні тенденції та проблеми розвитку національної та світової культури.</p>	<p>Демонструє здатність до вирішення типових завдань професійної діяльності з побудови процесу фізичного виховання в закладах освіти, а також фізкультурно-оздоровчої діяльності з різними групами населення.</p>
7	<p>Дотримується демократичних норм і цінностей, визнає провідну роль науки в розвитку суспільства, дбайливо та відповідально ставиться до здоров'я, особистого та оточуючих, поважає індивідуальне та культурне різноманіття.</p>	<p>Володіє підходами до вирішення нових складних проблем з побудови процесу фізичного виховання в закладах освіти, а також фізкультурно-оздоровчої діяльності з різними групами населення, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов.</p>
8	<p>Слідує встановленим нормам і принципам професійної етики, усвідомлює відповідальність за прийняття рішень у професійній діяльності та адекватно оцінює їх вплив на соціальну сферу.</p>	<p>Уміє аналізувати соціально та особистісно значущі проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів. Демонструє здатність працювати самостійно, вчитися упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію.</p>

Нормативні дисципліни загально-професійного циклу підготовки
згідно навчального плану підготовки бакалаврів з фізичного виховання
Львівського державного університету
фізичної культури (2013-2017 рр.)

Назва навчальної дисципліни	Кредити ЄКТС	Загальний обсяг	Аудиторні заняття			Самостійна робота
			всього	лекції	практичні	
Вступ до спеціальності	1,5	54	30	20	10	24
Основи педагогічної майстерності	2	72	30	14	16	42
Теорія і методика фізичного виховання	7,5	270	126	56	70	144
Основи теорії і методики спортивного тренування	3	108	30	18	12	78
Спортивні споруди і обладнання	1,5	54	26	10	16	28
Оздоровча фізична культура	4,5	162	84	36	48	78
Управління в сфері фізичної культури	1,5	54	39	12	27	15
Психологія	4	144	60	28	32	84
Педагогіка	4	144	72	32	40	72
Психологія фізичного виховання	1,5	54	24	10	14	30
Методика викладання в спеціальних медичних групах	1,5	54	26	12	14	28
Олімпійський і професійний спорт	1,5	54	26	12	14	28
Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі	1,5	54	26	10	16	28
Теорія і методика гімнастики	4,5	162	114	10	104	48
Теорія і методика спортивних ігор	6	216	144	24	120	72
Теорія і методика рухливих ігор	1,5	54	42	10	32	12
Теорія і методика легкої атлетики	6	216	117	20	97	99
Теорія і методика плавання	3	108	63	8	55	45
Теорія і методика футболу	1,5	54	31,5	6	25,5	22,5
Теорія і методика лижних видів спорту	3	108	63	4	59	45
Теорія і методика атлетизму	1,5	54	42	6	36	12
Теорія і методика спортивних двобоїв	2	72	45	8	37	27
Ритміка і хореографія	1,5	54	21	6	15	33
Шахи	1,5	54	21	6	15	33
Організація спортивно-мистецьких заходів	1,5	54	26	6	20	28
Охорона праці та безпека життєдіяльності	2	72	42	18	24	30
Туризм	1,5	54	42	4	38	12
Усього	72,5	2610	1413	406	1006,5	1198

Додаток Ж

Нормативні дисципліни циклу загально-професійної підготовки бакалаврів з фізичного виховання: форми контролю за семестрами згідно навчального плану Львівського державного університету фізичної культури (2013-2017рр.)

Назва навчальної дисципліни	Залік (семестр)	Іспит (семестр)
Вступ до спеціальності	1*	
Основи педагогічної майстерності		6
Теорія і методика фізичного виховання	3	4,5,8
Основи теорії і методики спортивного тренування		5
Спортивні споруди і обладнання	7	
Оздоровча фізична культура	5,6	8
Управління в сфері фізичної культури		7
Психологія		3
Педагогіка	3	4
Психологія фізичного виховання	8	
Методика викладання в спецмедгрупах		7
Олімпійський і професійний спорт		7
Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі	7	
Теорія і методика гімнастики	1,2	4
Теорія і методика спортивних ігор	2	3
Теорія і методика рухливих ігор	2	
Теорія і методика легкої атлетики	1,2	3
Теорія і методика плавання	2	
Теорія і методика футболу	4	
Теорія і методика лижних видів спорту	4	
Теорія і методика атлетизму	4	
Теорія і методика спортивних двобоїв	1	
Ритміка і хореографія	2	
Шахи	2	
Організація спортивно-мистецьких заходів	7	
Охорона праці та безпека життєдіяльності		2
Туризм	4	

Додаток 3

Нормативні дисципліни загально-професійного циклу підготовки бакалаврів з фізичного виховання:
розподіл кредитів ЄКТС за семестрами згідно навчального плану Львівського державного університету фізичної культури (2013 -2017 рр.)

Назва навчальної дисципліни	Навчальний семестр							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Вступ до спеціальності	2							
Основи педагогічної майстерності						2		
Теорія і методика фізичного виховання			2	2	2			2
Основи теорії і методики спортивного тренування					2			
Спортивні споруди і обладнання							2	
Оздоровча фізична культура					2	2		2
Управління в сфері фізичної культури							3	
Психологія			4					
Педагогіка			2	2				
Психологія фізичного виховання								2
Методика викладання в спеціальних медичних групах							2	
Олімпійський і професійний спорт							2	
Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі							2	
Теорія і методика гімнастики	2	2		2				
Теорія і методика спортивних ігор		4	4					
Теорія і методика рухливих ігор		2						
Теорія і методика легкої атлетики	3	2	2					
Теорія і методика плавання		3						
Теорія і методика футболу				1,5				
Теорія і методика лижних видів спорту				3				
Теорія і методика атлетизму				2				
Теорія і методика спортивних двобоїв	3							
Ритміка і хореографія		1						
Шахи		1						
Організація спортивно-мистецьких заходів							2	
Охорона праці та безпека життєдіяльності		2						
Туризм				2				
Усього	10	17	14	14,5	6	4	13	6

Додаток I

Дисципліни циклу загальної підготовки бакалаврів
спеціальності 014.11 середня освіта (фізична культура):
форми контролю за семестрами згідно навчального плану
Львівського державного університету фізичної культури
(2016-2020 рр.)

Назва навчальної дисципліни	Залік (семестр)	Іспит (семестр)
Історія України та історія української культури		2
Українська мова професійного спілкування та основи риторики		1
Іноземна мова	1,3	5
Психологія		4
Педагогіка з основами педагогічної майстерності		4
Філософія		5
Економіка фізичної культури		8
Гігієна		6
Психологія ФВ	8	
Спортивна метрологія	3	
Фізіологія фізичного виховання	6	
Соціологія та основи права		1
Фізіологія людини		3
Комп'ютерна техніка та математична статистика	2	
Біохімічні основи фізичного виховання		5
Політологія		7
Кінезіологія		6
Біохімія	4	
Економічна теорія		6

Додаток К

Нормативні дисципліни циклу професійної підготовки бакалаврів
 спеціальності 014.11 середня освіта (фізична культура)
 розподіл кредитів ЄКТС за семестрами згідно навчального плану
 Львівського державного університету фізичної культури
 (2016-2020 рр.)

Назва навчальної дисципліни	семестр							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Анатомія людини, спортивна морфологія	2	2	2					
Масаж								4
Вступ до спеціальності та історія фізичної культури		3						
Теорія і методика фізичного виховання			2	2	2			4
Основи теорії і методики спортивного тренування					4			
Спортивні споруди і обладнання							2	
Оздоровча фізична культура					4			
Управління в сфері фізичної культури								3
Методика викладання фізичного виховання в спеціальних медичних групах							2	
Олімпійський і професійний спорт							2	
Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі							2	
Теорія і методика гімнастики, ритміка і хореографія	4			2				
Теорія і методика спортивних і рухливих ігор		4	4					
Теорія і методика легкої атлетики	4			2				
Теорія і методика плавання		3						
Рекреаційні ігри						2		
Теорія і методика футболу			2					
Теорія і методика лижних видів спорту та туризму				4				
Адаптивне фізичне виховання								4
Організація краєзнавчо-туристичної роботи			2					
Державна атестація								
Педагогічна практика						x		
Тренерська практика								x
Організаційна практика							x	
Усього	10	12	12	10	10	2	8	15

**Львівський державний університет фізичної культури
ім. Івана Боберського**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Теорія і практика підготовки фахівців
фізичного виховання і спорту за кордоном**

Галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u>
Спеціальність	<u>014.11 середня освіта (фізична культура)</u>
Рівень освіти:	<u>третій (освітньо-науковий)</u>
Статус дисципліни	<u>вибіркова</u>

Розробник: доц. О.В.Романчук
Розглянуто на засіданні вченої ради
факультету педагогічної освіти
Протокол № 1 від 5 вересня 2019 року

Голова ради _____ доц. Р. Л. Петрина

Львів, 2019

ВСТУП

Підвищення рівня професійних знань здобувачів третього освітньо-наукового рівня зумовило доцільність викладання дисципліни для студентів першого року навчання галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у майбутніх науковців розуміння організаційних і методологічних засад теорії та практики підготовки фахівців фізичного і спорту закордоном.

Після проходження навчальної дисципліни здобувачі повинні **знати**:

- мету, завдання та зміст навчальної дисципліни
- основні поняття і терміни;
- історіографічну та джерельну базу навчальної дисципліни;
- організаційні засади підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у різних країнах;
- методологічні підходи до вивчення теорії і практики підготовки фахівців фізичного виховання і спорту за кордоном
- основні тенденції та проблеми розвитку національної та закордонних систем підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

У результаті вивчення здобувачі повинні **вміти**:

- критично аналізувати історіографічний матеріал;
- визначати позитивні та негативні аспекти системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у різних країнах;
- виділяти прогресивний педагогічний досвід з метою його проектування у майбутній науковій діяльності;
- аналізувати соціально значущі проблеми та приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Загальний обсяг	Кількість кредитів ЄКТС	Аудиторні заняття			Самостійна робота	Вид контролю
					усього	лекції	практичні (семінарські)		
денна	I	II	90	3	40	22	18	50	залік

Тематика лекційних занять

Тема 1. Підготовка фахівців

фізичного виховання і спорту закордоном (2 год).

Мета, завдання навчальної дисципліни. Діяльність міжнародних громадських організацій щодо активізації розповсюдження фізичного виховання і спорту в сучасному суспільстві. Оцінка та контроль якості програм підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у країнах світу. Кваліфікація викладачів, що проводять заняття з фізичного виховання і спорту.

Тема 2. Історичні аспекти професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту в Австрії. (2 год).

Передумови становлення та витоки системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Особливості австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту протягом першої половини ХХ століття. Трансформація системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом другої половини ХХ століття.

Тема 3. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії (2 год).

Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Тенденції розвитку системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в умовах сьогодення.

Тема 4. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти (2 год).

Середня професійна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Професійна підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії. Післядипломна освіта фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії.

Тема 5. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Франції (2 год).

Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту у Франції. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі неперервної освіти Франції. Тенденції розвитку системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в умовах сьогодення у Франції.

6. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Великій Британії (2 год).

Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту у Великій Британії. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі неперервної освіти у Великої Британії. Тенденції розвитку системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в умовах сьогодення.

Тема 7. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Німеччині (2 год).

Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Німеччині. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Німеччині. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі освіти Німеччини. Сучасні тенденції розвитку німецької системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту.

Тема 8. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Республіці Польщі (2 год).

Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Республіці Польщі. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту у Республіці Польщі. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі освіти Польщі. Сучасні тенденції розвитку польської системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту.

Тема 9. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Прибалтійських країнах (2 год).

Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Литві, Латвії та Естонії. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Прибалтійських країнах. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системах освіти Литви, Латвії та Естонії. Сучасні тенденції розвитку системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Прибалтійських країнах.

Тема 10. Особливості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у США (2 год).

Концептуальні засади системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в США. Нормативно-правове забезпечення системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в США. Дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі освіти США. Сучасні тенденції розвитку американської системи освіти фахівців фізичного виховання і спорту.

Тема 11. Використання закордонного досвіду підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Україні (2 год).

Прогресивні ідеї підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в країнах Європи. Прогресивні ідеї підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі освіти США. Використання

прогресивних ідей та досвіду підготовки фахівців фізичного виховання і спорту країн Європи та США в системі вищої освіти України.

Методи навчання

У ході лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний, інформаційно-рецептивний метод (розповідь, лекція, пояснення, робота з першоджерелами, демонстрація та ін.), проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи.

Перелік методів навчання, що використовуються у процесі вивчення дисципліни:

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, дослідницький, аналітичний, індуктивний, дедуктивний.

За основними етапами процесу: формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка.

За системним підходом: стимулювання та мотивація, контроль та самоконтроль.

За джерелами знань: словесні (розповідь, пояснення, лекція), наочні (демонстрація, ілюстрація).

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, метод проблемного викладання.

Творчі завдання робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки презентації, рольові ігри, робота в Інтернет.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять в усній та письмовій формах.

- Опитування.
- Перевірка завдань для самостійної роботи.
- Перевірка матеріалів самопідготовки.
- Виконання завдань практичних занять.
- Письмове тестування.

Підсумковий контроль – залік.

Розподіл балів

- Опитування (відповідь чи доповнення) – 0-2 бали (Max=14 балів.);
- Оцінка відмінно – 2 б.;
- Оцінка добре – 1,5 б

- Оцінка задовільно – 1 б
- Оцінка незадовільно – 0 б
- Письмові роботи - кожна від 0 до 2 балів (Мах=6 балів.)
- Реферат – 1 (від 0 до 10 балів)
- Контрольна робота – від 0 до 30 балів (Мах=30 балів)
- Підсумкове тестування – 40 балів .
- Максимальна сума балів за модуль – 100 балів.
- Мінімальна – 61 балів.

Система оцінювання контрольної роботи

Кількість балів за 1 модуль	Оцінка
27-30	5 (відмінно)
22,5-26	4 (добре)
18-22	3 (задовільно)
0-17	2 (незадовільно)

Система оцінювання підсумкового тестування

Кількість балів за 1 модуль	Оцінка
36 - 40	5 (відмінно)
30 – 34	4 (добре)
14 – 28	3 (задовільно)
0-12	2 (незадовільно)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
61-67	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Основна

1. Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в країнах Європи / М. В. Данилевич, О. В. Романчук // Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: papers of the 3rd International Scientific Conference (November 23, 2018, Stuttgart, Germany). – Stuttgart, 2018. – P. 165–172.
2. Данилевич М. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія / М. В. Данилевич; наук. ред. Ольга Романчук. – Львів : Піраміда, 2018. – 460 с.
3. Данилевич М. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту у ВНЗ Німеччини / Мирослава Данилевич, Ольга Романчук // Science and Life: Proceedings of Articles the International Scientific Conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kiev, 2017. – P. 90–95.
4. Данилевич М. Компаративний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту у Литві / Мирослава Данилевич // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2018. – Вип. 7(101)18. – С. 35–38.
5. Данилевич М. Окремі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща / Мирослава Данилевич, Ольга Романчук // Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій: матеріали Всеукр. наук. конф. (24-25 листопада 2017 року, м. Дніпро). – Дніпро, 2017. – С. 240–242.
6. Коверник Н. В. Зарубіжний досвід підготовки фахівців у системі професійної освіти / Н. В. Коверник // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : наукові записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту : [зб. наук. пр.]. – Рівне, 2017. – Вип. 16. – С. 271–274.
7. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу / Т. Є. Кристопчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 484 с.
8. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в Україні та республіці Польща: порівняльний аналіз / Т. Є. Кристопчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. пр. – Рівне : РВЦ МЕНУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2017. – Вип. 2(18). – С. 63–70.
9. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. Є. Кристопчук // Київський ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2014. – 559 с.
10. Кристопчук Т. Система забезпечення якості вищої освіти: зарубіжний досвід / Т. Кристопчук // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2016. – Вип. 3/4. – С. 99–103.
11. М'яковський М. Є. Педагогічна освіта Австрії ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 „Загальна педагогіка та

історія педагогіки” / М. Є. М’яковський ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – 20 с.

12. М’яковський М. Є. Педагогічна освіта Австрії – аспекти генези системи / М. Є. М’яковський // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка : [зб. наук. пр.]. – Кременець, 2017. – Вип. 7. – С. 187–196.

13. Медведовська Д. О. Історичні та сучасні аспекти реформування системи управління освітою у Великій Британії / Д. О. Медведовська // Інтеграція системи безперервної освіти України в європейській освітній простір: стан, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 жовтня 2009 р. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 469. – С. 267–273.

14. Мединський С. В. Використання досвіду США з організації оздоровчої рухової активності в Україні / С. Мединський, О. Ківерник // Молодий вчений. – 2017. – № 3.1 (43.1). – С. 210–213.

15. Мукан Н. В. Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США : монографія / Н. В. Мукан. – Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2011. – 248 с.

16. Мукан Н. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади : монографія / Н. В. Мукан. – Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2006. – 140 с.

17. Осадча Т. Ю. Професійна підготовка викладачів фізичного виховання в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Т. Ю. Осадча ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2005. – 20 с.

18. Пасічник В. Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина ХІХ-початок ХХІ століття) : автореф. дис ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. Р. Пасічник. – Київ, 2010. – 36 с.

19. Приступа Є. Глобалізаційні тенденції в системі підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту в Європі / Євген Приступа // Наукові записки Терноп. нац. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2004. – № 4. – С. 125–129.

20. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : монографія / Н. В. Абашкіна, О. І. Авксентьева, Т. М. Десятов, Н. Г. Ничкало [та ін.] ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – 2-ге вид. – Київ ; Черкаси : Вибір, 2002. – 390 с.

21. Пуховська Л. П. Європейський вимір шкільної та педагогічної освіти : історія, етапи розвитку, перспективи / Л. П. Пуховська, О. С. Снісаренко, Л. П. Сніцар // Розвиток цінностей педагогів у контексті європейської інтеграції : наук.-метод. посіб. – Київ : УМО НАПН України, 2010. – С. 42–80.

22. Романова Ж. Початок реформування австрійської системи освіти та педагогічна діяльність Я. І. Фельбгера / Ж. Романова // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Львів, 2003. – Вип. 17. – С. 247–252.

23. Романчук О. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії : теоретико-методологічний аспект : монографія / О. В. Романчук; наук. ред. Мирослава Данилевич. – Львів : Галицька видавнича спілка, 2019. – 434 с.
24. Сисоєва С. О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навч. посіб. / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.
25. Турчик І. Х. Розвиток системи фізичної культури в Франції / І. Турчик, Р. В. Чопик, О. І. Шиян // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/ Фізична культура і спорт» : Збірник наукових праць / [за ред. Г. М. Арзютова]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 22. – С. 69–74.
26. Турчик І. Х. Розвиток системи фізичної культури в Франції / І. Турчик, Р. В. Чопик, О. І. Шиян // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/ Фізична культура і спорт» : Збірник наукових праць / [за ред. Г. М. Арзютова]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 22. – С. 69–74642–646.
27. Турчик І. Х. Фізичне виховання в шкільній освіті Європи (навчально-методичний посібник) / І. Х. Турчик – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2007. – 36 с.
28. Турчик І. Х. Фізичне виховання у шкільній освіті Німеччини / І. Турчик, І. Зазуляк // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/ Фізична культура і спорт»: Збірник наукових праць / [за ред. Г. М. Арзютова]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 13. – С.
29. Турчик І.Х. Роль теоретичних знань з фізкультурної освіти у підготовці молоді до професійної діяльності у школах Англії // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту:Зб. наук. пр./ За ред. С. С. Єрмакова – Х., 2004. - №9. – 124 с

Допоміжна

1. Дерека Т. Г. Особливості професійної підготовки фахівців фізичного виховання країн СНД, ЄС та США / Дерека Т. Г. // Перспективныe направления развития современной науки. – 2016. – № 8. – С. 48–50.
2. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Десятов Тимофій Михайлович ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2006. – 35 с.
3. Джуринський П. Б. Педагогічні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої діяльності/Джуринський П., Бурдюжа С. // Наука і освіта. – 2016. – № 10. – С. 45–51.

4. Дупак Н. В. Зарубіжний досвід вдосконалення концепцій розробки стандартів професійної освіти / Н. В. Дупак // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : наукові записки Рівненськ. держ. гуманіт. ун-ту : [зб. наук. пр.]. – Рівне, 2017. – Вип. 16. – С. 254–258.
5. Заїкін А. В. Сучасні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури / А. В. Заїкін // Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2012. – Вип. 3. – С. 79–81.
6. Захаріна Є. А. Бельгійський досвід професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи / Захаріна Є. А. // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 3. – С. 56–61.
7. Іваній І. Сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в університетах країн європейського союзу / Іваній І. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2019. – № 1(85). – С. 159–171.
8. Кучай Т. П. Підготовка майбутніх учителів в університетах Великої Британії до екологічного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Кучай Тетяна Петрівна ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Київ, 2010.–20 с.
9. Полонський В. Г. Українській освіті – європейський стандарт: входження України у світовий освітній простір / В. Г. Полянський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5(71). – С. 76–81.
10. Постригач Н. О. Особливості професійної підготовки вчителя в Іспанії [Електронний ресурс] / Н. О. Постригач. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkmu/2009_13/Postrigash.mht
11. Постригач Н. Сучасні філософсько-педагогічні концепції розвитку педагогічної освіти в країнах Південної Європи / Н. Постригач // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота : зб. наук. пр. – Ужгород, 2017. – Вип. 2 (41). – С. 210–214.
12. Проценко У. М. Удосконалення сучасної української системи фізкультурної освіти: прогнози і перспективи / У. М. Проценко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 4. – С. 134–138.
13. Ярошик М. Я. Підготовка бакалаврів фізичного виховання в умовах інтеграції вищої школи України в європейський освітній простір : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Ярошик Марта Ярославівна ; Львів. держ. ун-т. фіз. культури. – Львів, 2010. – 20 с.
14. Altbach P. G. Trends in Comparative Education / P. G. Altbach // Comparative Education Review. – 1991. – Vol. 35, N 3. – P. 491–507.

15. Andrews J. Essays on Physical Education and Sport. -Cheltenham: Stanley Thorne, 1979. – P.34- 39
16. Calvert B., Sport and Legislation in the United Kingdom, w: Seminar on Sport and the Law – final report, Paris 1995, CDDS.
17. Davis B., Bull R., Roscoe D. Physical Education and Study of Sport.-Harcourt Health Sciences. – 2002. – 698 p.
18. Grossing, S., Recla, J., Recla, H. Physical Education in Austria, in: U. Pühse, & M.Gerber, International Comparison of Physical Education. Concepts, Problems, Prospects, Oxford, Meyer and Meyer Sport, 2005, pp. 66-82.
19. Hardman K. Current Situation and Prospects for Physical Education in the European Union. – Brussels, European Parliament, 2017. – 96 p.
20. Headington R Monitoring, Assessment, Recording, Reporting and Accountability. – London: David Fulton, 2000. – 220 p.
21. PH-EP Pädagogische Hochschulen – Entwicklungsplan 2021 – 2026 // Digitales Druckzentrum Renngasse Wien, Juli 2019. – 40 p.
22. Piotrowski S. Assessment, Recording and Reporting Teaching Physical Education 5-11. - London: Continuum, 2000. – 240 p.

14. Інформаційні ресурси інтернет

1. Moving Into The Future: National Standards for Physical Education [Електронний ресурс] // Режим доступу до Дж.: <http://www.aahperd.org/naspe/standards/nationalStandards>
2. National Curriculum / (www.nc.uk.net)
3. PE Center for teachers, students / (www.physicaleducation.co.uk)
4. Physical Education Program [Електронний ресурс] // Режим доступу до Дж.: <http://www.pcentral.org/websites/peprogramsites.html>.
5. Physical Education Trends in Our Nation's Schools [Електронний ресурс] // Режим доступу до Дж.: www.aahperd.org/naspe/about/announcements/upload/PETrends-Report.pdf.
6. The American Education System. [Електронний ресурс] // Режим доступу до Дж.: http://www.internationalstudentguidetotheusa.com/articles/american_education_system.php
7. The PE planning lesson (www.learn.co.uk)
8. <https://www.sportanddev.org/en/organisation/international-council-sport-science-and-physical-education-icsspe>
9. <https://eupea.com/>
10. <https://www.vdloe.at/>

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ІЗ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Романчук О. В. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2019. 434 с.
2. Romanchuk O. V. Background and Origins of Professional Training of Physical Education and sports Teachers in Austria. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019, Vol. 8, is. 1. P. 1–12.
3. Романчук О. В. Розвиток середньої професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури і спорту в Австрії (70-ті роки ХХ століття). *Педагогічні науки*. Херсон, 2019. № 86 С. 71–77.
4. Романчук О. В. Особливості гуманітарно-економічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання та спорту в середніх професійних школах Австрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5К (113). С. 285–290.
5. Романчук О. В. Концептуальна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 5 (112) 19. С. 130–135.
6. Романчук О. В. Нормативна база професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Австрії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2019. № 2. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/visnyk_2.pdf
7. Романчук О. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в Австрії в період націонал-соціалізму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2019. № 58. С. 178–183.
8. Романчук О. В. Організаційні аспекти професійної підготовки магістрів спеціальності «рух і спорт» в Австрії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 5 (89). С. 68–82.

9. Романчук О. В. Особливості загальної педагогічної підготовки бакалаврів фізичного виховання в Австрії. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 13, Т. 2. С. 37–41.
10. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури (2013 – 2017 роки). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Vol. VII (80), is. 198. P. 36–40.
11. Романчук О. В., Данилевич М. В. Термінологія та понятійний апарат системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 5 (172). С. 50–56.
12. Романчук О. В., Данилевич М. В. Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2019. № 1 (45). С. 14–21.
13. Данилевич М. В., Романчук О. В. Ретроспективний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання у Львівському державному університеті фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 12, Т. 1. С. 204–209.
14. Данилевич М. В., Романчук О. В. Використання активних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2019. Вип. 1 (44). С. 47–52.
15. Романчук О. В., Проценко У. М. Аналіз основних дефініцій професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 11. Т. 2. С. 27–31.
16. Романчук О. В., Данилевич М. В. Особливості підготовки бакалаврів фізичного виховання в межах спеціальності 014 середня освіта «фізична культура» у Львівському державному університеті фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. № 6 (114) 19. С. 74–78.
17. Данилевич М. В., Романчук О. В. Формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності з позицій сьогодення. *Науковий часопис НПУ*

імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2019. № 5 (113) 19. С. 47–51.

18. Danylevych M. V., Matviyas O. V., Romanchuk O. V., Kemin V. P. Monitoring the Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019. Vol. 8, is. 1. P. 51–81.

19. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Positive Pedagogy in Physical Education: The Features, Elements and Benefits. *Development of modern technologies and scientific potential of the world: coll. of scientific papers*. London: European Scientific Platform, 2019. Vol. 4. P. 11–14.

20. Данилевич М. В., Романчук О. В., Стефанишин В. М. Ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України. *Science Reviewed*. 2018. Vol. 6. P. 36–41.

21. Романчук О. В., Гупало О. С. Використання вбудованого Google-перекладача у професійній іншомовній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Молодий вчений*. Дрогобич, 2018. № 3. С. 152–156.

22. Романчук О. В. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури в Австрії в повоєнний період. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ: БДПУ, 2018. Вип. 3. С. 275–282.

23. Danylevych M. V., Romanchuk O. V., Hribovska I. B., Ivanochko V. V. Pedagogical Conditions of Innovative Educational Technologies Introduction into the Professional Training of Future Specialists in the Field of Physical Education and Sport. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17 (3), Art 171. P. 1113–1119.

24. Романчук О. В. Професійна підготовка фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в австрійській історико-педагогічній думці. *Rozwoj i Praktyka. Pedagogika*. Monografia rok konferencyjna. Warszawa, 2017. С. 57–63.

25. Романчук О. В. Історичні витоки системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді в Австрії. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2017. № 12 (155). С. 42–49.

26. Романчук О. В. Організаційні аспекти іншомовної професійно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в

Польщі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. № 5 К (86). С. 283–286.

27. Protsenko U. M., Pantiuk T. I., Romanchuk O. V., Danylevych M. V. Improvement features of the Ukrainian physical education system. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. Vol. 16 (1), Art 19. P. 113–117.

28. Базиляк Н. О., Данилевич М. В., Романчук О. В. Термінологія та понятійний апарат фізичної рекреації. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. Луцьк, 2014. Вип. 16. С. 17–21.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

29. Романчук О. В., Данилевич М. В., Иваночко В. В., Гуцуляк В. Р. Исторические аспекты становления системы профессиональной подготовки специалистов по физическому воспитанию в Украине. *Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice : (proiect instituțional) : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 5-a, 6 decembrie 2019, Chișinău, Republica Moldova / col. red.: Olga Aftimiciuc (red. resp.) [et al.]. Chișinău: USEFS, 2019. P. 114–118.*

30. Романчук О. В., Данилевич М. В., Гуцуляк В. Р. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців галузі фізичної культури до професійної діяльності. *Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛДУФК, 2019. С. 69–71.*

31. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Kutkova O. O., Tyndyk N. A. Conflicts: the Educational Aspects. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук : матеріали наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10–11 травня 2019 р.)*. Херсон: Молодий вчений, 2019. С. 90–95.

32. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. Physical education: the key aspects of physical literacy. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności : kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Kraków, 17 czerwca 2019 r.)*. Kraków : Europejska platforma naukowa», 2019. T. 6. P. 22–25.

33. Романчук О., Данилевич М., Проценко У., Стефанишин М.

Понятійно-категоріальний апарат освітянського складника підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Спортивна наука України*, 2019. № 2(90). С. 106–114.

34. Yurko N. A., Romanchuk O. V., Protsenko U. M. Developmental Assets in Physical Education. *International Journal of Education and Science*, 2019. Vol. 2, № 2. P. 38.

35. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Aspects of Professional Activity of Future Specialists in Physical Education and Sports for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : abstract book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 307.

36. Romanchuk O. V., Danylevych M. V., Hutsulyak V. R. Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Promoting Activity. *Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values* : proceedings book of 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara, 2018. P. 575–583.

37. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в країнах Європи. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions*: papers of the 3rd International Scientific Conference (November 23, 2018, Stuttgart, Germany). Stuttgart, 2018. P. 165–172.

38. Романчук О. В., Данилевич М. В., Пазичук М. В. Характеристика принципів сучасної системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. С. 305–308.

39. Данилевич М. В., Романчук О. В. Критерії сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту* : тези доповідей V Міжнар. наук.-метод. конф. (12–13 квітня 2018 р., м. Суми). Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 105–108.

40. Данилевич М. В., Романчук О. В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до

професійної діяльності. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : матеріали III Всеукр. наук. конф. (30–31 березня 2018 р.). Дніпро, 2018. Ч. 2. С. 237–239.

41. Романчук О. В., Данилевич М. В. Окремі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій* : матеріали Всеукр. наук. конф. (24–25 листопада 2017 року). Дніпро, 2017. С. 240–242.

42. Романчук О. В., Данилевич М. В. Досвід підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Німеччині. *Science and Life : Proceedings of Articles of the International Scientific Conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 2017. P. 90–95.*

43. Данилевич М. В., Романчук О. В. Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2016. С. 354–356.

44. Романчук О. В., Проценко У. М. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих навчальних закладів галузі фізичної культури та спорту. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015 (30.12.2015–03.01.2016): Zbiór artykułów naukowych.* Warszawa: Diamond trading tour, 2015. S. 53–56.

45. Жданова О. М., Романчук О. В., Матвіяс О. В. Формування освітніх стандартів підготовки фахівців з фізичної рекреації : зарубіжний та вітчизняний досвід. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2010. С. 339–344.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

46. Львівський державний університет фізичної культури (1946–2016) : попул. енцикл. / О. В. Романчук та ін.; упоряд. О. Я. Борис; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : ЛДУФК, 2016. 488 с.

47. Поховання спортсменів на Личаківському кладовищі / О. В. Романчук та ін.; за заг. ред. Є. Н. Приступи. Львів : Манускрипт, 2015. 64 с.

48. Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M., Romanchuk O. V. The characteristics of word formation in English track-and-field terminology. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2019. Вип. 9, Т. 1. С. 146–150.
49. Коваль Р. С., Гупало О. С., Романчук О. В. Французька мова для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» : навч. посіб. Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2017. 144 с.
50. Романчук О. В., Коваль Р. С., Мельник Ю. О., Сухаревська В. В. Історія будівель Львівського державного університету фізичної культури. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2014. Вип. 18, Т. 4. С. 126–131.
51. Романчук О. В., Коваль Р. С., Якимів К. В. Спортивна епонімія. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2013. Вип. 17, Т. 2. С. 191–196.
52. Романчук О. В., Коваль Р. С. Історія спортивної лексикографії. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 1. С. 271–276.
53. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvias O. V., Chekhovska L. Ya. Ivan Boberskyu's life and work. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 16, Т. 4. С. 124–130.
54. Англійська мова : навч. посіб. для студентів напряму підготовки «фізичне виховання» / за ред. О. В. Романчук. Вид. 2-ге, випр. та допов. Львів : Норма, 2012. 68 с.
55. Romanchuk O. V., Koval O. P., Koval R. S., Matvijas O. V. Brief history and main principles of Ukrainian martial arts. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2011. Вип. 15, Т. 1. С. 275–279.
56. Англійська мова: ігрові види спорту : навч. посіб. для студ. III курсу за напрямом підготовки «фізичне виховання», «спорт» / О. В. Романчук та ін. Львів : Норма, 2011. 101 с.
57. Романчук О. В., Литвин А. А., Матвіяс О. В., Проценко У. М., Стифанишин І. М. Професійно спрямована система навчання англійської мови студентів вищів у галузі фізичної культури та спорту з використанням теоретико-прикладних аспектів спортивного термінознавства. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. Київ, 2010. Вип. 8. С. 33–37.
58. Англійська мова : контрольні роботи для студ. спец. «Фіз. виховання», «Олімп. та проф. спорт» заоч. форми навчання : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. О. В. Боровської. Львів : Норма, 2009. 174 с.

59. Боровська О. В., Коваль О. П. Термінологія настільного тенісу: зародження й функціонування. *Проблеми української термінології* : зб. наук. праць XX Міжнар. наук. конф. Львів, 2008. № 620. С. 169–171.
60. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Проблеми перекладу спортивної термінології. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2008. Вип. 12, Т. 1. С. 51–55.
61. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. English lingua franca як засіб професійно орієнтованої комунікації студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*. Львів, 2008. С. 101–102.
62. Проценко У. М., Романчук О. В. Навчальний посібник з англійської мови для студентів I курсу факультетів фізичного виховання та спорту. Львів : Норма, 2008. 68 с.
63. Навчальний посібник з англійської мови для студентів II курсу факультетів фізичного виховання та спорту / О. В. Боровська та ін. Львів : Норма, 2008. 56 с.
64. Боровська О. В., Бубела О. Ю. До проблеми уніфікації та стандартизації української термінології галузі фізичної культури та спорту. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики* : зб. матеріалів. Львів : Українські технології, 2007. С. 10–13.
65. Боровська О. В., Калюжна О. М. Термінологія спорту на сторінках українських Інтернет-видань. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2007. Вип. 11, Т. 5. С. 241.
66. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Організація та забезпечення професійно спрямованої системи навчання іноземної мови. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 17–19.
67. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Стифанишин І. М. Термінологічна система спорту в англійській та українській мовах. *Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 15–17.
68. Боровська О. В., Матвіяс О. В., Юрко Н. А. Сленг у терміносистемі ігрових видів спорту (на прикладі сучасної англійської мови).

Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних ігор : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2007. С. 19–21.

69. Боровська О. В., Дмитрів У. М., Матвіяс О. В. Формування та розвиток гімнастичної термінології в Галичині (кінець XIX – початок XX століття). *Сучасні проблеми розвитку теорії і методики гімнастики* : зб. наук. ст. Львів, 2006. Вип. 7. С. 59–62.

70. Matviyas O. V., Borovska O. V. Teaching Sporting Collocations for professional practice. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2006. Вип. 10, Т. 2. С. 470–473.

71. Боровська О. В., Легка М. М., Матвіяс О. В. Англійська мова для спеціальності «Фізичне виховання» : навч. посіб. для асп. та магістрантів. Львів : Українські технології, 2006. 96 с.

72. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Навчальний посібник з англійської мови для студентів другого курсу факультету фізичного виховання та спорту. Львів : Українські технології, 2006. 80 с.

73. Боровська О. В., Дмитрів У. М. Посібник з англійської мови для студентів першого курсу факультету фізичного виховання та факультету спорту. Львів : Українські технології, 2006. 72 с.

Апробація результатів дослідження

Основні ідеї, положення та результати дослідження апробовано в доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice» (Chişinău, Republica Moldova, 2019); «Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności» (Kraków, 2019); «Development of modern technologies and scientific potential of the world» (London, 2019); «Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та спорту в сфері обслуговування» (Львів, 2019); «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (Stuttgart, 2018); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2018); «Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту» (Суми, 2018); «Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values» (Ankara, Львів, 2018); «Science and Life» (Київ, 2017); «Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, prognozy na rok 2015» (Warszawa, 2015); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2011, 2012, 2014); *усеукраїнських*: «Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук» (Херсон, 2019); «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2019, 2013); «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах (Дніпро, 2018); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2017); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2016, 2010).

Відомості про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79007, тел: (032)255-32-01, факс: (032)255-32-08
E-mail: info@ldufk.edu.ua Код ЄДРПОУ 34606048

02.10.2019р. № 817

На № _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
на тему: **Теоретико-методологічні основи підготовки
майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до
педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)**
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01
Романчук Ольги Василівни

Результати дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук Романчук О. В. на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.) впроваджувалися у навчально-виховний процес факультету педагогічної освіти Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Концептуальні положення дослідження, представлені у наукових статтях, тезах, монографії, використовувалися у процесі проведення лекційних, практичних, семінарських занять під час викладання навчальних дисциплін для студентів факультету педагогічної освіти.

У процесі співпраці зроблені висновки про актуальність дисертаційного дослідження, теоретичне і практичне значення та доцільність використання австрійського досвіду підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю у вітчизняних закладах вищої освіти. Науково-педагогічний рівень дослідження здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка, історія педагогіки Романчук О.В. є достатнім, а результати роботи можуть впроваджені у навчально-виховний процес закладів вищої освіти України.

Ректор

д.пед.н., професор Є. Н. Приступа

ДОВІДКА
про апробацію і впровадження результатів
дисертаційного дослідження на тему:
Теоретико-методологічні основи підготовки
майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до
педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)
Романчук Ольги Василівни
у Харківській державній академії фізичної культури

Протягом 2017 – 2018, 2018 – 2019 навчальних років здійснювалося впровадження результатів дисертаційного дослідження Романчук О.В. на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.).

Матеріали, наукові публікації, основні концептуальні положення та висновки дослідження Романчук О.В. використовувалися при читанні нормативних дисциплін педагогіка, педагогічна майстерність, педагогічних спецкурсів, а також у процесі проведення семінарських занять, підготовки студентами та аспірантами наукових повідомлень, рефератів, курсових, кваліфікаційних робіт та дисертаційних досліджень.

Особливе зацікавлення викликав аналіз змісту підготовки фахівців з фізичного виховання до педагогічної діяльності, ретроспективний огляд нормативної та концептуальної бази в сучасній історії педагогіки, проблема підготовки педагогічних кадрів у навчально-виховному процесі закладів освіти. Використання запропонованих О.В. Романчук у монографії матеріалів, сприяло розширенню і поглибленню розуміння студентами й викладачами освітніх процесів та системи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту.

У процесі проведення роботи були зроблені висновки про актуальність дисертаційного дослідження Романчук О.В. доцільність впровадження його результатів у практику навчального процесу закладів освіти.

Результати апробації і впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання Харківської державної академії фізичної культури (протокол № 34 від 07.10.2019 р.)

Ректор
Харківської державної академії
фізичної культури

д.пед.н., проф. О. Ю. АЖИШПО

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**
вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027,
тел. (0352)43-58-80, факс (0352)43-60-55,
e-mail: info@tnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125544

UKRAINE
MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE
**TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK
NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY**
2 M. Kryvonosa st., Ternopil, 46027, Ukraine
tel. +38 0352 43 60 67, fax: +38 0352 43 60 55
e-mail: info@tnpu.edu.ua

від " 18 " 10 2019 р. № 1408-33/03

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.) на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук Романчук О. В.

Протягом 2017 – 2019 років О. В. Романчук на базі факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка проводила апробацію та впровадження результатів дослідження теоретичних та методологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності.

У процесі співпраці обговорювались ідеї здобувачки стосовно можливостей творчого застосування окремих положень дисертації у процесі підготовки майбутніх фахівців. Матеріали дисертаційного дослідження розглядалися на засіданнях методичних семінарів кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання, зокрема, під час обговорення науково-методологічних засад фахової підготовки майбутніх педагогів у галузі фізичного виховання і спорту.

Основні положення та висновки дослідження Романчук О.В. використовувалися при читанні нормативних дисциплін Історія фізичної культури, Теорія і методика фізичного виховання, Педагогіка, Професійна діяльність у сфері фізичного виховання, Основи педагогічної майстерності вчителя фізичної культури, педагогічних спецкурсів, а також у процесі проведення лекційних та практичних занять, підготовки студентами та магістрантами наукових повідомлень, рефератів, кваліфікаційних робіт різного рівня.

Довідка про апробацію і впровадження дисертаційного дослідження Романчук Ольги Василівни на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX-XXI ст.) обговорена і затверджена на засіданні кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання (протокол №1 від 19.09.2019 р.).

Проректор з наукової роботи
і міжнародного співробітництва,
доктор біологічних наук, доцент
Декан факультету фізичного виховання,
кандидат педагогічних наук, доцент

Фальфушинська Г.І.

Омельяненко В.Г.

104965

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
“САМБІРСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ ІВАНА ФИЛИПЧАКА”

вул. Івана Филипчука, 14, м.Самбір, Львівська область, 81400, тел. (03236)3-22-56, (03236) факс 3-35-20;
E-mail: pedcollege@ukr.net, код ЄДРПОУ 02137003

Від 18.10.2019р. № 04-12/312

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
Романчук Ольги Василівни
на тему: **Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з
фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності
з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)**

У 2017 – 2019 роках здійснювалися апробація і впровадження результатів дисертаційного дослідження О. В. Романчук «Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)» у навчальний процес Комунального закладу Львівської обласної ради «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчука».

Матеріали викладені Романчук О.В. у монографії, наукових статтях, тезах доповідей, навчально-методичних посібниках використовувалися під час читання курсів «Педагогіка», «Теорія і методика фізичного виховання», «Історія фізичної культури», «Основи педагогічної майстерності», у процесі проведення семінарських і практичних занять, підготовки повідомлень, рефератів із апробованої тематики.

Зазначені факти засвідчують позитивну оцінку прикладного значення здобутих результатів та доцільність їх упровадження у практику навчально-виховного процесу педагогічних закладів фахової передвищої освіти нашої держави.

Висновки про актуальність та практичну значимість результатів дисертаційного дослідження Романчук О.В. обговоренні та ухваленні на засіданні циклової комісії фізичного виховання (протокол № 1 від 30 серпня 2019 року).

Директор коледжу,
кандидат економічних наук

 В.П. Вантух

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100; тел. (0324) 41-04-74, факс (03244) 3-38-77
e-mail: administrator@drohobych.net, код ЄДРПОУ 02125438

Від 21.10.2019 р. № 1154

АКТ

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки
майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до
педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка, історія педагогіки
Романчук Ольги Василівни

Результати дисертаційного дослідження Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.) Романчук Ольги Василівни було апробовано та впроваджено до навчального процесу навчально-наукового інституту фізичної культури і здоров'я Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка впродовж 2017 – 2018, 2018 – 2019 н.р.

Основні положення дослідження знайшли своє прикладне застосування для розробки з навчальних курсів «Історія фізичної культури», «Фізичне виховання і спорт у зарубіжних системах освіти».

Положення, матеріали та висновки дослідження здобувача використовувалися у процесі проведення лекційних та семінарських занять, підготовки кваліфікаційних робіт різного рівня.

Таким чином було використано науковий доробок автора щодо теорії і методології підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Австрії. Особливу увагу привернули матеріали щодо творчого використання результатів дослідження у сучасній українській освітній системі.

Зазначені факти дають підстави для позитивної оцінки наукового рівня дослідження Ольги Василівни Романчук «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)» та прикладного значення одержаних результатів. Це свідчить про доцільність упровадження роботи в наукову та навчальну діяльність закладів вищої освіти України.

Результати впровадження обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання (протокол № 10 від 08.10.2019 р.).

Довідка видана для пред'явлення в спеціалізовану вчену раду.

Завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання
кандидат педагогічних наук, доцент

С.Ю. Герасименко

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

М.П. Пантюк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 24-10-07, факс (0332) 72-01-23
e-mail: post@cenu.edu.ua, web: http://www.eenu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125102

24.10.2019 № 03-28/64/2419

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему:
Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з
фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю
в Австрії (поч. XX – XXI ст.) здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук
Романчук Ольги Василівни

Упродовж 2017 – 2019 років у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки на факультеті педагогічної освіти та соціальної роботи здійснювалася апробація і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук Романчук О. В. на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.).

Основні ідеї автора, викладенні у монографії, численних наукових статтях, тезах, навчальних посібниках використовувалися у процесі проведення лекційних і семінарських занять під час викладання навчальних дисциплін Історія педагогіки, Порівняльна педагогіка, Сучасні зарубіжні педагогічні концепції, Моделі і технології виховної роботи в зарубіжних країнах, Освітні моделі в зарубіжних країнах, Історія педагогіки вищої школи для студентів педагогічних спеціальностей, магістрів спеціальності 011 Освітні педагогічні науки, а також при підготовці магістерських робіт.

У ході проведення цієї роботи зроблені висновки про актуальність дисертаційного дослідження, його теоретичне і практичне значення та дієвість використання його положень у науково-педагогічній діяльності, в освітньому процесі закладів вищої освіти, зокрема у професійній підготовці майбутніх педагогів.

Довідка про апробацію і впровадження дисертаційного дослідження Романчук О. В. на тему: Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.) обговорена і затверджена на засіданні кафедри (протокол № 2 від 29 вересня 2019 року).

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Н. Павліха

Рослопа Тетяна 0994375196

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, 73003. Тел.: +38(0552) 32-67-05, 32-67-31; факс 49-21-14; e-mail: office@ksu.ks.ua; http://www.kspu.edu
МФО 820172 код за ЄДРПОУ 02125609 р/р 3522 7222 000120; 3521 2022 000120 банк Держказначейська служба України, м. Київ

28.10 2019 р. № 14-30/1485

На № _____ від _____ 201__ р.

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження Романчук Ольги Василівни на тему «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX – XXI ст.)» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка, історія педагогіки

Протягом 2017 – 2019 років О. В. Романчук на базі факультету фізичного виховання і спорту Херсонського державного університету проводила апробацію та впровадження результатів дослідження теоретичних та методологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності.

У процесі співпраці зі студентами, магістрантами, аспірантами кафедри теорії та методики фізичного виховання з апробованої проблематики обговорювались ідеї здобувачки стосовно можливостей творчого застосування окремих положень дисертації у процесі підготовки майбутніх фахівців. Матеріали дисертаційного дослідження розглядалися на засіданнях методичних семінарів кафедри, зокрема, під час обговорення науково-методологічних засад фахової підготовки майбутніх педагогів у галузі фізичного виховання і спорту.

Основні положення та висновки дослідження Романчук О.В. використовувались при читанні нормативних дисциплін «Історія фізичної культури» 14-111, 14-121 групи, «Теорія і методика фізичного виховання» 14-311, 14-321 групи, а також у процесі проведення лекційних та практичних занять, підготовки студентами та магістрантами наукових повідомлень, рефератів, кваліфікаційних робіт різного рівня.

Довідка про апробацію і впровадження дисертаційного дослідження Романчук Ольги Василівни на тему: «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX-XXI ст.)» обговорена і затверджена на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання (протокол № 2 від 07.10.2019 р.).

Проректор з наукової роботи

Маляренко Ірина
(0552)-32-67-65

Сергій ОМЕЛЬЧУК

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел. (0342) 75-23-51, факс (0342) 53-15-74
e-mail: office@pnu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125266

21.10.2019 № 01-123/215

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
на тему «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного
виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю
в Австрії (поч. XX – XXI ст.)»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01
Романчук Ольги Василівни

Упродовж 2017-2019 років здійснювалася апробація і впровадження результатів дослідження Романчук Ольги Василівни в освітній процес ЗВО під час читання нормативних курсів. Дисертант представила зміст, напрями й результати підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності, провела порівняльний аналіз з українськими освітніми особливостями та окреслила перспективи творчого використання історичного досвіду у процесі підготовки педагогічних кадрів.

Романчук О.В. консультувала студентів різних спеціальностей, зокрема факультету «Фізичне виховання і спорт» у процесі підготовки ними рефератів з проблем педагогічної підготовки фахівців, написання дослідницьких робіт з історико-педагогічної компаративістики. На основі співпраці професорсько-викладацького складу кафедри зі здобувачем було зроблено висновки щодо актуальності дисертаційного дослідження в умовах активізації історико-педагогічного досвіду. Доцільність упровадження результатів дисертації у практику закладів вищої освіти доведена. Розроблені авторські матеріали за темою є інформативно й методично доцільними, можуть бути використані у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів.

Довідка про апробацію і впровадження дисертаційного дослідження Романчук Ольги Василівни «Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. XX-XXI ст.)» обговорена і затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика (протокол № 5 від 17.10.2019).

Проректор з науково-педагогічної роботи,
доктор філософських наук, професор

Завідувач кафедри, доктор педагогічних наук, професор

Г.Й.Михайлишин

Т.К.Завгородня

ДОВІДКА
про апробацію і впровадження результатів
дисертаційного дослідження на тему:
Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з
фізичного виховання і спорту
до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. ХХ – ХХІ ст.)
здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук
Ольги Василівни Романчук

Упродовж 2017-2019 рр. в освітньому процесі Івано-Франківського коледжу фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України здійснювалась апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук Романчук О.В. на тему «Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (поч. ХХ – ХХІ ст.)».

Матеріали викладені Романчук О.В. у монографії, наукових статтях, тезах доповідей, навчально-методичних посібниках використовувалися під час читання курсів «Педагогіка», «Педагогічна майстерність фахівців фізичної культури і спорту», а також у процесі проведення практичних, семінарських занять, підготовки студентами та аспірантами наукових повідомлень, рефератів із апробованої тематики .

Висновки про актуальність та практичну значимість результатів дисертаційного дослідження Романчук О. В. обговоренні та ухваленні на засіданні циклової комісії спеціально-теоретичних дисциплін (протокол №2 від 23.10.2019 року).

Директор Івано-Франківського коледжу
фізичного виховання,
канд. фіз. вих., магістр державного управління

Пасічник Л. В.